

Προγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Διεθνών και
Ευρωπαϊκών Σπουδών

Κατεύθυνση: Διεθνες Δίκαιο και Διπλωματικές
Σπουδές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η Ελευθερία της Εκφράσης στον ευρωπαϊκό χώρο

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Λάσκα Εφη

ΑΕΜ: 1206Μ035

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Στέλιος Περράκης

Αθηνά 2009

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

1.1 Η ελευθερία της έκφρασης ως συστατικό στοιχείο σε μια ανθρώπινη κοινωνία - Ιστορική Ιχνηλάτηση

1.1.1 Τις αγορεύειν βούλεται; Η ελευθερία της έκφρασης στην αρχαιότητα

1.1.2 Το όνομα του ρόδου - η ελευθερία της έκφρασης στο σκοταδισμό του Μεσαίωνα

1.1.3 Αναγέννηση - πορεία προς τον Ουμανισμό και τα Ανθρώπινα δικαιώματα

1.2 Ο 21ος αιώνας: ακροβατώντας μεταξύ του δημιουργικού πλουραλισμού και της κατάχρησης του δικαιώματος

2. Θεσμοποίηση και προστασία: Η ελευθερία της έκφρασης υπό το φως των πράξεων των διεθνών και περιφερειακών οργάνων

2.1 Οικουμενική διάσταση

2.1.1 Οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου

2.1.2 Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

2.1.3 Άλλες διεθνείς πράξεις και πρωτοβουλίες

2.1.4 Ο ειδικός εισηγητής των Η.Ε για την προώθηση και προστασία του δικαιώματος της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης

2.1.5 Ο ρόλος της Ουνέσκο

2.2 Περιφερειακό επίπεδο - ο Ευρωπαϊκός χώρος - γενικό πλαίσιο

Αμερική

Αφρική

2.2.1 Η ελευθερία της έκφρασης στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ευρωπαϊκό Οπτικοακουστικό Παρατηρητήριο

Μια μικρή αποτίμηση

2.2.2 Η ελευθερία της έκφρασης στην Ευρώπη των «27»

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Οπτικοακουστική πολιτική

Προγράμματα MEDIA

Η κοινωνία της πληροφορίας

Επίτροπος της ΕΕ για την κοινωνία της πληροφορίας και τα ΜΜΕ

Παρατηρητήριο για την ελευθερία των πληροφοριών στην ΕΕ

Λοιπές κοινοτικές πράξεις για την ελευθερία της έκφρασης

Ο ρόλος του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου στην προώθηση και προστασία της ελευθερία της έκφρασης

Η ελευθερία της έκφρασης στο Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

2.2.3 Η ελευθερία της έκφρασης στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ

Ο εκπρόσωπος για την ελευθερία των ΜΜΕ

Απολογισμός του θεσμού

2.3 Η Δράση των ΜΚΟ στο πεδίο

Η ελευθερία της έκφρασης μέσα από τις εκθέσεις των ΜΚΟ

3. Οι εκφάνσεις της Ελευθερίας της έκφρασης υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

3.1 Περιορίζοντας την ελευθερία της έκφρασης...

3.2 Η ελευθερία της γνώμης

3.3 Ελευθερία των ΜΜΕ: Στην καρδιά του άρθρου 10

3.4 Το καθεστώς της ραδιοτηλεοπτικής αναμετάδοσης

3.5 Πρόσβαση στις πληροφορίες

3.6 Η ελευθερία της έκφρασης στη διαφήμιση

3.7 Η καλλιτεχνική Έκφραση

3.8 Ελευθερία της έκφρασης και προστασία των δικαιωμάτων των άλλων

4. Ζήτηματα και προβληματισμοί

4.1 Φιμωμένοι πολίτες και ελεύθερη έκφραση στην Ευρώπη του 21ου αιώνα- Το χάσμα στον ευρωπαϊκό χώρο: μια προσπάθεια συρρίκνωσης

Λευκορωσία: Στη δίνη της ανελευθερής έκφρασης

Βουλγαρία και Πολωνία: τα κακά παιδιά της Ευρώπης

Ρωσία - Γεωργία: Ο πόλεμος συνεχίζεται στο διαδίκτυο

Το πρόβλημα της Τουρκίας

Τα άλλα «αγκάθια»

4.2 Η νέα «ηλεκτρονική»

έκφραση - διαδικτυακές ελευθερίες

4.2.1 Ο «θαυμαστός» κόσμος των Bloggers

4.2.2 Δημοσιογράφοι VS Blogs - ποιος έχει το δικαίωμα στην παροχή πληροφοριών;

5. Αντί επιλόγου

5.1 Πολιτικές των ακρών: από την ελευθερία στην καταδυνάστευση της έκφρασης - Υπερτίμηση και Υποτίμηση του δικαιώματος της έκφρασης

5.2 New era.. ανάγκη για ρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις - προσαρμογή στα νέα δεδομένα

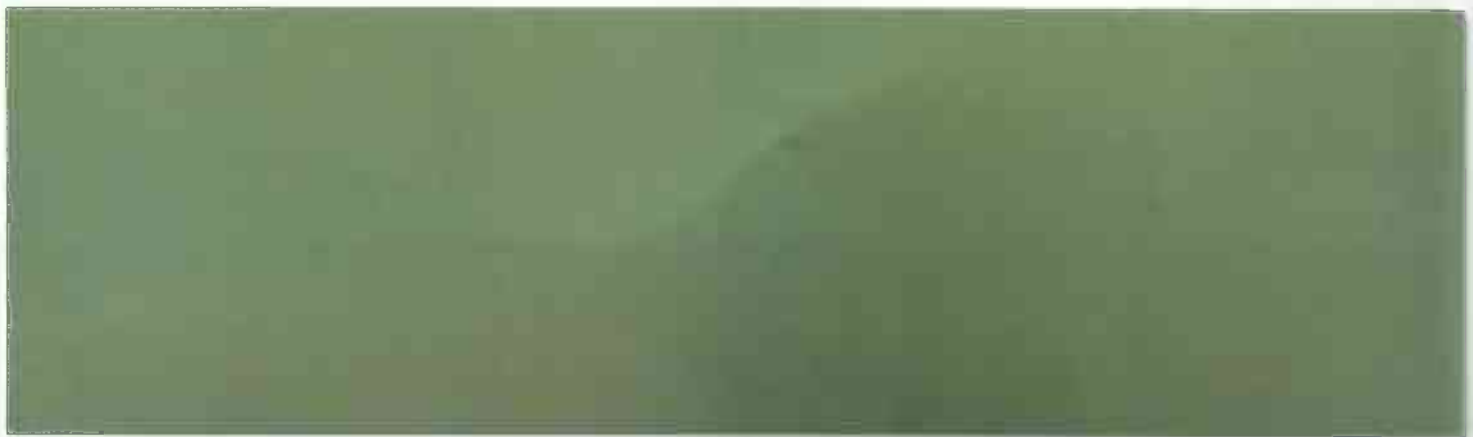
Βιβλιογραφία

Παράρτημα

Συντομογραφίες

- ΑΣΔΑ:** Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΔΣΑΠ: Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
ΔΣΟΙΚΗ: Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα
ΔτΑ: Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση δικαιώματων του Ανθρώπου
ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό δικαστήριο δικαιώματων του Ανθρώπου
Η.Ε: Ηνωμένα Έθνη
ΚΣ: Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης
ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΜΜΕ: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΣτΕ: Συμβούλιο της Ευρώπης
ΟΑΚ: Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών
ΟΑΣΕ: Οργανισμός για την ασφάλεια και την Συνέργασία στην Ευρώπη
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

01 Εισαγωγικές επισημάνσεις

Η ελευθερία της έκφρασης... Ένα θεμελιώδες δικαίωμα, μια μορφή της ελευθερίας, ένα κοινότυπο σύνθημα, μια άγνωστη λέξη για το 1/3 του πλανήτη... Στην αυγή του 21ου αιώνα, η ελευθερία της έκφρασης είναι το δεδομένο και συνάμα το ζητούμενο, είναι στοιχείο της δημοκρατίας και πληγή της, είναι κεκτημένο και αγώνας. Άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη, η ελευθερία της έκφρασης βρίσκεται στον πυρήνα της ανθρώπινης εξέλιξης. Η εμπειρία διαχρονικά έχει δείξει ότι όσο περισσότερο αναπτυγμένος είναι ο λόγος και η σκέψη και η επικοινωνία σε μια ανθρώπινη κοινωνία, τόσο υψηλότερα βρίσκεται ο ανθρωπισμός των μελών της.

Σε αυτή την μορφή ελευθερίας στηρίζεται ο πολιτισμός, η πρόοδος, η έρευνα, η γνώση. Ακόμα και η δημοκρατία δεν μπορεί να επιβιώσει παρά μόνο από την ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων, κρίσεων, επικρίσεων και εμπειριών, από την πολιτική αντιπαράθεση και τις προσωπικές πρωτοβουλίες.

Το να λέει και να κάνει κάποιος ότι σκέφτεται, είναι δικαίωμα θεμελιώδες. Περιλαμβάνεται σε όλα τα κείμενα και τις συμβάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είτε αυτές έχουν συναφθεί σε οικουμενικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο. Προστατεύεται από το σύνταγμα και την εθνική νομοθεσία και αποτελεί αντικείμενο πράξεων διεθνών και περιφερειακών οργανισμών. Η ελευθερία της έκφρασης δεν είναι απόλυτο ανθρώπινο δικαίωμα. Μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς. Αυτή η «ιδιαιτερότητα» του δικαιώματος γίνεται συχνά αντικείμενο εκμετάλλευσης, σε πολλές περιοχές της γης.

Ταυτόχρονα, οι ανορθόδοξες πολιτικές, ανεπαρκής νομοθεσία, οπισθοδρομικές παραδόσεις, έλλειψη δημοκρατίας και κράτους δίκαιου και η έλλειψη της πολιτικής βούλησης αποτελούν τα «αγκάθια» που εμποδίζουν την ορθή άσκηση του δικαιώματος. Καθημερινά, εκατοντάδες πολίτες του κόσμου

βρίσκονται αντιμέτωποι με την λογοκρισία, προερχόμενη συνήθως από τα κράτη. Φυλακίζονται, τιμωρούνται και υπόκεινται σε διαφόρων ειδών κυρώσεις. Κάποιοι από αυτούς αντιδρούν, άλλοι υπομένουν την κατάσταση. Όσοι τολμούν και μπορούν, προσφεύγουν τόσο στα εθνικά δικαστήρια όσο και στα δικαστήρια ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο αριθμός των αποφάσεων που εκδίδονται κάθε χρόνο είναι ενδεικτικός της πραγματικότητας. Η συμμόρφωση των κρατών άλλοτε ικανοποιητική και άλλοτε όχι, αποτελεί συχνά τροχοπέδη για την ουσιαστική προστασία του δικαιώματος.

Η άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, άλλαξε πολλές φορές το ρου της ιστορίας. Αλλάζει τον κόσμο και την κοινωνία. Σήμερα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας των επικοινωνιών, θέτει νέες προκλήσεις. Το διαδίκτυο, αποτελεί τον ύμνο της ελεύθερης έκφρασης. Ποιο είναι όμως το κόστος; Η επικοινωνιακή επανάσταση του Ιντερνέτ, μοιάζει με Δούρειο Ίππο σε ένα πεδίο μάχης μεταξύ ελευθερίας και απαγόρευσης.

Η ελευθερία της έκφρασης είναι πρόκληση. Στις σελίδες που ακολουθούν γίνεται μια προσπάθεια περιγραφής των θεσμών και των μηχανισμών προώθησης και προστασίας του δικαιώματος, αρχικά σε διεθνές και στη συνέχεια σε περιφερειακό επίπεδο. Καταγράφονται οι μορφές της έκφρασης και επιχειρείται μια νομολογιακή προσέγγιση με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 10). Εντοπίζονται οι τάσεις και αναλύονται τα δεδομένα στον ευρωπαϊκό χώρο, ενώ σημειώνεται παράλληλα και ο ρόλος άλλων δρώντων όπως οι ΜΚΟ. Στο τελευταίο μέρος, αναπτύσσονται οι προβληματικές και οι προβληματισμοί αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματος.

1.1 Η ελευθερία της έκφρασης

-Μια διαδρομή από την αρχαιότητα έως σήμερα
Ιστορική ιχνηλάτηση

Οι επίσημες συνταγματικές θεσμοθετήσεις και διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι επίτευγμά των τριών τελευταίων αιώνων στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ωστόσο τα περισσότερα δικαιώματα του ανθρώπου απαντώνται πολύ νωρίτερα στην πορεία του ανθρωπίνου γένους, την εποχή που δημιουργήθηκαν οι πρώτες κοινωνίες. Το δικαίωμα στη ζωή, στην οικογένεια, στην ιδιοκτησία, στη θρησκεία, στην ελευθερία της έκφρασής και πολλά άλλα υπήρχαν, με διαφορές, μορφές ανέκαθεν στην ανθρώπινη κοινωνία σε κάθε ιστορική της περίοδο. Η κωδικοποίηση τους πραγματοποιήθηκε όταν ο ανθρώπινος νους ήταν σε θέση να συλλάβει την σημασία των δικαιωμάτων αυτών και ένιωσε την ανάγκη να τα προστατεύει.

Η προέλευση της ελευθερίας της έκφρασης ταυτίζεται με την ίδια την ιστορία της προέλευσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το δικαίωμα να εξωτερικεύει κανείς τη σκέψη του, να εκφράζει τη γνώμη του με το γραπτό ή τον προφορικό λόγο, να επικοινωνεί με τους άλλους, να ανταλλάσσει απόψεις και ιδέες είναι σύμφυτα με την ίδια τη φύση και την ύπαρξη του ανθρώπου ως λογικού και συγχρόνως κοινωνικού όντος.

Η ελευθερία της έκφρασης έχει τις ρίζες της πολύ πιο πριν από την περίοδο που ο άνθρωπος αναπτύσσει το λόγο του, όταν ακόμα η επικοινωνία βασιζόταν σε μεθόδους κυρίως εξωγλωσσικές. Και τούτο διότι η έκφραση δεν είναι μόνο ο λόγος, είναι η κίνηση, η χειρονομία, η έκφραση του προσώπου, οι τέχνες, η μουσική και μια πληθώρα άλλων καθημερινών στιγμών μέσω των οποίων διαφαίνεται αυτό που βρίσκεται στον ανθρώπινο νου.

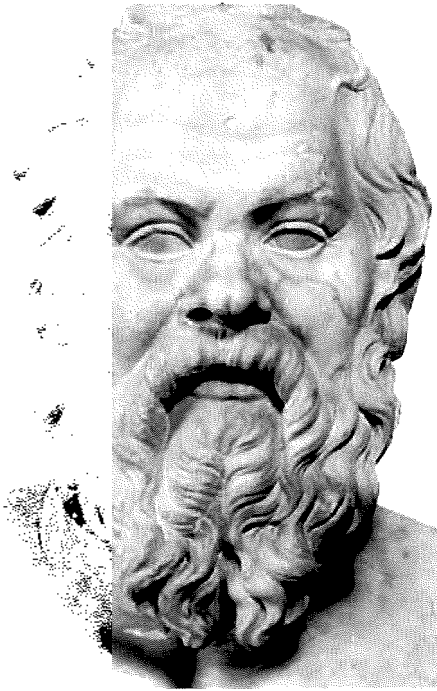
Η ελευθερία της έκφρασης μέσα στους αιώνες μεταλλάχθηκε από φυσική ανάγκη σε θεμελιωμένο ανθρώπινο

δικαίωμα. Η πορεία δεν ήταν πάντα ομαλή. Η ιστορικές εξελίξεις, οι πολιτικές και κοινωνικές δομές, η οικονομία και οι ανάγκες που γεννήθηκαν σε κάθε εποχή επηρέαζαν ριζικά την ελευθερία της έκφρασης. Από την αρχαιότητα στο μεσαίωνα, την αναγέννηση και τις μεγάλες επαναστάσεις των περασμένων αιώνων, η ελευθερία της έκφρασης, υπέστη μεταβολές και πήρε πολλές διαστάσεις, ωρίμασε και προσαρμόστηκε στην νέα εποχή.

Παρακάτω επιχειρείται μια σύντομη ιστορική ιχνηλάτηση του δικαιώματος από την αρχαιότητα έως και τον 21^ο αιώνα.

1.1.1 Τις αγορεύειν βούλεται;

-Η ελευθερία της έκφρασης στην αρχαιότητα

1 Η περίπτωση του Σωκράτη είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα φήμιωσης του ελεύθερου λόγου.

Ο Αριστοτέλης θεωρεί την ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης απαραίτητο χαρακτηριστικό γνώρισμα της πόλης¹. Στην Αρχαία Αθηναϊκή πολιτεία η ελευθερία του λόγου θεωρούνταν μία από τις σπουδαιότερες προϋποθέσεις της αληθινής δημοκρατίας και ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα του πολίτη. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα οι Αθηναίοι απολάμβαναν περισσότερο από τους πολίτες των άλλων πόλεων την ελευθερία του λόγου². Το τρίπτυχο «ισονομία», «ισοκρατία», «ισηγορία», που σηματοδοτεί τις αρχές που ίσχυαν στην αρχαία Αθήνα, επιβεβαιώνει την τεράστια σημασία που απέδιδαν οι Αθηναίοι

στην ελευθερία της έκφρασης. Η ανάπτυξη των τεχνών καθώς και η ανάδυση της τραγωδίας και της κωμωδίας είναι αποτέλεσμα αυτής της αθηναϊκής πραγματικότητας, άρρηκτα συνδεδεμένης με την ελευθερία της έκφρασης.

Ωστόσο η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος όπως σε κάθε δημοκρατία, έτσι και στην Αθήνα, δεν ήταν απεριόριστη. Η συκοφαντία και δυσφήμιση απαγορεύονταν δια νόμου, ενώ στους παραβάτες επιβάλλονταν σοβαρές κυρώσεις. Στην αρχαία Αθήνα η ελευθερία της έκφρασης δεν αποτελούσε απλά θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε πολίτη αλλά συνάμα υποχρέωση

¹ Αριστοτέλους Πολιτικά, 1274b 41: «η γαρ πόλις πολιτών τι πλήθος εστίν», Πολιτικά, 1279a 21,: «η δε πόλις κοινωνία των ελευθέρων εστίν».

² Πλάτων, Γοργίας, 461e 1-3 «ει Αθήναζε αφικόμενος, όπου της Ελλάδος πλείστη εστίν εξουσία του λέγειν».

του. Παρ' όλα αυτά, η κατάχρηση του δικαιώματος³ της ελευθερίας της έκφρασης ήταν αδίκημα και τιμωρούνταν με εξορία ή και θάνατο⁴.

Εκτός όμως από την ελληνική αρχαιότητα η ελευθερία της έκφρασης θεωρείται θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και σε άλλες γωνίες του πλανήτη. Η ελευθερία του λόγου υμνήθηκε από τον Κομφούκιο, και υποστηρίχθηκε από λόγιους σε όλα τα κράτη του τότε γνωστού κόσμου⁵.

Το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης αποτελούσε θεμέλιο λίθο και του ρωμαϊκού κράτους. Μεγάλοι ρωμαίοι φιλόσοφοι και πολιτικοί όπως ο Κικέρωνας και ο Τιβέριος έκαναν συχνές αναφορές στο έργο τους στην ελευθερία της έκφρασης ως δικαίωμα αναγκαίο για την λειτουργία μιας κοινωνίας. Ο Ρωμαίος Σένεκας γράφει το 65 μ.Χ σε ένα από τα έργα του «Αφήστε μας να πούμε ότι αισθανόμαστε, ότι λέμε, ας αφήσουμε τον λόγο να εναρμονιστεί με τη ζωή».

Η αλλαγή στα μέχρι τότε δεδομένα ήρθε μετά την κατάρρευση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Στα χρόνια που ακολούθησαν, το ανθρώπινο κεκτημένο στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης άλλαξε άρδην.

³ Ως κατάχρηση του δικαιώματος θεωρείτο η αμφισβήτηση των ηθικών και θρησκευτικών αξιών της εποχής.

⁴ Ο Αναξαγόρας εξορίστηκε από την Αθήνα με την κατηγορία της ασέβειας. Διογένης Λαέρτιος «Αναξαγόρας» II, 8-10

⁵ Ο Λατίνος συγγραφέας Publius Syrus αναφέρει σε κείμενο του ότι «όταν η ελευθερία καταρρεύσει κανείς δεν τολμά να μιλήσει ελεύθερα».

1.1.2 Το όνομα του ρόδου

- η ελευθερία της έκφρασης στο σκοταδισμό του Μεσαίωνα

Ο μεσαίωνας και η άνοδος των νέων θρησκειών στον ευρωπαϊκό χώρο σηματοδότησε μια νέα εποχή που χαρακτηρίστηκε από σκοταδισμό και καταπάτηση πολλών μορφών ελευθεριών. Η επικράτηση του Χριστιανισμού στην Ευρώπη είχε ως αποτέλεσμα συγκρούσεις και διωγμούς που συνοδεύτηκαν με αιματοχυσία και σκληρά βασανιστήρια. Η ελευθερία της έκφρασης αποτέλεσε το μεγάλο θύμα της νέας τάξης πραγμάτων. Το χάσμα ανάμεσα στο Χριστιανισμό και την αρχαία κληρονομιά ήταν αγεφύρωτο με αποτέλεσμα να θυσιαστούν στο βωμό, βιβλία και συγγράμματα καθώς και κείμενα με περιεχόμενο αντίθετο στο μεσαιωνικό καθεστώς.

Αξιόλογοι λόγιοι διώχθηκαν, ενώ πολλοί υπερασπιστές της ελευθερίας της έκφρασης βρέθηκαν στην πυρά. Η θρησκευτικές αντιλήψεις και η προσπάθεια επιβολής τους αποτελέσαν τον χειρότερο εχθρό για τις ατομικές ελευθερίες κατά την περίοδο αυτή. Σε όλη την Ευρώπη και το Βυζάντιο οτιδήποτε διαφορετικό, χαρακτηριζόταν ως αιρετικό. Το σύνθημα «Ορθοδοξία ή αίρεση» δίνει ακριβώς το στίγμα της εποχής. Φωτεινή εξαίρεση της περιόδου αποτελεί το περίφημο διάταγμα της ανεξιθρησκίας, των Μεδιολάνων το 313 μ.Χ., κοινή απόφαση του Κωνσταντίνου και του Λικίνιου.

Αδιαμφισβήτητα κατά τη μακραίωνη ιστορία του Βυζαντίου ο αυταρχισμός, η ανελευθερία και ο δεσποτισμός, η μοναρχία, ο θεοκρατισμός, κυριάρχησε σε πολλές περιόδους, δύσκολα μπορεί να κάνει κανείς λόγο για ατομικά δικαιώματα και πολιτικές ελευθερίες. Πρόκειται

2 Το Όνομα του Ρόδου απεικονίζει την σκληρή πραγματικότητα της περιόδου

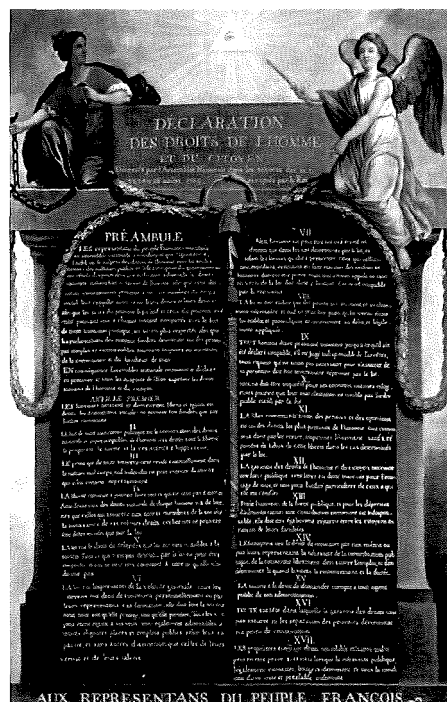
για μία ιστορική εκκλησιαστική συμπεριφορά, η οποία πέρα από κάθε θεσμικό και θρησκευτικό περιορισμό, έχει να επιδείξει πολλές μορφές πρακτική και δράσης, των οποίων οι αρνητικές συνέπειες άφησαν τα ίχνη τους σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής, και γενικά της κοινωνικής ζωής της Ευρώπης.

Έτσι, την άνθιση της ελευθερίας της έκφρασης κατά την αρχαιότητα διαδέχεται ο σκοταδισμός του μεσαίωνα. Οι ανθρώπινες ελευθερίες παραμερίζονται στο όνομα της χειραγώγησης της σκέψης, αλλά στο τέλος επιβιώνουν...

- πορεία προς τον Ουμανισμό και τα Ανθρώπινα δικαιώματα

Με την πάροδο του Μεσαίωνα η Αναγέννηση και ο διαφωτισμός έμελλαν να μεταβάλλουν ριζικά το τοπίο στο πεδίο των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών και φυσικά στο επίπεδο που αφορά στην ελευθερία της έκφρασης. Σταθμό στην ιστορική εξέλιξη της, αποτέλεσε ο 15^{ος} αιώνας και η ανακάλυψη τυπογραφίας, χάρη της οποίας η παραγωγή του έντυπου λόγου καθίσταται πλέον ευκολότερη.

Έτσι, η ελευθερία της έκφρασης βρίσκει έδαφος να εδραιωθεί μέσω της έντυπης μορφής, ενώ τα βιβλία και λοιπά είδη εντύπων κυκλοφορούν ελεύθερα και μαζικά στο κοινό, σηματοδοτώντας μια νέα εποχή για την ανθρωπότητα. Η εμφάνιση της προληπτικής λογοκρισίας, ωστόσο είναι μάλλον αναπόφευκτη. Η λογοκρισία καθιερώνεται πλέον σαν όργανο ελέγχου για τη διατήρηση της εξουσίας από την πλευρά του κράτους, που αντιμέτωπο με τα αποτελέσματα που επέφερε η επανάσταση της τυπογραφίας προσπαθεί να προφυλαχθεί. Κατά τον 18^ο αιώνα η λογοκρισία κατά των βιβλίων αποτελεί συνήθης πρακτική, ενώ ταυτόχρονα και παράδοξα η ελευθερία της έκφρασης ανθίζει όλο και περισσότερο ακολουθώντας το ρεύμα της εποχής, αψηφώντας τις κρατικές και εκκλησιαστικές βουλές.

3 Η Γαλλική Διακήρυξη αποτελεί το θεμέλιο για την θεμελίωση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Ο αιώνας αυτός συμπίπτει και με την εφαρμογή μιας άλλης σπουδαίας ελευθερίας της ελευθερίας του τύπου⁶. Ο πρώτος περιοδικός τύπος και η πρώτη εφημερίδα⁷ είναι πλέον πραγματικότητα ενώ με το πέρασμα των χρόνων, η ελευθεροτυπία κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Πανάκεια του ελεύθερου τύπου είναι ο πλουραλισμός και η ελεύθερη έκφραση.

Όλη αυτή η πορεία ήταν *inter alia* αποτέλεσμα των ατομικών και συλλογικών αγώνων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η Γαλλική επανάσταση, ασφαλώς έδωσε το στίγμα της εποχής, εγκαινιάζοντας μια νέα αντίληψη για τον κόσμο.

Οι ραγδαίες και κοινωνικές εξελίξεις γέννημα του 17ου και του 18ου αιώνα συνέβαλλαν καθοριστικά στην ανάδειξη των ελευθεριών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οδήγησαν όχι μόνο στη διεκδίκηση, αλλά και στη νομική κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών μεταξύ των οποίων και η ελευθερία της έκφρασης.

Οι ρίζες του δικαιώματος στη ελευθερία στην πληροφόρηση εντοπίζονται στην προσπάθεια των νομοθετών για την επιβολή της ελευθερίας του λόγου κατά το 17ο αιώνα. Ήδη από 1688, η Αγγλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων διακήρυττε «ότι στο πλαίσιο της ελευθερίας του λόγου, οι συζητήσεις ή το περιεχόμενο των πρακτικών στο Κοινοβούλιο δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο καταδίκης από οποιοδήποτε δικαστήριο». Η αρχή αυτή επεκτάθηκε στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο σύνταγμα του 1791, και στη γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη⁸ του 1789. Συμφώνα με το άρθρο 11 της γαλλικής Διακήρυξης «Με το να είναι η

⁶ Η Λανία είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα, η οποία το Σεπτεμβρίου του 1770 καθιέρωσε συνταγματικά την πλήρη ελευθερία του λόγου.

⁷ Η πρώτη εφημερίδα που εκδόθηκε ποτέ θεωρείται η “Gazette de France” στη Γαλλία στις 30 Μάιου 1631.

⁸ “Declaration des Droits de l’ homme et du citoyen”

ελεύθερη κοινωνία των στοχασμών και των γνώμων, ένα από τα πιο πολύτιμα δικαιώματα του ανθρώπου, κάθε πολίτης μπορεί να τις εκφράζει να τις γράφει να τις τυπώνει ελεύθερα έχοντας την ευθύνη της κατάχρησης αυτής της ελευθερίας σε περιπτώσεις που καθορίζει ο νόμος».

Στο τέλος του 19ου αιώνα, η ελευθερία Τύπου είχε γίνει αποδεκτή στις περισσότερες χώρες. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αρχίζουν να απομακρύνονται από τα ιδεολογήματα διαφόρων ρομαντικών και παίρνουν σάρκα και οστά, σε μια εποχή που έμελε να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε μέχρι τότε ο κόσμος. Η ανάπτυξη βιομηχανίας και οι ανάδειξη νέων τρόπων παραγωγής, απότοκα της βιομηχανικής επανάστασης συνέβαλαν στην επιτάχυνση της διαδικασίας για την μεταβολή των δεδομένων. Η ταχύτητα μεταφοράς των ιδεών μέσω των βιβλίων στους αιώνες που ακολούθησαν και η ανάπτυξη του εμπορίου, λειτούργησαν καταλυτικά στην ανάπτυξη και εδραίωση της ελευθερίας της έκφρασης.

1.2 ο 21ος αιώνας: ακροβατώντας

μεταξύ του δημιουργικού πλουραλισμού και της ασυδοσίας..

Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα η πληροφόρηση αποκτά στρατηγική σημασία για την ανθρωπότητα, γεγονός που οδηγεί στη βαθμιαία ανάπτυξη των ΜΜΕ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η «βιομηχανική κυκλοφορία» που εισήγαγε το ταχυδρομείο, η επανάσταση του τηλέγραφου και η εφεύρεση του τηλεφώνου, σήμαναν την αρχή του κύκλου που στα επόμενα χρόνια θα έκλεινε μέσα του την υφήλιο. Η χρυσή εποχή της εφημερίδας και του περιοδικού τύπου στις αρχές του αιώνα εξύψωσε την ελευθερία της έκφρασης ενώ ο τύπος πολλές φορές αποτέλεσε την φωνή των αντιφρονούντων απέναντι στα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Η ελευθερία του τύπου θεμελιώνεται στη συνείδηση του λαού και η δημοσιογραφία αναγάζεται σε δικαίωμα για κάθε ελεύθερη κοινωνία. Ο κινηματογράφος έδειξε μια άλλη πλευρά της έκφρασης και έγινε το θεμέλιο μιας νέας ελευθερίας, εκείνης της εικόνας.

Η ανάπτυξη της κρατικής και στη συνέχεια της ιδιωτικής ραδιοφωνίας αποτέλεσε ένα μεγάλο βήμα στο πεδίο της ελεύθερης έκφρασης. Το ραδιόφωνο εισέβαλε παντού, στα σπίτια, στους χώρους εργασίας, στα καφενεία. Τα ραδιοκύματα γοητεύσαν το κοινό που πλέον θεωρεί την ενημέρωση αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας. Στο ράδιο η λογοκρισία πραγματοποιούνταν σε δύο στάδια στον έλεγχο των χειρογράφων και την επιτήρηση των εκπομπών από λογοκριτές⁹. Ωστόσο η ελεύθερη έκφραση έβρισκε πάντα χώρο να αναπύσσεται και να εξελίσσεται.

Η δεκαετία του 1950 έφερε την τηλεόραση. Το επαναστατικό αυτό ΜΜΕ συμβάλλει δραστικά στην ψυχαγωγία και την πληροφόρηση του κοινού. Με το πέρασμα του χρόνου

⁹ βλ Μπαρμπιέ, Φ., Λαβενίρ, Κ., Ιστορία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Μετάφραση: Χαρικοπούλου Κατια, Εκδόσεις: Δρομέας, 1999

η ελευθερία της έκφρασης γίνεται όλο και πιο δυνατή. Η τηλεόραση δίνει νέα ώθηση στο εν λόγω δικαίωμα και τα παγκόσμια δορυφορικά δίκτυα συνεισφέρουν στην καθολική άσκηση του.

Ο 20^{ος} αιώνας σηματοδοτεί μια νέα εποχή για την ανθρωπότητα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν συστατικό στοιχείο της δημοκρατίας και ο σεβασμός τους αποτελεί δείκτη της δημοκρατίας σε κάθε κράτος. Στα 60 χρόνια που ακολουθούν από την Οικουμενική Διακήρυξη του 1948, δεκάδες άλλες συμβάσεις οικουμενικού και περιφερειακού χαρακτήρα σχηματίζουν ένα μωσαϊκό για την προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η πραγματικότητα όμως δεν συνάδει πάντα με τα άρθρα και τις διατάξεις των συμβάσεων άλλα ούτε και με τις φιλοδοξίες των υποστηρικτών των ΔΤΑ.

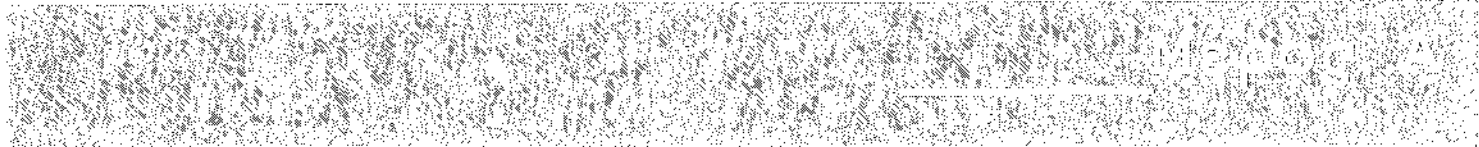
Η πορεία του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης κατά τον προηγούμενο αιώνα ήταν εντυπωσιακή. Η ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας, τα νέα οικονομικά δεδομένα και η παγκοσμιοποίηση, οι ανοιχτές αγορές και η απορρύθμιση τη δεκαετία του 80 συνέβαλλαν στην αβίαστη πλην ραγδαία ανάπτυξη του δικαιώματος, που απέκτησε νέες διαστάσεις. Η αντίληψη για τον ορισμό της έκφρασης ωρίμασε και διευρύνθηκε σημαντικά χωρίς όμως αυτό να σημαίνει την εξάλειψη της λογοκρισίας. Η λογοκρισία υπάρχει όπου υπάρχει και έκφραση. Στα ΜΜΕ, στη δημοσιογραφία, στη λογοτεχνία, στην τέχνη και σε όλα τα πεδία που καλύπτει το φάσμα του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης, η λογοκρισία κατέχει πάντα μια θέση σαν τη σκιά που έχει το κάθε τι.

Το διαδίκτυο και η ολοένα και πιο εκτεταμένη χρήση του ενσαρκώνει την ουσία της ελεύθερης έκφρασης. Χωρίς φόβο και αγωνία ο καθένας μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα μέσω του πιο επαναστατικού από όλα τα μέσα που υπήρξαν ποτέ. Το νόμισμα όμως έχει πάντα δύο πλευρές. Όσο η ελεύθερη έκφραση προωθείται και ασκείται μέσω του διαδικτύου τόσο ο κίνδυνος κατάχρησης της αυξάνεται.

Τα πρώτα χρόνια του αιώνα που ανέτειλε φαντάζουν μάλλον πιο περίπλοκα από τα προηγούμενα. Ο διευρυμένος δημόσιος χώρος που δημιουργούν οι νέες τεχνολογίες αποτελεί ένα ύμνο στον πλουραλισμό. Σε πολλές γωνιές του κόσμου όμως, ο πλουραλισμός αυτός συχνά παίρνει τη μορφή της ασυδοσίας. Η παραπληροφόρηση, ο αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης και η «πλαστική» πραγματικότητα είναι φαινόμενα αυτής της ηλεκτρονικής εποχής.

Όμως ο κόσμος που μας περιβάλλει είναι γεμάτος αντιφάσεις. Για πολλούς λαούς η ελευθερία της έκφρασης είναι μάλλον μια άγνωστη λέξη. Η επικοινωνιακή επανάσταση που βιώνει η δυτική κοινωνία, δεν έχει καν ξεκινήσει σε πολλά σημεία του πλανήτη. Η ελευθερία του λόγου είναι απαγορευτική για εκατομμύρια ανθρώπους που ζουν φτωχοί, προσπαθώντας να βρουν διεξόδους για να εκφραστούν. Δέσμοι ανελεύθερων πολιτικών και αντιλήψεων, πολλοί είναι εκείνοι που δεν έχουν δικαίωμα να γράψουν, να πουν και να κάνουν αυτά που θέλουν.

Οι φωνές είναι αμέτρητες, και μπορούν να ακουστούν σε ολόκληρη την υφήλιο. Τα τεχνολογικά επιτεύγματα στον τομέα της επικοινωνίας έχουν καταστήσει ήδη τον κόσμο μια γειτονία, χωρίς εθνικά σύνορα. Ποια είναι η θέση της ελεύθερης έκφρασης στην κοινωνία αυτή; Ποιοι είναι οι περιορισμοί της και υπό ποιες συνθήκες;

02 Θεσμοποίηση και προστασία

Η ελευθερία της έκφρασης υπό το φως των πράξεων
των διεθνών και περιφερειακών οργάνων

2.1 Οικουμενική Διάσταση

Στο διεθνές προσκήνιο, η ελευθερία της έκφρασης βρίσκει τη θέση της σε ένα σύνολο συμβατικών πράξεων, διακηρύξεων και αποφάσεων διεθνών οργάνων. Με αφετηρία την μητέρα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την Οικουμενική Διακήρυξη του 1948, δημιουργήθηκε ένα πρόσφορο έδαφος για την προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Η ελευθερία της έκφρασης, ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας αποτέλεσε το έναυσμα για την δημιουργία του θεσμού του ειδικού εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση και την προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης. Σημαντικός είναι και ο ρόλος της Ουνέσκο και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης ή μεταβατικές περιόδους μετά από πόλεμο.

2.1.1 Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Το κορυφαίο κείμενο - θεματοφύλακας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, η οικουμενική διακήρυξη υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, στις 10 Δεκεμβρίου 1948 στο Palais de Chaillot στο Παρίσι. Ξεκίνησε ως αποτύπωμα της εμπειρίας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα έγιναν

Η Ελεονώρα Ρούσβελτ με το κείμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης

αντικείμενο κατάφορων παραβιάσεων. Όπως συνέβη και με τον ΟΗΕ, η οικουμενική διακήρυξη δημιουργήθηκε με σκοπό να αποτελέσει την ασπίδα για την αποτροπή μιας ανάλογης

κατάστασης στο μέλλον.

Τα τριάντα άρθρα της θέτουν τη βάση για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το διεθνές συμβατικό και θεσμικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε, συνέβαλλε στην περαιτέρω διάνθισα και ενίσχυση των αρχών της διακήρυξης. Η ίδια ενέπνευσε τα περιφερειακά θεσμικά όργανα και ενσωματώθηκε στα εθνικά συντάγματα και τη νομοθεσία. Μαζί με τα μεταγενέστερα διεθνή σύμφωνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα του 1966 και

τα πρωτόκολλα τους, απαρτίζουν τον Διεθνή Κατάλογο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹⁰.

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων έχει μεταφραστεί σε περισσότερες από 300 γλώσσες και διαλέκτους, από Αμπκχάζ μέχρι και Ζουλού, γεγονός που αποδεικνύει περίτρανα τον χαρακτηρισμό της ως οικουμενική. Το τεράστιο έργο της συλλογής, μετάφρασης και διάδοση της σε κάθε γωνιά του πλανήτη, ανήκει στο γραφείο του Υπατου Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, πράξη για την οποία κατέχει μια θέση στα ρεκόρ Guinness. «Καταφέραμε να κάνουμε κυριολεκτικά οικουμενική τη διακήρυξη. Είναι πλέον ένας πλούσιος τάπητας με τόσες διαφορετικές γλώσσες και λαούς. Το εγχείρημα αυτό, συγχρόνως, δείχνει ότι όλοι μας μπορούμε να μιλήσουμε την " κοινή γλώσσα της ανθρωπότητας: τη γλώσσα των ανθρώπινων δικαιωμάτων». δήλωσε σχετικά, η Υπατος Αρμοστής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Mary Robinson.

Αν και ξεκίνησε ως ένα σημαντικό μεν αλλά μη νομικά δεσμευτικό κείμενο, η Οικουμενική διακήρυξη κατάφερε στην εξηντάχρονη πορεία της να ξεφύγει από το πλαίσιο του Soft law κειμένου και να αναβαθμιστεί νομικά. Το πιο σημαντικό είναι ότι η δεσμευτική της υπόσταση έχει χαραχτεί στην συνείδηση του κόσμου. Χάρης την Οικουμενική Διακήρυξη τα ανθρώπινα δικαιώματα έπαψαν να είναι τα ευφρολογήματα κάποιων ρομαντικών και έγιναν αναγκαία προϋπόθεση σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Στο δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης είναι αφιερωμένο το άρθρο 19 της διακήρυξης που αναφέρει ότι: «Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και

¹⁰ Ο Διεθνής Κατάλογος των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων είναι μια άτυπη ονομασία του συνόλου των διατάξεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου, που περιλαμβάνονται στην οικουμενική διακήρυξη του 1948 και στα Διεθνή Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του 1966, καθώς και στα συμπληρωματικά του πρωτόκολλα. Ο όρος χρησιμοποιείται στο διεθνές δίκαιο από το 1976.

της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο».

Η δημιουργία του άρθρου 19 αντανακλά το τεράστιο ενδιαφέρον που αναπτύχθηκε κατά τη μεταπολεμική εποχή για το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Η Σοβιετική Ένωση είχε προτείνει στο Συμβούλιο Ασφαλείας μια τροποποίηση που θα αρνούταν αυτό το δικαίωμα στις ναζιστικές και φασιστικές ομάδες. Η πρόταση αποτέλεσε το ερέθισμα για μια μεγάλη συζήτηση σχετικά με το πόσο ανεκτική πρέπει να είναι μια δίκαιη κοινωνία απέναντι σε αδιάλλακτες ομάδες όπως οι Ναζί. Τη λύση έδωσε η υιοθέτηση του άρθρου 29¹¹ που προβλέπει τη δυνατότητα περιορισμού του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

¹¹ Article 29: 1. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons possessing the qualifications prescribed in article 28 and nominated for the purpose by the States Parties to the present Covenant. 2. Each State Party to the present Covenant may nominate not more than two persons. These persons shall be nationals of the nominating State. 3. A person shall be eligible for renomination.

Όπως και στην Οικουμενική Διακήρυξη, έτσι και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠ) του 1966, το άρθρο 19 είναι αφιερωμένο στην ελευθερία της έκφρασης. Σύμφωνα με το άρθρο 19:

«1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του.

2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.

3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι απαραίτητοι:

**FREEDOM OF
EXPRESSION**

α. για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων,

β. για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών.

Το ΔΣΑΠ, που τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 1976 έχει υπογραφεί από 174 κράτη¹², οκτώ από τα οποία δεν το έχουν ακόμη επικυρώσει¹³.

¹²Τα κράτη που δεν έχουν υπογράψει και επικυρώσει το ΔΣΑΠ είναι: Αντίγκουα και Μπαρμπούδα, Μπαχάμες, Μπουτάν, Μπρουνέι, Μιανμάρ, Φίτζι, Κιριμπάτι, Μαλαισία, νήσοι Μάρσαλ, Μικρονησία, Ομάν, Πάλο, Κατάρ, Αγία Λουσία, Ομοσπονδία του Αγίου Χριστόφορου και του Νέβις, Σαουδική Αραβία, Σιγκαπούρη, Νησιά Σολομώντα, Τόνγκα, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Βανουάτου και Βατικανό

¹³ Τα κράτη που έχουν υπογράψει αλλά δεν έχουν επικυρώσει το ΔΣΑΠ είναι: Κίνα, Κομόρες, Κούβα, Γουινέα- Μπισσάου, Λάος, , Πακιστάν, Δημοκρατία του Ναιόρου, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε.

Σε διεθνές επίπεδο η ελευθερία της έκφρασης έχει απασχολήσει πολλές φορές τα κράτη. Στο συμβατικό πεδίο αξίζει να σημειωθεί η Σύμβαση για το Διεθνές Δικαίωμα στη Διόρθωση¹⁴ που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 16 Δεκεμβρίου 1956. Στα 14 άρθρα της Σύμβασης τίθεται το θεσμικό πλαίσιο περί διόρθωσης υπό το πρίσμα της ελευθερίας της έκφρασης. Σύμφωνα με το άρθρο 2:

1. Αναγνωρίζοντας ότι η επαγγελματική ευθύνη των ανταποκριτών και των πρακτορείων ειδήσεων απαιτεί την παράθεση των γεγονότων χωρίς διακρίσεις και σύμφωνα με το αρμόζον πεδίο αναφοράς, προωθώντας έτσι το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, προάγοντας τη διεθνή κατανόηση και συνεργασία προκειμένου να συμβάλουν στη συντήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας.
2. Θεωρώντας επίσης ότι λόγω επαγγελματικής ηθικής, όλοι οι ανταποκριτές και τα πρακτορεία ειδήσεων πρέπει, στην περίπτωση όπου οι ειδήσεις που διαβιβάζονται ή που δημοσιεύονται και οι οποίες έχουν αποδειχθεί ψευδής ή έχουν διαστρεβλωθεί, να ακολουθήσουν τη συνήθη πρακτική της διαβίβασης μέσω των ίδιων καναλιών, ή της δημοσίευσης των διορθώσεων τέτοιων ειδήσεων...

Από τις αποφάσεις των οργάνων των Διεθνών Οργανισμών ξεχωρίζει η απόφαση της Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Η.Ε σχετικά με το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης:¹⁵

«Υπενθυμίζει ότι την κύρια ευθύνη για την προώθηση και προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης έχουν τα κράτη... Εκφράζει την ανησυχία

¹⁴ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/i_ilocor.htm

¹⁵ Απόφαση 2001/47, 23 Απριλίου 2001

της για τα υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού στον πλανήτη και σημειώνει ότι η εκπαίδευση αποτελεί το βασικό συστατικό της ελεύθερης κοινωνίας και έκφρασης... Ζητά από τις κυβερνήσεις να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα για την εξάλειψη του φόβου που συχνά διακατέχει τις γυναίκες - θύματα βίας είτε στον οικογενειακό περίγυρο είτε κατά τη διάρκεια των ένοπλων συρράξεων, σχετικά με την ελεύθερη έκφραση και επικοινωνία με τις αρχές. Αναγνωρίζει ότι η αποτελεσματική συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία εξαρτάται από την ικανότητα της ελεύθερης έκφρασης και της ελευθερίας στην αναζήτηση, λήψη και μεταφορά των πληροφοριών και των ιδεών... Καλεί για ακόμη μια φορά τις ομάδες εργασίας, τους αντιπροσώπους, και τους ειδικούς εισηγητές της Επιτροπής να δώσουν προσοχή - στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους - στις καταστάσεις όπου άτομα φυλακίζονται, υποβάλλονται σε βασανιστήρια, σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση επειδή άσκησαν το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, όπως αυτό ορίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των ΔτΑ, το ΔΣΑΠ και τα υπόλοιπα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα όργανα.

Ιδιαίτερης σημασίας για την ελευθερία της έκφρασης είναι και η **Σύνοδος κορυφής για την Κοινωνία της Πληροφορίας**¹⁶ που πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις: η πρώτη στη Γενεύη το 2003 και η δεύτερη στην Τύνιδα το 2005.¹⁷

Η συνάντηση στη Γενεύη έλαβε χώρα στις 10-12 Δεκεμβρίου 2003. Στόχος της πρώτης φάσης ήταν η ανάπτυξη και προαγωγή μιας σαφούς δήλωσης της πολιτικής θέλησης και ο καθορισμός συγκεκριμένων βημάτων που πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου να τεθούν τα θεμέλια για την εγκαθίδρυση της κοινωνίας της, που να αντανακλά όλα τα διαφορετικά συμφέροντα που υπάρχουν.

¹⁶ Η διεξαγωγή της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής για την Κοινωνία της Πληροφορίας αποφασίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε στις 21 Δεκεμβρίου 2001, με το ψήφισμα 56/183.

¹⁷ <http://www.itu.int/wsis/index.html>

Σχεδόν 50 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, 82 υπουργοί και 26 υφυπουργοί από 175 χώρες, αντιπρόσωποι των διεθνών οργανισμών, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών παρακολούθησαν την διάσκεψη¹⁸ και προσέφεραν πολιτική υποστήριξη στην υιοθέτηση της Διακήρυξης Αρχών της Γενεύης και του Σχεδίου Δράσης, που υιοθετήθηκαν στις 12 Δεκεμβρίου 2003.

Όπως αναφέρεται στο δεύτερο μέρος της Διακήρυξης, οι θεμελιώδεις αρχές της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι: α. Ο ρόλος των κυβερνήσεων και των αρμόδιων φορέων στην προώθηση της ανάπτυξης των τεχνολογιών επικοινωνίας (ICTs) β. Η βιομηχανία της επικοινωνίας και της πληροφόρησης γ. η πρόσβαση στην πληροφόρηση και τη γνώση δ. η ενίσχυση της ανάπτυξης ε. Ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας στη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών στ. προστασία του περιβάλλοντος ζ. η τεχνολογική ανάπτυξη η. η πολιτισμική και γλωσσική διαφορετικότητα και ταυτότητα, θ) τα Μίντια ι) οι ηθικές διαστάσεις της Κοινωνίας της Πληροφορίας και ια) η διεθνής και περιφερειακή συνεργασία¹⁹.

Η δεύτερη φάση διεξήχθη στην Τύνιδα από τις 16 έως τις 18 Νοεμβρίου 2005. Ο στόχος της συνόδου ήταν να τεθεί σε ισχύ το σχέδιο δράσης της Γενεύης, να βρεθούν οι λύσεις και να συναφθούν συμφωνίες στο πεδίο της ηλεκτρονικής κυβέρνησης και της χρηματοδότησης των μηχανισμών. Τέλος, κύριος σκοπός της διάσκεψης ορίστηκε η υλοποίηση των δράσεων που αποφασίστηκαν στη Γενεύη και όσων αποφασιστούν στην Τύνιδα.

¹⁸ Ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων στη Σύνοδο της Γενεύης ξεπέρασε τους 11.000

¹⁹ WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E, 12 December 2003 στο

http://www.itu.int/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161|1160

4 Οι τελευταίες πινελιές πριν από την διάσκεψη της Τύνιδας. Η Τυνησία επιλέχθηκε ως τόπος διεξαγωγής της συνάντησης, επειδή η Αφρική αντιπροσωπεύει το 3% των παγκόσμιων χρηστών διαδικτύου.

Περίπου 50 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, αντιπρόεδροι και 197 υπουργοί και υφυπουργοί από 174 χώρες, εκπρόσωποι ΜΚΟ και άλλοι φορείς συμμετείχαν στην δεύτερη φάση της διάσκεψης για την κοινωνία της πληροφορίας στην Τύνιδα. Τα αποτελέσματα της συνόδου συνοψίζονται στην «Δέσμευση της Τύνιδας» που υιοθετήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2005.

«Δεσμευόμαστε να εργαστούμε μαζί προς την εφαρμογή του ψηφιακού σχεδίου αλληλεγγύης, όπως ορίζεται στην παράγραφο 27²⁰ του Σχεδίου Δράσης της Γενεύης. Η ολοκληρωμένη και γρήγορη υλοποίηση του, απαιτεί ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, μια έγκαιρη, αποτελεσματική, περιεκτική και ουσιαστική λύση στα προβλήματα σχετικά με τα οικονομικές οφειλές των αναπτυσσόμενων χωρών. Απαιτείται επίσης ένα καθολικό, βασισμένο στους κανόνες, ανοικτό, αμερόληπτο και δίκαιο, πολύπλευρο εμπορικό

20 27. The Digital Solidarity Agenda aims at putting in place the conditions for mobilizing human, financial and technological resources for inclusion of all men and women in the emerging Information Society. Close national, regional and international cooperation among all stakeholders in the implementation of this Agenda is vital. To overcome the digital divide, we need to use more efficiently existing approaches and mechanisms and fully explore new ones, in order to provide financing for the development of infrastructure, equipment, capacity building and content, which are essential for participation in the Information Society.

σύστημα, που θα μπορεί να τονώσει την παγκόσμια ανάπτυξη, να προμοτοεί τις αναπτυσσόμενες χώρες.²¹

Στο ψήφισμα (2006/46)²² που εγκρίθηκε στις 28 Ιουλίου 2006, με τον τίτλο «συνέχεια της παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής στην κοινωνία των πληροφοριών και αναθεώρηση της Επιτροπής στην επιστήμη και την τεχνολογία για την ανάπτυξη», το ECOSOC παρουσίασε πώς θα επιτηρήσει όλο το σύστημα που σχετίζεται με την έκβαση των αποτελεσμάτων των Συνόδων Κορυφής, όπως απαιτείται και από τις αποφάσεις της Τυνησίας. Ο ρόλος του ECOSOC εντάσσεται στο πλαίσιο της εποπτείας που έχει στην παρακολούθηση της έκβασης των σημαντικών διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών. Για αυτόν τον λόγο, το ECOSOC αποφάσισε ότι η Επιτροπή για την Επιστήμη και την Τεχνολογία για την Ανάπτυξη (CSTD) θα βοηθήσει το Συμβούλιο στο πεδίο της υλοποίησης των αποφάσεων της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Η δέκατη σύνοδος της Επιτροπής στην επιστήμη και την τεχνολογία για την ανάπτυξη (CSTD) πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη από τις 21-25 Μαΐου 2007. Ενώ η τελευταία σύνοδος της Επιτροπής έγινε στις 26 - 30 Μαΐου 2008. Συζητήθηκαν δύο σημαντικά ζητήματα α. η αναπτυξιακές πολιτικές για την κοινωνικό - οικονομική ένταξη στην Κοινωνία της Πληροφορίας και β. η συμβολή της επιστήμης και της τεχνολογίας στην εκπαίδευση και την έρευνα.

Σε οικουμενικό επίπεδο, η ελευθερία της έκφρασης και τα επιμέρους θέματα που αναδύονται ενσωματώνονται και σε άλλες διεθνείς συμφωνίες και Συμβάσεις, όπως και αποφάσεις διεθνών οργάνων. Ειδικότερα αναφέρεται το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και

²¹ Παρ. 31 Document WSIS-05/TUNIS/DOC/7 -E 18 November 2005 στο http://www.itu.int/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2266|2267

²² http://www.itu.int/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2368|0

Πολιτιστικά Δικαιώματα,²³ η διεθνής σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων,²⁴ η σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης κατά των γυναικών,²⁵ η Διακήρυξη για τις θεμελιώδεις αρχές σχετικά με την συμβολή των ΜΜΕ στην ενδυνάμωση της ειρήνης και της διεθνούς κατανόησης, στην προώθηση των ΔιΑ και στην καταπολέμηση του ρατσισμού του απαρχαίνι και των συρράξεων²⁶, η σύμβαση Ν°135 (σύμβαση των εκπροσώπων των εργαζομένων) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εργασίας,²⁷ το σχόλιο Νο 10 της Επιτροπής ΔιΑ του ΟΗΕ για το άρθρο 19,²⁸ το σχόλιο Νο 11 της Επιτροπής ΔιΑ του ΟΗΕ για το άρθρο 20,²⁹ η έκθεση της Επιτροπής ΔιΑ με τίτλο « Το δικαίωμα του κοινού να ξέρει: Αρχές για την νομοθεσία στην ελευθερία της πληροφόρησης»³⁰ κ.α

Ξεχωριστή μνεία γίνεται για την απόφαση 2005/38 σχετικά με το «δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης», που υιοθέτησε ο Ύπατος Αρμοστής των Η.Ε για τα ΔιΑ, στις 20 Απριλίου 2005.³¹

Συμφώνα με την απόφαση, για διασφάλιση του σεβασμού απέναντι στα ΔιΑ πρέπει: «α. Να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα που θα δώσουν ένα τέλος στις παραβιάσεις των

²³ <http://www.ohchr.org/english/law/cescr.htm>

²⁴ <http://www.ohchr.org/english/law/cerd.htm>

²⁵ <http://www.ohchr.org/english/law/cedaw.htm>

²⁶ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/d_media.htm

²⁷ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/j_ilo135.htm

²⁸ General Comment 10 [19] (Article 19) of the Human Rights Committee (CCPR/C/21/Rev.1 of 19/5/1989) στο

<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/%28symbol%29/CCPR+General+comment+10.En?OpenDocument>

²⁹ General Comment 11 [19] (Article 20) of the Human Rights Committee (CCPR/C/21/Rev.1 of 19/5/1989) στο

<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/%28symbol%29/CCPR+General+comment+11.En?OpenDocument>

³⁰ E/CN.4/2000/63

<http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/TestFrame/16583a84ba1b3ae5802568bd004e80f7?OpenDocument>

³¹ http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2005-38.doc σάπ

δικαιωμάτων και να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την πρόληψη των παραβιάσεων, συμπεριλαμβανομένης της εξασφάλισης ότι η σχετική εθνική νομοθεσία συμμορφώνεται με τις διεθνείς επιταγές στο πεδίο των ΔτΑ και τις εφαρμόζουν. β. Να διασφαλισθεί ότι τα θύματα των παραβιάσεων υποστηρίζονται αποτελεσματικά, να ερευνηθούν οι απειλές ή πράξεις βίας, όπως οι τρομοκρατικές ενέργειες κατά των δημοσιογράφων και σε περιπτώσεις ένοπλων συρράξεων, και να απονεύμουν δικαιοσύνη με την τιμωρία των υπευθύνων γ. Να διασφαλισθεί ότι τα άτομα που ασκούν αυτά τα δικαιώματα δεν υπόκεινται σε διακρίσεις, κυρίως στους χώρους εργασίας, στο οικογενειακό περιβάλλον, τις κοινωνικές υπηρεσίες και την εκπαίδευση, με ιδιαίτερο βάρος στις γυναίκες δ. Να διευκολυνθεί η πλήρης, ίση και αποτελεσματική συμμετοχή και ελεύθερη επικοινωνία των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων... ε. να δοθεί ώθηση στα παιδιά να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. στ. Να προστατεύεται ο σεβασμός στην ελευθερία της έκφρασης στα ΜΜΕ και κυρίως η ανεξαρτησία τους, ζ. να προωθηθεί μια πλουραλιστική προσέγγιση στα μίντια. και η. να δημιουργηθεί ένα ασφαλές περιβάλλον για την προστασία της ελευθεροτυπίας μακριά από απειλές, κυρώσεις και παρεμβάσεις από το κράτος».

Σε διεθνές επίπεδο αξίζει να σημειωθεί επίσης η πολύ σημαντική **Κοινή Διακήρυξη για την Ποικιλομορφία στη Ραδιοφωνική Αναμετάδοση**, που υπέγραψαν στις 17 Δεκεμβρίου 2007, ο πρόσθετος εισηγητής των Η.Ε στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, η ο εκπρόσωπος του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ, ο ειδικός εισηγητής του ΟΑΚ για την ελευθερία έκφρασης και ο ειδικός εισηγητής για την ελευθερία έκφρασης και την πρόσβαση στις πληροφορίες της

Αφρικανικής Επιτροπής των δικαιωμάτων των ανθρώπων και των λαών³².

³² Πριν την υπογραφή της Διακήρυξης είχε προηγηθεί μια συνάντηση με τους αντιπρους των ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς και άλλους εμπειρογνώμονες, στο Άμστερνταμ στις 7-8 Δεκεμβρίου 2007, υπό την αιγίδα της οργάνωσης ΑΡΘΡΟ 19 και της Παγκόσμιας εκστρατείας για την ελεύθερη έκφραση, με την υποστήριξη του ιδρύματος για το δίκαιο των πληροφοριών του πανεπιστήμιου του Άμστερνταμ.

12.1.4 Ειδικός εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για την
προώθηση και την προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία
της γνώμης και της έκφρασης

Ο θεσμός του ειδικού εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση και την προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης δημιουργήθηκε με την απόφαση 1993/45 της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου³³ στις 5 Μαρτίου 1993.

Η αποστολή του ειδικού εισηγητή ορίζεται ως εξής:

α) να συλλέξει όλες τις πληροφορίες, οπουδήποτε μπορεί να προκύψουν, που σχετίζονται με διακρίσεις, απειλές ή χρήση της βίας και παρενοχλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης και του εκφοβισμού, ενάντια πρόσωπων που επιδίωξαν να ασκήσουν ή να προωθήσουν το δικαίωμα στην ελευθερία της άποψης και της έκφρασης όπως αναφέρεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, ενδεχομένως, στα Διεθνή Σύμφωνα του 1966, λαμβάνοντας υπόψη το έργο των άλλων μηχανισμών της Επιτροπής και της υποεπιτροπής

β) όλες τις πληροφορίες, οπουδήποτε μπορεί να προκύψουν, που σχετίζονται με διακρίσεις, απειλές ή χρήση της βίας και παρενοχλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης και

³³«... expressing concerns at the extensive occurrence of detention, long-term detention and extrajudicial killing, torture, intimidation, persecution and harassment, including through the abuse of legal provisions on defamation and criminal libel as well as on surveillance, search and seizure, and censorship, of threats and acts of violence and of discrimination directed at persons who exercise the right to freedom of opinion and expression, including the right to seek, receive and impart information, and the intrinsically linked rights to freedom of thought, conscience and religion, peaceful assembly and association and the right to take part in the conduct of public affairs, as well as at persons who seek to promote the rights affirmed in the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights and seek to educate others about them, or who defend those rights and freedoms, including legal professionals and others who represent persons exercising those rights, and calls on States to put an end to these violations and to bring to justice those responsible;»

του εκφοβισμού, ενάντια των εργαζομένων στον τομέα των πληροφοριών που επιδίωξαν να ασκήσουν ή να προωθήσουν το δικαίωμα στην ελευθερία της άποψης και της έκφρασης

γ) να αναζητήσει και να λάβει αξιόπιστες πληροφορίες από τις κυβερνήσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και οποιαδήποτε όργανα που έχουν τη γνώση αυτών των περιπτώσεων και να υποβάλει στην Επιτροπή μια ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητες του/της, η οποία θα περιέχει τις συστάσεις στην Επιτροπή και προτάσεις σχετικά με τους τρόπους για την καλύτερη προώθηση και να προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της άποψης και της έκφρασης σε όλες τις εκδηλώσεις του.

Το mandate του ειδικού εισηγητή επεκτάθηκε από την Επιτροπή ΔΤΑ με την απόφαση 2002/48, κατά την 58 συνεδρίαση της. Η

Επιτροπή κάλεσε τον ειδικό εισηγητή συνεχίσει το έργο του με άλλες δύο αποφάσεις, την 2003/42 και 2004/42.

Σύμφωνα με την επέκταση των αρμοδιοτήτων του, ο ειδικός εισηγητής:

γ) Απευθύνει επείγουσες εκκλήσεις και ανακοινώσεις στα Κράτη σχετικά με καταγεγραμμένες υποθέσεις όπου άτομα ή εργαζόμενοι στο πεδίο των μίντια έχουν δεχθεί απειλές για χρήση βίας, έχουν διωχτεί, ταπεινωθεί ή εξευτελιστεί επειδή προσπαθούσαν να ασκήσουν ή να προωθήσουν την άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης.

β) Διενεργεί έρευνες fact-finding στα κράτη - μέλη .

Ειδικοί εισηγητές:

- Frank William La Rue (Γουατεμάλα),
Αύγουστος 2008 - σήμερα
- Mr. Ambeyi Ligabo (Κένυα),
Αύγουστος 2002 Ιούλιος 2008
- Mr. Abid Hussain (Ινδία),
Αύγουστος 1993 Ιούλιος 2002

γ) Υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τις δραστηριότητες του, τον τρόπο και τις μεθόδους λειτουργίας του και θέτει ενοποιώ της Επιτροπής συγκεκριμένα ζητήματα προς εξέταση.

Ο ειδικός εισηγητής εξουσιοδοτείται για να προωθήσει και να προστατεύσει την ελευθερία της άποψης και της έκφρασης. Με αυτό το στόχο η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει ζητήσει από τον ειδικό εισηγητή να επιδιώξει, υπό τη μορφή των επειγουσών εκκλήσεων και της ανταλλαγής επιστολών, να λάβει αξιόπιστες πληροφορίες από τις κυβερνήσεις, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και οποιαδήποτε άλλα συμβαλλόμενα μέρη που έχουν τη γνώση των σχετικών καταστάσεων και των περιπτώσεων. Όλες οι επιστολές που αποστέλλονται και λαμβάνονται είναι εμπιστευτικές και παραμένουν έτσι μέχρι το τέλος του κύκλου υποβολής εκθέσεων, όταν πια ο ειδικός εισηγητής υποβάλλει την ετήσια έκθεση στη Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

5 Ο «φυλακισμένος λόγος» ένα από τα πιο διάσημα σκίτσα για την ελευθερία της έκφρασης

Ο διάλογος που εγκαθιδρύεται με τις κυβερνήσεις σχετικά με την κατάσταση στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης στις εκάστοτε χώρες δεν μπορεί να ερμηνευτεί ως άσκηση κατηγοριών ή επικρίσεων εκ μέρους του ειδικού εισηγητή, αλλά ως ένα αίτημα για διευκρινίσεις με σκοπό την από κοινού προσπάθεια για να εξασφαλιστεί η προστασία του

δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης. Το ενδιαφέρον του ειδικού εισηγητή εστιάζεται στη λήψη πληροφοριών για τα προβλήματα και τις παραβιάσεις που σχετίζονται με:

(α) κρατήσεις, διακρίσεις, απειλές ή χρήση βίας και παρενοχλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης και του εκφοβισμού, ενάντια πρόσωπων που επιδιώκουν να ασκήσουν ή να προωθήσουν το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων στον τομέα των πληροφοριών

(β) δραστηριότητες των πολιτικών κομμάτων της αντιπολίτευσης και των ενεργών μελών συνδικάτων, είτε πρόκειται για ομάδα ατόμων είτε για ένα άτομο

(γ) ενέργειες ενάντια στα ΜΜΕ (έντυπα και ηλεκτρονικά) ή εμπόδια στην ανεξάρτητη λειτουργία τους

(δ) ενέργειες ενάντια στους εκδότες και τους εργαζόμενους σε άλλα μέσα έκφρασης, όπως τα βιβλία, τα περιοδικά, ο κινηματογράφος και το θέατρο

(ε) δραστηριότητες των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. δικηγόροι ακτιβιστές κ.α)

(στ) τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών, νόμοι και των πρακτικές που εμποδίζουν τις γυναίκες να εκφράσουν τις απόψεις τους και να ακουστούν, να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης απόφασης, και να αναζητήσει και να λάβει πληροφορίες σε ειδικά θέματα όπως ο οικογενειακός προγραμματισμός και η βία ενάντια στις γυναίκες

(ζ) τα εμπόδια στην πρόσβαση στις πληροφορίες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο για τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες που προτείνονται από την κυβέρνηση για να προωθήσει το δικαίωμα στην ανάπτυξη, τα εμπόδια στη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς επίσης και τα εμπόδια στην πρόσβαση στις πληροφορίες για άλλα θέματα όπως οι μελέτες σχετικά με ζητήματα περιβάλλοντος και υγείας, οι εθνικοί προϋπολογισμοί, τα κοινωνικά έξοδα, τα προγράμματα βιομηχανικής ανάπτυξης και οι εμπορικές πολιτικές (E/CN.4/1999/64).

Σχετικά με τη διαδικασία των επείγουσών εκκλήσεων, ο ειδικός εισηγητής ενεργεί μετά τη λήψη αξιόπιστων πληροφοριών για συγκεκριμένα γεγονότα και τις μεμονωμένες περιπτώσεις σχετικά με την παράβαση του δικαιώματος στην ελευθερία της άποψης και της έκφρασης. Στη συνέχεια διαβιβάζει τις πληροφορίες στην αρμόδια κυβέρνηση και της ζητά για να υποβάλλει τυχόν σχόλια και τις παρατηρήσεις.

Η μέθοδος των επιστολών ακολουθείται για εκείνες τις περιπτώσεις που δεν απαιτούν επείγουσα δράση αλλά αφορούν τις παραβιάσεις ή τις πιθανές παραβιάσεις. Ο ειδικός εισηγητής μπορεί να υποβάλλει επιστολές στις κυβερνήσεις προκειμένου να ζητήσει περαιτέρω διευκρινίσεις και λεπτομέρειες σχετικά με την κατάσταση του δικαιώματος στη χώρα τους.

Από τα στοιχεία που δημοσιεύονται στην (κακώς ενημερωμένη) ιστοσελίδα³⁴ του ειδικού εισηγητή του ΟΗΕ φαίνεται ότι η τελευταία φορά που πραγματοποίησε επίσκεψη σε κάποιο κράτος προκειμένου να συλλέξει τις απαραίτητες πληροφορίες ήταν το 2004³⁵. Ωστόσο, σε αυτό το διάστημα επισκέψεις έχουν γίνει στην Ονδούρα (2007), την Ουκρανία (2007) και στη Νιγηρία (2005). Η δράση αυτή είναι μάλλον ανεπαρκής αν αναλογιστεί κανείς αφ' ενός τα σοβαρά προβλήματα στο πεδίο και αφ' ετέρου τον μεγάλο αριθμό

³⁴ Βλ. <http://www.unhchr.ch/html/menu2/7/b/expression/visits.htm>

³⁵ Μέχρι και το 2004 ο ειδικός εισηγητής έχει επισκεφθεί τις εξής χώρες: Σερβία και Μαυροβούνιο (Οκτώβριος 2004) E/CN.4/2005/64/Add.4 Κολομβία (Φεβρουάριος 2004) E/CN.4/2005/64/Add., Ακτή Ελεφαντοστού E/CN.4/2005/64/Add.1 Ιβουά (Ιανουάριος 2004) E/CN.4/2005/64/Add.2 Ιταλία (Οκτώβριος 2004), Ιράν E/CN.4/2004/62/Add.2, Ισημερινή Γουινέα (Δεκέμβριος 2002) E/CN.4/2003/67/Add.2, Αργεντινή (Ιούνιος 2000) E/CN.4/2002/75/Add.1, Αλβανία (Μάιος 2000) E/CN.4/2001/64/Add.1, Τυνησία (Δεκέμβριος 1999) E/CN.4/2000/63/Add.4, Ηνωμένο Βασίλειο (Οκτώβριος 1999) E/CN.4/2000/63/Add.3, Ιρλανδία (Οκτώβριος 1999) E/CN.4/2000/63/Add.2, Σουδάν (Σεπτέμβριος 1999) E/CN.4/2000/63/Add.1, Ουγγαρία (Νοέμβριος 1998) E/CN.4/1999/64/Add.2, Μαλαισία (Σεπτέμβριος 1998) E/CN.4/1999/64/Add.1, Πολωνία (Μάιος 1997) E/CN.4/1998/40/Add.2, Λευκορωσία (Μάιος 1997) E/CN.4/1998/40/Add.1, Τουρκία (Σεπτέμβριος 1996) E/CN.4/1997/31/Add.1, Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν (Ιανουάριος 1996) E/CN.4/1996/39/Add.2, Κορέα (Ιούνιος 1995) E/CN.4/1996/39/Add.1

χώρων που έχουν ζητήσει να τις επισκεφθεί ο ειδικός εισηγητής.³⁶

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση³⁷ του ειδικού εισηγητή που υποβλήθηκε στη Γενική Συνέλευση των Η.Ε στις 28 Φεβρουαρίου 2008³⁸ τα ζητήματα που έχουν ανακύψει στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης σε παγκόσμιο επίπεδο αφορούν στην ουσιαστική υλοποίηση του δικαιώματος στην πρόσβαση στις πληροφορίες (λογοκρισία, κρατήσεις προσώπων, κλείσιμο ή απαγόρευση των ΜΜΕ, ηλεκτρονική κυβέρνηση), στην ασφάλεια και προστασία των δημοσιογράφων και των εργαζομένων στα Μίντια, στους νομικούς περιορισμούς στην άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος (νόμοι κατά της τρομοκρατίας κ.α) και στο ζήτημα της εφαρμογής των υπόλοιπων ΔιΑ που σχετίζονται με την ελευθερία της έκφρασης (ελευθερία της θρησκείας).

Όσον αφορά στη λογοκρισία, « ο ειδικός εισηγητής συστήνει στις κυβερνήσεις να υιοθετήσουν μια νομοθεσία που απαγορεύει όλες τις μορφές λογοκρισίας στα ΜΜΕ και το διαδίκτυο... (παρ. 69). Οι διοικητικές και γραφειοκρατικές ρυθμίσεις για τα Μίντια πρέπει να έχουν νομική βάση και να εποπτεύονται από ανεξάρτητους θεσμούς... (παρ. 70). Ο ειδικός εισηγητής ζητά από τις κυβερνήσεις να επεκτείνουν τα μέτρα για την προστασία της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης στο διαδίκτυο και κυρίως στα blog... το δικαίωμα στην διατήρηση του απορρήτου για τους χρήστες του διαδικτύου πρέπει να προστατεύεται σε κάθε περίπτωση, με εξαίρεση τις περιπτώσεις της παιδικής πορνογραφίας και τις ενθάρρυνσης

³⁶ Αίτημα έχει υποβάλλει η Αλγερία, η Αγκόλα, το Αζερμπαϊτζάν, το Μπανγκλαντές, η Λευκορωσία, η Κίνα, η Κούβα, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας, ο Ισημερινός, η Ερυθραία, η Αιθιοπία, η Γεωργία, η Γουατεμάλα, η Ινδονησία, η Λιβερία, το Νεπάλ, το λιβυκό - αραβικό Jamahiriya, το Περού, οι Φιλιππίνες, η Ρωσία, η Σαουδική Αραβία, η Σιέρα Λεόνε, η Ισπανία, η Σρι Λάνκα, το Σουδάν, η Σουαζιλάνδη, η ΠΓΔΜ, το Τουρκμενιστάν, η Βενεζουέλα, το Βιετνάμ και η Ζιμπάμπουε.

³⁷ Βλ. A/HRC/7/14, 28 February 2008

³⁸ Στην επίσημη ιστοσελίδα του ειδικού ει... **6 Η λογοκρισία**... Φεβρουαρίου. Κατόπιν επικοινωνίας με το γραφείο του ειδικού εισηγητή στον ΟΗΕ, είναι προς το παρόν άγνωστο πότε θα δημοσιευθεί η επόμενη έκθεση.

του ρατσισμού και των θρησκευτικών και εθνικών διακρίσεων...» (παρ.71).³⁹

Σχετικά με την ποικιλομορφία, « ο ειδικός εισηγητής ζητά από τις κυβερνήσεις να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την δημιουργία ενός ελεύθερου περιβάλλοντος όπου μπορεί να υπάρξει πλουραλισμός στα ΜΜΕ. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη του φαινομένου του συγκεντρωτισμού της δημιουργίας μονοπωλίων στα ΜΜΕ... τα μέτρα αυτά πρέπει να ληφθούν από ανεξάρτητα όργανα που θα αποκλείουν τις πολιτικές παρεμβάσεις...».⁴⁰

Για την ηλεκτρονική κυβέρνηση, « ο ειδικός εισηγητής καλεί τις κυβερνήσεις να εξετάσουν την δυνατότητα ίδρυσης ενός διεθνούς οργανισμού με αποστολή την βελτίωση της κυβέρνησης στο διαδίκτυο, την ανάπτυξη των δομών που θα εγγυώνται ότι το ιντερνέτ θα συνεχίσει να είναι ένα δημοκρατικό μέσο σε πλήρη εναρμόνιση με τα ΔΤΑ... (παρ. 74) ».

Για την ασφάλεια και προστασία των εργαζομένων στα ΜΜΕ, « ο ειδικός εισηγητής συστήνει στις κυβερνήσεις να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την ενίσχυση της ασφάλειας και προστασίας των δημοσιογράφων και των υπόλοιπων εργαζομένων στον τομέα της ενημέρωσης... Η προστασία πρέπει να διασφαλίζεται σε όλες τις περιόδους, κυρίως στις ένοπλες συρράξεις, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας... ζητά από το Συμβούλιο ΔΤΑ να επιδείξουν προσοχή στο ζήτημα, κυρίως σε περιόδους ένοπλων συρράξεων και ζητά την εξουσιοδότηση να συντάξει μια μελέτη για τις περιπτώσεις βίας κατά των ΜΜΕ βασισμένη στις

³⁹ Βλ. Συμπεράσματα της ετήσιας έκθεσης σελ. 24 A/HRC/7/14

⁴⁰ Παρ. 72, σελ. 25

πληροφορίες των κυβερνήσεων, των ΜΚΟ και άλλων οργανισμών...»⁴¹

Σχετικά με τις ποινές που υποβάλλονται για δυσφήμιση, « ο ειδικός εισηγητής καλεί τις κυβερνήσεις να αποποινικοποιήσουν την δυσφήμιση ώστε να μην συνεπάγεται φυλάκιση.. τα ποσά των προστίμων πρέπει να είναι λογικά και να μην εμποδίζουν την συνέχεια των επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Ο ειδικός εισηγητής ζητά επίσης από τις κυβερνήσεις να απελευθερώσουν χωρίς όρους όλους τους δημοσιογράφους που κρατούνται εξ' αιτίας των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων.... σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει η άσκηση κριτικής στο έθνος, τα σύμβολα του, την κυβέρνηση, τα μέλη της να επισύρει κυρώσεις και να θεωρηθεί ως δυσφήμιση...»⁴²

Για την ελευθερία της έκφρασης και τον ιό του AIDS, « ... το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης συνεπάγεται και το δικαίωμα στην λήψη πληροφοριών που αφορούν το HIV/AIDS. Ο ειδικός εισηγητής ζητά από τις κυβερνήσεις να προωθήσουν την προληπτική εκπαίδευση και τις πολιτικές ενημέρωσης σχετικά με την εξάπλωση του ιού...⁴³»

Για το ψηφιακό χάσμα, « ο ειδικός εισηγητής ζητά από τις κυβερνήσεις να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την αύξηση της δυναμικότητας και της διαθεσιμότητας των νέων τεχνολογιών και κυρίως του διαδικτύου στις φτωχές και αναπτυσσόμενες περιοχές...»

Σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης και της θρησκείας, « ο ειδικός εισηγητής καλεί τους εργαζόμενους στα ΜΜΕ και το κοινό γενικότερα να προσέχει εάν οι ιδέες που εκφράζει να μην προκαλούν το πολιτισμικό και θρησκευτικό αίσθημα.. οι περιορισμοί στην ελευθερία της έκφρασης σχεδιάστηκαν και για να προστατεύουν τα δικαιώματα των άλλων...»

Αμφιλεγόμενη ωστόσο είναι η στάση του Συμβούλιου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Η.Ε, απέναντι στην ελευθερία της έκφρασης, σε ορισμένες περιπτώσεις. Χαρακτηριστικό

⁴¹Παρ. 75 – 77, σελ 26

⁴²Παρ. 78- 79 A/HRC/7/14 σελ. 27

⁴³Παρ. 80 – 82, σελ 28

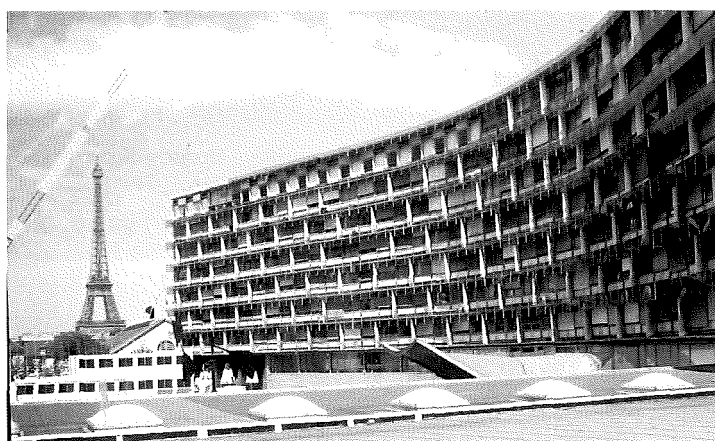
παράδειγμα είναι η υιοθέτηση του ψηφίσματος περί θρησκευτικής δυσφήμισης που συστήνει στα κράτη - μέλη να λάβουν νομοθετικά μέτρα υπέρ της ποινικοποίησης της κριτικής στη θρησκεία⁴⁴. Το ψήφισμα αποδοκιμάστηκε από τις περισσότερες διεθνείς και περιφερειακές ΜΚΟ και δίχασε τα κράτη - μέλη του Συμβουλίου⁴⁵. Οι υποστηρικτές του νόμου περί «δυσφήμισης της θρησκείας» προσπαθούν να εντάξουν στα υφιστάμενα κείμενα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως στο άρθρο 20 των Διεθνών Σύμφωνων του 1966.

⁴⁴ Η απόφαση εκδόθηκε κατόπιν της εισήγησης του Πακιστάν εκ μέρους της Οργάνωσης για την Ισλαμική συνδιάσκεψη. Τα μουσουλμανικά έθνη έχουν από το 1999, προωθήσει παρόμοια ψηφίσματα, υποστηρίζοντας ότι το Ισλάμ --η μόνη θρησκεία που αναφέρεται συγκεκριμένα στα κείμενα-- πρέπει να προστατεύονται από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο όνομα της τρομοκρατίας.

⁴⁵ Η απόφαση υπερψηφίστηκε μεταξύ άλλων από τη Νότια Αφρική ενώ η Νότια Κορέα, η Ιαπωνία, η Ινδία, το Μεξικό και η Βραζιλία επέλεξαν την αποχή. Μια από τις χώρες που απέρριψαν το ψήφισμα ήταν η Χιλή.

2.1.5 ο ρόλος της Ουνέσκο

Η Ουνέσκο προωθεί την ελευθερία της έκφραση και την ελευθερία του Τύπου, μέσα από μια σειρά δράσεων ευαισθητοποίησης και ελέγχου. Επιπλέον ενθαρρύνει την ανεξαρτησία και τον πλουραλισμό στα ΜΜΕ, βασικά θεμέλια της δημοκρατίας, παρέχει γνωμοδοτικές υπηρεσίες σχετικά με τη νομοθεσία των ΜΜΕ και προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει

τις κυβερνήσεις, τα κοινοβούλια και άλλους αρμόδιους για τη λήψη αποφάσεων στα κράτη - μέλη.

Για πολλά χρόνια, η Ουνέσκο έχει

7 Το κτίριο της Ουνέσκο στο Παρίσι

υποστηρίζει τα ανεξάρτητα ΜΜΕ σε καταστάσεις ένοπλων συρράξεων και σε περιόδους μετά τη σύγκρουση, προκειμένου να τους υποστηρίξει στο να συγκεντρώσουν και να μεταδώσουν τις πληροφορίες. Από αυτή την άποψη, η βοήθεια που παρέχεται στα ΜΜΕ στη νοτιοανατολική Ευρώπη, την Αγκόλα, την περιοχή των Μεγάλων Λιμνών στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή, το Ανατολικό Τιμόρ, και το Αφγανιστάν συμβάλλει στις διαδικασίες συμφιλίωσης και επίτευξης της ειρήνης.

Η δράση της Ουνέσκο σε αυτό το πεδίο περιλαμβάνει την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των εργαζομένων στα ΜΜΕ στις ζώνες της σύρραξης και του εξωτερικού κόσμου και την παροχή συμβουλών στις κρατικές αρχές σε καταστάσεις μετά τον πόλεμο προκειμένου να συντάξουν τη νέα νομοθεσία των ΜΜΕ, η οποία πρέπει να ενισχύει την ανάπτυξη της ελευθερίας έκφρασης. Η δράση του οργανισμού έχει

αναγνωριστεί από τη διεθνή κοινότητα⁴⁶. Συγκεκριμένα οι επιμέρους άξονες πάνω στους οποίους εργάζεται η Ουνέσκο αφορούν: την υποστήριξη της νομοθεσίας των ΜΜΕ⁴⁷, την ασφάλεια των εργαζομένων στα Μίντια⁴⁸, η ενίσχυση της επαγγελματικής δημοσιογραφίας⁴⁹, η ανάπτυξη των θεσμών των ΜΜΕ⁵⁰ και η κάλυψη των εκλογών⁵¹ στις χώρες αυτές.

⁴⁶ Ενδεικτικά αναφέρεται η βράβευση της Ουνέσκο από το γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες και από το τμήμα ανθρωπιστικών υποθέσεων τον Ιούνιο του 1994. Το 1996 η ΟΥΝΕΣΚΟ επιλέχθηκε για να παράσχει βοήθεια στα ανεξάρτητα ΜΜΕ κατά την περίοδο ανασυγκρότησης στη πρώην Γιουγκοσλαβία.

⁴⁷ «Η αφετηρία οποιασδήποτε μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την επίτευξη της δομικής σταθερότητας στα ΜΜΕ είναι το δίκαιο που εγγυάται τη ελευθερία έκφρασης. Οποιοσδήποτε νόμος θεσπίζεται πρέπει να βασίζεται στα σχετικά διεθνή πρότυπα και να προωθεί τον πλουραλισμό στα Μίντια. Συχνά, στις χώρες που βρίσκονται στο στάδιο μετα τη σύρραξη, η νομοθεσία των ΜΜΕ είναι είτε ανύπαρκτη είτε ξεπερασμένη και χρήζει να αναπροσαρμογής. Η ΟΥΝΕΣΚΟ υποστηρίζει συχνά τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης ρυθμιστικής αρχής, δεδομένου ότι ένας ανεξάρτητος ρυθμιστής της ραδιοφωνικής μετάδοσης είναι σημαντικός για τη διάθεση των συχνοτήτων και τις διαδικασίες χορήγησης των αδειών». http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=22192&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁴⁸ «Σε κάθε σύγκρουση, το τίμημα για τους τοπικούς δημοσιογράφους και τους ξένους ανταποκριτές είναι τεράστιο. Το ζήτημα της ασφάλειας στο πεδίο της μάχης είναι πολύ σημαντικό, δεδομένου ότι πληθαίνουν οι καταγγελίες για τους κινδύνους και τις απειλές κατά της ζωής των εργαζομένων στα ΜΜΕ». http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=22193&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁴⁹ «Η Ουνέσκο, σε συνεργασία με τις διακυβερνητικές οργανώσεις, τους χορηγούς, τις ΜΚΟ, τις εθνικές αρχές, και τα τοπικά και διεθνή μέσα, παρέχει τεχνική και υλική βοήθεια με σκοπό να προωθήσει την ανάπτυξη των ανεξάρτητων και πλουραλιστικών ΜΜΕ στις περιοχές που βρίσκονται σε περίοδο μετα τη σύρραξη». http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=22194&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁵⁰ «Η Ουνέσκο δίνει την προτεραιότητα στην ενίσχυση των δυνατοτήτων των θεσμών στο πεδίο της επικοινωνίας, στη βελτίωση της συνειδητοποίησης της ανάγκης για ελευθερία της έκφρασης, και στην αύξηση της γνώσης του κοινού για τη χρήση των διαθέσιμων μέσων επικοινωνίας». http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=22195&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁵¹ «Οι εκλογές μπορούν να αποτελούν το στοιχείο κλειδί για την επίλυση ή την κλιμάκωση της σύγκρουσης. Επομένως, οι ελεύθερες και δίκαιες εκλογές είναι ουσιαστικές για τη σταθεροποίηση

Προσάρμοξη της νομοθεσίας

Η Ουνέσκο βοηθά τα κράτη μέλη στην προσαρμογή της σχετικής με τα ΜΜΕ νομοθεσίας τους, στα διεθνώς-αναγνωρισμένα δημοκρατικά πρότυπα.

Σε συνεργασία με ακαδημαϊκούς, ειδικούς νομικούς και άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, επαγγελματικές οργανώσεις των μίντια, η Ουνέσκο είναι έτοιμη να ανταποκριθεί στα αιτήματα των κυβερνήσεων και των εθνικών αρχών με ειδικές αποστολές, παροχή τεχνικής και λογιστικής βοήθειας ή μέσω της οργάνωσης συνεδριάσεων και άλλων εκδηλώσεων που εξετάζουν σχετικά θέματα.

Προώθηση της ελευθερίας έκφρασης

Η Ουνέσκο προωθεί τη ελευθερία έκφρασης και τη ελευθερία Τύπου ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, μέσω δράσεων που περιλαμβάνουν την άσκηση πίεσης και ελέγχου. Δίνει έμφαση στην ανεξαρτησία και τον πλουραλισμό των ΜΜΕ, στη διαδικασία θεμελίωσης της δημοκρατίας με την παροχή γνωμοδοτικών υπηρεσιών για την ολοκλήρωση του δίκαιου των ΜΜΕ και τονίζοντας σε κυβερνήσεις, κοινοβουλευτικούς και άλλους ιθύνοντες την ανάγκη να διασφαλίζουν την ελεύθερη έκφραση.

Στις υπόλοιπες σημαντικές δραστηριότητες της ΟΥΝΕΣΚΟ σε αυτόν τον τομέα, κατατάσσεται η ανακοίνωση της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών το 1993 για την καθιέρωση τις 3ης Μαΐου ως παγκόσμια ημέρα της ελευθερίας του Τύπου, η σύσταση μιας συμβουλευτικής ομάδας σχετικά με τη ελευθερία Τύπου στην οποία συμμετέχουν εργαζόμενοι στα ΜΜΕ από όλα τα μέρη του κόσμου, η θέσπιση το 1997 του βραβείου παγκόσμιας ελευθερίας Τύπου UNESCO/Guillermo Cano.

δημοκρατίας και την πρόληψη της συρραξης». http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=22196&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Πρόκειται το μόνο όργανο των Η.Ε που έχει ως αποστολή να υπερασπιστεί την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της ιδρυτικής της πράξης «...αγωνίζεται για τον καθολικό σεβασμό στη δικαιοσύνη , το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, για όλους τους ανθρώπους του κόσμου, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας και θρησκείας, σύμφωνα με το Χάρτη των Η.Ε.» Για να πετύχει το σκοπό της, η Οργάνωση χρειάζεται να « συνεργαστεί στο έργο της ενίσχυσης της γνώσης και της κατανόησης των ανθρώπων, μέσα από όλα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και να συστήσει όσες διεθνείς συμφωνίες απαιτούνται για την προώθηση της ελεύθερης ροής των ιδεών με λέξεις και εικόνες...»

Γενικό πλαίσιο

Σε περιφερειακό επίπεδο το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης κατέχει περίοπτη θέση τόσο στις επιμέρους συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου όσο και σε άλλα κείμενα δεσμευτικού ή μη χαρακτήρα. Από την Αμερική έως την Αφρική, από την Ευρώπη έως την Ωκεανία, η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα για την σωστή λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Ο ευρωπαϊκός χώρος ήταν πάντα ζωτικής σημασίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το εξαίρετο έργο αρκετών περιφερειακών οργανισμών (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, ΟΑΣΕ) στο πεδίο των ΔΤΑ αποτελεί παράδειγμα για κάθε πολίτη αυτού του κόσμου. Η τεράστια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου γίνεται το ευαγγέλιο για την προστασία και προώθηση των θεμελιωδών ελευθεριών. Ο αντίκτυπος της είναι τόσο μεγάλος που μεταβάλλει την πολιτική και την φιλοσοφία των κρατών - μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ευρώπη

Στην Αμερική η ελευθερία της έκφρασης βρίσκει τη θέση της στην Αμερικανική Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΑΣΔΑ)⁵², η οποία αν και υιοθετήθηκε το 1969, τέθηκε σε ισχύ 9 χρόνια αργότερα, το 1978. Πρόκειται για το σημαντικότερο κείμενο του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εγγυάται εξ' ολοκλήρου το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Αναφορά στο δικαίωμα - αν και περιορισμένη - γίνεται και στο Χάρτη του περιφερειακού οργανισμού, καθώς και στην Αμερικανική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων και των

⁵² American Convention on Human Rights, "Pact of San Jose. Costa Rica" (OAS)

Καθηκόντων του Ανθρώπου⁵³. Η τελευταία παρέχει μια απλή εγγύηση για το δικαίωμα στην ελευθερία «της έκφρασης και της διάδοσης των ιδεών, από οποιοδήποτε μέσο» (άρθρο IV).

Σύμφωνα με το άρθρο 13 της ΑΣΔΑ:

«1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία στην αναζήτηση, τη λήψη, και τη μετάδοση πληροφοριών και ιδεών όλων των ειδών, ανεξαρτήτως συνόρων, είτε προφορικά, γραπτά, έντυπα, ή υπό μορφή τέχνης, είτε μέσω οποιουδήποτε άλλου μέσου της επιλογής του καθενός .

2. Η άσκηση του δικαιώματος όπως προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο δεν θα πρέπει να γίνεται αντικείμενο λογοκρισίας αλλά θα πρέπει να υπόκειται στις αρχή της αξιοπιστίας, η οποία θα ορίζεται ρητώς από το νόμο σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξασφαλίσει: α. τον σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων β. την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσια τάξης, της δημόσιας υγείας και των ηθών.

3. Το δικαίωμα της έκφρασης δεν μπορεί να περιοριστεί με έμμεσες μεθόδους ή μέσα, όπως η κατάχρηση από την πλευρά της κυβέρνησης ή η επιβολή ιδιωτικών ελέγχων στη άσκηση της δημοσιογραφίας, στις ραδιοφωνικές συχνότητες ή στον εξοπλισμός που χρησιμοποιείται για τη διάδοση των πληροφοριών, ή με οποιαδήποτε άλλα μέσα που τείνουν να εμποδίσουν την επικοινωνία και την κυκλοφορία των ιδεών και των απόψεων.

4. Παρά τις διατάξεις της παραγράφου 2, τα δημόσια ψυχαγωγικά προγράμματα μπορούν να υπόκεινται από το νόμο στην προγενέστερη λογοκρισία, με αποκλειστικό σκοπό

⁵³ Τόσο ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, όσο και η Αμερικανική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων και των Καθηκόντων του Ανθρώπου, υιογράφησαν το 1948.

την ηθική προστασία της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας.

5. Οποιαδήποτε προπαγάνδα για πόλεμο και για υπεράσπιση εθνικής, φυλετικής, ή θρησκευτικής έχθρας που ενθαρρύνουν την άναρχη βία ή οποιαδήποτε άλλη παρόμοια δράση ενάντια σε κάποιο πρόσωπο ή ομάδα προσώπων για λόγους συμπεριλαμβανομένων εκείνων της φυλής, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας, ή εθνικής προέλευσης, θεωρούνται παραβάσεις τιμωρητέες από το νόμο».

Το άρθρο 13 της ΑΣΔΑ περιέχει πιο λεπτομερείς διατάξεις για την ελευθερία έκφρασης. Κατά κάποιον τρόπο, είναι παρόμοιο με το διεθνές αντίστοιχό του, άρθρο 19 των Διεθνών Συμφώνων του 1966. Όπως το άρθρο 19, έτσι και το άρθρο 13 εγγυάται στο καθένα το δικαίωμα «να αναζητήσει, να λάβει, και να μεταδώσει τις πληροφορίες και τις ιδέες,» ανεξαρτήτως από συνόρων και με τη χρήση οποιασδήποτε μορφής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του προφορικού και γραπτού λόγου, του τύπου, ή της τέχνης. Και στα δύο κείμενα δίνεται η δυνατότητα στα κράτη να περιορίσουν τη ελευθερία έκφρασης, αλλά οποιοσδήποτε περιορισμός πρέπει να ορίζεται από το νόμο και να είναι απαραίτητος προκειμένου να προστατεύουν τα δικαιώματα ή η υπόληψη των άλλων, η εθνική ασφάλεια, η δημόσια τάξη, η δημόσια υγεία ή τα ήθη.

Εκτός από την ΑΣΔΑ, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών έκανε αλλά δύο σπουδαία βήματα για την προώθηση και προστασία των αρχών που περιέχονται στο άρθρο 13: προχώρησε και στην υιοθέτηση της «Διακήρυξης των αρχών της ελευθερίας της έκφρασης» και ίδρυσε το γραφείο του Ειδικού Εισηγητή για την Ελευθερία της Έκφρασης. Κύρια αποστολή του θεσμού είναι η παροχή νομικής αρωγής και συμβουλών.

Ειδικότερα:

* Αναλύει τις καταγγελίες για παραβιάσεις της ελευθερίας έκφρασης που υποβάλλονται στην Επιτροπή και μεταβιβάζει πάλι στην Επιτροπή τις απόψεις και τις συστάσεις του ανάλογα με την κάθε περίπτωση.

* Υποβάλλει συστάσεις στην Επιτροπή σχετικά με τις ακροάσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια των κανονικών συνόδων και συμμετέχει μαζί με την Επιτροπή στις ακροάσεις που έχουν να κάνουν με πιθανές παραβιάσεις της ελευθερίας έκφρασης. Το γραφείο του ειδικού εισηγητή λειτουργεί σε συνεργασία με τα συμβαλλόμενα στη ΑΣΔΑ μέρη, προκειμένου να επιτύχει φιλικούς διακανονισμούς στα πλαίσια της διαμερικανικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

* Εάν είναι απαραίτητο, εισηγείται στην Επιτροπή να ζητήσει μέτρα πρόληψης από την πλευρά των κρατών - μελών, για να προστατευτεί η σωματική ακεραιότητα των δημοσιογράφων και των ανταποκριτών των ΜΜΕ, που αντιμετωπίζουν τις απειλές ή βρίσκονται σε κίνδυνο.

* Αναλαμβάνει τις διαβουλεύσεις και υποβάλλει συστάσεις στα κράτη μέλη σχετικά με την τροποποίηση των υπάρχοντων νόμων και των διατάξεων που εμποδίζουν την ελευθερία της έκφρασης. Επίσης, ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ευρεία άσκηση της ελευθερίας έκφρασης, όπως νομοσχέδια και άλλες μεταρρυθμίσεις.

* Επικοινωνεί με τα κράτη μέλη και ζητά πληροφορίες για σχετικά θέματα με τη ελευθερία έκφρασης. Το γραφείο του ειδικού εισηγητή είναι επιφορτισμένο με τη σύνταξη και τη δημοσίευση εκθέσεων για κάθε χώρα και υποβάλλει ετήσιες περιοδικές εκθέσεις.

* Το γραφείο λαμβάνει τις τρέχουσες πληροφορίες που σχετίζονται με πιθανές παραβιάσεις του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης στα κράτη μέλη ή την προόδου πάνω σε αυτό το θέμα, μέσω του άτυπου δικτύου που διαθέτει. Οι

πληροφορίες υποβάλλονται από τις κατά τόπους οργανώσεις και τους δημοσιογράφους. Χάρη σε αυτό το δίκτυο, διάφοροι φορείς της κοινωνίας πολιτών είναι σε θέση να απευθυνθούν στο γραφείο για να προστατεύσουν το δικαίωμά τους να μεταδώσουν, να διαδώσουν και να λάβουν τις πληροφορίες.

* Σε περιπτώσεις που υπάρχει σοβαρή παραβίαση του δικαιώματος, ο ειδικός εισηγητής εκδίδει δελτία τύπου σχετικά με τις πληροφορίες που έχει λάβει, εκφράζει την ανησυχία του στις αρχές, και υποβάλλει συστάσεις για την ομαλή άσκηση του δικαιώματος. Σε άλλες περιπτώσεις, το γραφείο του ειδικού εισηγητή έρχεται άμεσα σε επαφή με τις κυβερνητικές αρχές για να συλλέξει επιπλέον πληροφορίες ή/και για να ζητήσει να λάβει η κυβέρνηση τα μέτρα για να αποκαταστήσει τη ζημιά που έχει δημιουργηθεί στην εφαρμογή της ελευθερίας της έκφρασης.

Το γραφείο του πρόσθετου εισηγητή έχει δημιουργήσει μια βάση δεδομένων όπου περιλαμβάνονται πολυάριθμα ειδησεογραφικά πρακτορεία, οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο, ειδικοί επιστήμονες και πανεπιστήμια. Μέσω αυτής της βάσης δεδομένων, το γραφείο διανέμει τις κύρια δραστηριότητες, τις εκθέσεις, τα δελτία τύπου του, κ.λπ. Με γνώμονα την προώθηση του πλήρους σεβασμού απέναντι στην ελευθερία της έκφρασης, ο ειδικός εισηγητής συμμετέχει στην εκπαίδευση, σε σεμινάρια, και διασκέψεις, μέσα από τα οποία έχει τη δυνατότητα να διαδώσει τη σπουδαιότητα του δικαιώματος σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Ο Ειδικός Εισηγητής συνοδεύει την Επιτροπή στις επιτόπιες επισκέψεις που πραγματοποιεί στις χώρες της περιοχής. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, το γραφείο συγκεντρώνει τις πληροφορίες και ερευνά τα προβλήματα που υπάρχουν σχετικά με την άσκηση της ελευθερίας έκφρασης. Η μέθοδος αυτή αναπτύσσει ένα διάλογο μεταξύ των δύο πλευρών, που στην πρακτική έχει βοηθήσει στην εξεύρεση

λύσεων και μηχανισμών έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια ιδανική ατμόσφαιρα για την εφαρμογή του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεών του στα κράτη - μέλη του ΟΑΚ , ο ειδικός εισηγητής συμμετέχει στις συνεδριάσεις με τις κρατικές αρχές, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα ΜΜΕ, τους δημοσιογράφους και άλλους ενδιαφερόμενους με την ελευθερία της έκφρασης, φορείς.

Αφρικανική

Στη αφρικανική ήπειρο η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου βρίσκεται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο. Αναφορά στην ελευθερία της έκφρασης κάνει το σημαντικότερο κείμενο στο πεδίο, ο Αφρικανικός Χάρτης για τα δικαιώματα των ανθρώπων και των λαών⁵⁴, στο άρθρο 9⁵⁵:

1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να δέχεται πληροφορίες
2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εκφράζει και να διαδίδει τις απόψεις του σύμφωνα με το νόμο.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η Διακήρυξη των αρχών για την ελευθερία της έκφρασης στην Αφρική⁵⁶ που υιοθετήθηκε από την Αφρικανική Επιτροπή ΔιΑ στις 23 Οκτωβρίου στη Μπανζούλ.

Οι 15 παράγραφοι της διακήρυξης πραγματεύονται την εγγύηση της ελευθερίας της έκφρασης (κεφ.Ι), τις παρεμβάσεις στην άσκηση της (κεφ.ΙΙ), την ποικιλομορφία στα ΜΜΕ (κεφ. ΙΙΙ), την ελευθερία στην πληροφόρηση (κεφ. ΙV), τα ιδιωτικά και δημόσια ΜΜΕ (κεφ. V και VI), τα ρυθμιστικά όργανα για τις τηλεπικοινωνίες (κεφ. VII), τα έντυπα ΜΜΕ (κεφ. VIII), τις καταγγελίες (κεφ. IX), την προώθηση του επαγγελματισμού στα ΜΜΕ (κεφ. X), τις επιθέσεις στους εργαζόμενους στα ΜΜΕ (κεφ. XI), την προστασία της αξιοπρέπειας και της υπόληψης (κεφ. XII), τα ποινικά και οικονομικά μέτρα (κεφ. XIII και XIV), και την προστασία των πηγών και του δημοσιογραφικού υλικού (κεφ. XV).

⁵⁴ Ο Αφρικανικός Χάρτης για τα δικαιώματα των ανθρώπων και των λαών ή αλλιώς ο Χάρτης της Μπανζούλ υιοθετήθηκε στις 27 Ιουνίου 1981.

⁵⁵ Article 9: 1. Every individual shall have the right to receive information. 2. Every individual shall have the right to express and disseminate his opinions within the law.

⁵⁶ http://www.achpr.org/english/_doc_target/documentation.html?./resolutions/resolution67_en.html

4.2.1 Η ελευθερία στη έκφραση στους
κώδικες του Στρασβούργου για Βιολάτες

Το δικαίωμα στη ελευθερία έκφρασης και την πληροφόρηση σύμφωνα με το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων⁵⁷ είναι ένας ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας την οποία προστατεύει και προάγει το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι νομικές και πολιτικές αρχές και τα συστήματα monitoring του Συμβουλίου της Ευρώπης, συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη και ενίσχυση του δικαιώματος.

Παρά την σπουδαιότητα του, το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και την πληροφόρηση μπορεί να περιοριστεί προκειμένου να προστατεύσει άλλα ιδιωτικά ή δημόσια συμφέροντα. Εντούτοις, προκειμένου να υλοποιηθούν τα κριτήρια που θέτει το Δικαστήριο του Στρασβούργου, οποιοσδήποτε **περιορισμός** πρέπει να υπακούει σε τρεις προϋποθέσεις: να ορίζεται από το νόμο, να εξυπηρετεί τη νομιμότητα και να είναι απαραίτητο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Εν προκειμένω, τα κράτη συχνά εμφανίζονται ανεπαρκή, αποτυγχάνοντας να τηρήσουν την αρχή της αναλογικότητας σε υποτιθέμενες καταχρήσεις της ελευθερίας έκφρασης. Κλασσικό παράδειγμα είναι οι φυλακίσεις δημοσιογράφων που προφανώς δεν θεωρούνται απαραίτητες για τη σωστή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, ο πυρήνας στην προστασία της ελευθερίας έκφρασης και της πληροφόρησης είναι ο **ελεύθερος πολιτικός λόγος** - το θεμέλιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Οποιοιδήποτε περιορισμοί στο συγκεκριμένο πεδίο θα εξετάζονται πολύ σοβαρά. Για να ωθήσει τα κράτη προς αυτή τη λογική, η Επιτροπή Υπουργών συνέταξε, το 2004, μια διακήρυξη σχετικά με την ελευθερία της

⁵⁷(CPRH) (ETS No.005) 4/11/1950 <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/005.htm>

πολιτικής συζήτησης στα ΜΜΕ, που επισημαίνει ότι οι δημόσιες αρχές οφείλουν να δέχονται την άσκηση κριτικής όσο σκληρή και να είναι.

Σε αυτό το πλαίσιο, το ΣΤΕ έχει ασχοληθεί ενδελεχώς με το ζήτημα της **δυσφήμισης**⁵⁸, με έλεγχο των σχετικών νόμων και τη σχετική του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ υπό εξέταση βρίσκεται και το ζήτημα της αποποινικοποίησης της δυσφήμισης⁵⁹. Όπως έχει δηλώσει άλλωστε και το Δικαστήριο, τα ΜΜΕ διαδραματίζουν το ρόλο του «δημόσιου φύλακα» και κατά συνέπεια, οι δημοσιογράφοι πρέπει να

Άρθρο 10 . Ελευθερία έκφρασης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει τη ελευθερία της γνώμης, την ελευθερία λήψης ή μεταδόσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την επεμβάση των δημοσίων αρχών και ανεξαρτήτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα Κράτη να υποβάλουν τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεόρασης σε κανονισμούς σχετικά με την έκδοση των αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκηση αυτών των ελευθεριών, που συνεπάγεται καθήκοντα και υποχρεώσεις μπορεί να υποβληθεί σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, που θα προβλέπονται από το νόμο και αποτελούν αναγκαία μέτρα σε μια δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή δημόσια ασφάλεια, την προστασία της τάξης και πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των

⁵⁸ Βλ. Σύσταση 1814 (2007) και απόφαση 1577 (2007) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για την αποποινικοποίηση της δυσφήμισης, σύσταση 1805 (2007) της ΚΣ σχετικά με την βλασφημία, την προσβολή της θρησκείας και την ομιλία μίσους κατά θρησκευόμενων ατόμων, νομικές διατάξεις για την δυσφήμιση και προσβλητική συμπεριφορά: σύντομη περιγραφή της εθνικής νομοθεσίας σε επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες (12 Δεκεμβρίου 2003), Αποτελέσματα περιφερειακής διάσκεψης για τη δυσφήμιση και την ελευθερία της έκφρασης (Στρασβούργο, 17-18 Οκτωβρίου 2002), σύσταση Νο. R (97) 20 της επιτροπής υπουργών για την «ομιλία μίσους» και σύσταση 1037 (1986) της ΚΣ για την προστασία των δεδομένων και την ελευθερία της πληροφορίας.

⁵⁹ Σε κάποια ευρωπαϊκά κράτη οι εξελίξεις στο πεδίο της αποποινικοποίησης της δυσφήμισης είναι εντυπωσιακές. Ήδη στη Γαλλία, ο πρόεδρος Νικόλα Σαρκοζί πρότεινε την κατάργηση του νόμου περί δυσφήμισης μέσα στο 2009. Αφορμή στάθηκε ένα περιστατικό με τον πρώην εκδότη της εφημερίδας *Libération*, που κατηγορείτο για δυσφήμιση. Ο δημοσιογράφος κατήγγειλε ότι υπέστη εξευτελιστική μεταχείριση από τους αστυνομικούς κατά τη διάρκεια της σύλληψης του στο σπίτι του.

είναι ελεύθεροι να διερευνήσουν τις πράξεις και τις παραλείψεις των δημόσιων αρχών⁶⁰. Σε σχετικές υποθέσεις το ΕΔΔΑ έχει υπογραμμίσει ότι, για την προστασία τους, οι επαγγελματίες των ΜΜΕ πρέπει να τηρούν ορισμένα ηθικά στάνταρ αφού η ελευθερία των μέσων εισβολή στην ιδιωτική σφαίρα ούτε διάδοση

συκοφαντικών ειδήσεων.

Η πολυμορφία στα ΜΜΕ είναι άλλο ένα από τα κύρια θέματα που έχουν απασχολήσει τον Οργανισμό του Στρασβούργου. Με ένα μωσαϊκό συστάσεων και μέτρων⁶¹, το ΣΤΕ

⁶⁰ Σχετικά με την ορθή άσκηση της δημοσιογραφίας το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει υιοθετήσει πολλές πράξεις όπως η Διακήρυξη της επιτροπής υπουργών για την προώθηση της ελευθερίας της έκφρασης και της πληροφωρίας στο νέο επικοινωνιακό περιβάλλον (26 Σεπτεμβρίου 2007), η σύσταση 1789 (2007) της ΚΣ για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των δημοσιογράφων, το ψήφισμα 1535 (2007) και η σύσταση 1783 (2007) της ΚΣ για τις απειλές κατά της ζωής και της ελευθερίας της έκφρασης των δημοσιογράφων, το ψήφισμα 1372 (2004) και η σύσταση 1658 (2004) της ΚΣ για τις διώξεις του Τύπου στην Λευκορωσία, η σύσταση Νο. R (2000) 7 της επιτροπής υπουργών για το δικαίωμα των δημοσιογράφων στο να μην αποκαλύπτουν τις πηγές τους, η σύσταση 1215 (1993) και η απόφαση 1003 (1993) της ΚΣ σχετικά με την ηθική στη δημοσιογραφία, η απόφαση (74) 26 για το δικαίωμα στην απάντηση στα δημοσιεύματα του τύπου και η απόφαση (67) 13 για τα ΜΜΕ και την προστασία των νέων.

⁶¹ Σύσταση CM/Rec(2007)2 της Επιτροπής υπουργών για τον πλουραλισμό των ΜΜΕ και την ποικιλομορφία στο περιεχόμενο των πληροφοριών, σύσταση Rec(2006)3 της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με τη Σύμβαση της Ουνέσκο για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας στην πολιτισμική έκφραση, τελική έκθεση του D. WARD «Αποτίμηση της πολυμορφίας στις εφημερίδες και την τηλεόραση στο πλαίσιο της αύξηση του συγκεντρωτισμού στην αγορά των μίντια» (27 Φεβρουαρίου 2006), περιφερειακή διάσκεψη για την ιδιοκτησία των ΜΜΕ στο Μπλεντ της Σλοβενίας (11-12 Ιουνίου 2004), έκθεση για την πολυμορφία των ΜΜΕ στην Ευρώπη (Δεκέμβριος 2002), διακήρυξη της Επιτροπής Υπουργών για την πολιτισμική ποικιλομορφία (7 Δεκεμβρίου 2000), έκθεση για τον πλουραλισμό των ΜΜΕ στο ψηφιακό περιβάλλον (Οκτώβριος 2000), σύσταση R (99) 1 της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με τα μέτρα προώθησης του πλουραλισμού στα ΜΜΕ, σύσταση 747

κατάφερε έως ένα βαθμό να ενισχύσει τη διαφάνεια και τον πλουραλισμό των ΜΜΕ καθώς και να οριοθετήσει την υπερβολική συγκέντρωση διαφορετικών μέσων από ένα πρόσωπο, ενθαρρύνοντας το δικαίωμα του κοινού να ενημερώνεται από διαφορετικές πηγές. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικότερα κείμενα είναι η διακήρυξη της Επιτροπής Υπουργών για την προστασία του ρόλου των ΜΜΕ στη Δημοκρατία στο πλαίσιο του συγκεντρωτισμού στα ΜΜΕ στις 31 Ιανουαρίου 2007, η Σύμβαση για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας στην πολιτισμική έκφραση (2005)⁶²

Ανάλογα, με σύσταση της η Επιτροπή Υπουργών το 1996 άνοιξε το δρόμο για την ανεξαρτησία των **δημοσίων ραδιοφώνων**. Επιπροσθέτως, το 2004, η κοινοβουλευτική συνέλευση υιοθέτησε μια σύσταση⁶³ που κάλεσε τις κυβερνήσεις για να απόσχουν από οποιαδήποτε παρέμβαση επί της εκδοτικής ανεξαρτησίας και της θεσμικής αυτονομίας των δημόσιων ΜΜΕ, ενώ το 2007 η επιτροπή υπουργών εξέδωσε τη σύσταση CM/Rec(2007)16, όπου προτείνει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προώθηση της αξίας των διαδικτυακών υπηρεσιών των δημόσιων ΜΜΕ⁶⁴. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η Διακήρυξη για την εγγύηση της ανεξαρτησίας των δημόσιων ΜΜΕ, που υιοθετήθηκε από την επιτροπή υπουργών στις 27 Σεπτεμβρίου 2006. Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία έχει δοθεί στην ελευθερία των ΜΜΕ – ανεξάρτητα αν πρόκειται για ιδιωτικά ή δημόσια– υπό το πρίσμα της ελευθερίας της έκφρασης⁶⁵. Σημειώνεται η

(1975) της ΚΣ για τον συγκεντρωτισμό στον Τύπο και ψήφισμα (74) 43 της Επιτροπής Υπουργών για το ίδιο θέμα.

⁶² <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919e.pdf>

⁶³ Σύσταση 1641 (2004) της ΚΣ για τις δημόσιες υπηρεσίες αναμετάδοσης

⁶⁴ Αναφέρεται επίσης η σύσταση Rec(2007)3 της επιτροπής υπουργών για την αναστολή των δημοσίων υπηρεσιών των ΜΜΕ στην κοινωνία της πληροφορίας, η σύσταση (96) 10 της επιτροπής υπουργών για την εγγύηση της ανεξαρτησίας των δημόσιων ΜΜΕ, η σύσταση 748 (1975) της ΚΣ για τον ρόλο και τη διαχείριση των εθνικών ΜΜΕ.

⁶⁵ Βλ τη Διακήρυξη για την πολιτική αντιπαράθεση στα ΜΜΕ (12 Φεβρουαρίου 2004), τη Διακήρυξη για την ελευθερία της επικοινωνίας στο Ιντερνέτ (28 Μαΐου 2003), τις συστάσεις 1589 (2003) και 1506 (2001) της ΚΣ για την ελευθερία της έκφραση στα ευρωπαϊκά ΜΜΕ, τα αποτελέσματα της

σύσταση CM/Rec(2007)11 της επιτροπής υπουργών για την προώθηση της ελευθερίας της έκφραση και της πληροφορίας στο νέο επικοινωνιακό και πληροφοριακό περιβάλλον και το ψήφισμα 1510 (2006) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για την ελευθερία της έκφραση και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Ο στόχος της Ευρωπαϊκής Συνθήκης⁶⁶ για τη **διασυνοριακή τηλεόραση** είναι να εγγυηθεί την ανεμπόδιστη ραδιοφωνική αναμετάδοση. Ορίζει ότι τα προγράμματα πρέπει να τηρούν ορισμένα κατώτατα κριτήρια όσον αφορά στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τη δικαιοσύνη και την αμεροληψία στις ειδήσεις, καθώς και την προστασία των ανηλίκων ενάντια στο βίαιο και πορνογραφικό υλικό. Σχετικά με την λειτουργία των ΜΜΕ και κυρίως το ραδιόφωνο την τηλεόραση και τον κινηματογράφο ⁶⁷η κοινοβουλευτική συνέλευση στην τελευταία σύσταση της (1855 (27 Ιανουαρίου 2009)) τονίζει για ακόμη μια φορά ότι η λειτουργία των Μέσων πρέπει να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, ενώ η επιτροπή υπουργών επισημαίνει τη σημασία της ύπαρξης ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών για τον έλεγχο του οπτικοακουστικού τομέα.⁶⁸

διάσκεψης για την ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα (Στρασβούργο, 23 Σεπτεμβρίου 1999), την απόφαση 848 (1985) της ΚΣ για την ατομική ελευθερία στην μουσική επιλογή.

⁶⁶ Η Συνθήκη έχει επικυρωθεί ήδη από 31 ευρωπαϊκές χώρες και αναθεωρείται αυτήν την περίοδο, παράλληλα με την αναθεώρηση της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την τηλεόραση χωρίς σύνορα, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα μέσων.

⁶⁷ Βλ. σχετικά τα πιο πρόσφατα κείμενα: Διακήρυξη για την κατανομή του ψηφιακού μερίσματος και το δημόσιο συμφέρον (20 Φεβρουαρίου 2008), Περιφερειακή διάσκεψη για την ελευθερία και την εποπτεία: ο ρόλος των ρυθμιστικών οργάνων, Βαρσοβία, 3-4 Οκτωβρίου 2004, σύσταση Νο. R (2003)9 για τα μέτρα προώθηση της δημοκρατικής και κοινωνικής συμβολής στα ψηφιακά ΜΜΕ, ειδικό σεμινάριο σχετικά με τις οικονομικές, τεχνικές και άλλες εξελίξεις στην τηλεόραση και οι επιπτώσεις τους στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη διασυνοριακή τηλεόραση (Στρασβούργο, 6 Δεκεμβρίου 2001)

⁶⁸<http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Decl%2826.03.2008%29&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>

2.2.2 Η ελευθερία της έκφρασης στην Κοινωνία της Πληροφορίας

Το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης βρίσκεται εφαρμογή στον περιφερειακό οργανισμό - πρότυπο, της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η προστασία και η προώθηση του αποτελεί προτεραιότητα τόσο στο συμβατικό όσο και στο θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί στην πενήνταχρονη πορεία της ΕΕ. Η ελευθερία της έκφρασης αποτέλεσε τη βάση για την δημιουργία οδηγιών και κανονισμών, χάραξε την πολιτική της ΕΕ στο πεδίο της οπτικοακουστικής πολιτικής και ενέπνευσε τη σύσταση και λειτουργία των προγραμμάτων Media και της κοινωνίας της πληροφορίας.

Παρά το γεγονός ότι το έργο της ΕΕ στο πεδίο δεν μπορεί να συγκριθεί με εκείνο του Συμβουλίου της Ευρώπης, τόσο το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όσο και το Πρωτοδικείο έχουν παράγει μια πλούσια νομολογία⁶⁹ σχετικά με την εφαρμογή του δικαιώματος στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη.

Η ελευθερία της έκφρασης στην Ευρώπη των «27» εδραιώνεται και εξελίσσεται καθημερινά. Το κοινοβούλιο αποτελεί το βήμα για κάθε είδους διεκδίκηση, αντιπαράθεση και συζήτηση, διαδικασίες που τελικά καταλήγουν να ενισχύσουν ακόμη περισσότερο την ελευθερία της έκφρασης στην κοινοτική έννομη τάξη αλλά κυρίως στη συνείδηση του ευρωπαϊκού κοινού.

4.4.1 Η ελευθερία της έκφρασης στην Κοινωνία της Πληροφορίας

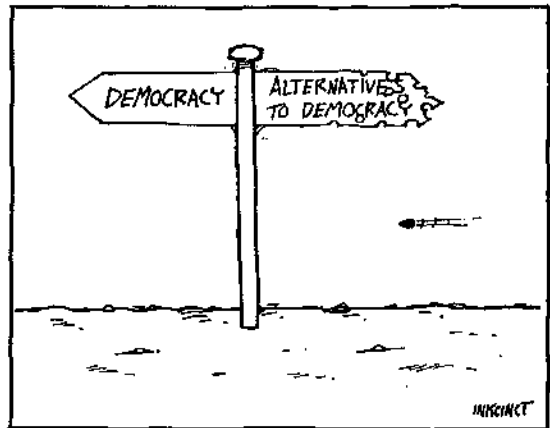
Η βίβλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου αφιερώνει το άρθρο 17 στην ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης. Σύμφωνα με αυτό:

⁶⁹ Βλ. παρακάτω κεφάλαιο

1.Ο καθένας έχει το δικαίωμα στη ελευθερία έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης και της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων χωρίς παρέμβαση από τη δημόσια αρχή και ανεξαρτήτως συνόρων. 2. Η ελευθερία και ο πλουραλισμός των ΜΜΕ πρέπει να είναι σεβαστά.

Η ελευθερία έκφρασης όπως ορίζεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου περιλαμβάνει την ελευθερία της άποψης και των πληροφορήσεων, είναι ένα από τα θεμέλια της δημοκρατικής κοινωνίας. Η παρέμβαση από τις δημόσιες αρχές δικαιολογείται μόνο για να προστατεύσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες, το νόμο και την τάξη (π.χ. η απαγόρευση των μηνυμάτων που υποκινούν φυλετικές διακρίσεις). Η ελευθερία της διάδοσης των πληροφοριών και των απόψεων, είναι ένα ζωτικής σημασίας θεμέλιο για ύπαρξη της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.

Η ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης εγγυάται ταυτόχρονα την ελευθερία των μέσων⁷⁰ καθώς και την ελεύθερη πρόσβαση σε αυτά.

Η δεύτερη παράγραφος εστιάζει στο σεβασμό της ελευθερίας και του πλουραλισμού των ΜΜΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις αρμοδιότητες της Κοινότητας για την ρύθμιση των υπηρεσιών (άρθρο 49 ΕΚ και ΓΦ.) και της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η ελευθερία έκφρασης είναι η λογική επέκταση της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας που καθορίζονται στο άρθρο 10 του Χάρτη. Όπως και οι

⁷⁰ Σε αυτή την κατηγορία ανήκει ο Τύπος και τα άλλα ΜΜΕ, η έκφραση απόψεων και ιδεών, η ελευθερία κινήσεων κ.α.

άλλες θεμελιώδεις ελευθερίες, μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, οι οποίοι ορίζονται από το νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το άρθρο 11 του χάρτη επομένως περιορίζεται μόνο από εκείνους τους περιορισμούς που αναφέρονται στο άρθρο 10.2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η ελευθερία στην πληροφόρηση εγγυάται την πραγμάτωση της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας και της έκφρασης. Καλύπτει τη ελευθερία Τύπου και την ελευθερία της επικοινωνίας γενικότερα. Αυτές οι ελευθερίες προστατεύονται από την κρατική παρέμβαση. Η ελευθερία και η ανεξαρτησία των μέσων αποτελούν άλλωστε αντικείμενο πολλών συμφωνιών μεταξύ των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ραδιοτηλεοπτική αναμετάδοση στοχεύει στο να ενθαρρύνει την ευρωπαϊκή παραγωγή, τηρώντας τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού. Επιπροσθέτως, περιλαμβάνει τα μέτρα που στοχεύουν στην προστασία των μειονοτήτων στο πεδίο των ΜΜΕ.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΧΕΙΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

Ο οπτικοακουστικός τομέας απασχολεί περισσότερο από ένα εκατομμύριο άτομα στην ΕΕ. Διαδραματίζει επίσης έναν βασικό κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο αφού η τηλεόραση παραμένει η κύρια πηγή ενημέρωσης και ψυχαγωγίας στην Ευρώπη. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά σπίτια διαθέτουν τουλάχιστον μια τηλεόραση ενώ ο μέσος όρος παρακολούθησης φτάνει τις 4 ώρες ημερησίως. Η οπτικοακουστική και η πολιτική των ΜΜΕ στην ΕΕ εφαρμόζεται με τέσσερις τρόπους:

1. Ρυθμιστικό πλαίσιο - κυρίως η οδηγία για τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες των ΜΜΕ, του 2007, η οποία στοχεύει στη δημιουργία μιας αποτελεσματικής ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς για τα οπτικοακουστικά ΜΜΕ και τροποποιεί ταυτόχρονα την για την «τηλεόραση χωρίς

σύνορα», αλλά και τις συστάσεις της ΕΕ σχετικά με την προστασία των παιδιών και των ανηλίκων και την ευρωπαϊκή κληρονομιά των κινηματογραφικών ταινιών⁷¹.

2. Προγράμματα χρηματοδότησης - π.χ. MEDIA, για να συμπληρώσουν τα εθνικά συστήματα.

3. Άλλα μέτρα - π.χ. προώθηση και διανομή του περιεχομένου και του πλουραλισμού των ΜΜΕ.

4. Δράση έξω από την ΕΕ - διεθνής διάσταση. Αφορά κυρίως την υπεράσπιση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών συμφερόντων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου⁷² και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς.

Η οπτικοακουστική πολιτική στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχει τις ρίζες της στο πρόγραμμα « Τηλεόραση χωρίς σύνορα», που δημιουργήθηκε με την οδηγία 89/552/ΕΚ το 1989⁷³. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενθάρρυνση της παραγωγής και της διανομής των ευρωπαϊκών έργων. Το πλαίσιο που εγκαθιδρύει η οδηγία του 1989 αποτελεί εγγύηση για την ελεύθερη παροχή των οπτικοακουστικών υπηρεσιών σε κοινοτικό επίπεδο. Η εν λόγω οδηγία και ο κανονισμός που υιοθετήθηκε στη συνέχεια βασίζονται στις κοινές αρχές που έχουν τεθεί ήδη σε λειτουργία από τις εθνικές, δημόσιες οπτικοακουστικές υπηρεσίες των κρατών μελών.

Η οπτικοακουστική πολιτική της ΕΕ εδραιώνει την ελευθερία έκφρασης και τον πλουραλισμό, το δικαίωμα της απάντησης στο πλαίσιο της ελευθερίας της άποψης, αλλά και την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας⁷⁴, την προώθηση της πολιτιστικής και

⁷¹http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/cinema/index_en.htm

⁷² http://ec.europa.eu/avpolicy/ext/index_en.htm

⁷³ Η οδηγία τροποποιήθηκε το 1997 με την οδηγία 97/36/ΕΚ

⁷⁴ Όπως ορίζει το άρθρο 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ « Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαράβατη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται».

γλωσσικής ποικιλομορφίας⁷⁵, την προστασία των συντακτών και των εργασιών⁷⁶ και την προστασία καταναλωτών⁷⁷.

Η ευκαιρία για την αναθεώρηση της οδηγίας για την «Τηλεόραση χωρίς Σύνορα» δόθηκε στο πλαίσιο μιας διαδικασίας διαβουλεύσεων, υπό την καθοδήγηση της Επιτροπής. Το αποτέλεσμα ήταν η έκδοση ενός communiqué σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ρυθμιστικής πολιτικής στον οπτικοακουστικό τομέα⁷⁸. Σύμφωνα με το οποίο, το δημόσιο συμφέρον (πολιτισμική ποικιλομορφία, δικαίωμα στην πληροφόρηση, προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και προστασία των καταναλωτών) δεν συμβαδίζει άμεσα με τις αλλαγές στην τεχνολογία και τις αγορές. Αν και μια νέα τροποποίηση αναμένεται μεσοπρόθεσμα, η επιτροπή υπέβαλε μια ερμηνευτική ανακοίνωση σχετικά με τη διαφήμιση, για να διευκρινίσει την εφαρμογή της οδηγίας στις νέες τεχνικές στη διαφήμιση.

Προγράμματα MEDIA

Σημαντικό ρόλο στην πρόωση, τη δημιουργία, και την υλοποίηση του ευρωπαϊκού έργου στο πεδίο των ΜΜΕ, διαδραματίζουν τα προγράμματα MEDIA που ξεκίνησε να εφαρμόζει η Κοινότητα το 1996. Πρόκειται για υποστηρικτικά προγράμματα δράσης στην γενικότερη ευρωπαϊκή οπτικοακουστική βιομηχανία.

⁷⁵ Βλ. άρθρο 22 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων : « Η ΕΕ πρέπει να σέβεται την πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική διαφορετικότητα».

⁷⁶ βλ. άρθρο 17 του Χάρτη «1. Everyone has the right to own, use, dispose of and bequeath his or her lawfully acquired possessions. No one may be deprived of his or her possessions, except in the public interest and in the cases and under the conditions provided for by law, subject to fair compensation being paid in good time for their loss. The use of property may be regulated by law in so far as is necessary for the general interest.

2. Intellectual property shall be protected».

⁷⁷ Βλ. άρθρο 38 περί προστασίας του καταναλωτή « Οι πολιτικές της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή».

⁷⁸ No 784, (COM (2003) της 15ης Δεκεμβρίου 2003

Το MEDIA συγχρηματοδοτεί τις πρωτοβουλίες κατάρτισης για τους επαγγελματίες του οπτικοακουστικού τομέα, την ανάπτυξη της παραγωγής (ταινίες μεγάλου μήκους, τηλεοπτικό δράμα, ντοκιμαντέρ, κινούμενα σχέδια κ), επίσης προωθεί το ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό προϊόν.

Το τελευταίο πρόγραμμα⁷⁹ καλύπτει το διάστημα 2007 - 2013 και περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων ενίσχυσης της οπτικοακουστικής βιομηχανίας που αναπτύσσεται στα κράτη - μέλη της ΕΕ. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την:

- εκπαίδευση επαγγελματιών⁸⁰
- ανάπτυξη των προγραμμάτων παραγωγής
- προώθηση και διανομή των ταινιών και των οπτικοακουστικών προγραμμάτων⁸¹
- υποστήριξη των φεστιβάλ ταινιών⁸²

Την ευθύνη της οργάνωσης των προγραμμάτων MEDIA έχει η Γενική Διεύθυνση της κοινωνίας των πληροφοριών και των μίντια, που βρίσκεται υπό την εποπτεία του αρμόδιου

⁷⁹ Στις 15 Νοεμβρίου 2006 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν το πρόγραμμα MEDIA 2007 (2007-13) συνολικού προϋπολογισμού €755 εκατομμυρίων ευρώ. Όπως οι πρόδρομοι του, το MEDIA το 2007 εστιάζει στις δραστηριότητες προ-παραγωγής και μετά-παραγωγής (διανομή και προώθηση) των οπτικοακουστικών ευρωπαϊκών έργων. Σε αντίθεση με το MEDIA II (1996-2000) και το MEDIA Plus/MEDIA (2001-2006), η χρηματοδότηση από την ΕΕ γίνεται μέσω ενός ενιαίου προγράμματος.

⁸⁰ Πρόκειται για προγράμματα κατάρτισης που απευθύνονται στους σπουδαστές, τους επαγγελματίες και τους εκπαιδευτές στην οπτικοακουστική βιομηχανία. Ο στόχος τους είναι να οδηγήσουν - μέσω εκπαιδευτικών μαθημάτων και σεμιναρίων - σε μια βαθύτερη κατανόηση των κανόνων, του νομικού πλαισίου και των συστημάτων χρηματοδότησης των οπτικοακουστικών αγορών σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

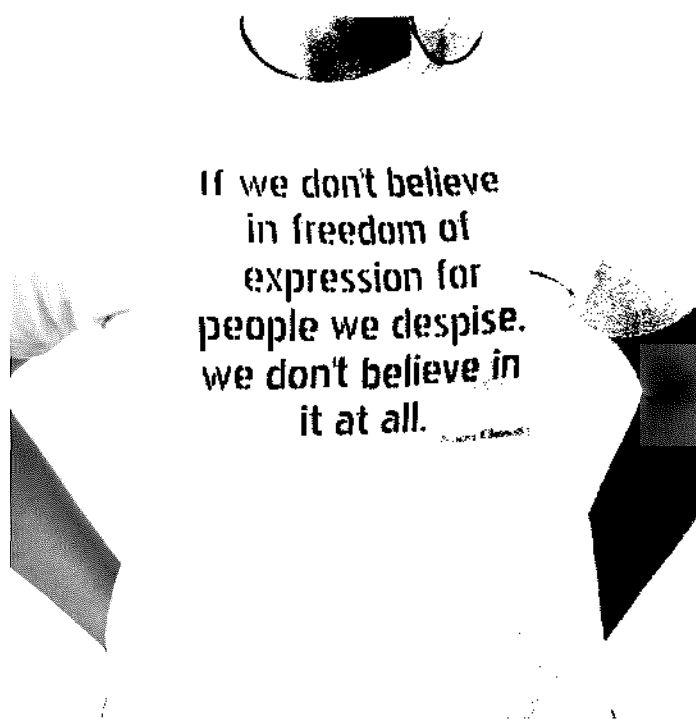
⁸¹ Στόχος είναι η στήριξη των ενεργειών προώθησης που διευκολύνουν την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές για τα κινηματογραφικά /οπτικοακουστικά έργα, βελτιώνοντας κατά συνέπεια τους όρους για τη μελλοντική διανομή τους.

⁸² Εδώ περιλαμβάνεται και η στήριξη των κινηματογράφων και του θεσμού των πρώτων προβολών και την ενθάρρυνση του νεανικού κοινού για να ασχοληθεί με την παραγωγή ταινιών και ντοκιμαντέρ.

Επιτρόπου και της εκτελεστικής αντιπροσωπείας για την εκπαίδευση, την οπτικοακουστική και τον πολιτισμού⁸³.

Στις 18 Δεκεμβρίου 2008, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε προϋπολογισμό αξίας €5 εκατομμυρίων για τη λειτουργία του δεύτερου έτους της Προπαρασκευαστικής Διεθνούς Δράσης MEDIA, που στοχεύει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των οπτικοακουστικών βιομηχανιών των ευρωπαϊκών χωρών με τρίτα κράτη. Η δράση εστιάζει σε τρία σημεία: α. την ανταλλαγή πληροφοριών και τη γνώση των οπτικοακουστικών αγορών β. την ανταγωνιστικότητα και διανομή και γ. την κυκλοφορία.

1.5. Προετοιμασία της προώθησης προτάσεων

8 Η διάσημη φράση του Νόαμ Τσόμσκι για την ελευθερία της έκφρασης

Το 1996, η Επιτροπή δημιούργησε ένα πλαίσιο ελέγχου της κατάστασης στην κοινωνία των πληροφοριών, επιτρέποντας στην ΕΕ να προσαρμοστεί οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά στις νέες τεχνολογίες ενημέρωσης και επικοινωνιών. Μεταξύ των προτεραιοτήτων

⁸³ Το γραφείο είναι αρμόδιο για την προετοιμασία και την προώθηση προτάσεων (ή προσφορών), την αξιολόγηση των υποψηφίων και των προγραμμάτων, την υπογραφή των συμφωνιών για τα προγράμματα και το monitoring με τη σύνταξη εκθέσεων και τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων. Βλ. http://ec.europa.eu/information_society/media/overview/who/agency/index_en.htm

που τέθηκαν, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους τρόπους διασφάλισης της πρόσβασης (προστασία καταναλωτών) σε όλους στην κοινωνία των πληροφοριών (ΜΜΕ, υπηρεσίες δημόσιου τομέα κα), με σεβασμό στην προώθηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

Η πολιτική πρωτοβουλία «eEurope - μια κοινωνία πληροφοριών για όλους» υιοθετήθηκε από την Επιτροπή το 1999. Συνδέεται ουσιαστικά με την ανεμπόδιστη πρόσβαση στο Διαδίκτυο για τους πολίτες, τους μαθητές, τους σπουδαστές, τους ερευνητές, τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ακολούθησε η δημιουργία του προγράμματος " eContent" για την περίοδο 2001-2005, με έναν συνολικό προϋπολογισμό που έφτασε τα 100 εκατομμύρια ευρώ. Στόχος των προγραμμάτων ήταν η διασφάλιση της πρόσβασης και της χρήσης του διαδικτύου και η προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας στο ψηφιακό περιεχόμενο.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Επιτροπή εξέδωσε δύο communiqués: το eEurope 2002, σχετικά με την δυνατότητα πρόσβασης στις δημόσιες ιστοσελίδες⁸⁴ και το eEurope για τη δημιουργία ενός πλαισίου της ΕΕ για την εκμετάλλευση των πληροφοριών του δημόσιου τομέα⁸⁵. Αυτή η απόφαση συνδέεται με τη διαφάνεια και το δικαίωμα της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα που περιλαμβάνονται στο άρθρο 42 του χάρτη. Στην ίδια λογική βασίστηκε και η δημιουργία του προγράμματος eContentplus, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα οργανωτικά εμπόδια, να βελτιώσει τη δυνατότητα πρόσβασης και χρήσης του ψηφιακού υλικού σε ένα πολύγλωσσο περιβάλλον.

Το δεύτερο πρόγραμμα eEurope 2005 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης τον Ιούνιο του 2002. Σύμφωνα με αυτό το σχέδιο δράσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση

⁸⁴ Βλ. COM (2001) 529 της 25ης Σεπτεμβρίου 2001.

⁸⁵ Βλ. COM (2001) 607 της 23^{ης} Οκτωβρίου 2001

έπρεπε, μέχρι το 2005, να έχει στη διάθεσή της: σύγχρονες δημόσιες υπηρεσίες με άμεση πρόσβαση, όπως η ηλεκτρονική κυβέρνηση (e-government), οι ηλεκτρονικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες (e-learning) και οι υπηρεσίες υγείας (e-health)· ένα δυναμικό περιβάλλον για ηλεκτρονικό εμπόριο (e-business)· μια εξασφαλισμένη υποδομή πληροφοριών· ελεύθερη πρόσβαση στα ευρυζωνικά συστήματα σε ανταγωνιστικές τιμές· πρόσβαση στην πληροφόρηση σε όλους, ανάλογα με τις επιμέρους κοινωνικούς και περιφερειακούς κανόνες (e-Inclusion)· συγκριτική αξιολόγηση και η διάδοση των ορθών πρακτικών. Οι τεχνολογίες του ερευνητικού προγράμματος IST που χρησιμοποιούνται στην κοινωνία των πληροφοριών της ΕΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του CORDIS⁸⁶

Στις 17 Νοεμβρίου 2003 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και του Συμβούλιο έθεσε σε ισχύ ένα πολυετές πρόγραμμα (2003-2005) το MODINIS, για τον έλεγχο του σχεδίου δράσης eEurope 2005. Η λειτουργία του eEurope, με απόφαση της Επιτροπής⁸⁷, παρατέθηκε για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της Λισσαβόνας⁸⁸. Από τις διαβουλεύσεις της κομισιόν το 2005 αναφορικά με τη νέα στρατηγική στην κοινωνία της πληροφόρησης, προέκυψε η πρωτοβουλία «i2010»⁸⁹, που υποστηρίζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην έρευνα και την επένδυση στις σχετικές τεχνολογίες, προκειμένου να εκμεταλλευτεί την καινοτόμο δυνατότητά τους και να προωθήσει τη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη. Στην ίδιο λογική παραστάθηκε και η εφαρμογή του εκλεκτικού προγράμματος MODINIS έως το 2013.

⁸⁶ Βλ. www.cordis.lu/ist/home.html

⁸⁷ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής το Νοέμβριο 2004: «Προκλήσεις για την ευρωπαϊκή κοινωνία των πληροφοριών πέρα από το 2005» (COM (2004) 757)

⁸⁸ Πρόκειται για τους στόχους για την ανάπτυξη και την εργασία στην ΕΕ βλ. http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm

⁸⁹ http://ec.europa.eu/information_society/ecurops/i2010/index_en.htm

«...η επιλογή της ΕΕ για την προώθηση της ανάπτυξης αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας»

Ο θεσμός του επιτρόπου για την κοινωνία της πληροφορίας και τα ΜΜΕ, διαδραματίζει έναν εξέχοντα ρόλο στον σημαντικό αυτό οικονομικό τομέα⁹⁰, που είναι κρίσιμος για την ευημερία και την ποιότητα της ζωής στην ΕΕ. Εστιάζει στην προώθηση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας⁹¹ που αποτελούν το 40% της παραγωγικής ανάπτυξης της ΕΕ και στην υλοποίηση των στόχων της Λισαβόνας. Ο επίτροπος έχει στη διάθεση του έναν αριθμό σημαντικών οργάνων⁹² που συνεισφέρουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ. Αρμόδια επίτροπος είναι η Viviane Reding, που όπως δήλωσε κατά την ανάληψη των καθηκόντων της «θα χρησιμοποιήσω αυτή τη θέση για να διασφαλίσω ότι ζητήματα, όπως ο ανταγωνισμός της βιομηχανίας των μίντια και η ελευθερία των ΜΜΕ, λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις πρωτοβουλίες της ΕΕ»⁹³.

⁹⁰ Τα θέματα που καλύπτει η ελευθερία της πληροφορίας και των ΜΜΕ αφορούν την βιομηχανία της επικοινωνίας και το περιεχόμενο που μεταφέρουν. Πρόκειται για τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, την ευρυζωνικά πρόσβαση στο διαδίκτυο, την επικοινωνία μέσω δορυφόρου, τις νέες τεχνολογίες όπως τα κινητά τηλέφωνα '3G' και η τηλεφωνία μέσω ιντερνέτ καθώς και οποιαδήποτε άλλη ψηφιακή υπηρεσία.

⁹¹ Οι νέες τεχνολογίες πληροφοριών (ICT) θεωρούνται το θεμέλιο της μοντέρνας οικονομίας, πηγή καινοτομίας και ένας συνεχώς αναπτυσσόμενος τομέας. Ενδεικτικά από το 1990 μέχρι σήμερα η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην οικονομία της ΕΕ διπλασιάστηκε από 4% σε 8%.

⁹² Στα όργανα αυτά περιλαμβάνεται το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο για την ηλεκτρονική επικοινωνία, το οπτικοακουστικό περιεχόμενο και τα ερευνητικά προγράμματα ICT.

⁹³ «President Barroso has also appointed me coordinator of media affairs in the Commission. I will use this role to ensure that issues such as the competitiveness of the media industry and media freedom are taken into account in all relevant EU initiatives».

Πρόεδρος της Επιτροπής, η οποία είναι αρμόδια για την επίλυση των διαφορών που αφορούν την εφαρμογή του ΔΕΚ.

Το παρατηρητήριο⁹⁴ (Statewatch) ασχολείται με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα της ΕΕ που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη και την πολιτική εσωτερικών υποθέσεων. Το 1992 συνέταξε και μια σημαντική έκθεση σχετικά με τη

διαφάνεια, τη μυστικότητα και την πρόσβαση στα κοινοτικά έγγραφα. Το 1994 εκδικάστηκε από το Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η πρώτη υπόθεση σχετικά με την πρόσβαση στα κοινοτικά έγγραφα, *Carvel κατά Συμβουλίου*⁹⁵. Το δικαστήριο είπε ότι όταν κάποιος ζητά ένα έγγραφο που θεωρείται εμπιστευτικό σύμφωνα με τους κανόνες του 1993, το ευρωπαϊκό όργανο θα πρέπει να εξισορροπήσει το συμφέρον του απέναντι στον αιτούντα και δεν μπορεί να αρνηθεί την πρόσβαση σε ολόκληρες κατηγορίες εγγράφων. Η απόφαση του πρωτοδικείου καθιερώθηκε στη συνέχεια σαν απαραβάτη αρχή. Το 1995, εκδικάστηκε πάλι από το πρωτοδικείο η πρώτη υπόθεση κατά της επιτροπής αυτή τη φορά (*WWF κατά Επιτροπής*).⁹⁶ Το θέμα ήταν η πρόσβαση σε έγγραφα που σχετίζονται με παραβίαση του περιβαλλοντικού νόμου της ΕΚ από ένα κράτος μέλος. Το δικαστήριο όρισε ότι οι θεσμικοί κανόνες για την πρόσβαση στα έγγραφα είναι δεσμευτικοί. Διευκρίνισε επίσης την ύπαρξη διάκρισης μεταξύ 'υποχρεωτικών' και 'προαιρετικών' εξαιρέσεων στο πλαίσιο

⁹⁴ <http://www.statewatch.org/foi/foi.htm>

⁹⁵ *Carvel v. Council Case T-194/94 [1995] ECR II-2765*

⁹⁶ *World Wildlife Fund v. Commission Case T-105/95 [1997] ECR II-313*

των αποφάσεων του 1993.. Επιπλέον, εισήγαγε την αρχή ότι οι εξαιρέσεις από τους κανόνες πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται αυστηρά. Τέλος, πρόκειται για την πρώτη υπόθεση που ερμηνεύει τις εξαιρέσεις στην πρόσβαση των εγγραφών, που αφορούν «επιθεωρήσεις και έρευνες». Ο προσφεύγωντας κέρδισε τη δίκη επειδή η Επιτροπή δεν είχε εξηγήσει σαφώς πώς τα έγγραφα αποτέλεσαν αντικείμενο εξαίρεσης της πρόσβασης στο κοινό.

Καθημέρωση των νέων δικαιωμάτων για όλους

Μέχρι το 1998, το Statewatch είχε υποβάλει οκτώ καταγγελίες ενάντια στο Συμβούλιο της ΕΕ σχετικά με τη δημόσια πρόσβαση στα έγγραφά του από τον ευρωπαίου διαμεσολαβητή. Ως αποτέλεσμα το δικαίωμα του Διαμεσολαβητή να ερευνά μυστικές καταγγελίες εντάχθηκε στη Συνθήκη του Άμστερνταμ συνοδευμένο από την υποχρέωση «να διαφυλαχθεί» το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού της στις πληροφορίες. Το παρατηρητήριο υπέβαλλε δύο ακόμη καταγγελίες το 2007, αυτή τη φορά ενάντια στην ευρωπαϊκή επιτροπή που απέτυχε να υλοποιήσει την υποχρέωση της σχετικά με τη δημόσια πρόσβαση στα έγγραφά της.

Εκστρατεία για την ειλικρίνεια και τη διαφάνεια

Κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης του προσχεδίου του κανονισμού σχετικά με τη δημόσια πρόσβαση στα έγγραφα της ΕΕ, που υιοθετήθηκε το 2001, το παρατηρητήριο με τη συνδρομή των ΜΚΟ ξεκίνησε μια εκστρατεία για την διαφάνεια και τα δικαιώματα του πολίτη. Η δράση με τίτλο «Εκκλήση για μια ανοιχτή Ευρώπη» υποστηρίχθηκε από την ευρωπαϊκή ομοσπονδία των δημοσιογράφων και βρίσκει

ανταπόκριση από πολλές ομάδες πολιτών σε ολόκληρη την Ευρώπη⁹⁷.

Λοιπές κοινοτικές πράξεις για την ελευθερία της έκφρασης

Μέσα από ένα μωσαϊκό οδηγιών, κανονισμών, ανακοινώσεων και αποφάσεων, η ΕΕ έχει συμβάλει σημαντικά στην προώθηση και προστασία της ελευθερίας της έκφρασης στα κράτη - μέλη.

Μια από τις οδηγίες - σταθμός είναι η 89/552/EEC⁹⁸, που υιοθετήθηκε τον Οκτώβριο του 1989 και αφορά το συντονισμό ορισμένων διατάξεων που περιέχονται σε νόμους, κανονισμούς και διοικητικές πράξεις στα κράτη - μέλη, σχετικά με τις δράσεις στο πεδίο της τηλεόρασης. Η εν λόγω οδηγία τροποποιήθηκε στη συνέχεια από την 97/36/CE, το 1997. Άλλες σημαντικές οδηγίες στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης είναι η Directive 2003/98/EC, σχετικά με την πληροφορία στο δημόσιο τομέα.

Ιδιαίτερης σημασίας και σπουδαιότητας είναι επίσης το Πρωτόκολλο της ιδρυτικής συνθήκης της ΕΚ για το σύστημα των δημόσιων ΜΜΕ στα κράτη - μέλη του Οργανισμού. Από του κανονισμούς ξεχωρίζει ο 460/2004⁹⁹, που υιοθετήθηκε στις 10 Μαρτίου 2004 από το κοινοβούλιο και

⁹⁷ Το Statewatch έχει βραβευτεί πολλές φορές για την προσφορά του. Το 1998 με την εκστρατεία για τη ελευθερία στην πληροφόρηση το Statewatch κέρδισε ένα βραβείο για το έργο του για την διαφάνεια της ΕΕ (πρόσβαση στα έγγραφα) Το 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση Πληροφοριών του απέμεινε το βραβείο «Chadwyck-Healey» ενώ την ίδια χρονιά ο Tony Bunyan, συντάκτης του Statewatch, επιλέχτηκε από μια διακεκριμένη επιτροπή ως ένας από τους πενήντα ανθρώπους στην ΕΕ που ασκεί μεγάλη επιρροή "EV50". Ο διαγωνισμός EV50 οργανώνεται ετησίως από την εφημερίδα «Ευρωπαϊκή Φωνή» στις Βρυξέλλες

⁹⁸[http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-](http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=lif&SERVICE=all&LANGUAGE=en&DOCID=389L0552)

[Deliver&COLLECTION=lif&SERVICE=all&LANGUAGE=en&DOCID=389L0552](http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=lif&SERVICE=all&LANGUAGE=en&DOCID=389L0552)

⁹⁹http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=304R0460

το συμβούλιο και ιδρύει το ευρωπαϊκό δίκτυο και το Γραφείο για την ασφάλεια της πληροφορίας.

Σε επίπεδο ανακοινώσεων αξίζει να σημειωθεί η ανακοίνωση της επιτροπής της 8ης Δεκεμβρίου 1999¹⁰⁰ σχετικά με την πρωτοβουλία eEurope, η ανακοίνωση 657 σχετικά με τις αρχές και τις κατευθύνσεις σχετικά με την οπτικοακουστική πολιτική της ΕΕ στην ψηφιακή εποχή¹⁰¹. Επίσης, η ανακοίνωση της επιτροπής 757 της 19ης Νοεμβρίου 2004 για τις προκλήσεις της Ευρωπαϊκής κοινωνίας της πληροφορίας.

Στις πιο σημαντικές αποφάσεις για την προώθηση της ελευθερίας της έκφρασης, περιλαμβάνεται η απόφαση της 25 Ιανουαρίου 1999 για τις δημόσιες ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες¹⁰², η απόφαση του Συμβουλίου για την υλοποίηση ενός προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, διανομής και προώθησης του οπτικοακουστικού υλικού της ΕΕ¹⁰³ και η απόφαση σχετικά με την υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας¹⁰⁴. Άλλες αποφάσεις στο ίδιο πεδίο είναι η 2256/2003/EC, για την υιοθέτηση ενός προγράμματος¹⁰⁵ ελέγχου του σχεδίου δράσης eEurope 2005, η 2005/456/EC¹⁰⁶ της 13ης Ιουνίου, η απόφαση 2256/2003/EC¹⁰⁷ του κοινοβουλίου και της

¹⁰⁰ Βλ. COM (1999) 687

http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=51999DC0687

¹⁰¹ Βλ. COM(1999) 657 <http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=com&SERVICE=all&LANGUAGE=en&DOCID=599PC0657>

¹⁰² <http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=lif&SERVICE=all&LANGUAGE=fr&DOCID=41999X0205>

¹⁰³ Βλ. Council Decision 2000/821/EC, <http://europa.eu/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=lif&SERVICE=all&LANGUAGE=en&DOCID=300D0821>

¹⁰⁴ Βλ. Decision 163/2001/EC,

¹⁰⁵ Πρόκειται για το πρόγραμμα MODINIS που αναφέρεται εκτενέστερα παραπάνω.

¹⁰⁶ http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=303D2256

¹⁰⁷ http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=505PC0347&lg=en

επιτροπής, για την επέκταση του προγράμματος 2006 διάδοση των καλών πρακτικών και αλλά ελέγχου των τεχνολογιών πληροφορίας (ICT).

Ο ρόλος του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου στην προώθηση και προστασία της ελευθερίας της έκφρασης

Οι θέσεις του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου αντανακλώνται στις αποφάσεις που υιοθετήθηκαν κατά τις παρουσιάσεις των ετήσιων εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Στο ψήφισμα A5-0050/2000, της έκθεσης HAARDER της 16ης Μαρτίου 2000 (1998-1999), το Κοινοβούλιο¹⁰⁸:

9 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένας από τους θεματοφύλακες της ελευθερίας της έκφρασης

«υπενθυμίζει ότι ο σεβασμός απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα συνεπάγεται εγγύηση της άσκησής τους, και καλεί στα κράτη -μέλη

- να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να παρέχουν εγγυήσεις για την πολιτικών δικαιωμάτων κάθε ατόμου και για την αποτελεσματική καταπολέμηση όλων των μορφών πίεσης ή εκφοβισμού που προέρχονται από ομάδες ή τις οργανωμένες συμμορίες
- να καταργήσουν τα ποινικά μέτρα που περιορίζουν ή απαγορεύουν την ειρηνική άσκηση της ελευθερίας της

¹⁰⁸http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=8&TXLST=1&TPV=DEF&POS=1&Type_Doc=RESOL&DATE=160300&DATEF=000316&TYPEF=A5&PrgPrev=TYPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO00|NUMERO@50|YEAR@00|PAGE@1&LANGUE=EN

άποψης, του συνέρχεσθε και συνεταιρίζεσθαι και της άσκησης πολιτικής δραστηριότητας».

Στο ψήφισμα A5-0223/2001, της έκθεσης CORNILLET της 5ης Ιουλίου 2001 (2000), το Κοινοβούλιο συστήνει την ιδιαίτερη επαγρύπνηση των κρατών μελών όσον αφορά στα μονοπώλια ή τις ακραίες συγκεντρώσεις της ιδιοκτησίας στον οπτικοακουστικό και γραπτό Τύπο που θέτουν σημαντικά εμπόδια στην έκφραση του πλουραλισμού καθώς επίσης και στη δημιουργία των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών στα κράτη - μέλη όπου τέτοια αρχή δεν έχει συσταθεί ακόμη.

Στο ψήφισμα - καταπέλτης A5-0451/2002¹⁰⁹, της 15ης Ιανουαρίου 2003 Έκθεση SWIEBEL (2001), το κοινοβούλιο

- καταδικάζει την αναστολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία της έκφρασης, η ελευθερία κινήσεων, το δικαίωμα της ορθής διαδικασίας και το δικαίωμα στη φυσική ακεραιότητα, με αφορμή τα επεισόδια που έλαβαν χώρα ιδιαίτερα κατά τη συνεδρίαση της G8 στη Γένοβα.

Και ζητά από τα κράτη μέλη:

- να εγγυηθούν την άσκηση της ελευθερίας της άποψης και της ελευθερίας της έκφρασης των ιδεών, δεδομένου ότι αυτές είναι ουσιαστικές προϋποθέσεις για το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, να μεριμνήσουν για την αποτελεσματική ελευθερία των δημοσιογράφων, της έρευνας και του δικαιώματος της μη-κοινοποίησης (το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύψουν τις πηγές τους), αναθεωρώντας τη νομοθεσία τους, εάν είναι απαραίτητο

¹⁰⁹http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=14&TXTLST=1&TPV=DEF&POS=1&Type_Doc=RESOL&DATE=050701&DATEF=010705&TYPEF=A5&PrgPrev=TYPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO01|NUMERO@223|YEAR@01|PLAGE@1&LANGUE=EN

- να δώσουν οι κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα την απαραίτητη σημασία στην αξία της ελευθεροτυπίας, να απαγορεύσουν τις νομικές ενέργειες ή τις δημόσιες δηλώσεις που τείνουν να περιορίσουν ή να επηρεάσουν την ελευθερία και την ανεξαρτησία των δημοσιογράφων,
- να απορρίψουν κατηγορηματικά τη βία, τον εκφοβισμό ή τις απειλές που στοχεύουν στο να περιορίσουν την ελευθερία άσκησης της δημοσιογραφίας και να υπερασπίσουν το δικαίωμα στην ελευθερία της συνείδησης και της έκφρασης. Το κοινοβούλιο δηλώνει την αλληλεγγύη του σε εκείνους τους δημοσιογράφους των οποίων η ζωή απειλήθηκε, επειδή εκφράστηκαν ελεύθερα
- να επιδείξουν ιδιαίτερη προσοχή στις πολιτικές παρεμβάσεις που γίνονται στα ΜΜΕ ώστε να εξασφαλιστεί ότι συμβαίνουν σε καθαρά πολιτική βάση και όχι ενάντια τους
- να ελέγχουν με προσοχή τους πολιτικούς αντιπάλους, τα εικονικά μονοπώλια ή τις πολύ μεγάλες συγκεντρώσεις των οπτικοακουστικών μέσων και του Τύπου και καλεί τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμα ανεξάρτητους αυτορυθμιστικούς οργανισμούς
- να συντηρήσουν τη πολιτισμική ποικιλομορφία και να εξασφαλίσουν την ποιότητα και την πολλαπλότητα των προγραμμάτων και της ελεύθερης πρόσβασης για όλους.

Στο εν λόγω ψήφισμα προτείνεται ο έλεγχος των de facto μονοπωλίων όχι μόνο με βάση τους οικονομικούς δείκτες αλλά και στο πλαίσιο του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ιδίως της ελευθερίας έκφρασης που καθιερώνεται από το άρθρο 11 του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και των θεμελιωδών ελευθεριών¹¹⁰.

¹¹⁰ Στο ψήφισμα εκφράζεται η ανησυχία για την κατάσταση στην Ιταλία, όπου ένα μεγάλο μέρος των ΜΜΕ και της διαφημιστικής αγοράς ελέγχεται - με διάφορες μορφές - από το ίδιο πρόσωπο και

Το 2003 με το ψήφισμα A5-0281/2003¹¹¹, (Έκθεση SYLLA, 2002), το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο καταδικάζει το γεγονός ότι δεν έχει βρεθεί ακόμη καμία νομοθετική λύση στην ΕΕ σχετικά με το πρόβλημα της συγκέντρωσης της δύναμης των ΜΜΕ στα χέρια μερικών μεγάλων ομάδων, και επαναφέρει το ψήφισμα της 20ης Νοεμβρίου 2002 του σχετικά με τη συγκέντρωση των ΜΜΕ¹¹², αποδοκιμάζει τις τρομοκρατικές οργανώσεις που απειλούν και δολοφονούν άτομα επειδή εκλέγονται ως εκπρόσωποι του λαού ή τα ενεργά μέλη μιας πολιτικής ομάδας. Επιπλέον, απορρίπτει κατηγορηματικά οποιαδήποτε βία, εκφοβισμό ή απειλή που παρεμποδίζει την ελεύθερη άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, και καλεί την Επιτροπή:

- να συμβουλεύει τα κράτη - μέλη σύνταξη μιας και στη συνέχεια να συντάσσει μια οδηγία,
- να εγγυηθεί ότι τα δημόσια και ιδιωτικά ΜΜΕ παρέχουν στους πολίτες ακριβείς πληροφορίες, αποφεύγοντας οποιαδήποτε μορφή διάκρισης, και να εξασφαλίσει την ελεύθερη πρόσβαση για διάφορες ομάδες, κυρίως στους τομείς των ΜΜΕ, των εκλογών και τα δημοψηφίσματα
- να αποφασίσει μαζί με τα κράτη μέλη τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση των βίαιων επιθέσεων κατά δημοσιογράφων

Αλλά σημαντικά ψηφίσματα του πολυμελούς οργάνου της ΕΕ σχετικά με την προώθηση και προστασία της ελευθερίας

τονίζεται ότι μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να αποτελέσει μια σοβαρή παραβίαση ενός θεμελιώδους δικαιώματος σύμφωνα με το άρθρο 7 της Συνθήκης της ΕΕ, όπως τροποποιείται από τη Συνθήκη της Νίκαιας.

¹¹¹http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=6&XTLST=1&TPV=DEF&POS=1&Type_Doc=RESOL&DATE=040903&DATEF=030904&TYPEF=A5&PrgPrev=TYPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO03|NUMERO@281|YEAR@03|PLAGE@1&LANGUE=EN

¹¹² «Η ευρωπαϊκή αγορά των ΜΜΕ πρέπει να αντιδρά στις διαφορές με τους εσωτερικούς νόμους των κρατών μελών και να προστατεύσει την ελευθερία και την ποικιλομορφία των πληροφοριών».

της έκφρασης είναι το ψήφισμα της 18^{ης} Ιανουαρίου 1994¹¹³ σχετικά με την μυστικότητα των δημοσιογραφικών πηγών και το δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων να αποκαλύπτουν τις πληροφορίες που έχουν. Επίσης η απόφαση της 17 Φεβρουαρίου 1998¹¹⁴ για το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ΕΕ όπου το κοινοβούλιο «ζητά ελεύθερη πρόσβαση των δημοσιογράφων και του κοινού στα κοινοτικά και εθνικά διοικητικά έγγραφα και πληροφορίες, καθώς και τη υιοθέτηση ενός μηχανισμού που θα εγγυάται τον πλουραλισμό στις πληροφορίες των ΜΜΕ σύμφωνα με τα όσα ορίζουν οι αρχές που διέπουν την κοινωνία της πληροφορίας».

Σημειώνεται επίσης το ψήφισμα της 17ης Μαΐου 2001¹¹⁵, σχετικά με την ελευθερία του τύπου στον κόσμο¹¹⁶, η σύσταση της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2001¹¹⁷ προς το Συμβούλιο σχετικά με το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης¹¹⁸, το ψήφισμα της 10^{ης} Απριλίου 2003¹¹⁹ για την

¹¹³ OJ C 44 of 14 February 1994

¹¹⁴ B4-0267/1997, A4-0034/1998

¹¹⁵ B5-0356, 0364, 0378, 0388/2001

http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&LANGUE=FR&SDOCTA=15&TXTLST=1&POS=1&Type_Doc=RESOL&TPV=DEF&DATE=170501&PrgPrev=TYPEPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO01|NUMERO@36|YEAR@01|PLAGE@1&TYPEPEF=A5&NUMB=1&DATEF=010517

¹¹⁶ Αναφερόμενο στο άρθρο 11 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταδικάζει τα εμπόδια στην άσκηση της ελευθερίας του τύπου σε παγκόσμιο επίπεδο, κυρίως τις φυλακίσεις και τις «εξαφανίσεις» των δημοσιογράφων. Επίσης ζητά την θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού έτους για την ελευθερία του Τύπου.

¹¹⁷ 20001/2167(INI) (A50396/2001)

http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=18&TXTLST=1&TPV=PROV&POS=1&Type_Doc=RECOM&DATE=121201&DATEF=011212&TYPEPEF=A5&PrgPrev=TYPEPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO01|NUMERO@396|YEAR@01|PLAGE@1&LANGUE=EN

¹¹⁸ «Υπό το φώς των βίαιων διαδηλώσεων που συμβαίνουν στις διεθνείς Συσκέψεις κορυφής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποβάλλει συστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα πολιτικά αιτήματα των διαδηλωτών και την παρεμπόδιση των πράξεων βίας. Υπογραμμίζει την ανάγκη να εγγραφεί ένα υψηλό επίπεδο αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και των οργάνων τους, και να

επικοινωνιακή στρατηγική της ΕΕ¹²⁰, η απόφαση της 6^{ης} Νοεμβρίου 2003¹²¹ σχετικά με τη θέση των γυναικών στην νέα κοινωνία της πληροφορίας¹²²

εξασφαλιστεί ο σεβασμός του καθολικού δικαιώματος της διάστασης των απόψεων, το οποίο είναι θεμέλιο στην ελευθερία της άποψης, της θρησκείας, της έκφρασης, των πληροφοριών, του συνέρχεσθε και του συνεταιρίζεσθαι, και του σεβασμού του νόμου και της τάξης προκειμένου να προστατευθεί το δικαίωμα του πολίτη στην ασφάλεια, με τη χρήση αποτελεσματικών και αναγκαίων μέτρων και την καταπολέμηση των βίαιων ομάδων ή των εγκληματικών οργανώσεων που ευθύνονται για την αστική βία. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί στην Επιτροπή να οργανώσει μια ομάδα εργασίας προκειμένου να προετοιμάσει τη Λευκή Βίβλο για την πολιτική διάσταση της παγκοσμιοποίησης. Ζητά επίσης τον καθορισμό ενός ευρωπαϊκού ορισμού της έννοιας της «δημόσιας τάξης», βασισμένο στη νομολογία του Λικαστηρίου, και τον κοινό καθορισμό του όρου «επικίνδυνο άτομο», και επικίνδυνη συμπεριφορά που για να αιτιολογήσει τα προληπτικά μέτρα που λήφθηκαν από τις Αστυνομικές Υπηρεσίες ορισμένων κρατών μελών. Συστήνει επίσης στα κράτη μέλη να κλείνουν αποφεύγουν τα σύνορα ή να αρνούνται το δικαίωμα της ειρηνικής συμμετοχής σε δημόσιες διαδηλώσεις σε άτομα ή ομάδες ατόμων».

¹¹⁹(2002/2205(INI))http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=8&TXTLST=1&TPV=DEF&POS=1&Type_Doc=RESOL&DATE=100403&DATEF=030410&TYPEF=A5&PrgPrev=TYPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO03|NUMERO@53|YEAR@03|PLAGE@1&LANGUE=EN

¹²⁰ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξετάζει τις διάφορες πτυχές και τις προκλήσεις της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της ενημέρωσης και της επικοινωνίας και υπογραμμίζει τη σύνδεση του με το πρόγραμμα ένταξης στην ΕΕ, και ιδιαίτερα με την προοπτική της διεύρυνσης και της διαμόρφωσης ενός ευρωπαϊκού συντάγματος... Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί στην Επιτροπή για να παρουσιάσει στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στο πλαίσιο της διοργανικής ομάδας πληροφοριών και προτού καθορίζει τις δημοσιονομικές οδηγίες για το επόμενο έτος, μια ετήσια έκθεση για την πολιτικής της ΕΕ στον τομέα των πληροφοριών καθώς και ένα πρόγραμμα εργασίας.

¹²¹A5-0279/2003, 2003/2047(INI)

http://www3.europarl.europa.eu/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=DOCPV&APP=PV2&SDOCTA=10&TXTLST=1&TPV=PROV&POS=1&Type_Doc=RESOL&DATE=061103&DATEF=031106&TYPEF=A5&PrgPrev=TYPEF@A5|PRG@QUERY|APP@PV2|FILE@BIBLIO03|NUMERO@279|YEAR@03|PLAGE@1&LANGUE=EN

¹²² «Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να περιλάβουν πλήρως τις γυναίκες στον προγραμματισμό και τη λήψη αποφάσεων στις πολιτικές που σχετίζονται με την τεχνολογία των πληροφοριών, με την πλήρη και ίση συμμετοχή των γυναικών στα ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της έρευνας. Καλεί επίσης την Επιτροπή και τα κράτη μέλη για να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στις γυναίκες που αντιμετωπίζουν κίνδυνο αποκλεισμού από τα οφέλη της κοινωνίας των πληροφοριών (ηλικιωμένες,

Ελευθερία έκφρασης: Η αρχή αυτή αφορά κυρίως τον πολιτικό λόγο, αλλά και άλλους τομείς, όπως τον εκπαιδευτικό, τον καλλιτεχνικό, τον δημοσιογραφικό κ.λπ.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, 13 Δεκεμβρίου 1989.

Η ελευθερία της έκφρασης είναι δικαίωμα θεμελιώδες που προστατεύεται από το ΔΕΚ και δεν μπορεί να έρθει σε αντίθεση με τους κανονισμούς που επιβάλλονται στους υπαλλήλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η αρχή αυτή επιβεβαιώθηκε από το δικαστήριο την υπόθεση Augustin Ouyowe and Amadou Traore¹²³ v. Commission¹²⁴ «Η υποχρέωση πίστωσης στις Κοινότητες, όπως αυτή επιβάλλεται στους μονίμους υπαλλήλους από τον κανονισμό υπηρεσιακής καταστάσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αντίθετη προς την ελευθερία εκφράσεως, αποτελούσας θεμελιώδες δικαίωμα του οποίου το Δικαστήριο οφείλει να διασφαλίζει τον σεβασμό στο πεδίο του κοινοτικού δικαίου»¹²⁵.

Η Επιτροπή του χορήγησε την άδεια άνευ αποδοχών και ο Connolly ζήτησε να επανέλθει στην υπηρεσία της

συνταξιούχους, με χαμηλό εισόδημα, μετανάστες, μέλη εθνικών μειονοτήτων, με ειδικές ανάγκες) για να αποτραπεί η ανάπτυξη μιας κοινωνίας δύο ταχυτήτων. Επιπλέον, καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αξιολογήσουν τις συνέπειες των πολιτικών τους στο πεδίο των νέων τεχνολογιών ενημέρωσης και επικοινωνιών από την προοπτική της ισότητας των φύλων... η οποία πρέπει να υπάρχει σε όλες τις παραγωγές, συμπεριλαμβανομένης της εικόνας στη διαφήμιση, στα μέσα και στο διαδίκτυο».

¹²³ Οι Augustin Ouyowe και Amadou Traore, μέλη του προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ενώσεως Συνεργασίας, (μη κερδοσκοπική διεθνής ένωση, συσταθείσα κατά το βελγικό δίκαιο, προσέφυγαν κατά της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ζητώντας από το Δικαστήριο: να αποφανθεί ότι οι προσφεύγοντες είναι μέλη του προσωπικού της ΕΚ κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ), σχετικά με το καθεστώς που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να υποχρεώσει την Επιτροπή να τους διορίσει μονίμους υπαλλήλους ή, τουλάχιστον, να κινηθεί ως προς αυτούς τη διαδικασία διορισμού τους ως μονίμων υπαλλήλων, να υποχρεώσει την Επιτροπή να τους εγγυηθεί ότι θα λαμβάνουν ολόκληρη τη σύνταξή τους, ανεξαρτήτως της χώρας στην οποία θα διαμένουν στο μέλλον, να ακυρώσει την απορριπτική της ενστάσεώς τους απόφαση,

¹²⁴ Case C-100/88, 13 December 1989,

http://europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!cclexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61988J0100

¹²⁵ Βλ παράγραφο 16 της απόφασης.

Επιτροπής μετά τη λήξη της του, όπως και έγινε στις 4 Οκτωβρίου 1995. 8 Κατά τη διάρκεια της αδείας του, ο Connolly δημοσίευσε βιβλίο με τίτλο *The rotten heart of Europe. The dirty war for Europe's money*, χωρίς να ζητήσει προηγούμενη άδεια όπως Τύπο προβλέπεται από το άρθρο 17, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ. Τόσο στον ευρωπαϊκό, άλλα κυρίως στον αγγλικό δημοσιεύθηκε στον, μια σειρά άρθρων σχετικά με το βιβλίο αυτό. Ο γενικός διευθυντής προσωπικού De Koster πληροφόρησε τον αιτούντα ότι είχε κινηθεί κατ' αυτού πειθαρχική διαδικασία, λόγω ενδεχομένης παραβάσεως των άρθρων 11, 12 και 17 του ΚΥΚ.

Στην υπόθεση Bernard Connolly¹²⁶ ενώπιον του Πρωτοδικείου, τονίζεται ο σεβασμός του επαγγελματικού απόρρητου των εργαζομένων στην ΕΕ:

«Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η υποχρέωση σεβασμού του επαγγελματικού απορρήτου, όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 17, πρώτο εδάφιο, του Κώδικα Υπαλλήλων Κοινότητας (ΚΥΚ), επιβάλλει σε κάθε υπάλληλο "να τηρεί τη μεγαλύτερη δυνατή διακριτικότητα σε ότι αφορά τα γεγονότα και τις πληροφορίες που περιέχονται ενδεχομένως στην αντίληψή του κατά την άσκηση ή επ' ευκαιρία της ασκήσεως των καθηκόντων του". Εξάλλου, το εν λόγω όργανο υποχρεούται, δυνάμει του καθήκοντός του μέριμνας και της αρχής της χρηστής διοικήσεως, να φροντίζει ώστε οι υπάλληλοι να μην αποτελούν αντικείμενο δηλώσεων που είναι δυνατό να θίγουν την επαγγελματική τους τιμή (απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1974, 53/72, Guillot κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 407, σκέψη 5). Εξ αυτού έπεται ότι, καταρχήν, η διοίκηση οφείλει, αφενός, να αποφεύγει να δίδει στον Τύπο πληροφορίες σχετικά με

¹²⁶ Ο Connolly παρ' ότι κλήθηκε σε ακρόαση δεν απάντησε σε καμιά ερώτηση και τέθηκε σε αργία από τις 3 Οκτωβρίου 1995. Η υπόθεση παραπέμφθηκε στο πειθαρχικό συμβούλιο στις 4 Οκτωβρίου 1995. Ο Connolly υπέβαλε ένσταση, ισχυριζόμενος ότι η πειθαρχική διαδικασία είχε "κινηθεί σε ένα κλίμα που ακριβώς το άρθρο 24 του ΚΥΚ επιβάλλει στην Επιτροπή να αποφεύγει".

πειθαρχική διαδικασία, οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν ζημιά στον καθού η διαδικασία υπάλληλο, και, αφετέρου, να λαμβάνει όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την πρόληψη, εντός του οργάνου, οποιουδήποτε είδους μεταδόσεως πληροφοριών που θα μπορούσαν να έχουν δυσφημιστικό, για τον εν λόγω υπάλληλο, χαρακτήρα¹²⁷.

Κατά την αίτηση αναιρέσεως της πρώτης υπόθεσης το 2001¹²⁸ το δικαστήριο αποφάνηκε ότι:

«Τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση του οποίου διασφαλίζει το Δικαστήριο. Συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από τα στοιχεία που παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις οποίες τα κράτη μέλη συνεργάστηκαν ή προσχώρησαν. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ) ενέχει συναφώς ιδιαίτερη σημασία...Οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απολαύουν του δικαιώματος της ελευθερίας εκφράσεως, περιλαμβανομένων των τομέων που εμπíπτουν στη δραστηριότητα των κοινοτικών οργάνων. Η ως άνω ελευθερία περιλαμβάνει και την προφορική ή γραπτή έκφραση αποκλίνουσας ή μειοψηφούσας γνώμης έναντι εκείνης που υποστηρίζει το όργανο που τους απασχολεί.

Είναι επίσης θεμιτό, στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας, οι υπάλληλοι να υπέχουν, λόγω του καθεστώτος που τους διέπει, υποχρεώσεις όπως αυτές των άρθρων 11 και 12 του ΚΥΚ, οι οποίες αποσκοπούν κυρίως στη διαφύλαξη της σχέσεως εμπιστοσύνης που πρέπει να υφίσταται μεταξύ του

¹²⁷ Παράγραφος 35, Υπόθεση T-203/95R, 19 Μαΐου 1999

¹²⁸ Υπόθεση C-274/99. Η αίτηση αναιρέσεως δεν έγινε δεκτή από το ΔΕΚ

οργάνου και των υπαλλήλων ή του λοιπού προσωπικού του. Η έκταση των ως άνω υποχρεώσεων ποικίλλει ανάλογα με τη φύση των ασκουμένων από τον ενδιαφερόμενο καθηκόντων ή την ιεραρχική θέση του. Συγκεκριμένοι περιορισμοί κατά την άσκηση της ελευθερίας εκφράσεως μπορούν, κατ' αρχήν, να δικαιολογούνται από τον θεμιτό σκοπό της προστασίας των δικαιωμάτων των τρίτων, κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, εν προκειμένω των δικαιωμάτων των θεσμικών οργάνων που επιτελούν αποστολές γενικού συμφέροντος, στην ορθή εκπλήρωση των οποίων πρέπει να μπορούν να υπολογίζονται οι πολίτες. Οι κανόνες περί των καθηκόντων και ευθυνών της ευρωπαϊκής δημόσιας διοικήσεως επιδιώκουν τον σκοπό αυτό. Έπεται ότι ένας υπάλληλος δεν μπορεί να αθετεί, προφορικώς ή εγγράφως, τις καταστατικές υποχρεώσεις του, όπως αυτές απορρέουν ιδίως από τα άρθρα 11, 12 και 17 του ΚΥΚ, έναντι του οργάνου που υποτίθεται ότι υπηρετεί, διαρρηγνύοντας με τον τρόπο αυτό τη σχέση εμπιστοσύνης που τον συνδέει προς το εν λόγω όργανο και καθιστώντας μεταγενέστερα δυσχερέστερη, αν όχι αδύνατη, την από κοινού εκπλήρωση των αποστολών που έχουν ανατεθεί στο όργανο αυτό.

Το άρθρο 17, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ εξαρτά από τη λήψη αδείας τη δημοσίευση οποιουδήποτε κειμένου, ο σκοπός του οποίου συνδέεται με τη δραστηριότητα των Κοινοτήτων. Η άδεια μπορεί να μη δοθεί μόνον εφόσον η σχεδιαζόμενη δημοσίευση είναι ικανή «να θέσει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των Κοινοτήτων». Το τελευταίο αυτό ενδεχόμενο, το οποίο εξαγγέλλεται περιοριστικά με κανονισμό του Συμβουλίου, εμπίπτει στην «προστασία των δικαιωμάτων των τρίτων», η οποία μπορεί να δικαιολογεί, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, περιορισμό της ελευθερίας εκφράσεως. Το γεγονός ότι ο επίδικος περιορισμός εμφανίζεται υπό τη μορφή εκ των προτέρων αδείας δεν τον καθιστά αφεαυτού αντίθετο προς το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας εκφράσεως.

Συγκεκριμένα, το καθεστώς του άρθρου 17, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ καθιερώνει σαφώς την αρχή της χορηγήσεως της αδείας, η οποία μπορεί να μη δοθεί μόνο κατ' εξαίρεση. Δεδομένου ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στα θεσμικά όργανα να αρνούνται τη χορήγηση αδείας δημοσιεύσεως, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα σοβαρής επεμβάσεως στην ελευθερία εκφράσεως, η οποία αποτελεί ένα από τα βασικά θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας, πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά και να εφαρμόζεται στα πλαίσια της αυστηρής τηρήσεως ορισμένων προϋποθέσεων, όπως η ύπαρξη επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης, η αναλογία ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, η λυσιτέλεια και η επάρκεια των λόγων που προβάλλει το θεσμικό όργανο με την απορριπτική του απόφαση. Έτσι, η άδεια δημοσιεύσεως μπορεί να μη δοθεί μόνον αν η δημοσίευση είναι ικανή να προκαλέσει σοβαρή ζημία στα συμφέροντα των Κοινοτήτων».

Ο σεβασμός στην ελευθερία της έκφρασης των κοινοτικών υπαλλήλων αποτελεί αντικείμενο και της υπόθεσης Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ε.¹²⁹ (16 Δεκεμβρίου 1999):

«Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί υπαλληλικών υποθέσεων, έχει κρίνει ότι στην υποχρέωση πίστεως στις Κοινότητες, η οποία επιβάλλεται στους μόνιμους υπαλλήλους από τον ΚΥΚ, δεν μπορεί να προσδίδεται έννοια αντίθετη προς την ελευθερία εκφράσεως (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Ογowe και Traore κατά Επιτροπής, σκέψη 16). Ο σεβασμός της ελευθερίας αυτής είναι ιδιαίτερα σημαντικός όταν ο υπάλληλος κάνει χρήση του δικαιώματος που του παρέχει το άρθρο 43, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ και διατυπώνει τις παρατηρήσεις που θεωρεί χρήσιμες σχετικά με την έκθεση βαθμολογίας που του κοινοποιείται. Μολονότι δηλαδή είναι θεμιτό να επιβάλλεται στους μόνιμους υπαλλήλους η υποχρέωση να

¹²⁹ Υπόθεση C-150/98.

επιδεικνύουν περίσκεψη, όπως άλλωστε προβλέπεται ρητά στα άρθρα 12 και 21 του ΚΥΚ, η υποχρέωση αυτή δεν πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρά, όταν ο υπάλληλος ασκεί το δικαίωμα που του παρέχει το άρθρο 43, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ. Επομένως, η υποχρέωση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι παραβιάζεται μόνον όταν ο υπάλληλος χρησιμοποιεί εκφράσεις που συνιστούν καθύβριση ή θίγουν σοβαρά τον σεβασμό που οφείλεται στον βαθμολογητή»¹³⁰.

¹³⁰ Παράγραφοι 13 - 15

Η πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα και τις πληροφορίες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ έχει απασχολήσει πολλές φορές το ΔΕΚ¹³¹. Ειδικότερα, στην υπόθεση Sison κατά Συμβουλίου¹³², το Δικαστήριο έκρινε τη νομιμότητα σειράς απορριπτικών αποφάσεων απευθυνόμενων σε προσφεύγοντα ο οποίος είχε ζητήσει πρόσβαση στα έγγραφα βάσει των οποίων το Συμβούλιο αποφάσισε να τον περιλάβει και να τον διατηρήσει στον πίνακα των προσώπων των οποίων δεσμεύτηκαν τα κεφάλαια και τα λοιπά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία τους δυνάμει του κανονισμού 2580/2001 (8) και ανακοίνωση της ταυτότητας των κρατών που προσκόμισαν ορισμένα συναφή έγγραφα.

Δεδομένου ότι πρόκειται για τομέα που προϋποθέτει επιλογές πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως εκ μέρους του κοινοτικού νομοθέτη και τη διαμόρφωση σύνθετων εκτιμήσεων εκ μέρους του, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι μπορεί να ασκήσει περιορισμένο μόνον έλεγχο νομιμότητας. Έχοντας υπόψη το στοιχείο αυτό, αποφάνθηκε ότι ο κανονισμός 1049/2001 (9) έχει ως σκοπό την κατοχύρωση του δικαιώματος προσβάσεως του κοινού εν γένει στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων και όχι τη θέσπιση κανόνων για την προστασία του ειδικού συμφέροντος ενός εκάστου προσώπου να έχει πρόσβαση σ' αυτά, καθώς και ότι, δεδομένου ότι πρόκειται για εξαιρέσεις από το δικαίωμα προσβάσεως που επιβάλλει η διασφάλιση ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων, το ειδικότερο συμφέρον ενός προσώπου για γνωστοποίηση εγγράφων δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη από το θεσμικό όργανο που καλείται να αποφασίσει αν η γνωστοποίηση των εγγράφων αυτών στο κοινό ενδέχεται να θίξει τα συμφέροντα που προτίθεται να διασφαλίσει ο κοινοτικός νομοθέτης και να αρνηθεί, εφόσον τούτο συμβαίνει, την αιτηθείσα πρόσβαση.

¹³¹ Βλ. παραπάνω ενότητα «Παρατηρητήριο για την ελευθερία των πληροφοριών στην ΕΕ»

¹³² Απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2007, C-266/05 P, Συλλογή 2007,σ. I-1233

Το Δικαστήριο επισήμανε στη συνέχεια ότι ακόμα και αν ο προσφεύγων είχε το δικαίωμα να πληροφορηθεί λεπτομερώς τη φύση και την αιτία της κατηγορίας που του προσάπτεται ως εκ της εγγραφής του στον επίδικο πίνακα και, αν, για την άσκηση του δικαιώματος αυτού, απαιτείτο πρόσβαση στα έγγραφα που κατέχει το Συμβούλιο, η άσκηση ενός τέτοιου δικαιώματος δεν μπορεί να γίνει μέσω των μηχανισμών προσβάσεως του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων¹³³.

10 Η ελευθερία της έκφρασης

Η ελευθερία των υπηρεσιών που σχετίζεται με την ελευθερία

10 Η ελευθερία της έκφρασης έχει απασχολήσει πολλές φορές το ΔΕΚ

της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί έως ένα βαθμό προκειμένου να προστατευτούν οι καταναλωτές. Επίσης μια πολιτιστική πολιτική που προστατεύει τη ελευθερία έκφρασης των διάφορων (κοινωνικών,

πολιτιστικών, θρησκευτικών και φιλοσοφικών) συστατικών ενός κράτους μέλους μπορεί να λειτουργήσει κατά του συνόλου δικαιολογώντας έτσι περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (Υπόθεση Gouda and others v. Commissariaat voor de Media¹³⁴).

¹³³ Βλ. Έκθεση πεπραγμένων 2007, σημείωμα του προέδρου Β. Σκουρή

¹³⁴ Case C-288/89, 25 July 1991. " Από αυτή την άποψη, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι περιορισμοί στη ραδιοφωνική αναμετάδοση των διαφημίσεων, όπως μια απαγόρευση στη διαφήμιση συγκεκριμένων προϊόντων, ένας περιορισμός της διάρκειας ή της συχνότητας των διαφημίσεων ή περιορισμοί με σκοπό να επιτρέψουν στους ακροατές ή τους θεατές για να μην μπερδέψουν τη διαφήμιση με άλλα μέρη του προγράμματος, μπορούν να δικαιολογηθούν. Τέτοιοι περιορισμοί μπορούν να επιβληθούν προκειμένου να προστατευθούν οι καταναλωτές από την υπερβολική διαφήμιση ή προκειμένου να διατηρηθεί ένα ορισμένο επίπεδο ποιότητας του προγράμματος.

Στην υπόθεση *Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd. v. Stephen Grogan and others*¹³⁵, το δικαστήριο είπε ότι «Η παροχή πληροφοριών για μια οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 60 της Συνθήκης όπου οι πληροφορίες δεν διανέμονται εξ ονόματος ενός οικονομικού φορέα αλλά αποτελούν εκδήλωση της ελευθερίας έκφρασης. Κατά συνέπεια, δεν είναι αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο για ένα κράτος μέλος στο οποίο η ιατρική λήξη της εγκυμοσύνης είναι απαγορευμένη, να απαγορεύσει ομάδες σπουδαστών που μοιράζουν πληροφορίες σχετικά με κλινικές σε άλλο κράτος μέλος όπου η εθελοντική λήξη της εγκυμοσύνης πραγματοποιείται σύμφωνα με το νόμο και οι εν λόγω κλινικές δεν έχουν καμία συμμετοχή στη διανομή των συγκεκριμένων πληροφοριών».

Σχετικά με την προστασία του δικαιώματος συνέρχεσθε και συνεταιρίζεσθαι, το δικαστήριο στην υπόθεση *Montecatini SpA v. Commission*¹³⁶, είπε στην παράγραφο 137 «...υπενθυμίζεται ότι η ελευθερία εκφράσεως και η ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικά και του συνεταιρίζεσθαι, που κατοχυρώνονται, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 10 και 11, αντιστοίχως, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, αποτελούν μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων που, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, επιβεβαιωθείσα εξ άλλου από το προοίμιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως και από το άρθρο ΣΤ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ), προστατεύονται στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξεως».

¹³⁵ Case C-159/90, 4 October 1991.

¹³⁶ Case C-235/92, 8 July 1999.

Στην υπόθεση UTECA κατά Administración General del Estado¹³⁷, τον Μάρτιο του 2009, το δικαστήριο αποφάσισε ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να υποχρεώσει τους τηλεοπτικούς οργανισμούς να διαθέτουν μέρος των λειτουργικών εσόδων τους για τη χρηματοδότηση ευρωπαϊκών κινηματογραφικών ταινιών και τηλεταινιών. Σύμφωνα με το ΔΕΚ η εθνική νομοθεσία μπορεί επίσης να προβλέψει ειδικό ποσοστό χρηματοδότησης για έργα των οποίων η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μια από τις επίσημες γλώσσες του ως άνω κράτους μέλους

ΚΑΤΑΧΕΙΡΑΓΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Στην υπόθεση Bond van Adverteerders και λοιποί κατά Ολλανδικού Δημοσίου¹³⁸ σχετικά με τους περιορισμούς στη διαφήμιση κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 της συνθήκης της ΕΟΚ¹³⁹, το δικαστήριο απαντά ότι «η απαγόρευση διαφήμισης που απαγορεύει στους σταθμούς που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, κάθε δυνατότητα να μεταδίδουν μέσω του δικτύου τους διαφημιστικά μηνύματα που προορίζονται ειδικά για το ολλανδικό κοινό, είναι παράνομη αφού ο νόμος περί εθνικής ραδιοφωνίας και τηλεοράσεως προβλέπει τη μετάδοση τέτοιων μηνυμάτων μέσω των εθνικών δικτύων προς όφελος του συνόλου. Υπ' αυτές τις συνθήκες, μια τέτοια απαγόρευση διαφημίσεως, όπως αυτή που περιέχεται στην υπουργική απόφαση Kabelregeling¹⁴⁰, ενέχει

¹³⁷ Υπόθεση C-222/07, 5 Μαρτίου 2009

¹³⁸ Case 352/85, 26 April 1988.

¹³⁹ Εάν, λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, οι κινήσεις κεφαλαίων προς ή από τρίτες χώρες προκαλούν ή απειλούν να προκαλέσουν σοβαρές δυσχέρειες στη λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ, μπορεί να λαμβάνει έναντι τρίτων χωρών μέτρα διασφάλισης για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες, εφόσον τα μέτρα αυτά είναι απολύτως αναγκαία.

¹⁴⁰ Υπουργική Απόφαση της 26ης Ιουλίου 1984 (STCRT αριθ. . 145 της 27.7.1984) που εκδόθηκε στις Κάτω Χώρες προκειμένου να ρυθμιστεί η καλωδιακή διανομή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων.

περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, οι οποίοι απαγορεύονται από το άρθρο 59 της Συνθήκης». (παρ.26-27)... «Πρέπει να τονιστεί ότι σκοποί οικονομικής φύσεως, όπως είναι ο σκοπός της εξασφάλισης, υπέρ εγχωρίου δημοσίου ιδρύματος, του συνόλου των εσόδων που προέρχονται από διαφημιστικά μηνύματα που προορίζονται αποκλειστικά για το κοινό του κράτους, δεν μπορούν να στοιχειοθετούν λόγους δημοσίας τάξεως κατά την έννοια του άρθρου 56 της Συνθήκης» (παρ. 34)... «Πρέπει σχετικώς να επισημανθεί ότι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο στην απόφαση της 18ης Μαΐου 1980 (υπόθεση 52/79, Debaune, Jurispr.σ.833), ελλείψει εναρμονίσεως των εθνικών κανόνων που ισχύουν επί θεμάτων ραδιοφωνίας και τηλεοράσεως, κάθε κράτος μέλος είναι αρμόδιο να ρυθμίζει, περιορίζει ή και να απαγορεύει ολοσχερώς στο έδαφός του για λόγους γενικού συμφέροντος την τηλεοπτική διαφήμιση, αρκεί να αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο όλες τις παροχές στον τομέα αυτόν, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους και ανεξάρτητα από την ιθαγένεια ή τον τόπο εγκαταστάσεως του παρέχοντος τις υπηρεσίες» (παρ.38-39).

Στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ολλανδίας¹⁴¹, το 1991, το δικαστήριο είπε κατηγορηματικά ότι: «Υποχρεώνοντας, με ένα εθνικό νόμο, τα όργανα που έχουν χρόνο αέρα στο εθνικό δίκτυο ραδιοφωνικής αναμετάδοσης να ξοδέψουν όλα τα ποσά που διαθέτουν για την παραγωγή των ραδιοπρογραμμάτων και ενός ποσοστού για την παραγωγή των τηλεοπτικών προγραμμάτων, ένα κράτος μέλος αποτυγχάνει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με το άρθρο 59 της Συνθήκης. Ακόμα κι αν ένας τέτοιος περιορισμός είναι σημαντικός για την πολιτιστική ανάπτυξη που στοχεύει στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης και των άλλων κοινωνικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών δικαιωμάτων, δεν μπορεί να εφαρμοστεί αφού ο πλουραλισμός στα οπτικοακουστικά ΜΜΕ ενός κράτους μέλους δεν πρέπει να θίγεται με κανένα τρόπο. Οι κανόνες που επηρεάζουν

¹⁴¹ Υπόθεση C-353/89, 25 Ιουλίου 1991

αρνητικά στη δομή των ξένων οργανισμών που αναπτύσσουν δραστηριότητες στον οπτικοακουστικό τομέα, δεν μπορούν να θεωρηθούν αντικειμενικά απαραίτητοι για την προστασία του γενικού συμφέροντος προκειμένου να διατηρηθεί ένα σύστημα εθνικών ραδιοφώνων και τηλεόρασης που θα εξασφαλίζει τον πλουραλισμό. Οι περιορισμοί στη ραδιοφωνική αναμετάδοση των διαφημίσεων μπορούν να επιβάλλονται για την επίτευξη του γενικού συμφέροντος, δηλαδή προστασία των καταναλωτών από την υπερβολική διαφήμιση ή, στα πλαίσια μιας πολιτικής πολιτισμού, που διατηρεί ένα ορισμένο επίπεδο ποιότητας προγράμματος. Εντούτοις, εάν τέτοιοι περιορισμοί έχουν επιπτώσεις μόνο στη διαφήμιση που απευθύνεται συγκεκριμένα στο κοινό του κράτους μέλους για το οποίο γίνεται λόγος, δεν δικαιολογούνται σε καμία περίπτωση.

Την ίδια χρονιά στην ελληνικού ενδιαφέροντος υπόθεση Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση ΑΕ (ΕΡΤ) και Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Προσωπικού κατά Δημοτική Εταιρία Πληροφόρησης και Σωτήριος Κούβελας και Νικόλαος Αβδέλλας και άλλοι¹⁴², το δικαστήριο αποφάσισε σχετικά

με τη συμμόρφωση ενός εθνικού τηλεοπτικού μονοπωλίου με το κοινοτικό δίκαιο και το σεβασμό της ελευθερίας έκφρασης ότι:

« (...) όταν ένα κράτος μέλος βασίζεται στις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 56 και 66 προκειμένου να αιτιολογήσει νομικούς κανόνες που είναι πιθανό να εμποδίζουν την άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις γενικές αρχές του νόμου και κυρίως των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια οι εθνικοί κανόνες μπορούν να περιληφθούν στις εξαιρέσεις

¹⁴² Υπόθεση C-260/89, 18 Ιουνίου 1991

που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 56 και 66 μόνο εάν είναι συμβατοί με τα θεμελιώδη δικαιώματα η τήρηση των οποίων εξασφαλίζεται από το δικαστήριο. Συνεπάγεται ότι σε αυτή την περίπτωση το εθνικό δικαστήριο, και εάν είναι απαραίτητο, και το ΔΕΚ, πρέπει να αξιολογήσει την εφαρμογή αυτών των διατάξεων έχοντας υπόψη όλους τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας έκφρασης, όπως ενσωματώνεται στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.¹⁴³

Σε ότι αφορά την σχέση της αρχής της ΕΕ περί της ελευθερίας κυκλοφορίας των εμπορευμάτων με την ελευθερία της έκφρασης, το δικαστήριο στην υπόθεση *Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertiebs GmbH κατά Heinrich Bauer Verlag*,¹⁴⁴ επεσήμανε ότι:

«Επιβάλλεται να τονιστεί ότι η διατήρηση της πολυφωνίας του Τύπου μπορεί να αποτελεί επιτακτική ανάγκη δικαιολογούσα περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Συγκεκριμένα, η πολυφωνία αυτή συμβάλλει στη διασφάλιση της ελευθερίας εκφράσεως, η οποία προστατεύεται από το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των θεμελιωδών Ελευθεριών και συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζονται στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξεως (βλ. αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 1991 στην υπόθεση C-353/89, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1991, σ. I-4069, και της 3ης Φεβρουαρίου 1993 στην υπόθεση C-148/91, *Veronica Omroep Organisatie*, Συλλογή 1993, σ. I-487). Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία (απόφαση *Cassis de Dijon*: αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-238/89, *Pall*, Συλλογή 1990, σ. I-4827, και της 6ης Ιουλίου 1995 στην υπόθεση C-470/93, *Mars*, Συλλογή 1995, σ. I-1923,), οι επίμαχες εθνικές

¹⁴³ Βλ. Παράγραφοι 43 - 45 της απόφασης

¹⁴⁴ Υπόθεση C-368/95, 26 Ιουνίου 1995.

διατάξεις πρέπει να είναι ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και ο σκοπός αυτός πρέπει να μην μπορεί να επιτευχθεί με μέτρα που περιορίζουν λιγότερο το ενδοκοινοτικό εμπόριο»¹⁴⁵.

«Η απαγόρευση πώλησης εντύπων που παρέχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε παιχνίδια με βραβεία είναι ικανή να προσβάλλει την ελευθερία εκφράσεως. Ωστόσο, επιβάλλεται να αναφερθεί ότι το άρθρο 10 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών επιτρέπει παρεκκλίσεις από την ελευθερία αυτή προκειμένου να διασφαλίζεται η διατήρηση της πολυφωνίας του Τύπου, καθόσον οι παρεκκλίσεις αυτές προβλέπονται από τον νόμο και είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία (βλ. απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 24ης Νοεμβρίου 1993, Informationsverein Lentia κ.λπ. κατά Αυστρίας, σειρά Α, αριθ. 276)».

Στην υπόθεση Konsumentombudsmannen (KO) κατά De Agostini (Svenska) Forlag AB and TV-Shop i Sverige AB¹⁴⁶, το 1997, σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 89/552, το δικαστήριο διευκρίνισε ότι:

«Η οδηγία 89/552, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να λαμβάνει, κατ' εφαρμογή γενικής ρυθμίσεως περί προστασίας των καταναλωτών κατά της παραπλανητικής διαφημίσεως, μέτρα, όπως οι απαγορεύσεις και οι διαταγές, κατά διαφημιστή λόγω τηλεοπτικής διαφημίσεως που μεταδίδεται από άλλο κράτος μέλος, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν εμποδίζουν την αναμετάδοση, αυτή καθαυτή, στην επικράτεια του τηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από αυτό το άλλο

¹⁴⁵ Βλ. παρ. 18-19 της απόφασης

¹⁴⁶ Υποθέσεις C-35/95 και C-36/95, 9 Ιουλίου 1997

κράτος μέλος». «Συγκεκριμένα, μολονότι η οδηγία προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εγγυώνται την ελευθερία λήψεως και δεν εμποδίζουν την αναμετάδοση στην επικράτειά τους τηλεοπτικών εκπομπών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη για λόγους που αφορούν την τηλεοπτική διαφήμιση και τη χορηγία, ωστόσο δεν έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείει πλήρως και αυτόματα την εφαρμογή κανόνων άλλων από εκείνους που αφορούν ειδικά τη μετάδοση και τη διανομή των προγραμμάτων, και ιδίως την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας η οποία, κατά τρόπο γενικό, αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών, χωρίς εντούτοις να καθιερώνει δεύτερο έλεγχο των τηλεοπτικών μεταδόσεων ο οποίος προστίθεται στον έλεγχο στον οποίο είναι υποχρεωμένο να προβαίνει το κράτος μέλος από το οποίο εκπέμπεται το τηλεοπτικό πρόγραμμα».

Στην απόφαση *Tietosujavaltuutettu κατά Satakunnan Markkinarörssi Oy κ.λπ.*¹⁴⁷ το δικαστήριο διευκρινίζει τη σχέση μεταξύ της προστασίας των δεδομένων και της ελευθερίας του τύπου.

«Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στα οποία έχει πρόσβαση κάθε πολίτης απευθυνόμενος στις φορολογικές αρχές, με σκοπό τη δημιουργία μιας υπηρεσίας SMS παρέχουσας στους χρήστες κινητών τηλεφώνων τη δυνατότητα να λαμβάνουν δεδομένα φορολογικής φύσεως άλλων φυσικών προσώπων, μπορεί να αποτελεί αντικείμενο παρεκκλίσεως από την προστασία των δεδομένων όταν πραγματοποιείται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς».

Στην επίσης πρόσφατη απόφαση στην υπόθεση *Corporación Dermoeestética SA κατά To Me Group Advertising Media*¹⁴⁸ το δικαστήριο είπε ότι η νομοθεσία η οποία καταλήγει στο να απαγορεύει τη διαφήμιση των ιατρικών-χειρουργικών θεραπειών στον τομέα των υπηρεσιών

¹⁴⁷ Υπόθεση C-73/07, 16 Δεκεμβρίου 2008

¹⁴⁸ Υπόθεση C-500/06, 17 Ιουλίου 2008

αισθητικής φύσεως στους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας, ενώ την επιτρέπει στους τηλεοπτικούς σταθμούς τοπικής εμβέλειας προσκρούει στο κοινοτικό δίκαιο. Η ρύθμιση αυτή αποτελεί αδικαιολόγητο περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Ευρωπαϊκό Οπτικοακουστικό Παρατηρητήριο

Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο¹⁴⁹, που ιδρύθηκε το Δεκέμβριου του 1992, είναι το μοναδικό στο είδος του, που συλλέγει και διανέμει πληροφορίες σχετικά με την οπτικοακουστική βιομηχανία στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα ευρωπαϊκό δημόσιο όργανο που βρίσκει τις ρίζες του στο πρόγραμμα Audiovisual Eureka και λειτουργεί στο θεσμικό πλαίσιο του ΣτΕ. Συνεργάζεται επίσης, με ένα μεγάλο αριθμό οργανώσεων και επαγγελματικών συνδικάτων και ένα μεγάλο δίκτυο αντιπροσώπων.

Μέλη του Παρατηρητηρίου είναι 36 ευρωπαϊκά κράτη¹⁵⁰ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα που εκπροσωπείται από την Κομισιόν. Ένα μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από τις απευθείας εισφορές των κρατών και το υπόλοιπο κεφάλαιο προκύπτει από τα κέρδη των πωλήσεων των προϊόντων και των υπηρεσιών του.

Επικεφαλής του Παρατηρητηρίου είναι ο Γενικός Διευθυντής. Κάθε μέλος υποδεικνύει έναν αντιπρόσωπο στο Εκτελεστικό Συμβούλιο, το οποίο συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο προκειμένου να αποφασίσει το πρόγραμμα, τις δράσεις και τον προϋπολογισμό. Το Συμβούλιο εκλέγει ένα γραφείο, το οποίο ετοιμάζει τις συνεδριάσεις και ελέγχει το έργο του Παρατηρητηρίου. Το ετήσιο Σχέδιο Δράσης οργανώνεται με βάσει τις συστάσεις της Συμβουλευτικής Επιτροπής¹⁵¹, η οποία απαρτίζεται από αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών επαγγελματικών οργανώσεων του οπτικοακουστικού τομέα. Ο

¹⁴⁹ <http://www.obs.coe.int/index.html.en>

¹⁵⁰ Αλβανία, Ισπανία, Λιχτενστάιν, Πορτογαλία, Αυστρία, Φινλανδία, Λιθουανία, Ρουμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ρωσία, Βουλγαρία, Ηνωμένο Βασίλειο, Λετονία, Σουηδία, Ελβετία, Ελλάδα, ΠΓΔΜ, Τσεχία, Ουγγαρία, Μάλτα, Τουρκία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ολλανδία, Δανία, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εσθονία, Ισλανδία, Ιταλία, Νορβηγία, Πολωνία, Σλοβενίας, Κύπρος, Κροατία, Σλοβακία.

¹⁵¹ <http://www.obs.coe.int/about/oea/org/adco.html>

ετήσιος προϋπολογισμός ελέγχεται από μια ανεξάρτητη επιτροπή¹⁵².

Αποστολή του είναι να δημιουργήσει διαφάνεια στον ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό τομέα και να παρέχει υπηρεσίες πληροφόρησης στους ειδικούς του χώρου. Σύμφωνα με το καταστατικό του « ο σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι να βελτιώσει την μετάδοση των πληροφοριών στην οπτικοακουστική βιομηχανία προωθήσει μια καθαρότερη εικόνα της λειτουργιάς της αγοράς και μεγαλύτερη διαφάνεια. Για να τα καταφέρει το Παρατηρητήριο πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην διασφάλιση της αξιοπιστίας, της εναρμόνισης και της διασταύρωσης των πληροφοριών.

Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ασχολείται με τον οπτικοακουστικό τομέα και συγκεκριμένα με: τα κινηματογραφικά έργα¹⁵³, τηλεόραση¹⁵⁴, βίντεο/DVD¹⁵⁵, νέα ΜΜΕ¹⁵⁶. Στους τέσσερις αυτούς τομείς, το Παρατηρητήριο παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές αγορές, τα στατιστικά στοιχεία, τη νομοθεσία, την παραγωγή και τη χρηματοδότηση. Το Παρατηρητήριο ελέγχει, καταγράφει και αναλύει τις εξελίξεις στο πεδίο στα κράτη μέλη.

¹⁵² <http://www.obs.coe.int/about/oea/org/auco.html>

¹⁵³ Βλ. <http://www.obs.coe.int/medium/film.html>

¹⁵⁴ Βλ. <http://www.obs.coe.int/medium/radt.html>

¹⁵⁵ Βλ. <http://www.obs.coe.int/medium/vdvd.html>

¹⁵⁶ Βλ. <http://www.obs.coe.int/medium/mulint.html>

Μία μισρή ελευθερία

Η ελευθερία της έκφρασης μέσα από την ομπρέλα της θεσμικής προστασίας που παρέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1950, συνέβαλε στην αλλαγή του κλίματος στη μεταπολεμική εποχή. Οπότε και δόθηκε η δυνατότητα στα ΜΜΕ να χειραφετηθούν βαθμιαία από την κρατική κηδεμονία. Η ελευθερία στην ενημέρωση έθεσε ουσιαστικά θεμέλια της δημοκρατίας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα όργανα του, έχουν συμβάλει σε αυτήν την σταθερή πρόοδο και εξέλιξη του δικαιώματος. Η Επιτροπή των Υπουργών, η κοινοβουλευτική συνέλευση και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχουν συνδράμει στην εγκαθίδρυση ενός πιο φιλικού περιβάλλοντος για τα ανεξάρτητα ΜΜΕ.

«Μέσω της νομολογίας του σχετικά με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει θέσει τα ευρέα όρια της ελευθερίας έκφρασης. Το δικαίωμα στην πληροφορία προηγείται από οποιαδήποτε πολιτικό ή οικονομικό συμφέρον και τα κράτη έχουν καθήκον να προστατεύσουν αυτήν την θεμελιώδη ελευθερία, που είναι ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της δημοκρατίας. Ωστόσο, η ελευθερία αυτή είναι ακόμη εύθραυστη. Κάθε χρόνο, οι εκθέσεις των οργανώσεων που υπερασπίζονται την ελευθερία του Τύπου, δείχνουν ότι οι παραβιάσεις είναι πολλές».¹⁵⁷

Ωστόσο ο δρόμος είναι μακρύς αλλά οι βάσεις έχουν θεμελιωθεί. Τα προβλήματα είναι ορατά (βλ. κεφάλαιο 4) αλλά η λύσεις υπάρχουν και μπορούν να υλοποιηθούν. Αρκεί κοινωνική και προπαντός η πολιτική βούληση.

¹⁵⁷ Report devoted Freedom of the Media at the heart of democracy,
<http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Themes/media-freedom/>

2.2.3 Η ελευθερία της έκφρασης στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ

Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) έχει επιδείξει μεγάλη ευαισθησία στον τομέα της προώθησης και προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης. Αν και στους κόλπους του ΟΑΣΕ δεν υπάρχει ένα δεσμευτικό πλαίσιο για την προστασία του δικαιώματος, σε διάφορα επίσημα κείμενα¹⁵⁸ του οργανισμού γίνονται σημαντικές αναφορές στην ελευθερία της έκφρασης. Εκείνη που ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες, επειδή εστιάζει στην ουσιαστική και υποχρεωτική υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχουν διατυπωθεί για την ελευθερία της έκφρασης, είναι η παράγραφος 11 της Διακήρυξης της Λισαβόνας, που υιοθετήθηκε το 1996. Στην παράγραφο αναφέρεται: «...Υπάρχει ανάγκη για ενίσχυση της υλοποίησης των υποχρεώσεων που θέτει ο ΟΑΣΕ στο πεδίο των ΜΜΕ, λαμβάνοντας υπόψη, ως αρμόζει, το έργο των υπόλοιπων διεθνών οργανισμών...». Η πρόταση αυτή αποτέλεσε το έναυσμα για την περαιτέρω επέκταση των αρμοδιοτήτων του εκπρόσωπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ.

Σταθμός στο έργο του οργανισμού για την προώθηση και προστασία της ελευθερίας της έκφρασης ήταν η δημιουργία της γραμμής «Free Media Help Line», το Νοέμβριο 1999. Το πρόγραμμα που τελεί υπό την εποπτεία του τμήματος ΜΜΕ του ΟΑΣΕ «προσφέρει ένα εμπιστευτικό σημείο επαφής στους δημοσιογράφους και τους εργαζόμενους στο πεδίο των μίντια που απειλούνται, εκβιάζονται ή βρίσκονται σε κίνδυνο λόγω της δουλείας τους». Αυτός

¹⁵⁸ Τέτοιες αναφορές υπάρχουν στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975), η διάσκεψη της Βιέννης (1986), στο Χάρτη των Παρισίων για μια νέα Ευρώπη (1990), στο συνέδριο της Κρακοβίας για την πολιτιστική κληρονομία με τη συμμετοχή των μελών του ΟΑΣΕ (1991), στη διάσκεψη της Μόσχας για την ανθρώπινη διάσταση του ΟΑΣΕ (1991) και στο Mandate του εκπροσώπου για την ελευθερία των ΜΜΕ (1997). Τα διεθνή στάνταρ του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης συναντώνται επίσης στη διάσκεψη της Κοπεγχάγης για την ανθρώπινη διάσταση του ΟΑΣΕ (1990), στις αποφάσεις της διάσκεψης της Ρώμης (1993), στη σύνοδο κορυφής του ΟΑΣΕ στη Βουδαπέστη (1994), στη διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης (1999) και στο Χάρτη για την ευρωπαϊκή ασφάλεια (1999).

είναι και ο πρώτος στόχος της γραμμής βοήθειας. Ο δεύτερος στόχος αφορά στη «συλλογή πληροφοριών για την αντιμετώπιση των δημοσιογράφων στα κράτη μέλη του ΟΑΣΕ». Ένα άλλο σημαντικό κείμενο είναι οι «Συστάσεις του Άμστερνταμ»¹⁵⁹, όπως ονομάζεται, που πραγματεύεται την ελευθερία των ΜΜΕ και του διαδικτύου και υιοθετήθηκε από τον ΟΑΣΕ στις 13 Ιουνίου 2003. Τα κύρια σημεία, στα οποία εστιάζει το κείμενο είναι η ελεύθερη πρόσβαση στο ιντερνέτ και τα ευρυζωνικά δίκτυα¹⁶⁰, η ελευθερία της έκφρασης στα νέα ηλεκτρονικά μέσα¹⁶¹, η εκπαίδευση¹⁶² και η άσκηση της επαγγελματικής δημοσιογραφίας¹⁶³.

¹⁵⁹ http://www.osce.org/documents/rfm/2003/06/215_en.pdf

¹⁶⁰ The Internet provides a number of different services. Some of them are still in the development phase. They serve as tools, often indispensable ones, for citizens as well as journalists and thus are important for a free media landscape. The technology as such must not be held responsible for any potential misuse. Innovation must not be hampered.

· Access to digital networks and the Internet must be fostered. Barriers at all levels, be they technical, structural or educational, must be dismantled.

· To a considerable extent the fast pace of innovation of digital networks is due to the fact that most of the basic code and software are in the public domain, free for everyone to use and enhance. This free-of-charge infrastructure is one of the key elements of freedom of expression on the Internet. Access to the public domain is important for both technical and cultural innovation and must not be endangered through the adoption of new provisions related to patent and copyright law.

¹⁶¹ The advantages of a vast network of online resources and the free flow of information outweigh the dangers of misusing the Internet. But criminal exploitation of the Internet cannot be tolerated. Illegal content must be prosecuted in the country of its origin but all legislative and law enforcement activity must clearly target only illegal content and not the infrastructure of the Internet itself.

· The global prosecution of criminal content, such as child pornography, must be warranted and also on the Internet all existing laws must be observed. However, the basic principle of freedom of expression must not be confined and there is no need for new legislation.

· In a modern democratic and civil society citizens themselves should make the decision on what they want to access on the Internet. The right to disseminate and to receive information is a basic human right. All mechanisms for filtering or blocking content are not acceptable.

· Any means of censorship that are unacceptable within the 'classic media' must not be used for online media. New forms of censorship must not be developed.

Αφιερωμένη στα μίντια και την πολυπολιτισμική διάσταση της ελευθερίας της έκφρασης, είναι επίσης η διακήρυξη του Bishkek¹⁶⁴, που σφράγισε την 5^η διάσκεψη της κεντρικής Ασίας για τα μίντια¹⁶⁵ (17-18 Σεπτεμβρίου 2003).

Η Ελευθερία της Έκφρασης αποτέλεσε το κύριο θέμα της πρώτης από τις τρεις συμπληρωματικές διασκέψεις¹⁶⁶ της ανθρώπινης διάστασης του οργανισμού διεξήχθη στη Βιέννη στις 12-13 Μαρτίου 2001, με θέμα «Ελευθερία της Έκφρασης: νέες και υπάρχουσες προκλήσεις».

Οι προσδοκίες για τα αποτελέσματα της διάσκεψης ήταν ωστόσο υπεραισιόδοξες για τα δεδομένα του οργανισμού. Η πληθώρα των ζητημάτων υπό διευθέτηση και ο περιορισμένος χρόνος οδήγησαν σε μια επιφανειακή προσέγγιση των περισσότερων θεμάτων. Εντούτοις, η παρατεταμένη διάρκεια της διάσκεψης που ολοκληρώθηκε σε τρεις συνόδους επέτρεψε τη διεξαγωγή συζήτησης γύρω από

¹⁶² · Computer and Internet literacy must be fostered in order to strengthen the technical understanding of the importance of software and code. This is necessary so as to keep open a window of opportunity for defining the future role of the Internet and its place in civil society.

· Internet literacy must be a primary educational goal in school, training courses should also be set up for adults. Special training of journalists should be introduced in order to facilitate their ability to deal with online content and to ensure a high standard of professional journalism.

¹⁶³ · More and more people are able to share their views with a widening audience through the Internet without resorting to 'classic media'. Privacy of communication between individuals must be respected. The infrastructure of the Internet is used for many different purposes and any relevant regulatory bodies must be aware of that.

· Journalism is changing in the digital era and new media forms are developing that deserve the same protection as 'classic media'.

· Traditional and widely accepted values of professional journalism, acknowledging the responsibility of journalists, should be fostered so as to guarantee a free and responsible media in the digital era.

¹⁶⁴ http://www.osce.org/documents/rfm/2003/09/668_en.pdf

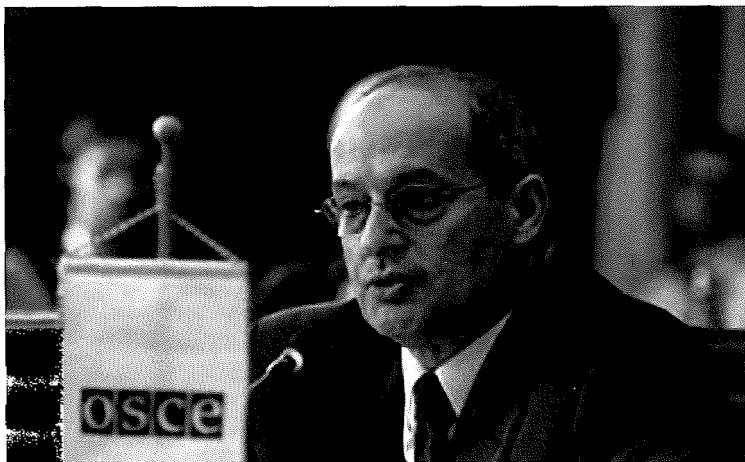
¹⁶⁵ Fifth Central Asia Media Conference, "Media in Multi-Cultural and Multi-Lingual Societies"

¹⁶⁶ Η διάσκεψη διοργανώθηκε υπό την αιγίδα της τότε προεδρεύουσας Ρουμανίας, με τη συνεργασία του γραφείου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους δημοκρατικούς θεσμούς και του εκπροσώπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία της έκφρασης.

ένα μεγάλο αριθμό θεμάτων. Ο διάλογος προσανατολίστηκε στις επίκαιρες ανησυχίες στη σφαίρα της ελευθερίας έκφρασης μια σφαίρα των αβέβαιων ορίων λόγω των ανηλεών προόδων της τεχνολογίας τον τελευταίο καιρό. Η ποικιλία των συμμετεχόντων, που προήλθαν από όλη την περιοχή του ΟΑΣΕ, εξασφάλισε μια ανταλλαγή απόψεων που ήταν και ενημερωτική και διδακτική. Ομοίως, οι συνεισφορές των αντιπροσώπων των ΜΚΟ χρησίμευσαν ως αντίβαρο των επίσημων κρατικών θέσεων.

Εκπαιδευτική Πολιτική για την Ελευθερία Έκφρασης και
Διάφορα

Η σημαντικότερη πρωτοβουλία του ΟΑΣΕ στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης είναι η δημιουργία του θεσμού του αντιπροσώπου για την ελευθερία των ΜΜΕ. Ήδη από τις συμφωνίες του Ελσίνκι του 1975, οι χώρες του βόρειου ημισφαιρίου αναγνώρισαν την σημασία της ελεύθερης ροής των πληροφοριών στη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας. Το 1997, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη δημιούργησε τον θεσμό του αντιπροσώπου για την ελευθερία των ΜΜΕ (RFOM). Πρόκειται για το πρώτο όργανο διακυβερνητικού χαρακτήρα, για τη διασφάλιση της ελευθερίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

11 Ο εκπρόσωπος του ΟΑΣΕ, Miklos Haraszti

Η φιλοσοφία του θεσμού εστιάζει στην επέμβαση για την προστασία των ΜΜΕ, όταν υπάρχει πρόβλημα. Αυτή η προσέγγιση

απεικονίζεται και στις ανακοινώσεις που δημοσιεύει το γραφείο του εκπροσώπου¹⁶⁷.

Για περισσότερα από δέκα χρόνια¹⁶⁸ ο αντιπρόσωπος του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ, αποτελεί την ουσιαστική συμβολή του οργανισμού στο μεδίο της ελευθερίας της έκφρασης. Με μια σειρά δράσεων που περιλαμβάνουν τις διαδικασίες της έγκαιρης προειδοποίησης, της άμεσης

¹⁶⁷ Για τις ανακοινώσεις του αντιπροσώπου, στο: www.osce.org/fom.

¹⁶⁸ Ο θεσμός του αντιπροσώπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ δημιουργήθηκε με την απόφαση Νο 193 στις 5 Νοεμβρίου 1997 κατά την 137^η συνάντηση της ολομέλειας του Οργανισμού.

απάντησης και της συλλογής πληροφοριών για την κατάσταση των μίντια, ο αντιπρόσωπος του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ στοχεύει στην παρακολούθηση των σχετικών με τα ΜΜΕ εξελίξεων στα κράτη- μέλη του ΟΑΣΕ, καθώς και στην υποστήριξη και προώθηση της πλήρους συμμόρφωσης τους με τις αρχές και τις υποχρεώσεις του Οργανισμού για την προάσπιση της ελευθερίας έκφρασης και των ελεύθερων μίντια.

Ειδικότερα, ο αντιπρόσωπος του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ εφαρμόζει την πρακτική της **έγκαιρης προειδοποίησης** και συνεργάζεται στενά με τα συμμετέχοντα κράτη, το μόνιμο Συμβούλιο, το γραφείο για τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα ανθρώπινα δικαιώματα (ODIHR), τον Ύπατο αρμοστή στις εθνικές μειονότητες (HCNM) και, όπου απαιτείται, άλλα όργανα του ΟΑΣΕ καθώς επίσης και με τις εθνικές και διεθνείς ενώσεις των μέσων ενημέρωσης.

Ο ρόλος του εκπροσώπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ είναι να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο πεδίο των μίντια στα 56 κράτη - μέλη και να επιτηρεί τη συμμόρφωση τους στις υποχρεώσεις τους απέναντι στις αρχές του ΟΑΣΕ. Σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης των κρατών, ο εκπρόσωπος προχωρά στη διαδικασία της άμεσης απάντησης. Υποβάλλει περιοδική έκθεση στο Μόνιμο Συμβούλιο στη Βιέννη, όπου και εισηγείται επιπλέον δράσεις, όπου χρειάζεται.

Σε περιπτώσεις, μη συμμόρφωσης των συμμετεχόντων κρατών με τις αρχές και τις υποχρεώσεις του ΟΑΣΕ, ο εκπρόσωπος, προβαίνει στη διαδικασία της **άμεσης απάντησης**. Κατά την πρόκληση σοβαρών προβλημάτων, όπως για παράδειγμα, η παρεμπόδιση των δραστηριοτήτων των ΜΜΕ και οι δυσμενείς συνθήκες εργασίας για τους δημοσιογράφους, ο αντιπρόσωπος επιδιώκει τις απευθείας επαφές με το συμμετέχον κράτος και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, αξιολογεί τα γεγονότα και λειτουργεί συμβουλευτικά

σε περίπτωση που λαμβάνεται μια σχετική με το ζήτημα απόφαση στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ.

Η συλλογή πληροφοριών για την κατάσταση των ΜΜΕ, προκύπτει από αιτήματα, προτάσεις και σχόλιά των συμμετεχόντων κρατών και άλλων ενδιαφερόμενων (π.χ. οργανώσεις ή όργανα, ΜΜΕ και αντιπρόσωποί τους, σχετικές ΜΚΟ κ.α).

Το 2007, επενέβη με τη συναίνεση των κυβερνήσεων των ενδιαφερόμενων κρατών - μελών του ΟΑΣΕ, σε περισσότερες από 100 περιπτώσεις και δημοσίευσε περισσότερες από 50 δημόσιες ανακοινώσεις. Η επέμβαση μπορεί να έχει διαφορετικές μορφές, όπως για παράδειγμα η άσκηση σιωπηρής διπλωματίας και η δημιουργία επαφών με τους ξένους Υπουργούς των κρατών με σκοπό την αύξηση της γνώσης του κοινού σε διεθνές επίπεδο.

Το γραφείο του εκπροσώπου οργανώνει συγκεκριμένες επισκέψεις αξιολόγησης, με βάση τις οποίες συντάσσονται οι εκθέσεις¹⁶⁹ σχετικά με την κατάσταση της ελευθερίας των ΜΜΕ σε ένα κράτος - μέλος. Ο αντιπρόσωπος συμβουλευεται τους ανώτερους κρατικούς

¹⁶⁹ Οι εκθέσεις φέρουν τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στα μίντια, σε περιόδους σύγκρουσης. Για τις εκθέσεις βλ. στο www.osce.org/fom

υπαλλήλους στην ενδιαφερόμενη χώρα, τους δημοσιογράφους και τις ΜΚΟ¹⁷⁰.

Ο ΟΑΣΕ κατήγγειλε το χειρισμό του Τύπου, μετά τις δολοφονίες των αλβανών παιδιών στο Κόσσοβο (Μάρτιος 2004), κατά τη διάρκεια των τρομοκρατικών επιθέσεων στο σχολείο του Beslan (Σεπτέμβριος 2004), και έπειτα από την κρίση στο Andijan του Ουζμπεκιστάν (Ιούνιος 2005). Το γραφείο συντάσσει και πρόσθετες εκθέσεις σχετικά με την συμπεριφορά της διοίκησης του μέσου απέναντι στους εργαζομένους και τον εντοπισμό των καλών και κακών πρακτικών. Σημαντικές είναι και οι ετήσιες διασκέψεις που γίνονται για τους δημοσιογράφους στο νότιο Καύκασο και την κεντρική Ασία, προσφέρουν ένα μοναδικό φόρουμ για συνεργασίες, και για ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, από διαφορετικές χώρες.

Η δράση του εκπρόσωπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ δεν είναι απεριόριστη. Υπάρχουν ορισμένοι απαράβατοι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους δεν επιτρέπεται η επικοινωνία του αντιπροσώπου με οποιοδήποτε πρόσωπο ή οργάνωση που οι δρα ή δικαιολογεί δημόσια τρομοκρατία ή τη βία. Οι περιορισμοί περιλαμβάνουν επίσης και τις ανακοινώσεις που εκδίδουν τα άτομα αυτά και οι οποίες δεν λαμβάνονται υπόψη από τον εκπρόσωπο.

Οι σημαντικότεροι συνεργάτες του είναι οι εθνικοί και διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί που εργάζονται στο πεδίο των μίντια και διάφοροι δημοσιογράφοι από τα κράτη μέλη. Το γραφείο ηγείται διαφόρων προγραμμάτων και δράσεων, βοηθώντας τις εθνικές κυβερνήσεις, του νομοθέτες και τις ΜΚΟ.

Ο εκπρόσωπος, που εδρεύει στη Βιέννη δίνει αναφορά σε περιοδική βάση στο μόνιμο Συμβούλιο, το οποίο και

¹⁷⁰ Για παράδειγμα βλ. τις εκθέσεις για τη Λευκορωσία (Μάρτιος 2005), την Ιταλία (Ιούνιος 2005), και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (Μάρτιος 2007)

συστήνει τη λήψη περαιτέρω δράσης, όπου απαιτείται. Πρώτος αντιπρόσωπος ορίστηκε ο Γερμανός Freimut Duve ενώ από το 2004 το αξίωμα κατέχει από το Μάρτιο του 2004, ο Miklos Haraszti¹⁷¹ από την Ουγγαρία. Ο σημαντικός αυτός θεσμός ενώνει τις προσπάθειες του με τα άλλα δύο ανεξάρτητα όργανα της «ανθρώπινης διάστασης» του ΟΑΣΕ, το γραφείο για τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα ανθρώπινα δικαιώματα (ODIHR), με έδρα τη Βαρσοβία, και τον ύπατο αρμοστή για τις εθνικές μειονότητες στη Χάγη.

Ο θεσμός του αντιπροσώπου του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ αποσκοπεί:

- Στην προστασία των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων, π.χ σε περιπτώσεις παρενόχλησης, φυσικής επίθεσης, ή δολοφονίας.
- Στην προστασία των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων στην έρευνα, με ταυτόχρονη ποινικοποίηση «της παραβίασης του απορρήτου» όταν δημοσιεύεται μυστική πληροφορία, και υποστήριξη του δικαιώματος τους να προστατεύσουν την ανωνυμία των πηγών τους.
- Στην κατηγοριοποίηση της δυσφήμισης στα εγκλήματα του αστικού δικαίου.
- Στη δημιουργία των βάσεων για τη διαμόρφωση της νομοθεσίας των ΜΜΕ στα κράτη - μέλη.
- Στην κατάρτιση των κυβερνητικών ανώτερων υπαλλήλων και των δημοσιογράφων στον Τύπο.

¹⁷¹ Ούγγρος συγγραφέας, δημοσιογράφος, συνήγορος ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καθηγητής Πανεπιστημίου, ο Miklos Haraszti ορίστηκε αντιπρόσωπος του ΟΑΣΕ για την ελευθερία των ΜΜΕ, στις 10 Μαρτίου 2004. Γεννημένος στην Ιερουσαλήμ το 1945, ο Haraszti σπούδασε φιλοσοφία και λογοτεχνία στο πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης, ενώ το 1976 ήταν ένας από τους ιδρυτές του Ουγγρικού Δημοκρατικού Κινήματος Αντίθεσης. Ανέπτυξε αντιστασιακή δράση την δεκαετία του 1980 και από το 1990 έως το 1994, υπήρξε βουλευτής. Στη συνέχεια ακολούθησε ακαδημαϊκή καριέρα, δίνοντας πλήθος διαλέξεων για τον εκδημοκρατισμό και την πολιτική των ΜΜΕ σε πολυάριθμα πανεπιστήμια. Ο Haraszti έχει γράψει διάφορα δοκίμια και βιβλία και μιλά αγγλικά, ρωσικά και γερμανικά.

- Στην προώθηση των μηχανισμών της αυτορρύθμισης.
- Στην ενίσχυση του ρόλου των κρατικών ΜΜΕ.
- Στην προώθηση του πλουραλισμό μέσω της ιδιωτικοποίησης των μέσων.
- Στην υπεράσπιση της ελευθερίας των μίντια στο διαδίκτυο.
- Στην αναγνώριση των σχετικών ζητημάτων με την ελευθερία των ΜΜΕ, που αναδύονται με την τεχνολογική εξέλιξη.
- Στην καταπολέμηση της ομιλίας μίσους προστατεύοντας ωστόσο την ελευθερία της έκφρασης.

Δυστυχώς, η ελευθερία των ΜΜΕ στην επικράτεια του ΟΑΣΕ βρίσκεται υπό συνεχή απειλή. Σύμφωνα με το γραφείο του αντιπροσώπου, ορισμένες από τις τρέχουσες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι:

- Η παρενόχληση, οι φυσικές επιθέσεις, και οι δολοφονίες των εργαζομένων στα μέσα.
- Ο περιορισμός του πλουραλισμού στα μίντια λόγω της αδικαιολόγητης κυβερνητικής επιρροής και της μεροληψίας.
- Η μη διάθεση των κυβερνητικών πληροφοριών στους δημοσιογράφους.
- Ο εξαναγκασμός σε δημοσιογράφους για να αποκαλύψουν τις πηγές τους.
- Η ονομασία και η τιμωρία των κριτικών απόψεων ως «εξτρεμισμός»
- Η ποινικοποίηση των επαγγελματικών λαθών των δημοσιογράφων (π.χ δυσφήμιση).
- Οι αδικαιολόγητοι κυβερνητικοί έλεγχοι και η περιοριστικές ρυθμίσεις στη χρήση του Διαδικτύου.

Αποδελτιώσεις και θέματα

Για δέκα έτη τώρα, ο αντιπρόσωπος έχει διερευνήσει τις προκλήσεις στο πεδίο της ελευθερίας του Τύπου, σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες εκτείνεται ο ΟΑΣΕ. Το γραφείο έχει επέμβει αμέτρητες φορές σε περιπτώσεις όπου οι δημοσιογράφοι παρενοχλήθηκαν ή ακόμα και δολοφονήθηκαν, όπου ο πλουραλισμός περιορίστηκε από την κυβερνητική ή ιδιωτική συγκέντρωση ιδιοκτησίας, σε περιπτώσεις όπου τα ΜΜΕ δεν είχαν το δικαίωμα να ερευνήσουν τις κυβερνήσεις.

Ωστόσο παρά τη σπουδαιότητα του θεσμού, το mandate του εκπροσώπου διαθέτει αρκετές ανεπάρκειες, και στη θεωρία αλλά και στην πράξη. Όπως επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης της Βιέννης, οι αρμοδιότητες του εκπροσώπου είναι σε μεγάλο βαθμό περιορισμένες. Η ελευθερία στην πληροφόρηση, που συνδέεται ποικιλοτρόπως με την ελευθερία της έκφρασης, μπορεί να μην υποβαθμίζεται από το θεσμό του αντιπροσώπου αλλά ούτε και επιβάλλεται. Η πολιτική και η ουσιαστικά διπλωματική φύση του θεσμού του αντιπροσώπου των ΜΜΕ είναι καθοριστική για τον χαρακτήρα των δραστηριοτήτων του.

Παρά ταύτα, το πρόβλημα είναι γενικότερο. Το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης δεν προστατεύεται όσο θα έπρεπε στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ. Χρειάζεται

12 Ο Χάρτης με τα 56 κράτη – μέλη του ΟΑΣΕ να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών και των πρακτικών που εφαρμόζονται από τα κράτη. Ο πολλαπλασιασμός των προγραμμάτων νομικής και επαγγελματικής κατάρτισης, η εφαρμογή των συστάσεων του

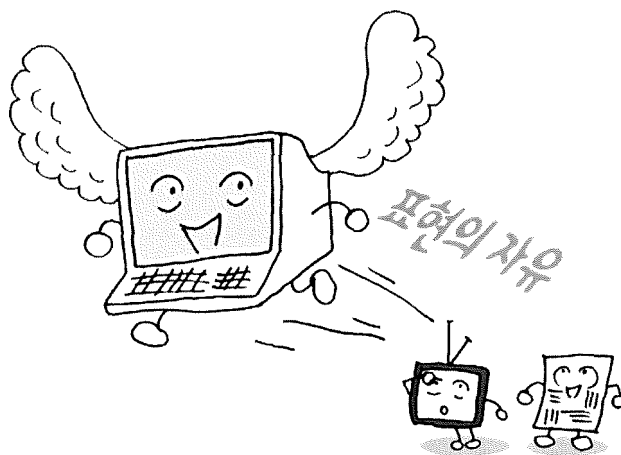
ΟΑΣΕ, μπορούν να ενισχύσουν την αξιοπιστία του γραφείου του αντιπροσώπου για την ελευθερία των ΜΜΕ και να προωθήσουν των εκδημοκρατισμό σε πολλές χώρες.

Ο οργανισμός δεν έχει προσεγγίσει σε βάθος, το ζήτημα της ελευθερίας λόγου. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην τεκμηρίωση που χρησιμοποιεί. Με την πάροδο του χρόνου, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σώματος υποχρεώσεων και δεσμεύσεων των κρατών στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης, μέτρο που θα διευκόλυνε την εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων των συστάσεων. Επιπλέον, ο ΟΑΣΕ, όντας καλύτερα ενημερωμένος θα μπορούσε να επανεξετάσει, να επαναρυθμίσει και να βελτιώσει το πλαίσιο προστασίας του δικαιώματος με πιο αποτελεσματικές πρακτικές. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι οι συστάσεις που υιοθετούνται στο τέλος των διασκέψεων δεν είναι προϊόν συναίνεσης, με αποτέλεσμα να στερούνται από την απαραίτητη (ηθική) αρχή που θα κέρδιζε μεγαλύτερο σεβασμό από τα συμμετέχοντα κράτη. Ο πολιτικός και μη δεσμευτικός χαρακτήρας των συστάσεων μειώνει εξίσου τη δυνατότητα επιβολής τους.

Σχετικά με την **ελευθερία της επικοινωνίας στο διαδίκτυο** η Επιτροπή Υπουργών με τη διακήρυξη του Μαΐου 2003 υπενθυμίζει στις κυβερνήσεις ότι οι σημαντικότερες αρχές της ΕΣΑΔ σχετικά με τη ελευθερία έκφρασης ισχύουν εξίσου για το World Wide Web. Κανένας έλεγχος ή περιορισμός δεν μπορεί να εφαρμοστεί σχετικά με τη δημόσια πρόσβαση στις πληροφορίες για το διαδίκτυο, αν και αυτό δεν αποκλείει την εισαγωγή ειδικών φίλτρων στα σχολεία ή τις βιβλιοθήκες για την προστασία των παιδιών. Το Συμβούλιο της Ευρώπης επιλέγει επίσης την αυτορρύθμιση ως απάντηση στα κρούσματα ρατσισμού και παιδοφιλίας, παρά τους υπάρχοντες περιοριστικούς κανονισμούς, τονίζοντας ότι «ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο δεν πρέπει να

θίγει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, ειδικά όταν πρόκειται για ανήλικους». Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετήθηκε από την Επιτροπή των Υπουργών στις 20 Φεβρουαρίου 2008 μια Διακήρυξη σχετικά με την προστασία της αξιοπρέπειας, της ασφάλειας και του απορρήτου των **παιδιών στο διαδίκτυο** ¹⁷².

Τα κράτη καλούνται για να σεβαστούν την ανωνυμία των χρηστών, για να ενισχύσουν την ελεύθερη έκφραση για όλους. Αναφορικά με το ζήτημα «Διαδίκτυο και παιδιά - εκπαίδευση για τα ΜΜΕ» το ΣτΕ έχει εκδώσει ένα σημαντικό

εγχειρίδιο το Internet Literacy Handbook, που απευθύνεται σε δασκάλους και γονείς και έχει δημιουργήσει ένα διαδικτυακό παιχνίδι για τα παιδιά το Wild Web Woods¹⁷³.

¹⁷² Για το ίδιο θέμα έχει υιοθετηθεί επίσης η σύσταση 1836 (2008) σχετικά με την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος e-learning για την εκπαίδευση, η σύσταση 12 (2006) της Επιτροπής Υπουργών για την προσαρμογή των παιδιών στη νέα τεχνολογία πληροφοριών και στο περιβάλλον των επικοινωνιών, η σύσταση 1466 (2000) της ΚΣ για την εκπαίδευση των ΜΜΕ, η σύσταση 1111 (1989) της ΚΣ για την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης, η σύσταση 1110 (1989) της ΚΣ σχετικά με την εκπαίδευση εξ' αποστάσεως

¹⁷³ <http://www.wildwebwoods.org/>

Σχετικά συνέδρια που έχει οργανώσει το Συμβούλιο της Ευρώπης:

Συνέδριο για το ευρωπαϊκό βραβείο κινηματογράφου, Κωνσταντινούπολη, 17 Απριλίου 2007

Διεθνής ημέρα για την εξάλειψη του ρατσισμού, Παρίσι, 21 Μαρτίου 2005

Σεμινάριο για την προστασία των δικαιωμάτων και την καταπολέμησης της τρομοκρατίας, Στρασβούργο 13-14 Ιουνίου 2005

Τα ΜΜΕ σε μια δημοκρατική κοινωνία: συμφιλιώνοντας την ελευθερίας της έκφρασης με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Λουξεμβούργο, 30 Σεπτεμβρίου – 1η Οκτωβρίου 2002.

Περιφερειακή διάσκεψη για την δυσφήμιση και την ελευθερία της έκφρασης, εστιάζοντας στις Βορειοανατολικές χώρες, Στρασβούργο, 17 - 18 Οκτωβρίου 2002.

Η Διακήρυξη της Επιτροπής των Υπουργών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου στην **κοινωνία της πληροφορίας**, που καταρτίστηκε στις 13 Μαΐου 2005, επιβεβαιώνει ότι «όλα τα δικαιώματα που «φυλάσσονται» από την ΕΣΔΑ παραμένουν αναλλοίωτα στην εποχή της πληροφορίας και πρέπει να συνεχίσουν να προστατεύονται ανεξάρτητα από τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις». Στο κείμενο της διακήρυξης καθορίζονται οι αρχές και οι κατευθυντήριες γραμμές, και προτείνεται μια ολοκληρωμένη λύση για την προστασία και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

στην κοινωνία των πληροφοριών¹⁷⁴. Μια σπουδαία πρωτοβουλία είναι η ιστοσελίδα για τη γνώση του ιντερνέτ¹⁷⁵, όπου παρέχονται πληροφορίες για την ασφάλεια και την προστασία των δικαιωμάτων στο διαδίκτυο. Η ελευθερία της έκφρασης στην κοινωνία των πληροφοριών έχει δώσει την αφορμή για μια σειρά προβληματισμών και αποφάσεων των οργάνων του ΣτΕ¹⁷⁶. Εντούτοις το βασικό πρόβλημα παραμένει το έγκλημα

¹⁷⁴ Σχετικά έχουν διοργανωθεί δύο πανευρωπαϊκά φόρουμ με θέμα «τα ανθρώπινα δικαιώματα στην κοινωνία των πληροφοριών: Ενθάρρυνση παιδιών και νέων». Το τελευταίο φόρουμ έλαβε χώρα στο Γεραβάν της Αρμενίας στις 5 και 6 Οκτωβρίου 2006 ενώ σε εξέλιξη βρίσκεται το Internet Governance Forum: φτιάχνοντας ένα ελεύθερο και ασφαλές διαδίκτυο.

¹⁷⁵ <http://www.coe.int/internet-literacy/>

¹⁷⁶ Όσον αφορά στο διαδίκτυο το ΣτΕ έχει εκδώσει δύο οδηγούς με κατευθυντήριες γραμμές για τους παρόχους διαδικτυακών ηλεκτρονικών παιχνιδιών και για τους παρόχους ιντερνέτ. Το θέμα του διαδικτύου είναι αντικείμενο της σύστασης CM/Rec(2008)6 της επιτροπής υπουργών για τα μέτρα προώθησης του σεβασμού στην ελευθερία της έκφρασης λαμβάνοντας υπόψη τα φίλτρα στο

μέσω διαδικτύου. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει συστήσει δύο νομικά όργανα με σκοπό να εναρμονίσουν την εθνική νομοθεσία με τη Συνθήκη για το κυβερνοέγκλημα.¹⁷⁷

Η σχέση των **MME με την κοινωνία και τον πολιτισμό** έχει μονοπωλήσει το ενδιαφέρον των οργάνων του ΣτΕ. Η επιτροπή υπουργών συνέταξε σχετικά στις 11 Φεβρουαρίου 2009, τη Διακήρυξη για τον ρόλο των κοινοτικών MME στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και του διαπολιτισμικού διαλόγου, ενώ πληθώρα άλλων πράξεων τόσο της επιτροπής υπουργών¹⁷⁸ όσο και της κοινοβουλευτικής συνέλευσης¹⁷⁹ αποδεικνύουν το έργο του Οργανισμού του Στρασβούργου σε αυτή την κατεύθυνση. Εκτός από τον πολιτισμό και η **σχέση MME - Δημοκρατίας** έδωσε το έναυσμα για μια σειρά συστάσεων και αποφάσεων¹⁸⁰ από την πλευρά των οργάνων του ΣτΕ.

διαδίκτυο, της απόφασης 1387 (2004) της ΚΣ για το μονοπώλιο των ηλεκτρονικών MME και την πιθανή κατάχρηση εξουσίας στην Ιταλία, της διακήρυξης της επιτροπής υπουργών για την ελευθερία της επικοινωνίας στο ιντερνέτ (28 Μαΐου 2003), της σύστασης (2001) 8 για την αυτορρύθμιση του περιεχομένου στο διαδίκτυο, της σύστασης 1543 (2001) της ΚΣ για το ρατσισμό και την ξενοφοβία (Στρασβούργο, 28 Νοεμβρίου 2001), της σύστασης (99) 5 για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο ιντερνέτ και της σύστασης (97) 19 σχετικά με την βία στα ηλεκτρονικά MME.

¹⁷⁷ Η ευρωπαϊκή συνθήκη για το έγκλημα μέσω διαδικτύου είναι το πρώτο κείμενο σε διεθνές επίπεδο που αφορά στα ποινικά αδικήματα που διαπράττονται μέσω του Διαδικτύου, ενώ το πρόσθετο πρωτόκολλο της συνθήκης εστιάζει στο ρατσιστικό και ξενοφοβικό υλικό στο ιντερνέτ.

¹⁷⁸ Σύσταση Νο. R (97) 21 για τα MME και την προώθηση ενός πολιτισμού ανοχής, σύσταση Νο. R (86) 14 σχετικά με το σχεδιασμό στρατηγικών κατά του καπνίσματος, του αλκοόλ και των ναρκωτών σε συνεργασία με τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης και τα MME, σύσταση Νο. R (84) 17 για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στα μίντια.

¹⁷⁹ Απόφαση 1557(2007) και σύσταση 1799 (2007) για την εικόνα της γυναίκας στη διαφήμιση, σύσταση 1773 (2006) για τις οδηγίες του 2003 σχετικά με τη χρήση μειονοτικών γλωσσών στα MME, σύσταση 1768 (2006) για την εικόνα των αιτούντων άσυλο, των μεταναστών και των προσφύγων στα MME, ψήφισμα 1313 (2003) για την πολιτιστική συνεργασία μεταξύ Ευρώπης και των χωρών της νότιας Μεσογείου, σύσταση 1555 (2002) για την εικόνα της γυναίκας στα MME, σύσταση 1407 (1999) για τα MME και τον δημοκρατικό πολιτισμό, ψήφισμα 1165 (1998) για το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, σύσταση 1265 (1995) και 1216 (1993) για τη διεύρυνση και την ευρωπαϊκή συνεργασία, σύσταση 1239 (1994) για την πολιτιστική κατάσταση στην Πρώην Γιουγκοσλαβία κ.α

¹⁸⁰ Βλ. σύσταση 1848 (2008) και απόφαση 1636 (2008) για τους δείκτες των MME στη δημοκρατία.

Ο ρόλος των ΜΜΕ στην **διεξαγωγή των εκλογών**¹⁸¹ έχει βρεθεί πολλές φορές στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των οργάνων του ΣτΕ. Με την τελευταίας σύσταση της επιτροπής υπουργών CM/Rec(2007)15, προτείνεται ένα πλαίσιο εφαρμογής της δημοσιογραφικής κάλυψης των εκλογών και της προεκλογικής εκστρατείας, σύμφωνα με τη αρχή της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.

Ο οργανισμός του Στρασβούργου έχει ασχοληθεί ενδελεχώς με την προώθηση των **νέων τεχνολογιών πληροφοριών**¹⁸², καθώς και με το ζήτημα του Copyright και τα γειτονικά δικαιώματα.¹⁸³

¹⁸¹ Βλ. Έκθεση «ΜΜΕ και εκλογές» Vade-mecum, Ιούνιος 1999 και σύσταση No. R (99) 15 της επιτροπής υπουργών για τη λήψη μέτρων σχετικά με την κάλυψη της εκλογικής διαδικασίας από τα ΜΜΕ.

¹⁸² Στις νέες τεχνολογίες στον τομέα των πληροφοριών αναφέρεται η σύσταση 1586182 (2002) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης σχετικά με το ψηφιακό χάσμα και την εκπαίδευση, η Διακήρυξη για την ευρωπαϊκή πολιτική των νέων τεχνολογιών πληροφοριών¹⁸², που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 7 Μαΐου 1999, η σύσταση (99)14,182 επίσης έργο της Επιτροπής Υπουργών για τις παγκόσμιες κοινοτικές υπηρεσίες σχετικά με τις υπηρεσίες επικοινωνίας και πληροφοριών.

Ακόμη, η σύσταση 1332 (1997), της ΚΣ για τις επιστημονικές και τεχνικές πλευρές των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας, το ψήφισμα 1120 (1997) της ΚΣ για τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας στη δημοκρατία, η σύσταση 1314 (1997) της ΚΣ για τις νέες τεχνολογίες και την εργασία, η συστάσεις R (95) 13 και (92) 15 για τα προβλήματα που σχετίζονται με το ποινικό δίκαιο και τις τεχνολογίες πληροφοριών και την εκπαίδευση την έρευνα και την κατάρτιση στο πεδίο της νομοθεσίας για ζητήματα τεχνολογίας, το ψήφισμα 956 (1991) της ΚΣ για την μεταφορά της τεχνολογίας στις χώρες τις κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

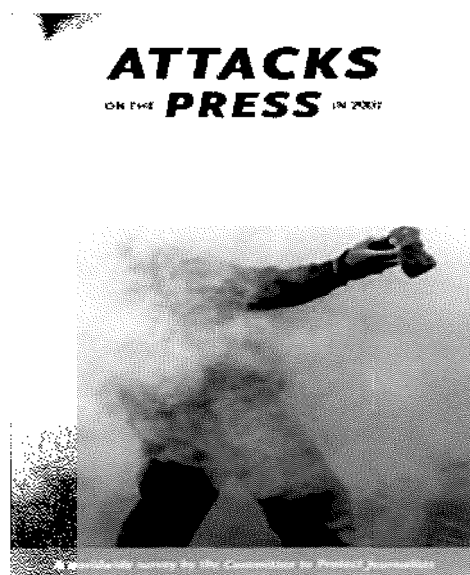
¹⁸³ Βλ. 2^η και 3^η έκθεση της συμβουλευτικής επιτροπής για την πνευματική ιδιοκτησία και τις πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο του copyright σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύσταση Rec(2002)7 της επιτροπής υπουργών για τα μέτρα ενίσχυσης της προστασίας των δικαιωμάτων των γειτονικών ΜΜΕ, σύσταση No. R (2001) 7 για τα μέτρα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και καταπολέμησης της πειρατείας, κυρίως στο ψηφιακό περιβάλλον, σύσταση No. R (94) 3 για την προώθηση της εκπαίδευση και της γνώσης στο πεδίο του copyright.

2.3 Η Δράση των ΜΚΟ στο πεδίο

-Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης - Δράσεις και Πρακτικές

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν έχουν παρά μονάχα λίγα χρόνια που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της μάχης για την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης και του τύπου. Μέχρι και το τέλος του ψυχρού πολέμου, διεθνείς Οργανισμοί περιφερειακού ο ΟΑΣΕ ή οικουμενικού χαρακτήρα όπως η ΟΥΝΕΣΚΟ λειτουργούσαν πάντα ως χώρος συζήτησης των ζητημάτων της ελευθερίας της έκφρασης και του λόγου. Από το τέλος του ψυχρού πολέμου, εντούτοις, ένας αυξανόμενος αριθμός των ΜΚΟ αναμειγνύεται όλο και περισσότερο σε αυτήν την διαδικασία, συχνά με ιδιαίτερα δυναμικό πρόσωπο.

Σήμερα τόσο σε διεθνές όσο και σε περιφερειακό επίπεδο απαντιέται ένας μεγάλος αριθμός ΜΚΟ που ειδικεύονται στον τομέα των ΜΜΕ. Μεταξύ των πιο γνωστών των οργανώσεων αναφέρεται η Διεθνής Ομοσπονδία των Δημοσιογράφων¹⁸⁴ με έδρα τις Βρυξέλλες, οι Ρεπόρτερ χωρίς σύνορα¹⁸⁵ στο Παρίσι, η Επιτροπή για την προστασία των δημοσιογράφων¹⁸⁶ στη Νέα Υόρκη, το ίδρυμα Glasnost¹⁸⁷ στη Μόσχα, το διεθνές ίδρυμα Τύπου¹⁸⁸ στη Βιέννη, το άρθρο 19 στο Λονδίνο¹⁸⁹, η

13 Οι επιθέσεις κατά των δημοσιογράφων είναι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που

¹⁸⁴ Βλ. στον ιστότοπο www.ifj.org

¹⁸⁵ Βλ. στον ιστότοπο www.rfs.fr

¹⁸⁶ Βλ. στον ιστότοπο www.cpj.org

¹⁸⁷ Βλ. στον ιστότοπο www.gdf.ru

¹⁸⁸ Βλ. στον ιστότοπο www.freemedia.at

διεθνής ανταλλαγή ελευθερίας έκφρασης¹⁹⁰ με έδρα το Τορόντο του Καναδά και ενώ υπάρχει πληθώρα ΜΚΟ¹⁹¹ που έχουν σαν αντικείμενο και τα ανθρώπινα δικαιώματα γενικότερα.

Μέσα από μια σειρά διαδικασιών όπως η συλλογή πληροφοριών, η σύνταξη περιοδικών εκθέσεων, η διεξαγωγή ερευνών και αποστολών fact-finding, η λήψη καταγγελιών και παραπόνων από πολίτες, η αποστολή επιστολών διαμαρτυρίας στις εθνικές αρχές, η αποστολή ανακοινώσεων και δελτίων τύπου στα ΜΜΕ και η έκδοση ψηφισμάτων, οι ΜΚΟ για την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης, αποσκοπούν στην παροχή πληροφοριών στους πολίτες σχετικά με την πραγματική εκδοχή της κατάστασης του δικαιώματος στις περιφέρειες και όλο τον κόσμο και στην καταπολέμηση των παραβιάσεων.

**REPORTERS
SANS FRONTIERES
POUR LA LIBERTE DE LA PRESSE**

14 Το λογότυπο των «Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα» είναι ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα παγκοσμίως

Οι δράσεις όμως δεν περιορίζονται μόνο στα παραπάνω, η στήριξη των δημοσιογράφων και των λοιπών εργαζόμενων στα ΜΜΕ, που φυλακίζονται ή που διώκονται επειδή ασκούν το επάγγελμα τους και την κοινοποίηση, μέσα από τα ΜΜΕ, των βασανιστηρίων και των πρακτικών κακή μεταχείριση που βιώνουν, σε άλλες χώρες του κόσμου αποτελεί άξονα για τις περισσότερες ΜΚΟ. Η μάχη κατά της λογοκρισίας και ο αγώνας κατά των νόμων που υπονομεύουν τη ελευθερία του τύπου είναι ακόμα ένας κοινός τόπος για τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο εν λόγω πεδίο.

Οι εκστρατείες πληροφόρησης και οι καμπάνιες για τη ελευθερία έκφρασης, καθώς και η διεξαγωγή συνεδρίων και

¹⁸⁹ Βλ. στον ιστότοπο www.article19.org

¹⁹⁰ Βλ. στον ιστότοπο www.ifex.org

¹⁹¹ Άλλες ΜΚΟ για την προστασία του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης είναι τα Ευρωπαϊκά Ψηφιακά Δικαιώματα με έδρα το Βέλγιο (www.edri.org), το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τα ΔτΑ στην Ευρώπη (<http://www.statewatch.org>),

ημερίδων είναι συχνά έργο των ΜΚΟ, σε μια προσπάθεια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Ενδεικτικά παραδείγματα, η εκστρατεία υπέρ του επικηρυγμένου ινδοβρετανού συγγραφέα Σαλμάν Ρούσντι που κατευθύνθηκε εξ' ολοκλήρου από την οργάνωση Άρθρο 19, η καμπάνια που διενεργείται από τα «Ευρωπαϊκά ψηφιακά δικαιώματα» για την υιοθέτηση σύστασης από το Συμβούλιο της Ευρώπης σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο. Οι Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα, Μη Κυβερνητική Οργάνωση που ιδρύθηκε στη Γαλλία το 1985, αναπτύσσει σημαντικό έργο με την παροχή οικονομικής βοήθειας¹⁹² σε ετήσια βάση σε 100 και περισσότερους δημοσιογράφους ή ειδησεογραφικά ΜΜΕ προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις σχετικές δυσκολίες (αμοιβή δικηγόρων, ιατρική περίθαλψη και εξοπλισμό) ενώ, η οικονομική βοήθεια προσφέρεται και στις οικογένειες των φυλακισμένων δημοσιογράφων. Η ίδια οργάνωση συνδράμει και στην ενίσχυση της ασφάλειας¹⁹³ των

¹⁹² Οι Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα παρέχουν οικονομική βοήθεια σε δημοσιογράφους, θύματα παραβιάσεων, διώξεων και φυλακίσεων ενώ όπου απαιτείται παραλήπτες της οικονομικής βοήθειας είναι οι οικογένειες τους. Από την Γεωργία και το Αζερμπαϊτζάν στη Σομαλία και στην Κολομβία, από της αρχές του 2008 μέχρι και τον Αύγουστο έδωσαν στήριξαν οικονομικά δημοσιογράφους και συγγενείς τους σε 35 διαφορετικές περιπτώσεις. Η πιο πρόσφατη αρωγή ήταν στις 16 Αυγούστου, όπου 1.500 ευρώ δόθηκαν στις δύο οικογένειες των Γεωργιανών δημοσιογράφων - Giga Chikhladze και Alexander Klitchuk - που πυροβολήθηκαν την ώρα που κάλυπταν την άφιξη των γεωργιανών δυνάμεων στην επαρχία της Νότιας Οσσετίας στις 8 Αυγούστου. Τα χρήματα επρόκειτο να βοηθήσουν την κάλυψη του κόστους της επιστροφής των νεκρών και άλλων εξόδων των οικογενειών. Στις 13 Αυγούστου, η οργάνωση ενίσχυσε οικονομικά, με 600 ευρώ έναν Ρώσο δημοσιογράφο που αναγκάστηκε να αφήσει τη χώρα του, κατόπιν απειλών που δέχθηκε για άρθρα του, τα οποία κρίθηκαν από τις εθνικές αρχές ως «εξτρεμιστικά». Σε άλλη περίπτωση, τον Ιούλιο οι Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα, βοήθησαν τον δημοσιογράφο Agil Khalil από το Αζερμπαϊτζάν ο οποίος έφυγε από τη χώρα του και πήγε στη Γαλλία αφού έγινε στόχος διάφορων επιθέσεων και προσπαθειών δολοφονίας από το Φεβρουάριο, λόγω άρθρων που έγραψε για περιστατικά δωροδοκίας όπου αναμειγνύονταν μέλη της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές δράσεις των Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα στο http://www.rsf.org/article.php3?id_article=17933.

¹⁹³ Η οργάνωση των Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα, συμβάλλει στην ασφάλεια των δημοσιογράφων, με την παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών για τους ανεξάρτητους δημοσιογράφους, υλικού, όπως αλεξίσφαιρα γιλέκα, κράνη, αναγνωριστικά σήματα κινδύνου και εξοπλισμού πρώτων βοηθειών, την παροχή μιας ασφαλούς γραμμής για άμεση επικοινωνία με δημοσιογράφους που βρίσκονται σε κίνδυνο, ενώ έχει

δημοσιογράφων, ιδίως εκείνων που βρίσκονται στην εμπόλεμη ζώνη.

Παρομοίως, η οργάνωση Άρθρο 19, με σαφή αναφορά στην Οικουμενική Διακήρυξη των ΔιΑ, παρέχει νομικές υπηρεσίες, διαθέτοντας συνηγόρους για την εφαρμογή των υψηλότερων προτύπων της ελευθερίας έκφρασης. Με ένα δίκτυο συνεργατών στα κράτη, το ΑΡΘΡΟ 19 έχει αναλάβει περιπτώσεις προσφυγών σε περιφερειακά και εσωτερικά δικαστήρια εξ ονόματος των ατόμων ή των ομάδων τα

των οποίων δικαιώματα έχουν παραβιαστεί¹⁹⁴.

Στις συνήθεις πρακτικές των ΜΚΟ για την ελευθερία της έκφρασης έκτος από την σύνταξη περιοδικών εκθέσεων περιλαμβάνεται και η δημοσίευση άλλων κειμένων καθώς και ειδικές εκδόσεις πάνω σε σχετικά θέματα. Οι ρεπόρτερ χωρίς σύνορα επιμελούνται την παρουσίαση, μιας ετήσιας σύνοψης που δημοσιεύεται κάθε Ιανουάριο με τίτλο «Η ελευθερία του τύπου στον κόσμο», η οποία περιλαμβάνει στοιχεία για τον αριθμό των δημοσιογράφων που

2007	
87	Νεκροί δημοσιογράφοι
20	Νεκροί εργαζόμενοι στα ΜΜΕ
128	Δημοσιογράφοι υπό κράτηση
7	Εργαζόμενοι στα ΜΜΕ υπό κράτηση
70	Χρήστες διαδικτύου υπό κράτηση
Πίνακας Πηγή: www.rsf.org	

συλλαμβάνονται, απειλούνται, σκοτώνονται και πέφτουν θύματα επίθεσης και λογοκρισίας. Ο ίδιος κατάλογος καταρτίζεται και από την Διεθνή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων με ονομαστικές αναφορές των θυμάτων. Παρόμοιο κατάλογο εκδίδει ετησίως και η Επιτροπή προστασίας των δημοσιογράφων με τίτλο «Επιθέσεις κατά του Τύπου».

Στο ίδιο πλαίσιο ο «παγκόσμιος κατάλογος ελευθερίας Τύπου» που εκδίδεται τον Οκτώβριο κάθε έτους, ασχολείται

καταρτίσει και έναν πρακτικό οδηγό – εγχειρίδιο καθώς και προγράμματα εκπαίδευσης των δημοσιογράφων που συμμετέχουν σε επικίνδυνες αποστολές

¹⁹⁴ Προσφυγές που προέρχονται από την οργάνωση Άρθρο 19 αναφέρονται σε δικαστικές αποφάσεις των δικαστηρίων της Αυστρίας και της Ζιμπάμπουε.

με την μέτρηση του βαθμού της ελευθερίας του τύπου σε περισσότερες από 160 χώρες. Επίσης η οργάνωση κάθε χρόνο στις 3 Μαΐου -Ημέρα παγκόσμιας ελευθερίας Τύπου- δημοσιεύει έναν κατάλογό που αναφέρει ονομαστικά άτομα και οργανώσεις που παρεμποδίζουν την άσκηση της ελευθερίας του τύπου¹⁹⁵.

Αντίστοιχα το Άρθρο 19 συνεισφέρει στο νομική διάσταση του δικαιώματος με παράγωγη νομικών αναλύσεων και κριτικών επί των εθνικών νομοθεσιών, συμπεριλαμβανομένων και των νόμων για τα ΜΜΕ ενώ προβαίνει ακόμα και στην σύνταξη προσχέδιων που αφορούν νομοσχέδια τα οποία και διανέμουν σε σχετικές τοπικές οργανώσεις και κυβερνήσεις κοινωνίας.

Η οργάνωση για τα Ευρωπαϊκά ψηφιακά δικαιώματα εκδίδει δύο φορές το μήνα ένα ενημερωτικό δελτίο για τα ψηφιακά και αστικά δικαιώματα στην Ευρώπη, που πραγματεύεται ζητήματα της επικαιρότητας που άπτονται *inter alia* του πεδίου της ελευθερίας της έκφρασης. Η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων ήταν ο θιασώτης της καμπάνιας για την προστασία των ΔτΑ στην Κίνα εν όψη των Ολυμπιακών αγώνων, δημιουργώντας *inter alia* και μια

¹⁹⁵ Στην ιστοσελίδα της οργάνωσης αναφέρονται ονομαστικά πρόσωπα και οργανώσεις που σύμφωνα με τους Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα υπονομεύουν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης και παρεμποδίζουν την άσκηση του. Συγκεκριμένα ως ιθύνοντες των παραβιάσεων των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων αναφέρονται: η βασκική οργάνωση ETA, οι ένοπλες Ισλαμικές ομάδες που δρουν στο Αφγανιστάν, το Ιράν και το Πακιστάν, ο πρόεδρος του Αζερμπαϊτζάν Ilham Aliiev, οι πρόεδροι της Λευκορωσίας, της Κίνας της Κούβας, της Γουινέας, της Ερυθραίας, της Γκάμπιας, του Λάος, του Καζακστάν, του Ιράν, της Λιβύης, της Β. Κορέας, της Ρουάντα, της Συρίας, της Ρωσίας, του Ουζμπεκιστάν, της Τυνησίας, της Ζιμπάμπουε, του Τουρκμενιστάν, ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας, ο γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος του Βιετνάμ, ο Υπουργός Άμυνας και ο αρχηγός της ομάδας tigers of tamil της Σρι Λάνκα, ο αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών και η ένοπλη ομάδα Al-Shabaab στη Σομαλία, η αστυνομική υπηρεσία της Νιγηρίας και των Μαλδιβών, τα καρτέλ παραγωγής και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών στο Μεξικό, οι ένοπλες ομάδες στο Νεπάλ, η ένοπλη πτέρυγα της Χαμάς και οι παλαιστινιακές δυνάμεις ασφαλείας στη Δυτική Όχθη, ο Ισραηλινός στρατός, ο Αγιατολαχ Χομείνι στο Ιράν, ο παραστρατιωτικός επικεφαλής Diego Fernando Murillo Bejarano και οι αντάρτες FARC στην Κολομβία. Αναλυτικότερα στο http://www.rsf.org/article.php3?id_article=13624

ασφαλή γραμμή επικοινωνίας με την οργάνωση για τους δημοσιογράφους - ανταποκριτές που βρίσκονταν στο Πεκίνο προκειμένου να καλύψουν τους αγώνες¹⁹⁶.

Αριθμός νεκρών δημοσιογράφων	
2006	85
2005	64
2004	63
2003	40
2002	25
Πίνακας 2	
πηγή: www.rsf.org	

Τέλος, στο πεδίο των δραστηριοτήτων των οργανώσεων για την ελευθερία της έκφρασης περιλαμβάνονται και δράσεις που έχουν ως σκοπό την ανύψωση του δικαιώματος. Κάθε Δεκέμβριο βραβεύεται (βραβείο Fondation de France) ένας δημοσιογράφος, πολίτης ή και ειδησεογραφικό μέσο - υπερασπιστή της ελευθερίας του Τύπου, από τους Ρεπόρτερ χωρίς σύνορα. Άλλος ένας διαγωνισμός που αφορά την καλλιτεχνική έκφραση, διοργανώνεται από το Άρθρο 19

με τρεις κατηγορίες βραβείων: το κύριο βραβείο, το βραβείο νέων καλλιτεχνών και το βραβείο των καλλιτεχνών που βρίσκονται στη φυλακή¹⁹⁷. Στο ίδιο πλαίσιο η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων το 2005 διενέργησε διαγωνισμό για το βραβείο Ανεκτικότητας, κατά της μισαλλοδοξίας και του ρατσισμού, με υποψήφιους δημοσιογράφους από χώρες με μειονοτικά προβλήματα στην Λατινική Αμερική, και την Ασία.

Πολλές από αυτές της οργανώσεις, δεν περιορίζονται σε εθνικά σύνορα αλλά έχουν σταθερή παρουσία πολύ συχνά και στις πέντε ηπείρους με τοπικές οργανώσεις και γραφεία¹⁹⁸. Οι ανταποκριτές των ΜΚΟ ερευνούν, καταγράφουν

¹⁹⁶ Περισσότερες πληροφορίες στο <http://www.ifj.org/en/pages/open-and-free-towards-a-democratic-media-culture-in-china>

¹⁹⁷ Βλ. <http://www.article19.org/advocacy/campaigns/artists/freedom-to-create.html>

¹⁹⁸ Οι ρεπόρτερ χωρίς σύνορα διαθέτουν τοπικές οργανώσεις στην Αυστρία, το Βέλγιο, τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ισπανία, τη Σουηδία και την Ελβετία, επιμέρους γραφεία στο Χονγκ Κονγκ, το Λονδίνο, τη Νέα Υόρκη, το Τόκιο και την Ουάσιγκτον ενώ έχουν αναπτύξει και ένα δίκτυο περισσότερους από 120 ανταποκριτές σε άλλες χώρες. Η οργάνωση συνεργάζεται επίσης στενά με τοπικές και περιφερειακές ομάδες που έχουν συσταθεί για την προάσπιση του εν λόγω δικαιώματος στο Αφγανιστάν, το Μπανγκλαντές, τη Λευκορωσία, τη Βιρμανία, την Κολομβία, το δημοκρατικό Κονγκό, την Ερυθραία, το Καζακστάν, το Πακιστάν, το Περού, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, τη Σομαλία,

και προβαίνουν σε δράσεις για καταστάσεις που αφορούν παραβιάσεις στην ελευθερία του Τύπου στα κράτη που βρίσκονται υπό την εποπτεία τους.

Η πλειοψηφία των οργανώσεων αυτών είναι συμβουλευτικά όργανα των Ηνωμένων Εθνών και των περιφερειακών Οργανισμών όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, η ΕΕ, ο ΟΑΣΕ κ.α. Η συμβολή τους κρίνεται πλέον απαραίτητη καθώς η προσφορά τους στο επίπεδο της παρουσίασης της πραγματικής διάστασης των παραβιάσεων από τα εθνικά κράτη είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού η εικόνα που περιγράφουν είναι συνήθως η πιο αντιπροσωπευτική. Απότοκο της δυναμικής παρουσίας των εν λόγω οργανώσεων είναι ο σημαντικός ρόλος που τους αναγνωρίζεται τόσο από τις κυβερνήσεις και τους διεθνούς και περιφερειακούς¹⁹⁹ οργανισμούς όσο και από την κοινωνία των πολιτών.

Η χρηματοδότηση των ΜΚΟ προέρχεται από τις πωλήσεις εκδόσεων, από δημοπρασίες, από μικρές και μεγάλες δωρεές, από τις εισφορές των μελών, από δημόσιες επιχορηγήσεις και από συνεργασίες με ιδιωτικές εταιρίες.

Η ελευθερία του τύπου διατηρείται καλά από τις περισσότερες χώρες.

Στην ετήσια έκθεση²⁰⁰ της ΜΚΟ ρεπόρτερ χωρίς σύνορα για το έτος 2007 εκφράζεται η ανησυχία για την κατάσταση της ελευθερίας του τύπου παγκοσμίως. Η Β. Κορέα, το Τουρκμενιστάν και η Ερυθραία είναι οι πρώτες χώρες στον κόσμο με τις περισσότερες παραβιάσεις του δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου.

Όλο και περισσότεροι δημοσιογράφοι σκοτώνονται και καταδικάζονται σε θάνατο από κάποια εθνικά καθεστώτα που

τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Τυνησία. Ανάλογα και το έργο του Άρθρου 19 οργανώνεται σε πέντε περιφερειακά προγράμματα Αφρική, Ασία, Ευρώπη, Λατινική Αμερική, και η Μέση Ανατολή. Η οργάνωση «Ευρωπαϊκά ψηφιακά δικαιώματα», δραστηριοποιείται μόνο στην Ευρώπη όπου και διαθέτει 17 γραφεία σε ισάριθμες χώρες.

¹⁹⁹ Το 2005, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βράβευσε την οργάνωση «Ρεπόρτερ χωρίς σύνορα» με το βραβείο Sakharov, για την ελευθερία της σκέψης

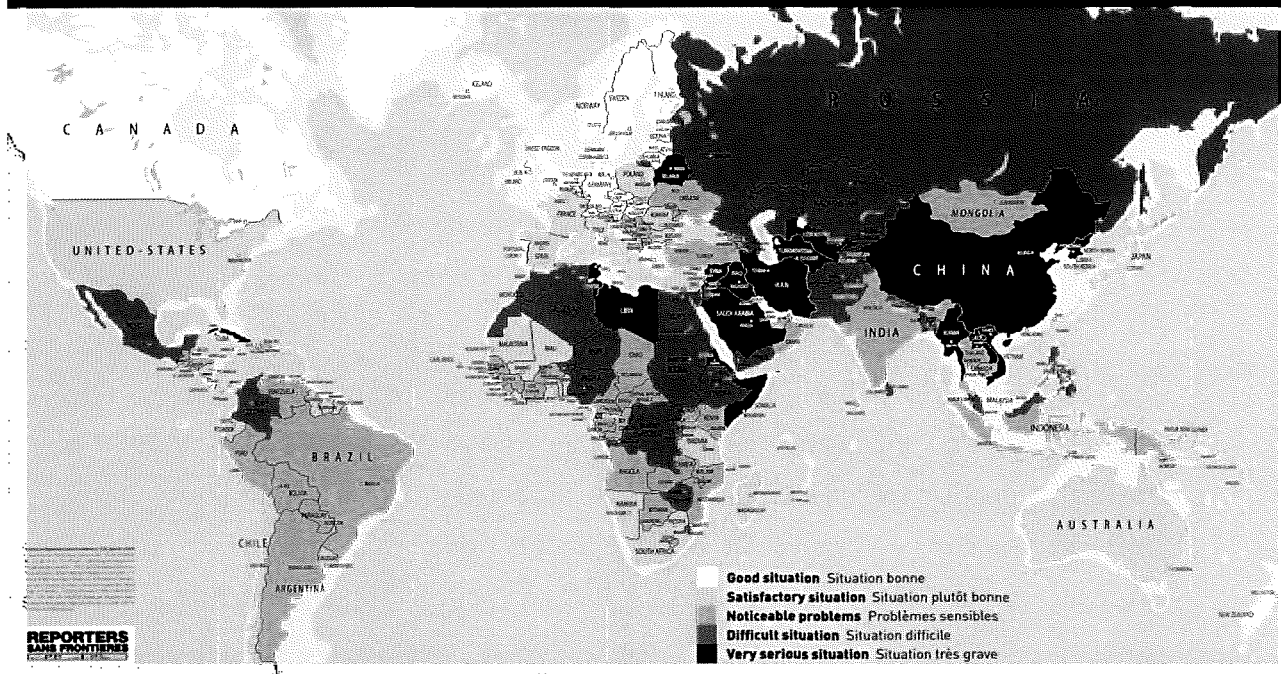
²⁰⁰ Η έκθεση που αφορά στις παραβιάσεις της ελευθερίας του τύπου περιοχές χωρίζεται σε μέρη όπου αναλύεται η κατάσταση σε κάθε περιοχή ξεχωριστά (Αφρική, η Αμερική, Ασία/Ειρηνικός, Ευρώπη και το πρώην Σοβιετικό Μπλοκ, Μέση Ανατολή/Βόρεια Αφρική).

αγνοούν πλήρως της επιταγές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το 2007 δύο δημοσιογράφοι πέθαναν στη φυλακή ελλείψει της ιατρικής περίθαλψης και άλλοι υπέστησαν βαριές ποινές φυλάκισης χωρίς πολλές φορές την δυνατότητα υπεράσπισης. Οι εχθροί της ελευθερίας του τύπου, είτε πρόκειται για εξτρεμιστικές ή ένοπλες ομάδες είτε για διεφθαρμένους πολιτικούς και κρατικές αρχές, παρεμποδίζουν την δημοσιογραφική έρευνα, συχνά χωρίς να κρατούν τα προσχήματα στις εκλογές. Οι διαφανείς εκλογικές διαδικασίες παραμένουν ζητούμενο για την σωστή λειτουργία της δημοκρατίας.

Η έκθεση επισημαίνει και τις -απολυταρχικού τύπου- κρατικές παρεμβάσεις στη δημοσιογραφία έντυπής ή ηλεκτρονικής μορφής σε κράτη όπως το Πακιστάν, το Ιράν, το Αζερμπαϊτζάν αλλά και στην ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, Ρωσία. Το πρόβλημα, όπως τονίζεται και στην έκθεση ενισχύεται με την αποτυχία άσκησης διώξεων κατά των υπευθύνων για τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων. Η έρευνα για τις επιθέσεις στους εργαζομένους των ΜΜΕ πολύ σπάνια έχει αποτέλεσμα²⁰¹. Όλο και περισσότερες χώρες γίνονται επικίνδυνες για τους εργαζομένους στα ΜΜΕ. Πρώτο στη λίστα το Ιράκ με θύματα κυρίως ιρακινούς αλλά και ξένους δημοσιογράφους και οπερατέρ. Ακολουθούν τα παλαιστινιακά εδάφη, η Σομαλία και η Σρι Λάνκα, το Αφγανιστάν, το Τσαντ και το Νίγηρα.

²⁰¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι δολοφονίες του συντάκτη Hrant Dink στην Τουρκία και της δημοσιογράφου Άννα Politkovskaya στη Ρωσία, για τις οποίες η έρευνα δεν προχώρησε.

FREEDOM OF THE PRESS WORLDWIDE IN 2008

LA LIBERTÉ DE LA PRESSE DANS LE MONDE EN 2008

Στη συνέχεια η έκθεση αναφέρεται στις προσπάθειες των κυβερνήσεων που υπόσχονται την κατάργηση των ποινών φυλάκισης και την θέσπιση δικαιότερων νόμων, υποσχέσεις που τις περισσότερες φορές δεν γίνονται πράξη. Η λογοκρισία όμως δεσπόζει και συχνά δημοσιογράφοι φυλακίζονται προληπτικά²⁰² για «διατάραξη της ειρήνης» ή «τη συνενοχή με τους τρομοκράτες». Στη Μυανμάρ κατά τη διάρκεια των γεγονότων του Σεπτεμβρίου το 2007, πολλοί ρεπόρτερ συνελήφθησαν επειδή έστειλαν φωτογραφίες, τραβηγμένες από τα κινητά τους τηλέφωνα, στα ΜΜΕ σε όλο τον κόσμο.

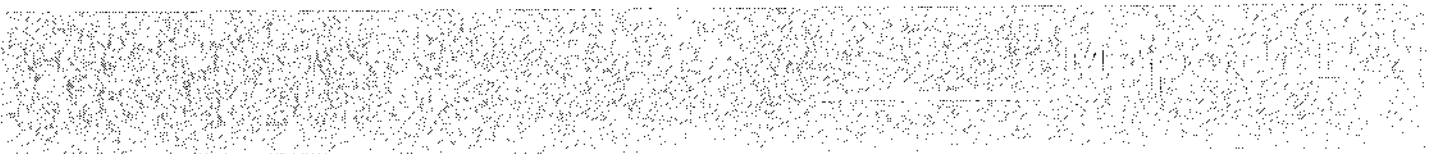
Τέλος η έκθεση εστιάζει και στην λογοκρισία μέσω διαδικτύου, πραγματικότητα για πολλά κράτη όπως η Συρία, η Αίγυπτος και η Βραζιλία. Ωστόσο, είναι γνωστό και

²⁰² Σύμφωνα με την έκθεση η Κούβα επιδίδεται συχνά στην άσκηση της α priori λογοκρισίας αφού υπάρχει νομική διάταξη για «προ-εγκληματικό κίνδυνο στην κοινωνία». Με αυτό τον τρόπο δημοσιογράφοι συλλαμβάνονται πολλές φορές πριν καν ολοκληρώσουν το κείμενο τους λόγω του «πιθανού κινδύνου» που μπορεί να αποτελέσουν.

επιβεβαιώνεται και από την έκθεση των Ρεπόρτερ χωρίς σύνορα ότι η Κίνα είναι ο ηγέτης σε αυτόν τον τομέα, αφού έχει θεσπίσει και ειδικούς νόμους που περιορίζουν την άσκηση θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων και της ελεύθερης έκφρασης.

Τα ίδια ζητήματα πραγματεύεται και η ετησία έκθεση της Επιτροπής για την Προστασία των Δημοσιογράφων. Με έμφαση στις επιθέσεις κατά των εργαζομένων στα ΜΜΕ, η έκθεση παρουσιάζει την τραγική διάσταση του θέματος. Στην έκθεση καταδικάζεται η στάση της Ρωσίας, όπου ο μέχρι πρόσφατα πρόεδρος Vladimir Putin έχει δημιουργήσει ένα κράτος εθνικής ασφάλειας που, όπως αναφέρει η Επιτροπή για την Προστασία των Δημοσιογράφων κυβερνιέται από τους κατασκόπους και η διαφωνία έχει επαναπροσδιοριστεί ως «εξιτρεμισμός.» Βάσει των ρωσικά νέων νόμων, η κριτική μέσω των δημόσιων λειτουργιών είναι τώρα ένα ποινικό αδίκημα. Η τακτική του Κρεμλίνου της αναθεώρησης των νόμων για την ποινικοποίηση της δημοσιογραφίας έχει εξαχθεί και σε πρώην σοβιετικές χώρες όπως το Ουζμπεκιστάν και το Τατζικιστάν.

Παραμένοντας στον ευρωπαϊκό χώρο, που αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας έρευνας, η έκθεση επισημαίνει την δραματική κατάσταση των ΜΜΕ σε χώρες όπως η Λευκορωσία, όπου η τηλεόραση και οι ράδιο εκφωνητές δεν παρέχουν ουσιαστικά καμία ανεξάρτητη κάλυψη ειδήσεων σε πολιτικά και άλλα «ευαίσθητα» θέματα, η Ουκρανία, η Γεωργία, η Βουλγαρία, η Κροατία. Ενώ προβληματική είναι συχνά και η κατάσταση σε αναπτυγμένες χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, και η Ισπανία. Ιδίως για την Γαλλία και τη Γερμανία η έκθεση του Διεθνούς Ιδρύματος Τύπου επισημαίνει σοβαρά προβλήματα στις χώρες αυτές κατά το 2007 αναφορικά με το ζήτημα της προστασίας των πηγών.

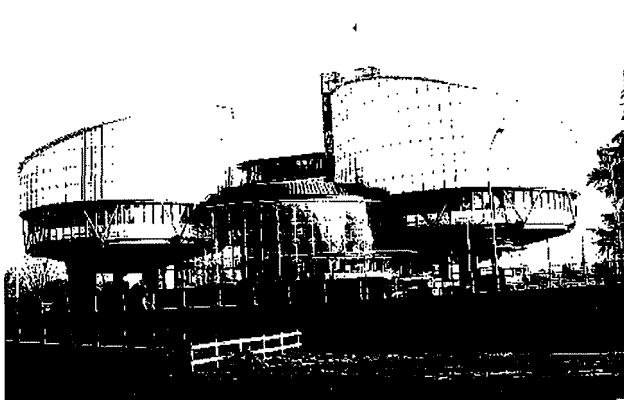

Οι εκφάνσεις της Ελευθερίας της έκφρασης

Μια νομολογιακή προσέγγιση

Η ελευθερία της έκφρασης είναι δικαίωμα πολυδιάστατο. Σαν ένα μεγάλο φάσμα περιβάλλει πολλές άλλες θεμελιώδεις ελευθερίες όπως εκείνη των ΜΜΕ, του λόγου, της σκέψης, της γνώμης, της αναμετάδοσης και της πρόσβασης στις πληροφορίες, την καλλιτεχνική έκφραση κ.α.

Η έννοια, όπως περιγράφεται στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζεται από το ΕΔΔΑ ως «μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την πρόοδο των δημοκρατικών

κοινωνιών και για την εξέλιξη του κάθε ατόμου²⁰³».

Στην υπόθεση *Ekin Association* το δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι τα δικαιώματα που αναφέρονται στο άρθρο 10 ισχύουν «ανεξαρτήτως συνόρων». Συνεπώς οι κανονισμοί που σχετίζονται ειδικά με τις ξένες εκδόσεις «έρχονται σε σύγκρουση με την ουσία της πρώτης παραγράφου του άρθρου 10 της Σύμβασης».²⁰⁴

Η πλούσια νομολογία του δικαστηρίου επιτρέπει την εξαγωγή πολλών χρήσιμων συμπερασμάτων για τον τρόπο εφαρμογής του δικαιώματος στα κράτη - μέλη, αλλά και δημιουργεί μια ασφαλή και στέρεα βάση για το πώς πρέπει να γίνεται αντιληπτή η ελευθερία της έκφρασης, υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όχι μόνο σε περιφερειακό αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

²⁰³ Βλ. Απόφαση *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7 Δεκεμβρίου 1976, A No. 24 § 49.

²⁰⁴ *Ibid* § 62

Πριν ξεκινήσει το ενδιαφέρον ταξίδι στη νομολογία του δικαστηρίου θα πρέπει να τεθεί με σαφήνεια το πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσεται η ελευθερία της έκφρασης. Σύμφωνα με την ΕΣΔΑ το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο, αλλά υπόκειται σε περιορισμούς αφού το κράτος δύναται να παρέμβει σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ώστε να διασφαλιστεί το κοινό συμφέρον. Όπως αναφέρεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 10 κάθε περιορισμός στην ελευθερία της έκφρασης πρέπει να πληροί έναν νόμιμο σκοπό, όπως η διασφάλιση της εθνικής ή της δημόσιας ασφάλειας και της εδαφικής κυριαρχίας, η προστασία της υγείας και των ηθικών αξιών, η πρόληψη του εγκλήματος, η προστασία της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων του άλλου, η προστασία των απόρρητων πληροφοριών ή η διατήρηση της εξουσίας και της αμεροληψίας των δικαστηρίων.

Σχετικά με την σχέση της τρίτης πρότασης της πρώτης παραγράφου (...αυτό το άρθρο δεν πρέπει να εμποδίζει τα κράτη από τη ρύθμιση των ραδιοτηλεοπτικών αδειών και των

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

επιχειρήσεων της τηλεόρασης και του κινηματογράφου) και της δεύτερης παραγράφου, το δικαστήριο έχει πει ότι ο σκοπός της πρότασης αυτής είναι: «να καταστεί σαφές ότι τα κράτη είναι δικαιούνται να ρυθμίζουν με ένα αδειοδοτικό σύστημα τον τρόπο

με τον οποίο θα οργανώνεται η μετάδοση των πληροφοριών στο έδαφος τους, ιδίως όσον αφορά στις τεχνικά ζητήματα... Το τεχνικό κομμάτι είναι πολύ σημαντικό, αλλά για την αποδοχή ή την άρνηση της έκδοσης μιας άδειας πρέπει συνεκτιμώνται διάφοροι παράγοντες, όπως η φύση και το αντικείμενο των υποψήφιων σταθμών, το κοινό στο οποίο απευθύνεται σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, τα δικαιώματα και οι ανάγκες ενός συγκεκριμένου κοινού και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τα διεθνή θεσμικά όργανα. Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει σε παρεμβάσεις

για νομικούς λόγους σύμφωνα με την τρίτη πρόταση της πρώτης παραγράφου, ακόμη και εάν οι λόγοι δεν αντιστοιχούν σε κανένα από αυτούς που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Η συμβατότητα αυτών των παρεμβάσεων πρέπει ωστόσο να εξετάζεται υπό το φως των προϋποθέσεων τις δεύτερης παραγράφου του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ»²⁰⁵.

Η ύπαρξη του όρου « νόμιμος σκοπός» στην παράγραφο 2, δεν αρκεί παρ' όλα αυτά για να θεωρηθεί μια κρατική παρέμβαση συμβατή με την ΕΣΔΑ. Κάθε περιορισμός στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης πρέπει να διέπεται από το δίκαιο. Για παράδειγμα το δικαστήριο κατέληξε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10, όταν οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στον προσφεύγοντα, ο οποίος ζητούσε πρόσβαση σε έντυπα, ραδιόφωνο και τηλεόραση²⁰⁶ δεν είχαν καμία νομική βάση. Στην υπόθεση **Hashman και Harrup**, το δικαστήριο τόνισε ότι η έκφραση «καλή συμπεριφορά» - η οποία συνεπάγεται να μην συμπεριφέρεται κανείς *contra bonos mores* - ήταν ασαφής και δεν έδινε στους προσφεύγοντες σαφείς οδηγίες για το πώς θα πρέπει να συμπεριφέρονται στο μέλλον»²⁰⁷. Στην υπόθεση **Gawęda**²⁰⁸ το ΕΔΔΑ είπε ότι η ερμηνεία που δόθηκε από τα πολιτικά δικαστήρια σε μια υπουργική εντολή που εισάγει νέα - ασαφή και υποκειμενικά - κριτήρια για την έκδοση των περιοδικών, δεν μπορεί να εξεταστεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

²⁰⁵ Βλ. Απόφαση Informationsverein Lentia and Others κατά Αυστρίας, 24 Νοεμβρίου 1993, A No. 276, § 32

²⁰⁶ Βλ. Απόφαση Herzegfalvy κατά Αυστρίας, 24 Σεπτεμβρίου 1992, A No. 244

²⁰⁷ Βλ. Hashman και Harrup κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], No. 25594/94, Reports 1999-VII.

²⁰⁸ Βλ. Απόφαση Gawęda κατά Πολωνίας, No 26229/95. Βλ. επίσης την υπόθεση Karademirci, όπου το δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10, δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες λογικά δεν είχαν προβλέψει ότι οι δηλώσεις τους θα έρχονταν σε σύγκρουση με τους σκοπούς της Τρομοκρατικής Πράξης, η οποία και έχει ερμηνευτεί πολύ στενά από τα εθνικά δικαστήρια στο παρελθόν. Το ΕΔΔΑ έχει επίσης επισημάνει ότι η Πράξη κατά της Τρομοκρατίας δεν συνάδει ούτε με την καταδίκη ούτε με την φυλάκιση όσων ασχολούνται με τις εκδόσεις βιβλίων (βλ. απόφαση Ünsal Öztürk κατά Τουρκίας, 4 Οκτωβρίου 2005, No 29365/95)

Τέλος, κάθε περιορισμός στην ελευθερία της έκφρασης πρέπει να είναι «απαραίτητος σε μια δημοκρατική κοινωνία». Σύμφωνα με τη νομολογία του δικαστηρίου, το επίθετο «απαραίτητος» συνεπάγεται «μια απαιτούμενη κοινωνική ανάγκη». Τα κράτη μέλη έχουν μια κάποια επιλογή (« διακριτική ευχέρεια») να εκτιμούν την ύπαρξη ή όχι αυτής της «ανάγκης». Σε αυτό το πλαίσιο το δικαστήριο έχει δηλώσει ότι: «Όπου υπήρξε παρέμβαση στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται η πρώτη παράγραφος του άρθρου 10, ο έλεγχος πρέπει να είναι αυστηρός, εξαιτίας της σημασίας των εν λόγω δικαιωμάτων. Η ανάγκη περιορισμού τους πρέπει να δικαιολογείται απόλυτα»²⁰⁹.

Το δικαστήριο του Στρασβούργου εξετάζει την αναλογικότητα ενός περιορισμού στην ελευθερία της έκφρασης σε σχέση με τον σκοπό για τον οποίο επιβάλλεται. Καμία παρέμβαση δυσανάλογη με το νόμιμο σκοπό δεν μπορεί να θεωρηθεί «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία» και συνιστά παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

²⁰⁹ Βλ. Απόφαση *Autronic AG κατά Ελβετίας*, 22 Μαΐου 1990, A No. 178, § 61. Βλ. επίσης υπόθεση *Worm κατά Αυστρίας*, 29 Αυγούστου 1997, Reports 1997 V, § 47.

Η Χάρτα της Παραβίασης

Εξήντα χρόνια μετά την υιοθέτηση της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από τα Ηνωμένα Έθνη, οι κυβερνήσεις σε δεκάδες χώρες συνεχίζουν να βασανίζουν και να κακομεταχειρίζονται τους πολίτες τους

1.252 άνθρωποι δολοφονήθηκαν από τις κρατικές αρχές σε 24 χώρες

81 έθνη με καταγεγραμμένα περιστασιακά βασανιστηρίων, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης

250 γυναίκες δολοφονήθηκαν από τους συζύγους ή άλλους συγγενείς στην Αίγυπτο, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2007

23 χώρες με νόμους διάκρισης κατά των γυναικών

15 χώρες με νομοθεσία κατά των μεταναστών

14 χώρες με νόμους κατά των μειονοτήτων

25.000 άτομα κρατούνται χωρίς να έχουν δικαστεί

από την πολυεθνική δύναμη στο Ιράκ και άλλα 600 βρίσκονται σε στρατιωτικές βάσεις στο Αφγανιστάν

54 χώρες διεξάγουν άδικες δίκες

550 ισραηλινά σημεία ελέγχου των Παλαιστινίων στη Δυτική Οχθη

45 χώρες όπου υπάρχουν κρατούμενοι συνείδησης

77 χώρες επιβάλλουν παράνομους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης

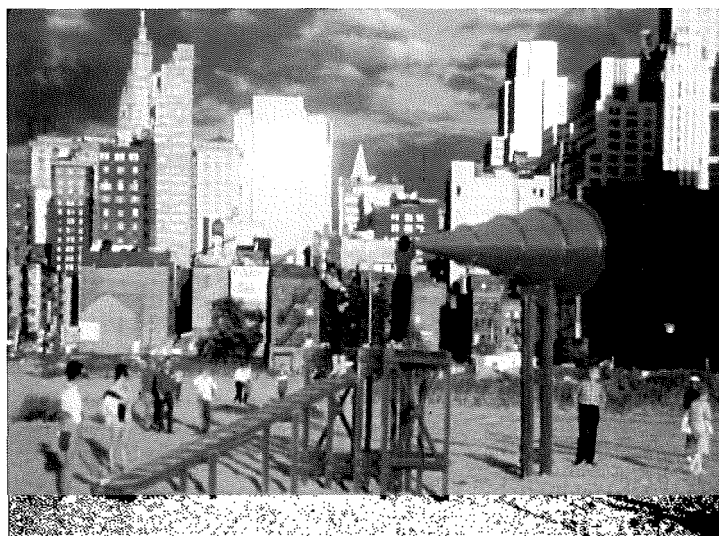

Γεγονότα Διεθνούς Ανεξαρτησίας, κατά έτη από το 2007

Γεγονότα κατά το 2007

© GEOGRAPHIC NEWS

Μια από τις κυριότερες μορφές της ελευθερίας της έκφρασης: η ελευθερία της γνώμης είναι το υπέρτατο δικαίωμα που βρίσκεται σε άρρηκτη σύνδεση με την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μέσα από τις ομολογιακές προσεγγίσεις του έχει διαφυλάξει αυτό το δικαίωμα, προσθέτοντας του συχνά, νέες διαστάσεις.

Εθνικό μνημείο για την Ελευθερία της Έκφρασης, Foley Square, Lower Manhattan

Στην υπόθεση **Rekvenyi** κατά Ουγγαρίας, το ΕΔΔΑ δέχτηκε ότι η νομοθετική και ακολούθως η δικαστική απαγόρευση στους αστυνομικούς να ανήκουν σε πολιτικά κόμματα

και να δραστηριοποιούνται

πολιτικά, περιορίζει τις ελευθερίες τους που προστατεύονται από το άρθρο 10 και 11 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στο συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι). «Διότι ο πολιτικός διάλογος συνιστά μορφή ελεύθερης έκφρασης που βρίσκεται, μάλιστα, στο επίκεντρο της δημοκρατικής ζωής». Επομένως υπήρξε επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης. Όμως η επέμβαση αυτή προβλεπόταν στον εθνικό νόμο και αποσκοπούσε σε σκοπούς θεμιτούς, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 10, δηλ. στην προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας και της τάξης. Τα μέτρα που το κράτος έλαβε ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, που μάλιστα πρόσφατα απέκτησε δημοκρατική διακυβέρνηση, και δεν παραβίαζαν την αρχή της αναλογικότητας. Συνεπώς το ΕΔΔΑ απέρριψε την προσφυγή.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 10 στην υπόθεση Vogt που αφορούσε την απόλυση μίας δασκάλας από το δημόσιο λόγω της πολιτικής της δραστηριότητας στο κομμουνιστικό κόμμα της Γερμανίας. Δεδομένης της σοβαρότητας των ποινών και των επιπτώσεων στην επαγγελματική ζωή της προσφεύγουσας, το δικαστήριο είπε ότι η απόλυση ήταν δυσανάλογη με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Ως εκ τούτου η επέμβαση δεν μπορεί να κριθεί απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία.

Στην υπόθεση Γρηγοριάδη²¹⁰ το δικαστήριο αποφάσισε ότι η καταδίκη του προσφεύγοντα για προσβολή του στρατού μέσω μίας επιστολής συνιστά παραβίαση του άρθρου 10. Αναφερόμενο στην πλούσια νομολογία του, επανέλαβε ότι « το άρθρο 10 δεν σταματά στην πύλη του στρατοπέδου». Η επιστολή στρεφόταν κατά του στρατού σαν θεσμός και όχι κατά συγκεκριμένων προσώπων.

Τον Μάιο 2001 σε μία σημαντική διακρατική υπόθεση η Κύπρος κατήγγειλε τον έλεγχο των σχολικών βιβλίων και τους περιορισμούς στην κυκλοφορία εφημερίδων στα ελληνικά στην ΤΑΒΚ. Καταγγέλλοντας επίσης την έλλειψη προστασίας στην ελεύθερη έκφραση της αντιπολίτευσης της τουρκοκυπριακής πλευράς. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι υπήρχε λογοκρισία αλλά όχι παραβίαση του άρθρου 10²¹¹.

Το δικαστήριο κατέληξε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου της ΕΣΔΑ στην υπόθεση Steel and Morris κατά Ηνωμένου Βασιλείου. Οι προσφεύγοντες, δύο ακτιβιστές, μέλη μιας μικρής περιβαλλοντικής οργάνωσης διένειμαν ένα φυλλάδιο στο οποίο κατηγορούσαν τα McDonald's. Υποχρεώθηκαν να πληρώσουν τις ζημιές στην εταιρεία, και θεώρησαν ότι η ποινή ήταν αδικαιολόγητη επέμβαση στο δικαίωμα τους στην ελευθερία της έκφρασης. Το ΕΔΔΑ αρχικά παρατήρησε ότι το φυλλάδιο περιείχε πολύ σοβαρές πληροφορίες για θέματα γενικού ενδιαφέροντος. Ήταν δηλαδή μια μορφή « πολιτικής έκφρασης» που σύμφωνα με την

²¹⁰ Γρηγοριάδης κατά Ελλάδος, 25/11/97

²¹¹ Κύπρος κατά Τουρκίας, Νο 25781/94, 10/05/01

νομολογία του δικαστηρίου απαιτεί υψηλό επίπεδο προστασίας υπό το άρθρο 10. Δεν πείστηκε από το επιχείρημα ότι οι προσφεύγοντες δεν ήταν δημοσιογράφοι αλλά τόνισε ότι λόγω σοβαρού δημόσιου ενδιαφέροντος ακόμα και οι «μικρές και άτυπες ομάδες εκστρατείας» απολαμβάνουν την ίδια προστασία με τον Τύπο.

Η γνωστή ιστορία με τις καρικατούρες που απεικόνιζαν τον Προφήτη Μωάμεθ, το 2006, προκάλεσε την εξέγερση όλου του μουσουλμανικού κόσμου. Την ίδια στιγμή, ο Δανός πρωθυπουργός Rasmussen επέμενε ότι η δημοσίευση αυτών των σχεδίων δεν εμπίπτει στους περιορισμούς της ελευθερίας της έκφρασης²¹². Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απάντησε αναφερόμενο σε δύο ομόφωνες αποφάσεις του.

- Απόφαση **Otto Preminger**: Μια κινηματογραφική ταινία που προσβάλλει τον χριστιανισμό και τον Ιησού δεν μπορούν να θεωρηθεί ελευθερία της έκφρασης. Άρα η απαγόρευση της ταινίας από τις αυστριακές αρχές δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 10.
- Απόφαση Απαγορευμένα Ονόματα (**Banned Names**): Ένα βιβλίο προσβάλλει τον Αλλάχ και τη θρησκεία. Σύμφωνα με το δικαστήριο η ελευθερία έκφρασης δεν σημαίνει τη δυσφήμιση του Ισλάμ. Είναι λογικό για την Τουρκία να απαγορεύσει την κυκλοφορία του.

Γενικότερα οι υποθέσεις, που εξετάστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου του Στρασβούργου και αφορούν την ελευθερία της γνώμης, είναι πολυάριθμες. Πολλές από

²¹² Τα αμφιλεγόμενα κινούμενα σχέδια δημοσιεύθηκαν αρχικά σε μια δανική εφημερίδα αλλά το ζήτημα πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις όταν οι καρικατούρες δημοσιεύτηκαν και σε άλλες ευρωπαϊκές εφημερίδες

αυτές είναι δύσκολο να διακριθούν και να τοποθετηθούν σε μια ξεχωριστή κατηγορία αφού συνήθως βρίσκονται σε άμεση σύνδεση με άλλες εκφάνσεις του δικαιώματος. Οι παραπάνω αποφάσεις επιλέχθηκαν ενδεικτικά ωστόσο στα επόμενα κεφάλαια γίνεται αναφορά και σε άλλες παρόμοιες υποθέσεις, όπου και αντανακλάται η άποψη του ΕΔΔΑ για την ελευθερία της γνώμης.

Μία από τις κύριες εκφάνσεις της ελευθερίας της έκφρασης είναι το δικαίωμα της ελευθερίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Στην πρώτη σχετική υπόθεση **De Becker** κατά Βελγίου ο προσφεύγων, δημοσιογράφος και διευθυντής πολιτικής εφημερίδας κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, καταδικάστηκε, μετά την απελευθέρωση της χώρας, για συνεργασία με τον εχθρό, σε θάνατο, που μετατράπηκε σε πολυετή κάθειρξη. Αποφυλακίστηκε το έτος 1951 με τον όρο της αποχής από κάθε πολιτική δραστηριότητα και της εγκατάστασής του στο εξωτερικό. Σύμφωνα με διάταξη νόμου που συμπλήρωνε τον ποινικό κώδικα, η δημοσιογραφία παρέμεινε γι' αυτόν απαγορευμένη. Το 1956 προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ, το οποίο, με την απόφασή του κήρυξε τελικά απαράδεκτη τη συζήτηση διότι στο μεταξύ η σχετική διάταξη του ποινικού κώδικα τροποποιήθηκε και ο προσφεύγων δήλωσε ότι ικανοποιήθηκε, ώστε δεν παρέμεινε για το Δικαστήριο αντικείμενο προς διάγνωση.

Άλλη μια υπόθεση παραβίασης του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ στο Βέλγιο συνιστά και η καταδίκη δύο δημοσιογράφων επειδή άσκησαν κριτική σε δικαστικές αποφάσεις. Οπώς τόνισε το δικαστήριο στην απόφαση **De Hals & Gissels**: « η δημοσιογραφική ελευθερία περιλαμβάνει και ένα βαθμό υπερβολής ή πρόκλησης». Ανάλογα δεν θεωρήθηκε παραβίαση του άρθρου 10 η δημοσίευση ενός άρθρου από δημοσιογράφο, με το οποίο ήθελε να επηρεάσει την ποινική δίωξη ενός πρώην υπουργού²¹³.

Μια άλλη σχετική υπόθεση αφορά στην προσφυγή του δημοσιογράφου **H.M. Tillack** κατά των βελγικών αρχών για παραβίαση του δικαιώματος της προστασίας των πηγών.²¹⁴ Το

²¹³ Υπόθεση Worm κατά Αυστρίας της 27^{ης} Αυγούστου 1997.

²¹⁴ Ο Tillack, που εργάζεται ως δημοσιογράφος στο εβδομαδιαίο περιοδικό Stern, στις Βρυξέλλες υποψιάζεται ότι υπάρχει μια υποθέση δωροδοκίας ενός δημόσιου υπαλλήλου, οποίος έλαβε 8.000 ευρώ ως αντάλλαγμα για την αποκάλυψη μιας απόρρητης πληροφορίας σχετικά με τις υπό εξέλιξη έρευνες των ευρωπαϊκών οργάνων. Το ευρωπαϊκό γραφείο κατά της εγκληματικότητας (OLAF) άρχισε

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το δικαίωμα ενός δημοσιογράφου να μην αποκαλύψει τις πηγές του δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί προνόμιο που μπορεί να δίνεται ή να αφαιρείται ανάλογα με τη νομιμότητα ή μη των πηγών τους, αλλά ως ένα αναπόσπαστο μέρος του δικαιώματος στην πληροφόρηση, που πρέπει να εξετάζεται με προσοχή, ακόμα περισσότερο σε περιπτώσεις όπως αυτή του προσφεύγοντα, που κρατούνταν λόγω ανυπόστατων φημών, οι οποίες διαψευστήκαν στη συνέχεια. Συνεπώς υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης²¹⁵.

Το δικαστήριο ασχολήθηκε με μια υπόθεση που είχε αρκετές διακυμάνσεις. Η εβδομαδιαία βρετανική εφημερίδα **Sunday Times** δημοσίευσε στις 24 Σεπτεμβρίου 1972 ένα άρθρο με τίτλο «Τα παιδιά μας θύματα της θαλιδομίδης». Η θαλιδομίδα ήταν υπνωτικό το οποίο είχε ως παρενέργεια την τερατογένεση. Η εφημερίδα ανάγγειλε τη δημοσίευση του ιστορικού και συναφών ντοκουμέντων. Επειδή η δίκη των υπευθύνων επέκειτο, ο Γενικός Εισαγγελέας θεώρησε ότι η δημοσίευση αυτή μπορούσε να επηρεάσει την κοινή γνώμη και την έκβαση της δίκης (ένορκoi). Έτσι, διέταξε τη δικαστική απαγόρευση της δημοσίευσης. Το εφετείο αναθεώρησε την απαγόρευση. Όμως η Βουλή των Λόρδων αποκατέστησε ομόφωνα την απαγόρευση, με την αιτιολογία ότι η δημοσίευση των στοιχείων που είχαν προεξαγγελθεί θα

μα έρευνα προκειμένου να εντοπιστεί ο πληροφοριοδότης του Tillack. Μετά την έρευνα του OLAF, η οποία απέτυχε να αποκαλύψει τον ανώτερο υπάλληλο, οι βελγικές δικαστικές αρχές διέταξαν την έρευνα της υπόθεσης. Στις 19 Μαρτίου 2004, έγινε διεξοδική έρευνα στο σπίτι και το γραφείο του Tillack, όπου και κατασχέθηκαν σχεδόν όλα τα έγγραφα εργασίας και άλλος εξοπλισμός (16 κουτιά των εγγράφων, δύο φάκελοι με αρχεία, δύο υπολογιστές και τέσσερα κινητά τηλέφωνα).

²¹⁵ Βλ. Απόφαση Voskuil κατά Ολλανδίας, Νο. 64752/01, 22 Νοεμβρίου 2007 και Tillack κατά Βελγίου, Νο. 20477/05 27 Νοεμβρίου 2007

διαμόρφωνε στην κοινή γνώμη μια προκατάληψη σχετικά με τη δικαστική διαδικασία, θα δυσχέραινε την απονομή της δικαιοσύνης και συνεπώς αποτελούσε «contempt of court» (προσβολή της δικαιοσύνης). Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν στο ΕΔΔΑ επικαλούμενοι το άρθρο 10 της Σύμβασης. Το δικαστήριο ερεύνησε αν η επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης μπορούσε να δικαιολογηθεί με βάση τους θεμιτούς περιορισμούς της παραγράφου 2 του ως άνω άρθρου.

Αρχικά έκρινε ότι, μολονότι η αρχή του contempt of court δεν αποτελούσε δίκαιο γραπτό αλλά είχε διαμορφωθεί νομολογιακά, αυτό αρκούσε. Θεώρησε λοιπόν ότι στο εσωτερικό δίκαιο υπήρχε νομική πρόβλεψη της εξαίρεσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η αυθεντία της δικαστικής εξουσίας (το ανεπηρέαστο της δικαιοσύνης). Όσον αφορά όμως την τρίτη προϋπόθεση, αν δηλ. η επέμβαση ήταν

Οι συλλήψεις των δημοσιογράφων είναι συχνό φαινόμενο στις Ανατολικές χώρες

«αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία», το Δικαστήριο, πλειοψηφικά, δέχτηκε ότι προέχει, κάτω από τα συγκεκριμένα δεδομένα, η ελευθερία έκφρασης μέσω του τύπου και η ελευθερία

της κοινής γνώμης στην πληροφόρηση. Επομένως έκρινε ότι

υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10.

Το 1991, ήρθαν ενοποιώ του δικαστηρίου, δυο υποθέσεις κατά του Ηνωμένου Βασιλείου σχετικά με τις προσωρινές κυρώσεις που υπεβλήθησαν το 1986 στις εφημερίδες Observer, Guardian και Sunday Times, απαγορεύοντας τους την έκδοση ή δημοσίευση αποσπασμάτων από το Spycatcher (βιογραφία ενός πρώην μέλους των Βρετανικών μυστικών υπηρεσιών). Το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι και στις δύο περιπτώσεις παραβιάστηκε το άρθρο 10, αφού η εν λόγω κρατική παρέμβαση δεν ήταν απαραίτητη σε μια

δημοκρατία, μια και οι πληροφορίες δεν ήταν πια απόρρητες μετά την έκδοση του βιβλίου στις ΗΠΑ²¹⁶.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η υπόθεση **Goodwin** κατά Ηνωμένου Βασιλείου²¹⁷, στην οποία το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τον περιορισμό που επέβαλλαν τα αγγλικά δικαστήρια στην ελευθερία του προσφεύγοντος, δημοσιογράφου, να δημοσιεύσει οικονομικού ενδιαφέροντος αποκαλύψεις χωρίς να κατονομάσει τις πηγές των πληροφοριών του, σχετικά με τα χρέη ορισμένης βρετανικής επιχείρησης. Το Δικαστήριο, με την απόφασή του, δέχεται ότι πρόκειται για περιορισμό, υπό την έννοια του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Ο περιορισμός αυτός απέβλεπε σε θεμιτό σκοπό, στην προστασία δηλ. της επιχείρησης. Όπως δέχεται το Δικαστήριο, η προστασία των πηγών του δημοσιογράφου είναι θεμελιώδης για την ελευθερία του τύπου, όπως επιβεβαιώνεται από τους κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας, κ.λπ.²¹⁸, στους οποίους το Δικαστήριο αναφέρεται. Χωρίς αυτήν οι δημοσιογράφοι συχνά θα δίσταζαν και η άσκηση της ελευθερίας του τύπου θα περιοριζόταν με συνέπεια την εξασθένηση του ελεγκτικού ρόλου τους σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το Δικαστήριο σταθμίζει τα διακυβευόμενα αγαθά και τελικά δέχεται ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση το μέτρο ήταν υπερβολικό και μη αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Καταδίκασε ακολούθως την Μ. Βρετανία για παραβίαση του άρθρου 10.

Στην απόφαση για την υπόθεση **Tolstoy Miloslavsky**, τον Ιούλιο 1995, το ΕΔΔΑ αποφάσισε ομόφωνα ότι υπήρξε δυσανάλογη επέμβαση και συνεπώς παραβίαση του άρθρου 10. Στον προσφεύγοντα είχε επιβληθεί πρόστιμο 1,5 εκατομ.

²¹⁶ Observer και Guardian κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 26 Νοεμβρίου 1991, No 216 και Sunday Times κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 26 Νοεμβρίου 1991, No 217

²¹⁷ Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 27 Μαρτίου 1996

²¹⁸ Το ΕΔΔΑ αναφέρει επίσης την απόφαση για τις δημοσιογραφικές ελευθερίες και τα ΔτΑ, στην οποία κατέληξαν τα μέλη της 4^{ης} Υπουργικής διάσκεψης της ΕΕ για την πολιτική των ΜΜΕ, (Πράγα 7-8 Δεκεμβρίου 1994) και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το απόρρητο των δημοσιογραφικών πηγών (18/1/1994, OJEC No C 44/34).

λίρες επειδή κατηγορήσε των διευθυντή ενός ιδιωτικού σχολείου ότι είχε διαπράξει εγκλήματα πολέμου. Σύμφωνα με το δικαστήριο, το ποσό του προστίμου δεν μπορεί να θεωρηθεί σε καμία περίπτωση αναγκαίο για την προστασία της φήμης ή των δικαιωμάτων των άλλων²¹⁹.

Τον Μάρτιο του 2001 στην υπόθεση **Thoma** ένας δημοσιογράφος είχε καταδικαστεί επειδή δεν μετέδωσε τις ακριβείς πληροφορίες ενός άρθρου σχετικά με την εντιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων ενώ έκανε και ο ίδιος καυστικά σχόλια. Το δικαστήριο βρήκε ότι οι λόγοι που οδήγησαν στην καταδίκη του προσφεύγοντα δεν αρκούσαν για να δικαιολογηθεί η επέμβαση και ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10.

Απαράδεκτη θεωρήθηκε η προσφυγή **Times Newspapers Ltd** κατά Ηνωμένου Βασιλείου που αφορούσε την δημοσίευση δύο άρθρων κατά ενός Ρώσου επιχειρηματία στην εφημερίδα και την ιστοσελίδα των Times του Λονδίνου.

Στην υπόθεση **Barthold** κατά Γερμανίας, το δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί αν η δικαστική απαγόρευση στον προσφεύγοντα, κτηνίατρο, να δημοσιεύει απόψεις για την ανάγκη περίθαλψης των ζώων, επειδή έτσι έκανε αυτοδιαφήμιση και αθέμιτο ανταγωνισμό σε βάρος των συναδέλφων του, για τους οποίους είχε εκδοθεί η απαγόρευση - ύστερα από αίτημα της επαγγελματικής οργάνωσης - αποτελούσε θεμιτή επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης. Θεώρησε ότι η επέμβαση αυτή εμπίπτει καταρχήν στην προβλεπόμενη από την παράγραφο 2 εξαίρεση της προστασίας των «δικαιωμάτων των τρίτων». Λαμβάνοντας όμως υπόψη την κοινωνική σημασία της ελευθερίας έκφρασης και τα συγκεκριμένα στοιχεία, έκρινε ότι η απαγόρευση αυτή

²¹⁹ Tolstoy Miloslavsky κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 13 Ιουλίου 1995, No 316 - B.

Κατέληξε έτσι ότι τα αυστριακά δικαστήρια παραβίασαν το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ διότι η καταδίκη του προσφεύγοντος δεν ήταν αναγκαία και ανάλογη σε μια δημοκρατική κοινωνία²²².

Τον Μάιο του 1990 το δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση Weber, στην οποία ένας Ελβετός δημοσιογράφος καταδικάστηκε επειδή αποκάλυψε πληροφορίες για μια δικαστική υπόθεση σε μια συνέντευξη τύπου, παραβιάζοντας τον ποινικό κώδικά του καντονιού Vaud. Το ΕΔΔΑ κατέληξε ότι η καταδίκη του δημοσιογράφου παραβιάζει το άρθρο 10 αφού η εν λόγω επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης δεν ήταν «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία». Τόνισε επίσης ότι τα στοιχεία είχαν ήδη αποκαλυφθεί νωρίτερα σε μια άλλη συνέντευξη τύπου και δεν υπήρχε λόγος απόκρυψής τους από το κοινό²²³.

Τον Δεκέμβριο 1996, ο Ελβετός πρέσβης στις ΗΠΑ κατάρτισε το Α' «στρατηγικό έγγραφο», το οποίο θεωρήθηκε «εμπιστευτικό», και αφορούσε τις πιθανές στρατηγικές που έπρεπε να εφαρμοστούν σχετικά με τα αδήλωτα κεφάλαια που βρίσκονται σε ελβετικές τράπεζες και αφορούν τις αποζημιώσεις στα θύματα του ολοκαυτώματος. Η εν λόγω έκθεση εστάλη στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών στη Βέρνη και σε έναν περιορισμένο κατάλογο άλλων προσώπων. Το αντίγραφο έφτασε και στα χέρια του **Martin Stoll**, δημοσιογράφος στην εφημερίδα sonntags-Zeitung, πιθανότατα ως αποτέλεσμα διαρροής. Αμέσως στην sonntags-Zeitung δημοσιεύτηκαν δύο άρθρα του δημοσιογράφου, που περιείχαν αποσπάσματα από το έγγραφο. Στη συνέχεια, τα στοιχεία της έκθεσης προβλήθηκαν και από τα άλλα ΜΜΕ. Το 1999, στον Stoll επιδικάστηκε ένα πρόστιμο ύψους 800 ελβετικών

²²² Βλ. ανάλογη απόφαση Castells κατά Ισπανίας, 23 Απριλίου 1992, Νο 236. Η υπόθεση αφορούσε ένα Βάσκο στρατιωτικό που καταδικάστηκε επειδή πρόσβαλε την κυβέρνηση, δημοσιεύοντας ένα άρθρο στο οποίο την κατηγορούσε ότι υποστήριζε τις επιθέσεις ένοπλων ομάδων κατά των Βάσκων.

²²³ Weber κατά Ελβετίας, 22 Μαΐου 1990, Νο 177.

φράγκων (520 ευρώ) για την δημοσίευση «εμπιστευτικών συζητήσεων» κατά την έννοια του άρθρου 293 του Ποινικού Κώδικα της χώρας²²⁴.

Στην απόφαση της 25ης Απριλίου 2006, το ΕΑΔΑ αποφάσισε με οριακή πλειοψηφία ότι η καταδίκη του Stoll συνιστά παραβίαση της ελευθερίας έκφρασης του δημοσιογράφου και του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Για το δικαστήριο, οι πληροφορίες που αναφέρονταν στην έκθεση έθιξαν θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος, τομέα στον οποίο τα ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.

Σε απόφαση της 10 Δεκεμβρίου 2007 η ολομέλεια του δικαστηρίου θεώρησε «υπερβολική» αυτή την αιτία παραβίασης του άρθρου 10. Αν και αναγνωρίσει ότι οι πληροφορίες έχουν δημόσιο ενδιαφέρον είπε ότι η κοινοποίηση της έκθεσης του πρεσβευτή δυσκόλεψε την επιτυχή έκβαση των διπλωματικών σχέσεων και των διαπραγματεύσεων της Ελβετίας. Τελικά το δικαστήριο υπογραμμίζει ότι τα αμφισβητημένα άρθρα γράφτηκαν και παρουσιάστηκαν με υποκειμενικό τρόπο. Καταλήγει δε στο συμπέρασμα ότι η «περικομμένη και περιοριστική μορφή των άρθρων εν λόγω, σκόπευε να παραπλανήσει τον αναγνώστη ως προς την προσωπικότητα και τις δυνατότητες του πρέσβη και ότι δεν υπάρχει καμία παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης. Από την άλλη πλευρά, οι πέντε διαφωνούντες δικαστές θεωρούν ότι η απόφαση της πλειοψηφίας είναι μια «επικίνδυνη και αδικαιολόγητη υποχώρηση από την καθιερωμένη νομολογία του δικαστηρίου σχετικά με τη φύση και τη ζωτική σημασία της ελευθερίας έκφρασης στις δημοκρατικές κοινωνίες»²²⁵.

²²⁴ Η συγκριμένη διάταξη προβλέπει επίσης την τιμωρία εκείνων που βοήθησαν ως συνεργός στη δημοσίευση τέτοιων μυστικών.

²²⁵ Stoll κατά Ελβετίας, No. 69698/01, 10 Δεκεμβρίου 2007

Το δικαστήριο εκδίκασε μία σειρά υποθέσεων στις οποίες οι τουρκικές αρχές έλαβαν διάφορα μέτρα (πρόστιμα και καταδίκες) κατά των προσφευγόντων (δημοσιογράφοι , εκδότες ή ιδιοκτήτες ΜΜΕ) υπό τον ποινικό κώδικα της χώρας ή την Προληπτική Πράξη Τρομοκρατίας σχετικά με άρθρα, δηλώσεις και εκδόσεις για τα προβλήματα στην βορειανατολική Τουρκία. Επεσήμανε -πιστό στην νομολογία του- ότι τα ΜΜΕ έχουν καθήκον να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες για πολιτικά ζητήματα ακόμη και αν αυτές είναι αμφίρροπες. Το δικαίωμα αυτό είναι άρρηκτα συνυφασμένο με το δικαίωμα του κοινού στην ενημέρωση. Σε πολλές υποθέσεις το δικαστήριο έκρινε ότι οι δηλώσεις δεν στόχευαν στην βία ή στην ενθάρρυνση του μίσους. Συνεπώς οι επεμβάσεις στην ελευθερία της έκφρασης ήταν δυσανάλογες με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό και παραβίαζαν το άρθρο 10 της Σύμβασης²²⁶. Σε άλλες ωστόσο το δικαστήριο δεν βρήκε παραβίαση του άρθρου 10²²⁷. Άλλες υποθέσεις διαγράφηκαν από το πινάκιο μετά από φιλικό διακανονισμό των δύο πλευρών²²⁸.

Τον Μάρτιο του 2000 το δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση **Özgür Gündem** σχετικά με πολλά περιστατικά (επιθέσεις, αστυνομικές έρευνες, συλλήψεις και κρατήσεις)

²²⁶ Βλ. σχετικά τις αποφάσεις : Erdođdu και Ince κατά Τουρκίας, No 25067/94, και 25068/94, 8/7/99, Sürek και Özdemir κατά Τουρκίας, No 23927/94 και 24277/94, 8/7/99, Sürek κατά Τουρκίας, No 24762/94, 8/7/99, Ceylan κατά Τουρκίας, No 23556/94, 8/7/99, Okcuođlu κατά Τουρκίας, No 24246/94, 8/7/99, Sener κατά Τουρκίας, No 26680/95, 18/7/00, E.K κατά Τουρκίας, No 28496/95, 7/2/02, Seher Karatas κατά Τουρκίας, No 33179/96, 9/7/02, Karakoç και άλλοι κατά Τουρκίας, No 27692/95 και 28138/95, 15/10/02, Ayse Öztürk κατά Τουρκίας No24914/94, 15/10/02, Maraliş κατά Τουρκίας, No 40077/98, 9/11/04, Halis κατά Τουρκίας, No 30007/96, 11/1/05, Ađin κατά Τουρκίας, No 46069/99, 29/3/05, Pamac κατά Τουρκίας, No 99308/98, 7/6/05, Ergin κατά Τουρκίας, No 48944/99, 16/6/05, Ergin και Keskin κατά Τουρκίας, No 50273/99 και 63926/99, 16/6/05, Bakir κατά Τουρκίας, No 54916/00, 25/10/05, Korkmaz κατά Τουρκίας, No 40987/98, 20/12/05

²²⁷ Βλ. σχετικά υπόθεση Sürek κατά Τουρκίας No 24762/94, 8/7/99

²²⁸ Ειδικότερα βλ. τις αποφάσεις : Kamil T. Sürek κατά Τουρκίας, 14/6/01, Altan κατά Τουρκίας, No 32985/96, Ali Erol κατά Τουρκίας, 20/6/02, Zarakođlu κατά Τουρκίας, 27/5/03, Caralan κατά Τουρκίας, 25/9/03, Ahmet Turan κατά Τουρκίας, 22/12/05

απέναντι σε μία εφημερίδα και το προσωπικό της. Λαμβάνοντας υπόψη τις πράξεις βίας, το δικαστήριο είπε ότι «η ελευθερία της έκφρασης είναι θεμελιώδης υπόθεση για την λειτουργία της δημοκρατίας και έτσι το κράτος οφείλει να λαμβάνει μέτρα για την προστασία της²²⁹». Το επιχείρημα ότι η εφημερίδα και το προσωπικό της υποστήριζαν το PKK δεν «αιτιολογεί την αποτυχία να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα ώστε να διερευνηθεί και όπου είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η προστασία κατά των κρουσμάτων βίας (§45). Εξετάζοντας τις ποινές που επιβλήθηκαν για την δημοσίευση των άρθρων το δικαστήριο αποφάσισε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ήταν απαραίτητες σε μία δημοκρατική κοινωνία.

2.2.3.2. Η υπόθεση Bergens Tidende

Δύο μήνες μετά, το δικαστήριο ασχολήθηκε με την υπόθεση **Bergens Tidende** και άλλοι, όπου ο πρώην εκδότης και ένας δημοσιογράφος της εφημερίδας καταδικάστηκαν να καταβάλλουν αποζημίωση σε έναν πλαστικό χειρουργό για σειρά άρθρων τους σχετικά με τις εμπειρίες ασθενών που δεν ήταν ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα. Το δικαστήριο παρατήρησε ότι τα άρθρα αφορούσαν ένα σημαντικό θέμα όπως η υγεία και τα περιστατικά που αναγράφονταν ήταν αληθινά. Κατέληξε ότι το δικαίωμα του γιατρού στην προστασία της φήμης του δεν μπορούσε να υπερβεί την προστασία της ελευθερίας του Τύπου και της ενημέρωσης του κοινού. Άρα υπήρχε παραβίαση του άρθρου 10²³⁰.

Στην υπόθεση **Jersild** κατά Δανίας²³¹, το δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα αν η συνέντευξη που ο προσφεύγων, δημοσιογράφος, πήρε από ομάδα νεαρών με ρατσιστικές ιδέες και δράση και η προκλητική, έστω, ραδιοφωνική αναμετάδοσή τους δικαιολογούσαν το πρόστιμο που του επιβλήθηκε δικαστικώς ή αν, η επιβολή του προστίμου αποτελούσε

²²⁹ Özgür Gündem κατά Τουρκίας, No 23144/93, 16/3/00

²³⁰ Bergens Tidende και άλλοι κατά Νορβηγίας, No 26132/95, 2/5/00

²³¹ Jersild κατά Δανίας, 28 Αυγούστου 1992, No 242 -B

ανεπίτρεπτη επέμβαση στο δικαίωμά του να πληροφορεί την κοινή γνώμη. Το δικαστήριο εκτίμησε ότι ο δημοσιογράφος δεν είχε σκοπό να προπαγανδίσει ρατσιστικές απόψεις αλλά απέβλεπε σε ενημέρωση του κοινού. Ακολούθως δέχτηκε ότι η κύρωση που επιβλήθηκε στο δημοσιογράφο ήταν, σε μια δημοκρατική κοινωνία, ασυμβίβαστη με την αρχή της αναλογικότητας. Έτσι καταδίκασε τη Δανία για παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

Τον Αύγουστο 2002, με απόφαση του ανώτατου δικαστηρίου της Δανίας (Højesteret), η προσφεύγουσα εταιρία, **Nordisk Film & TV**, αναγκάστηκε να παραδώσει στις αρχές κάποιες συγκεκριμένες και περιορισμένες μαγνητοσκοπημένες εικόνες και σημειώσεις μιας τηλεοπτικής εκπομπής που έκανε έρευνα για το θέμα της παιδοφιλίας στη Δανία. Για την παραγωγή της εκπομπής, ένας δημοσιογράφος μπήκε ινκόγκνιτο στους παιδοφιλικούς κύκλους. Συμμετείχε στις συνεδριάσεις της «Ένωσης Παιδόφιλων» και πήρε συνέντευξη, με τη χρήση κρυφής κάμερας σε δύο από τα μέλη της ένωσης, οι οποίοι μίλησαν για τις πραγματικότητες της παιδοφιλίας στη Δανία και στην Ινδία. Έδωσαν επίσης συμβουλές για το πώς μπορεί κανείς να πείσει ένα παιδί να κουβεντιάσει μαζί του, μέσω του Διαδικτύου και πόσο εύκολο είναι να προσελκύσει παιδιά από την Ινδία. Στο ντοκιμαντέρ, που μεταδόθηκε στην κρατική τηλεόραση χρησιμοποιήθηκαν ψεύτικα ονόματα ενώ τα πρόσωπα ήταν καλυμμένα και οι φωνές παραποιημένες.

Την επόμενη ημέρα από τη μετάδοση της εκπομπής ένα από τα δύο από συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα, ο αποκαλούμενος «Mogens», συνελήφθη με την κατηγορία της σεξουαλικής παρενόχλησης. Για την περαιτέρω έρευνα η αστυνομία της Κοπεγχάγης ζήτησε να της παραδοθούν οι ολόκληρα τα αποσπάσματα της εκπομπής. Ο δημοσιογράφος και ο αρχισυντάκτης της προσφεύγουσας εκδοτικής επιχείρησης, αρνήθηκαν. Το δικαστήριο Κοπεγχάγης απέρριψε το αίτημα της αστυνομίας υπό το πρίσμα της ανάγκης των ΜΜΕ να είναι σε θέση να προστατεύουν τις πηγές τους.

Το Ανώτατο Δικαστήριο εντούτοις αποφάσισε ενάντια στην προσφεύγουσα επιχείρηση, η οποία και αναγκάστηκε να παραδώσει μερικά τμήματα απο αμονιάριστα πλάνα του «Mogens». Η δικαστική απόφαση απαγόρευσε ρητά τις καταγραφές και τις σημειώσεις που μπορεί να έθεταν σε κίνδυνο την ταυτότητα ορισμένων προσώπων (ένα θύμα, ένας αστυνομικός και η μητέρα ενός διευθυντή ξενοδοχείων), τα οποία είχαν δεχθεί να δώσουν συνέντευξη με τον όρο ότι ο δημοσιογράφος δεν θα αποκάλυπτε ποτέ την ταυτότητα τους.

Τον Νοεμβρίου 2002 η Nordisk film & TV προσέφυγε στο Στρασβούργο²³² κατά της απόφασης του Ανώτατου Δικαστηρίου, το οποίο κατηγορεί ότι παραβίασε τα δικαιώματά της υπό το άρθρο 10 της Σύμβασης, τονίζοντας τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που πάντα φροντίζει στο να διατηρείται ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των δημοσιογραφικών πηγών. Στην απόφαση του, στις 8 Δεκεμβρίου 2005, το δικαστήριο έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η απόφαση του δανικού Ανώτατου Δικαστηρίου δεν παραβίασε το άρθρο 10 της Σύμβασης. Το ΕΔΔΑ είπε ότι η προσφεύγουσα επιχείρηση δεν υποχρεώθηκε να αποκαλύψει τις δημοσιογραφικές πηγές της, αλλά ότι για να παραδώσει μέρος του υλικού της ερευνάς της.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δέχτηκε την άποψη του Δανικού Ανώτατου Δικαστηρίου ότι οι τα αμονιάριστα πλάνα και οι σημειώσεις του δημοσιογράφου θα μπορούσαν να βοηθήσουν την έρευνα και την συλλογή των στοιχείων της υπόθεσης «Mogens» και ότι η έρευνα αφορούσε ιδιαίτερα σοβαρά ποινικά αδικήματα. Σοφά η απόφαση του ανώτατου δικαστηρίου εγγυήθηκε ρητά ότι το υλικό που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ταυτότητα των πηγών του δημοσιογράφου εξαιρείται απο την παραδοτέα ύλη και ότι η αστυνομική εντολή αφορούσε την παράδοση μόνο ενός μέρους του, και όχι πιο ακραία μέτρα όπως, για παράδειγμα έρευνα στο σπίτι και το γραφείο του δημοσιογράφου. Κινούμενο σε

²³² Απόφαση επι του παραδεκτού, Nordisk Film & TV A/S κατά Δανίας, Νο. 40485/02, 8 Δεκεμβρίου 2005

αυτή τη λογική το δικαστήριο του Στρασβούργου είπε ότι η αστυνομική απόφαση δεν ήταν δυσανάλογη ως προς το νόμιμο σκοπό που εξυπηρετεί και ότι η αξιολόγηση των μέτρων από το Δανικό Ανώτατο Δικαστήριο ήταν πλήρης και ικανοποιητική. Συνεπώς αποφάσισε ότι δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της. Η προσφυγή θεωρείται αβάσιμη και κηρύσσεται απαράδεκτη.

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου καθιστά σαφές ότι η Δανική Ανώτατη Δικαστική απόφαση ήταν «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία». Το δικαστήριο τονίζει σφά ότι το Ανώτατο Δικαστήριο και η Δανική νομοθεσία²³³ σαφώς αναγνωρίζουν ότι μια παρέμβαση στο απόρρητο των δημοσιογραφικών πηγών δεν είναι συμβατή με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ εκτός και αν δικαιολογείται από ένα εξαιρετικά σημαντικό λόγο δημόσιου συμφέροντος, επαναλαμβάνοντας την πάγια προσέγγιση της νομολογίας του²³⁴.

Στην υπόθεση **Colombani**²³⁵ και άλλοι οι προσφεύγοντες, ο διευθυντής μιας εφημερίδας και ένας δημοσιογράφος διώχτηκαν επειδή πρόσβαλλαν έναν ξένο αρχηγό κράτους βασισμένη σε μία επίσημη έρευνα σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του εμπορίου ναρκωτικών στην χώρα από τον βασιλιά. Το δικαστήριο είπε ότι τα καθήκοντα και οι ευθύνες των δημοσιογράφων τους επιβάλλουν να δρουν με καλή πίστη «προκειμένου να παρέχουν ακριβείς και αξιόπιστες πληροφορίες σύμφωνα με την δημοσιογραφική δεοντολογία». Κατέληξε ότι υπήρχε παραβίαση του άρθρου 10 αφού «δεν υπήρχε λογική σχέση αναλογικότητας μεταξύ της καταδίκης του προσφεύγοντα και του επιδιωκόμενου σκοπού».

Σε μία υπόθεση τον Ιούλιο 2003, τέσσερις δημοσιογράφοι προσέφυγαν για τις έρευνες στα σπίτια και

²³³ Βλ. αρθ. 172 και 804 - 805 του νόμου περί εφαρμογής της δικαιοσύνης

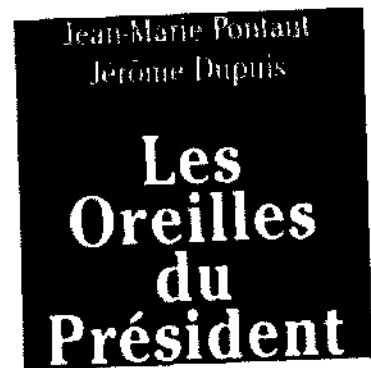
²³⁴ Βλ. Απόφασεις: Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου (1996), Roemen και Schmit κατά Λουξεμβούργου (2003) και Ernst και άλλοι κατά Βέλγιο (2003).

²³⁵ Colombani και άλλοι κατά Γαλλίας, Νο 51279/99, 25/6/02

τα γραφεία τους κατά την διάρκεια μιας έρευνας σχετικά με διεφθαρμένους δικαστικούς λειτουργούς²³⁶. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρχε παραβίαση της Σύμβασης.

Στην απόφαση της 7ης Ιουνίου 2007, το δικαστήριο είπε ομόφωνα ότι οι Γαλλικές αρχές παραβίασαν την ελευθερία της έκφρασης δύο δημοσιογράφων και ενός εκδότη (Fayard). Οι δύο δημοσιογράφοι καταδικάστηκαν για τη δημοσιοποίηση μιας εμπιστευτικής πληροφορίας στο βιβλίο τους «Τα αυτιά του Προέδρου» (Les Oreilles du Président). Το βιβλίο έκανε λόγο για ένα παράνομο σύστημα τηλεφωνικών υποκλοπών και αρχειοθέτησης των συνομιλιών, που ενορχηστρώθηκε από τα ανώτερα κλιμάκια του γαλλικού κράτους και το οποίο κατευθύνθηκε ενάντια σε δεκάδες πολίτες, συμπεριλαμβανομένων δημοσιογράφων και δικηγόρων. Τα γαλλικά δικαστήρια βρήκαν τους δύο δημοσιογράφους, Dupuis και Pontaut, ένοχους με την κατηγορία της χρήσης πληροφοριών που αποκτήθηκαν κατά παραβίαση της αρχής της εμπιστοσύνης.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο παρατηρεί ότι το θέμα του βιβλίου αφορούσε ένα θέμα με ιδιαίτερο δημόσιο ενδιαφέρον, μια υπόθεση του κράτους που έλκυε την κοινή γνώμη. Το δικαστήριο αναγνωρίζει επίσης το δικαίωμα στον κ. G.M., ως δημόσιο πρόσωπο, και αξιωματούχος της πολιτικής ζωής της χώρας να ενημερώνεται για την έκβαση της δίκη, και κυρίως, για τα γεγονότα που εξετάστηκαν ή που αποκαλύφθηκαν στο βιβλίο. Περαιτέρω τονίζει ότι είναι απαραίτητο να ληφθεί η μέγιστη προσοχή στην αξιολόγηση της αναγκαιότητας να τιμωρηθούν οι δημοσιογράφοι, εφόσον συμβάλλουν σε μια δημόσια συζήτηση τέτοιας σπουδαιότητας, με αυτόν τον τρόπο διαδραματίζοντας το ρόλο τους ως «φύλακες» της δημοκρατίας. Σύμφωνα με το δικαστήριο, οι δημοσιογράφοι είχαν ενεργήσει σύμφωνα με τις αρχές που

Το εξώφυλλο του επίμαχου βιβλίου

²³⁶ Ernst και άλλοι κατά Βελγίου, No 33400/96, 15/7/03

διέπουν το επάγγελμά τους. Συνεπώς, τα πρόστιμα που τους επεβλήθησαν συνιστούν παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης.²³⁷

Στην ελληνικού ενδιαφέροντος υπόθεση **Ρίζος και Ντάσκας** κατά Ελλάδας το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η απόφαση που καταδίκασε σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης τους προσφεύγοντες δημοσιογράφους ενέχει επέμβαση στο - προβλεπόμενο από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ - δικαίωμά τους σε ελεύθερη έκφραση. Εξετάζοντας αν η επέμβαση αυτή ήταν θεμιτή, υπό την έννοια αν εμπίπτει σε κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, έκρινε ότι η επέμβαση αυτή προβλεπόταν απ τον εθνικό νόμο²³⁸ και εμπίπτει στο θεμιτό σκοπό της προστασίας της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων (θιγομένων).

Ερευνώντας κατόπιν, αν το μέτρο αυτό (καταδίκη σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης) ήταν «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία», το Δικαστήριο σκέφθηκε ως εξής: «Η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί ένα από τα ουσιώδη θεμέλια σε μια δημοκρατική κοινωνία, ένα πρωταρχικό παράγοντα προόδου και ανάπτυξης ... όχι μόνο όσον αφορά τις «πληροφορίες» ή μόνο τις ευνοϊκές ή ανώδυνες και αδιάφορες «σκέψεις» αλλά και όσον αφορά τις κρίσεις που αντιτίθενται, πλήττουν ή προκαλούν ανησυχία. Αυτό είναι σύμφωνο προς τον πλουραλισμό, την ανοχή και το ανοιχτό πνεύμα, χωρίς τα οποία «δημοκρατική κοινωνία» δεν υπάρχει. Αυτή η ελευθερία υπόκειται βέβαια σε εξαιρέσεις, οι οποίες όμως πρέπει να ερμηνεύονται στενά... Το επίθετο «αναγκαίο» μέτρο έχει, κατά την έννοια του άρθρου 10 παρ.2, τη σημασία της «επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης»... *«Ο τύπος παίζει ένα ουσιώδη ρόλο σε μια δημοκρατική*

²³⁷ Dupuis και άλλοι κατά Γαλλίας, No. 1914/02. 7 Ιουνίου 2007

²³⁸ Βλ. άρθρα 57, 59, 914, 919, 920, 932 του ελληνικού Αστικού Κώδικα

**Ο δικαστής Χρ. Ροζάκης
και αντιπρόεδρος του
ΕΔΔΑ**

κοινωνία. Παρόλα αυτά δεν επιτρέπεται να περνάει κάποια όρια, κυρίως στην όσον αφορά στην προστασία της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων, έχει ωστόσο το χρέος να δημοσιοποιεί, με σεβασμό των καθηκόντων και ευθυνών του, τις πληροφορίες και τις σκέψεις του επάνω σε όλα τα θέματα γενικού ενδιαφέροντος²³⁹. Στο λειτούργημά του να παρέχει πληροφόρηση προστίθεται το δικαίωμα του κοινού να πληροφορείται... Η δημοσιογραφική ελευθερία περιλαμβάνει επιπλέον μια κάποια δόση υπερβολής, ακόμη και πρόκλησης²⁴⁰».

Εντούτοις, το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ δεν εγγυάται την ελευθερία έκφρασης χωρίς περιορισμούς, ακόμη κι όταν πρόκειται για ζητήματα σοβαρά από την άποψη του γενικού ενδιαφέροντος. Η παράγραφος 2 διευκρινίζει ότι η άσκηση της ελευθερίας του τύπου συνεπάγεται «καθήκοντα και ευθύνες». Όσον αφορά την απόδειξη της αλήθειας, το Δικαστήριο διακρίνει μεταξύ γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων. Τα πρώτα είναι συνιστούν αποδείξεις, ενώ οι δεύτερες δεν είναι δυνατόν να γίνουν αντικείμενο απόδειξης της ακρίβειάς τους. Όμως, «ακόμη κι όταν μια ανακοίνωση έχει το χαρακτήρα αξιολογικής κρίσης, η αναλογικότητα της επέμβασης εξαρτάται από μια επαρκή, πραγματική βάση, που να είναι ικανή να στηρίξει τις αιτιάσεις».

Ακολουθώντας το Δικαστήριο εκθέτει συνοπτικά την υπόθεση, αναφερόμενο στις παραδοχές των εθνικών δικαστηρίων ουσίας, τα οποία είχαν κρίνει ότι, πέραν των βάσιμων περιστατικών, οι περαιτέρω πληροφορίες ότι ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου της Άρτας ήταν φίλος των τριών εισαγγελικών λειτουργών και ότι αυτοί ήταν στο απυρόβλητο λόγω των πολιτικών τους σχέσεων, ήταν

²³⁹ Βλ. επίσης την απόφαση *Bladet Tromso et Stensaas* κατά Νορβηγίας, παρ.59

²⁴⁰ Βλ. επίσης την απόφαση *Thoma* κατά Λουξεμβούργου παρ.46

ασύστατες και είχαν προσβάλει την τιμή του ενάγοντος, εισαγγελικού λειτουργού. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δύο σχετικές φράσεις «δεν υπερέβαιναν τα όρια του σχολιασμού που ήταν ανεκτός σε μια υπόθεση της τρέχουσας επικαιρότητας». Έτσι κατέληξε ότι: «ενόψει του ουσιώδους ενδιαφέροντος του κοινού να πληροφορηθεί σχετικά με μια υπόθεση που αφορούσε τη λειτουργία της δικαστικής εξουσίας, δεν υπήρχε υπέρβαση στην εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των περιορισμών της ελευθερίας έκφρασης των προσφευγόντων και του νόμιμου σκοπού στον οποίο απέβλεπαν». Επομένως η καταδίκη τους ενείχε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

Σε μία απόφαση του τον Νοέμβριο του 2004 το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η καταδίκη των προσφευγόντων επειδή επενέβησαν στην ιδιωτική ζωή ενός μέλους του Κοινοβουλίου συνιστά παραβίαση του άρθρου 10²⁴¹. Το επίμαχο άρθρο αναφερόταν έμμεσα στην βουλευτή λέγοντας ότι ήταν παντρεμένη με κάποιον ο οποίος διώκεται ποινικά. Οι πολιτικοί πρέπει να δέχονται επέμβαση σε κάποιους τομείς της ιδιωτικής ζωής τους εφόσον η συμπεριφορά τους μπορεί να επηρεάσει τους ψηφοφόρους.

Στην υπόθεση Λιοναράκης κατά Ελλάδα (5 Ιουλίου 2007), ο αξέχαστος δημοσιογράφος και την περίοδο εκείνη παραγωγός μιας ραδιοφωνικής ζωντανής εκπομπής στην ΕΡΑ, διώχθηκε με την κατηγορία της δυσφήμιση εξ αιτίας των δηλώσεων που έκανε ένας δημοσιογράφος που ήταν φιλοξενούμενος στο στούντιο, σχετικά με την υπόθεση «Öcalan». Το δικαστήριο εξέτασε το γεγονός ότι ο δημοσιογράφος και ο συντονιστής δεν θα μπορούσαν να κριθούν με τον ίδιο τρόπο. Το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 (δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη) Παραβίαση του άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης)

²⁴¹ Karhuvaara και Pitalehti κατά Φινλανδίας, Νο 53678/00, 16/11/04

Στην υπόθεση **Ukrainian Media Group**, στην οποία η προσφεύγουσα εταιρεία, ιδιοκτήτρια καθημερινής εφημερίδας καταδικάστηκε ότι πρόσβαλλε τους υποψήφιους των προεδρικών εκλογών, το δικαστήριο θεώρησε ότι υπήρξε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης. Εξετάζοντας όλα τα στοιχεία και στην λογική ότι οι πολιτικοί είναι υποχρεωτικά εκτεθειμένοι στην κριτική, το δικαστήριο αποφάσισε ότι η καταδίκη του προσφεύγοντα ήταν δυσανάλογη με τον επιδιωκόμενο νόμιμο στόχο.

Τον Ιούνιο του 2005 το δικαστήριο έκρινε πώς δεν υπήρχε καμία παραβίαση στην υπόθεση **Independent News and media and Independent Newspapers Ireland Limited**. Οι εκδότες της εφημερίδας είχαν κατηγορηθεί για δυσφήμιση και τους είχαν επιβληθεί υπέρογκα πρόστιμα. Το θέμα ήταν εάν οι αποζημιώσεις ήταν ανάλογες με τις ζημιές στην φήμη των άλλων. Βασιζόμενο στην απόφαση Tolstoy Miloslavsky, το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι δεν υπήρχε παραβίαση του άρθρου 10.

Στην **Klein** κατά Σλοβακίας²⁴² το ΕΔΔΑ έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή ενός δημοσιογράφου κατηγορούμενου για δυσφήμιση σχετικά με την δημοσίευση ενός άρθρου όπου ένας ιερέας ζητούσε την απαγόρευση της αφίσας που διαφήμιζε την ταινία « The people vs Larry Flynt».

²⁴² Klein κατά Σλοβακίας, No 72208/01, 8/11/05

Το ΕΑΔΑ εξέτασε στην υπόθεση **Lomakin** κατά Ρωσίας μία προσφυγή ενός δικηγόρου που διώχτηκε επειδή κατηγορήσε μία δικαστή, ότι εκμεταλλεύεται την θέση της για να αποκτήσει ένα διαμέρισμα. Οι ισχυρισμοί θεωρήθηκαν προσωπική επίθεση παρά σχόλιο στην δικαστική διοίκηση και η προσφυγή κρίθηκε απαράδεκτη.

▲ Η Άννα Πολιτόφσκαγια πυροβολήθηκε στο διαμέρισμα της στη Μόσχα στις 7 Οκτωβρίου 2006. Ρωσίδα δημοσιογράφος, συγγραφέας και υπερασπιστής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έγινε γνωστή για τα ρεπορτάζ της στην Τσετσενία, εξοργίζοντας τις ρωσικές αρχές

ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Το 2006 ήταν το πιο βίαιο έτος για την παγκόσμια δημοσιογραφία. Συνολικά, έχασαν τη ζωή τους 110 εργαζόμενοι των Μίντια

Στην υπόθεση **Obukhova**²⁴³, το δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτη μία προσφυγή ενός δημοσιογράφου στον οποίο απαγορεύθηκε να διαδώσει πληροφορίες ούτε να ζητήσει αποζημίωση για ένα τροχαίο ατύχημα που προκλήθηκε από έναν δικαστή.

Το 2000 ο δημοσιογράφος της Περιφερειακής Κρατικής Ραδιοτηλεόρασης της Δημοκρατίας

της Τγνα της Σοβιετικής Ένωσης, **Aleksandr Grigoryevich Filatenko** καταδικάστηκε για δυσφήμιση. Αφορμή για τη δίωξη ήταν μια κρίσιμη ερώτηση που διατύπωσε κατά τη διάρκεια μιας ραδιοφωνικής ζωντανής εκπομπής του. Η ερώτηση, με αφορμή το σχόλιο ενός ακροατή, συσχετιζόταν με ένα γεγονός όπου ένα αυτοκίνητο που διαδήλωνε υπέρ του

²⁴³ Obukhova κατά Ρωσίας, Νο 34736/03, 1/1205

υποψηφίου του κόμματος Otechestvo, έσκισε τη σημαία της Δημοκρατίας της Τγνα σε μια περιοχή - έδρα του αντίπαλου πολιτικού κόμματος, το κινήματος Edinstvo. Ο Filatenko κατηγορήθηκε για δυσφήμιση, αλλά ο ίδιος αρνήθηκε ότι είπε κάτι τέτοιο. Το περιφερειακό δικαστήριο Kyzyl δέχτηκε ότι ο τρόπος με τον οποίο διατυπώθηκε η ερώτηση ήταν δυσφημιστικός. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε το αρχείο της συνέντευξης, το περιφερειακό δικαστήριο στηρίχθηκε απλώς στις καταθέσεις ενός μάρτυρα. Ο Filatenko βρέθηκε ένοχος για δυσφήμιση και του επιβλήθηκε πρόστιμο περίπου 347 ευρώ για αποζημίωση.

Στην απόφαση του, στις 6 Δεκεμβρίου 2007, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δηλώνει ότι η δικαστική απόφαση παραβιάζει το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ. Το δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι, κατά γενικό κανόνα, οποιεσδήποτε απόψεις και πληροφορίες που δημοσιεύονται κατά τη διάρκεια μιας εκλογικής εκστρατείας πρέπει να θεωρούνται μέρος μιας συζήτησης δημόσιου ενδιαφέροντος. Ομοίως, η καταδίκη ενός δημοσιογράφου για τη διατύπωση μιας ερώτησης με έναν ορισμένο τρόπο, παρακωλύει σοβαρά τη λειτουργία του Τύπου σε ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος. Επιπλέον η χρονική στιγμή (αμέσως πριν από τις εκλογές) και ο σκοπός της εκπομπής (ανάπτυξη ζωηρής πολιτικής συζήτησης) δικαιολογούν μια υπερβολή στο δημοσιογραφικό ύφος. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα ρωσικά δικαστήρια απέτυχαν να αξιολογήσουν επαρκώς τα περιστατικά και δεν αιτιολόγησαν ικανοποιητικά το δυσφημιστικό χαρακτήρα της ερώτησης Filatenko. Επιπλέον, δεν έχει υπάρξει καμία ένδειξη ότι γίνεται ευθεία προσωπική επίθεση ενώ δεν αμφισβητείται η καλή πίστη του Filatenko.

Σύμφωνα με το δικαστήριο ο δημοσιογράφος δεν μπορεί να επικριθεί για την αποτυχία διασταύρωσης των γεγονότων, λόγω της ζωντανής αναμετάδοσης της εκπομπής ενώ την ίδια στιγμή στο στούντιο παραβρισκόταν ένας αντιπρόσωπος του κόμματος Edinstvo και κλήθηκε να απαντήσει στην ερώτηση. Το δικαστήριο επομένως κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η

παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης του Filatenko δεν ήταν δικαιολογημένη αρκετά, και ως εκ τούτου παραβίασε το άρθρο 10 της Συνθήκης²⁴⁴.

Σε δύο άλλες αποφάσεις του, το ΕΔΔΑ έχει ενισχύσει την προστασία των δημοσιογραφικών πηγών σύμφωνα με το άρθρο 10 της Σύμβασης. Η υπόθεση **Voskuil** κατά Ολλανδίας αφορά την άρνηση του προσφεύγοντα να αποκαλύψει την πηγή του για δύο άρθρα τα οποία είχε γράψει για την εφημερίδα SP! TS και σε μία προσπάθεια να τον αναγκάσουν να ομολογήσει, τέθηκε υπό κράτηση για περισσότερο από δύο εβδομάδες. Ο **Voskuil** είχε κληθεί για να εμφανιστεί ως μάρτυρας υπεράσπισης τριών ατόμων που κατηγορούνταν για διακίνηση όπλων. Οι δικαστικές αρχές παρότρυναν τον δημοσιογράφο να αποκαλύψει την ταυτότητα μιας πηγής προς όφελος τόσο του κατηγορουμένου αλλά και της ακεραιότητας της αστυνομίας και των δικαστικών αρχών. Ο Voskuil επικαλέσθηκε το δικαίωμά του να μη μιλήσει και στη συνέχεια, οι δικαστές διέταξαν την άμεση κράτηση του.

Δύο εβδομάδες αργότερα το Εφετείο αποφάσισε να αναστείλει τη διαταγή της κράτησης του προσφεύγοντος. Στο Στρασβούργο ο Voskuil προσέφυγε για παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου σύμφωνα με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η προστασία των πηγών ενός δημοσιογράφου είναι μια βασική προϋπόθεση για την ελευθερία Τύπου, όπως αυτή αντανακλάται στα διάφορα διεθνή όργανα συμπεριλαμβανομένης της σύστασης P (2000) 7 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η εντολή για την αποκάλυψη μιας πηγής μπορεί μόνο να δικαιολογηθεί από έναν εξαιρετικά σημαντικό δημόσιου συμφέροντος. Το δικαστήριο τελικά διαπίστωσε ότι το κυβερνητικό ενδιαφέρον για τη γνώση της ταυτότητας της

²⁴⁴ Filatenko κατά Ρωσίας, No. 73219/01, 6 Δεκεμβρίου 2007

πηγής δεν ήταν επαρκές για να υπερτερεί της δημοσιογραφικής αρχής την προστασία της. Επομένως υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10.

Η υπόθεση **Εκδοτική Εταιρία «Αλήθεια»**, αφορά στη δίωξη για δυσφήμιση του εκδότη και τον διευθυντή έκδοσης, Αλέκο Κωνσταντινίδη, της καθημερινής εφημερίδας «Αλήθεια». Τα δύο πρόσωπα κατηγορήθηκαν, μετά την δημοσίευση στην εφημερίδα, μιας σειράς άρθρων όπου διαφαινόταν ότι ένας πρώην υπουργός Άμυνας, ήταν διεφθαρμένος. Σύμφωνα με την τελική απόφαση του ανώτατου δικαστηρίου, τα άρθρα όχι μόνο απέδιδαν ποινικές ευθύνες αλλά δυσφημούσαν τον χαρακτήρα του πολιτικού, παρουσιάζοντας τον ως αδίστακτο εγκληματία.

Η έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων και η σοβαρότητα των ισχυρισμών κατέδειξαν την ύπαρξη της κακοβουλίας εκ μέρους των υποψηφίων καθώς επίσης και της πρόθεσής τους να δυσφημήσουν το πρώην υπουργό. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στις 22 Μαΐου 2008, σημείωσε ότι τα κυπριακά δικαστήρια είχαν κάνει μια ισορροπημένη εξέταση της υπόθεσης και είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν αποδείξει αρκετά τους ισχυρισμούς τους. Πράγματι, τα εσωτερικά δικαστήρια είχαν διαπιστώσει ότι οι προσφεύγοντες είχαν ενεργήσει κακόβουλα και κατά τρόπο οφθαλμοφανή δεν είχαν λάβει υπόψη τις αρχές της δημοσιογραφίας. Το υποστήριξε ομόφωνα ότι δεν είχε υπάρξει καμία παραβίαση του άρθρου 10.²⁴⁵

²⁴⁵ Εκδοτική Εταιρία Αλήθεια & Κωνσταντινίδης κατά Κύπρου, Νο. 17550/03, 22 Μαΐου 2008

Μετά από διάφορες επιτυχείς προσφυγές ενώπιον του δικαστηρίου του Στρασβούργου στο πεδίο της ελευθερίας του δημοσιογραφικού ρεπορτάζ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην πρόσφατη απόφαση **Flux** κατά Μολδαβίας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η καταδίκη της εφημερίδας Flux δεν θεωρείται παραβίαση του άρθρου 10 της Συνθήκης²⁴⁶. Η εφημερίδα προσέφυγε στο Στρασβούργο σύμφωνα με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, ισχυριζόμενη ότι η επέμβαση στο δικαίωμά της ελευθερίας της έκφρασης από τα μολδαβικά δικαστήρια, δεν ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Flux 24/4/2009

μορφή έρευνας σχετικά με τα θέματα που αναφέρθηκαν στην ανώνυμη επιστολή. Επιπλέον το δικαίωμα της απάντησης από τον προϊστάμενο απορρίφτηκε από την εφημερίδα. Το δικαστήριο εντούτοις, καθιστά σαφές ότι το δικαίωμα στη ελευθερία έκφρασης δεν παρέχει στις εφημερίδες το απόλυτο δικαίωμα να ενεργούν κατά τρόπο ανεύθυνο χρεώνοντας στα άτομα εγκληματικές πράξεις. Κάνει

²⁴⁶ Το 2003 η Flux δημοσίευσε ένα άρθρο κατά ενός γυμνασίου στην περιοχή Chisinau, επικρίνοντας αισθητά τον διευθυντή του. Το άρθρο αναφερόταν σε μια ανώνυμη επιστολή που είχε λάβει από τους γονείς των μαθητών. Η επιστολή ισχυρίστηκε μεταξύ άλλων ότι ο διευθυντής λάμβανε χρήματα από δωροδοκίες μέχρι 500 δολάρια, για την εγγραφή των παιδιών στο σχολείο. Η Flux αρνήθηκε να δημοσιεύσει σε σύντομο χρόνο την απάντηση από το διευθυντή του σχολείου. Το κείμενο της απάντησης, που δημοσιεύθηκε έπειτα σε μια άλλη εφημερίδα, χαρακτήρισε τις πληροφορίες ως ανυπόστατες. Η Flux κατηγορούμενη ότι ενήργησε αντίθετα προς τη δημοσιογραφική ηθική, εξέδωσε ένα νέο άρθρο όπου εμφανίζει πρόθυμα πρόσωπα να καταθέσουν στο δικαστήριο για την υπόθεση των δωροδοκιών. Το δικαστήριο δήλωσε ότι δεν είχε κανέναν λόγο να θεωρήσει τους τρεις μάρτυρες της Flux δεν εντόπισε καμία απόδειξη κατά του διευθυντή. Η απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου επιβεβαιώθηκε από το Εφετείο του Chisinau. Η εφημερίδα υποχρεώθηκε σε απολογία και σε πρόστιμο ύψους 88 ευρώ.

λόγο επίσης για μη επαγγελματική συμπεριφορά της εφημερίδας και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εφημερίδα αμέλησε τις αρχές της και υπονόμεισε έτσι τα δικαιώματα της Σύμβασης. Η επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης θεωρήθηκε δικαιολογημένη και το δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν έχει υπάρξει καμία παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης²⁴⁷.

Το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ περιλαμβάνει την ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών μέσω της ραδιοτηλεοπτικής

²⁴⁷ Τρεις δικαστές διαφώνησαν με την απόφαση, υποστηρίζοντας ότι σε αυτήν την περίπτωση το δικαστήριο έδωσε περισσότερη αξία στην επαγγελματική συμπεριφορά των δημοσιογράφων απ'ό,τι στην υπόθεση της δωροδοκίας. Εκφράζουν το φόβο ότι αυτή η απόφαση μειώνει την προστασία της ελευθερίας έκφρασης. Βλ. Απόφαση Flux κατά Μολδαβίας, Νο. 22824/04, 29 Ιουλίου 2008

αναμετάδοσης.²⁴⁸ Η τρίτη πρόταση της α' παραγράφου του άρθρου 10 τονίζει ωστόσο ότι: «Αυτό το άρθρο δεν πρέπει να αποτρέπει τα κράτη από το να ρυθμίζουν τις αδειοδοτικές διαδικασίες σε τηλεοπτικές και κινηματογραφικές επιχειρήσεις»²⁴⁹.

Το Μάρτιο του 1990 το δικαστήριο εξέδωσε την πρώτη απόφαση που αφορούσε τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ. Στην υπόθεση **Groppera Radio AG** και άλλοι, κατέληξε ότι η απαγόρευση που επέβαλαν οι ελβετικές αρχές στην εκ νέου αναμετάδοση ιταλικών προγραμμάτων από την καλωδιακή τηλεόραση της Ελβετίας, δεν έθιξε το δικαιώματα των εταιριών αυτών να λάβουν και να μεταδώσουν πληροφορίες και ιδέες, σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 10.

Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ είπε ότι η απαγόρευση δεν είναι εκτός της διακριτικής ευχέρειας του κράτους να επέμβει στην άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης. «Δεν πρόκειται για μια μορφή λογοκρισίας κατά του περιεχομένου των προγραμμάτων αυτών, αλλά είναι ένα μέτρο που στρέφεται εναντίων του καναλιού, το οποίο οι ελβετικές αρχές δικαίως αντιμετώπισαν ως ένα τηλεοπτικό σταθμό που δρα εκτός από τα σύνορα του κράτους, παρακάμπτοντας τους κανόνες του τηλεπικοινωνιακού συστήματος της χώρας»²⁵⁰.

Δύο μήνες αργότερα, το Μάιο το δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση **Autronic AG**, που αφορούσε την άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν σε μια εταιρία ηλεκτρικών ειδών να λαμβάνει αποκωδικοποιημένα τηλεοπτικά κανάλια, μέσω ενός σοβιετικού τηλεπικοινωνιακού δορυφόρου. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η απαγόρευση ήταν δικαιολογημένη εξαιτίας της έλλειψης οργάνωσης στο κρατικό τηλεπικοινωνιακό καθεστώς και ότι τελικά δεν υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης. Τονίζοντας το γεγονός ότι η απαγόρευση υπηρετούσε νόμιμους σκοπούς - αποτροπή της αταξίας στο τηλεπικοινωνιακό σύστημα και της διαρροής

²⁴⁸ Βλ. Sacchi κατά Ιταλίας, (12/3/1976), No 6452/74

²⁴⁹ Βλ. Cable Music Europe Ltd κατά Ολλανδίας (29/11/1993) No 18033/91

²⁵⁰ Groppera Radio AG και άλλοι κατά Ελβετίας, (28 Μαρτίου 1990)

απόρρητων πληροφοριών - το δικαστήριο του Στρασβούργου κατέληξε ότι οι ελβετικές αρχές δεν υπερέβησαν το πεδίο των αρμοδιοτήτων τους σχετικά με την κρατική επέμβαση στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Επεσήμανε επίσης, την μεγάλη τεχνολογική και θεσμική πρόοδο στον τομέα της δορυφορικής αναμετάδοσης και τόνισε τη σημασία της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη Διασυνοριακή Τηλεόραση²⁵¹.

Στην υπόθεση **Informationsverein Lentia**

και άλλοι κατά Αυστρίας, το Νοέμβριο του 1993, το ΕΔΔΑ ασχολήθηκε για πρώτη φορά με το ζήτημα του κρατικού μονοπωλίου και αποφάσισε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10.

Ένα σωματείο ζήτησε το 1978 άδεια να συστήσει κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης για προγράμματα σχετικά με τα Δικαιώματα των μελών του. Το αίτημα απορρίφθηκε τελικά από τα δικαστήρια της Αυστρίας, με τη σκέψη ότι ο οικείος συνταγματικός νόμος έχει εισαγάγει ένα σύστημα αδειοδότησης, που συμμορεύεται με το άρθρο 10 παρ.1 της ΕΣΔΑ, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αντικειμενικότητα και η πολυφωνία, με τη λειτουργία του Ιδρύματος Αυστριακών Ραδιοεκπομπών, ενώ η διασπορά των ραδιοεκπομπών θα κατέληγε σε ματαιώση του σκοπού αυτού. Ακολούθησαν ανάλογες απορριπτικές αποφάσεις σε άλλες πέντε παρεμφερείς υποθέσεις. Σε αυτή την περίπτωση το ΕΔΔΑ δέχτηκε ότι το Αυστριακό μονοπωλιακό σύστημα ήταν ικανό να συμβάλλει στην ποιότητα και την αρμονία των προγραμμάτων, παρά τις δυσκολίες που επέφεραν οι περιορισμοί της εθνικής ρυθμιστικής αρχής. Το δικαστήριο ωστόσο δέχτηκε ότι οι παρεμβάσεις που προκάλεσε το

Το άρθρο 10 περιλαμβάνει και το τεχνικό κομμάτι της μετάδοσης των πληροφοριών με οποιοδήποτε μέσο

²⁵¹ Βλ. Υπόθεση Autronic AG κατά Ελβετίας, (27/05/1990), A No 178.

μονοπωλιακό καθεστώς στους προσφεύγοντες «δεν ήταν απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία» :

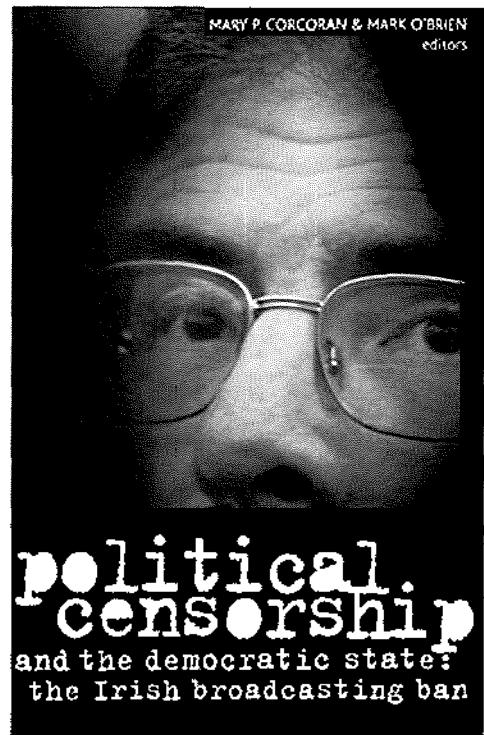
- Το δικαστήριο πρώτα τόνισε τον θεμελιώδη ρόλο της ελευθερίας στη έκφραση σε μια δημοκρατική κοινωνία, ιδίως όπου, μέσω του Τύπου, γίνεται μετάδοση πληροφοριών και ιδεών γενικού ενδιαφέροντος, τις οποίες προσλαμβάνει το κοινό.
- Δεύτερον ο πλουραλισμός, του οποίου το κράτος είναι ο μόνος εγγυητής, είναι μια πολύ σπουδαία αρχή που πρέπει να διέπει τα ΜΜΕ
- Επιπλέον ο μακροπρόθεσμος χαρακτήρας των περιορισμών που επιβάλλει ένα μονοπωλιακό καθεστώς στην ελευθερία της έκφραση μπορεί να αιτιολογηθεί μόνο εάν συντρέχει εξαιρετική ανάγκη. Αλλά ως αποτέλεσμα της τεχνικής πρόόδου που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, τέτοιοι περιορισμοί δεν δικαιολογούνται, λόγω της πληθώρας καναλιών και προγραμμάτων. Έχασαν επίσης πολύ από τον λόγο ύπαρξης τους επειδή δημιουργήθηκαν πολλά άλλα κανάλια με σκοπό να προσελκύσουν το Αυστριακό κοινό, και η απόφαση του εθνικού δικαστηρίου αναγνώρισε τη νομιμότητα της καλωδιακής μετάδοσης τους. Τέλος, δεν υπήρχαν ανάλογα αλλά λιγότερο περιοριστικά μέτρα: για παράδειγμα σε άλλες χώρες είτε εκδίδονταν άδειες με περιορισμούς στο περιεχόμενο είτε υπήρχαν συγκεκριμένοι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους συμμετείχε ο ιδιωτικός τομέας στην εθνική επιχείρηση των ΜΜΕ. Οι φόβοι της αυστριακής κυβέρνησης - ότι λόγω του μικρού μεγέθους της αγοράς δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει ένας ικανοποιητικός αριθμός ιδιωτικών και κρατικών σταθμών, χωρίς να δημιουργηθεί «ιδιωτικό μονοπώλιο» - δεν είχαν

βάση αφού το παράδειγμα άλλων ευρωπαϊκών χωρών επιβεβαιώνει το αντίθετο²⁵².

Άλλη μια αυστριακού ενδιαφέροντος υπόθεση, η **Telesystem Tyrol Kabeltelevision**, τελικά διαγράφηκε από τη λίστα του δικαστηρίου έπειτα από ένα φιλικό διακανονισμό που έγινε μεταξύ της κυβέρνησης και του προσφεύγοντα. Σύμφωνα με την Επιτροπή, που εξέτασε την υπόθεση, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10. Η κυβέρνηση δεν είχε επιτρέψει στην προσφεύγουσα εταιρία, η οποία μετέδιδε τηλεοπτικά προγράμματα μέσω καλωδίων, να αναμεταδώσει απευθείας πληροφορίες. Μετά την απόφαση της Επιτροπής ΔΤΑ, το εθνικό συνταγματικό δικαστήριο νομιμοποίησε κάθε τέτοια προσπάθεια²⁵³.

Στην υπόθεση Radio ABC (η απόφαση εκδόθηκε τον Οκτώβριο 1997), το δικαστήριο ανέτρεξε στην προηγούμενη υπόθεση (Informationsverein Lentia) και είπε ότι «διαπιστώνουμε με ικανοποίηση ότι η Αυστρία είχε δημιουργήσει μια νέα νομοθεσία προκειμένου να συμμορφωθεί με τις διεθνείς υποχρεώσεις της»²⁵⁴. Ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ τη χρονιά που εκδικάζονταν η υπόθεση και σκόπευε να δώσει τέλος στο μονοπωλιακό καθεστώς στα ΜΜΕ της χώρας.

Ανάλογα το 2000, η υπόθεση Tele 1 **Privatfernsehgesellschaft mbH** αφορούσε την μη έκδοση άδειας σε μια ιδιωτική εταιρία να εγκαταστήσει και να λειτουργήσει ένα επίγειο αναμεταδότη στην περιοχή της

Καμπάνια για τους περιορισμούς αναμετάδοσης στα Ιρλανδικά ΜΜΕ

²⁵² Informationsverein Lentia και άλλοι κατά Αυστρίας (24/11/1993) A No 276

²⁵³ Telesystem Tyrol Kabeltelevision κατά Αυστρίας, (9/6/1997)

²⁵⁴ Radio ABC κατά Αυστρίας, (20/10/1997)

Βιέννης. Το ΕΔΔΑ αποφάσισε πως υπήρξε παραβίαση της ΕΣΔΑ το διάστημα 1993 - 1996, όταν δεν υπήρχε πρόβλεψη στην εθνική νομοθεσία για την αδειοδότηση ιδιωτικών καναλιών. Αναφορικά με την περίοδο 1996 -1997, το δικαστήριο, ωστόσο δεν θεωρεί ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10. Σύμφωνα με την απόφαση τους συνταγματικού δικαστηρίου της χώρας στις 27 Σεπτέμβρη 1995, οι ιδιωτική ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί είχαν το ελεύθερο να μεταδώσουν τα προγράμματα τους μέσω καλωδίων χωρίς περιορισμούς, ενώ η μετάδοση από επιγείους σταθμούς παρέμενε προνόμιο της κρατικής ραδιοτηλεόρασης. Αν και οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν αυτή την κατάσταση, το ΕΔΔΑ απέρριψε την αίτηση τους με τον ισχυρισμό ότι όλα τα σπίτια στη Βιέννη είχαν πρόσβαση σε καλωδιακή τηλεόραση²⁵⁵.

Τον Ιούνιο 2001 το δικαστήριο του Στρασβούργου εξέτασε την υπόθεση **Vgt Verein gegen Tierfabriken** σχετικά με την απαγόρευση από τις ελβετικές αρχές της μετάδοσης μιας διαφήμισης μέσω της κρατικής τηλεόρασης και ραδιοφώνου, εξαιτίας του «πολιτικού της χαρακτήρα». Η διαφήμιση κατηγορούσε την εκτροφή ορισμένων ζώων σε βιομηχανίες. Το ΕΔΔΑ παραμέρισε το γεγονός ότι η απαγόρευση μιας διαφήμισης πολιτικής φύσης έγινε προκειμένου να αποτραπούν οικονομικά ισχυρές ομάδες από το να αποκτήσουν αυξημένα προνόμια στην πολιτική, όπως δήλωσε η ελβετική κυβέρνηση. Σύμφωνα με το δικαστήριο η απαγόρευση της σε ορισμένα μόνο ΜΜΕ δεν εξυπηρετεί την παραπάνω «κοινωνική ανάγκη». Επιπλέον, η προσφεύγοντες δεν ήταν μια οικονομικά ισχυρή ομάδα με συγκεκριμένες πολιτικές φιλοδοξίες. Συνεπώς το ΕΔΔΑ κατέληξε ότι οι λόγοι με τους οποίους οι εθνικές αρχές δικαιολόγησαν την απαγόρευση της εν λόγω διαφήμισης ήταν « άσχετοι και ανεπαρκείς» και δεν ήταν απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία, άρα υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης ΔΤΑ²⁵⁶.

²⁵⁵ Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH κατά Αυστρίας (21/9/2001), No 32240/96

²⁵⁶ Vgt Verein gegen Tierfabriken κατά Ελβετίας, 28 Ιουνίου 2001, No 24699/94

Το ΕΔΔΑ στη συνέχεια αποφάσισε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 στην υπόθεση Demuth σχετικά με τη μη έκδοση άδειας για την καλωδιακή αναμετάδοση ενός ειδικού προγράμματος για αυτοκίνητα. Το δικαστήριο τόνισε ότι το αδειοδοτικό σύστημα στην Ελβετία βασίζεται στα όσα ορίζει η τρίτη πρόταση του άρθρου 10§1, εφόσον οι αρμοδιότητες της κυβέρνησης στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων. Όσον αφορά στην ύπαρξη ανάγκης για τη συγκεκριμένη απαγόρευση, η ουσία του προγράμματος που πρότεινε ο προσφεύγωντας δεν συνάδει με τους όρους της Πράξης για το Ραδιόφωνο και την Τηλεόραση. Οι ελβετικές αρχές έκριναν βάση της προϋπόθεσης ότι τα τηλεοπτικά προγράμματα πρέπει να υπηρετούν το κοινό συμφέρον – και επιπλέον δεν υπερέβησαν τη διακριτική ευχέρεια που τους παρέχει η ΕΣΔΑ²⁵⁷.

Η υπόθεση Informationsverein Lentia επανήλθε ενοποιώ του δικαστηρίου τον Νοέμβριο 2002, όταν δεν δόθηκε η άδεια σε μια εταιρία που ήθελε να μεταδίδει ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα αποκλειστικά σε κατοίκους μιας συγκεκριμένης περιοχής. Η εταιρία θεώρησε ότι παρά την δεδουλευμένη της απόφασης Informationsverein Lentia, δεν θα μπορούσε να λάβει την άδεια. Τελικά η υπόθεση διεγράφη από το πινάκιο, λόγω του φιλικού διακανονισμού που επιτευχθεί μεταξύ των δύο πλευρών²⁵⁸.

Σε μια απόφαση που εξέδωσε τον Ιούλιο 2003, το δικαστήριο δέχτηκε ότι η απαγόρευση της διαφήμισης μιας θρησκευτικής συνάντησης μέσω της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, μπορεί να αιτιολογηθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 10.²⁵⁹ Πρώτον, η επίδραση των οπτικοακουστικών ΜΜΕ ήταν πιο άμεση και ισχυρή από ότι ο Τύπος. Δεύτερον, υπήρχε μεγάλη διαφορά μεταξύ της διαφήμισης, η οποία ήταν στοχευόμενη, από ένα πρόγραμμα που οφείλει να είναι

²⁵⁷ Demuth κατά Ελβετίας, 5 Νοεμβρίου 2002, No 38743/97.

²⁵⁸ Informationsverein Lentia κατά Αυστρίας (No 2) (φιλικός διακανονισμός), No 37093/97, 28 Νοεμβρίου 2002.

²⁵⁹ Βλ. Απόφαση Murphy κατά Ιρλανδίας, 10 Ιουλίου 2003, No 44179/98

αμερόληπτο, ουδέτερο και ισορροπημένο. Τέλος, δεν φάνηκε να υπάρχει σαφής συναίνεση μεταξύ των κρατών - μελών του ΣτΕ, όσον αφορά στο θέμα της αναμετάδοσης θρησκευτικών διαφημιστικών σποτ.

Με το ζήτημα των αδειοδοτήσεων έχει ασχοληθεί στο παρελθόν και η Επιτροπή ΔτΑ. Το 1968 σε μια απόφαση, δήλωσε ότι ο όρος « επιτρέπω» στο άρθρο 10§1, « δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκλείει με οποιοδήποτε τρόπο το μονοπώλιο της κρατικής ραδιοτηλεόρασης»²⁶⁰. Ωστόσο, το 1976 σε μια απόφαση που αφορούσε το εθνικό καλωδιακό μονοπωλιακό καθεστώς των ΜΜΕ στην Ιταλία, το δικαστήριο εξέφρασε την πρόθεση να επανεξετάσει την άποψη του για τα εθνικά μονοπώλια στο πεδίο των ηλεκτρονικών ΜΜΕ²⁶¹.

Το Δεκέμβριο 1978 σε μια υπόθεση που αφορούσε την άσκηση ποινικών διώξεων κατά ατόμων, οι οποίοι είχαν οργανώσει μια εκστρατεία για να διαφημίσουν παράνομα τηλεοπτικά προγράμματα, η Επιτροπή επεσήμανε ότι το κράτος οφείλει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή ανάλογων περιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 10²⁶². Το Μάιο του 1984 σε μια άλλη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε απαράδεκτη την υπόθεση σχετικά με μια απαγόρευση μετάδοσης ενός συγκεκριμένου τηλεοπτικού προγράμματος²⁶³.

Η Επιτροπή ξανάσχολήθηκε με ζητήματα αδειοδότησης τον Μάρτιο 1986, κηρύττοντας απαράδεκτη την προσφυγή εργαζομένων σε ένα ραδιοφωνικό σταθμό που εξέπεμπε χωρίς την απαραίτητη άδεια. Η Επιτροπή είπε ότι:

²⁶⁰ Χ κατά Σουηδίας, (7/2/1968), Νο 3071/67.

²⁶¹ Sacchi κατά Ιταλίας, 12 Μαρτίου 1976, Νο 6452/74

²⁶² Χ κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 4 Δεκεμβρίου 1978, Νο 8266/78

²⁶³ Radio 24 AG, S., W. και Α. κατά Ελβετίας, 17 Μαΐου 1986 Νο 10799/84

«Εφόσον ένα κράτος μπορεί να καταρτίσει νομοθεσία σχετικά με τις άδειες αναμετάδοσης των ΜΜΕ, πρέπει επίσης να θεσπίζει κανόνες που να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των μέσων με τα όσα ορίζει η άδεια»²⁶⁴.

Ωστόσο, σε μια απόφαση τον Οκτώβριο 1986 που αφορούσε στην μη έκδοση άδειας σε ορισμένους τοπικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, επειδή δεν πληρούσαν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, η Επιτροπή είπε ότι:

«Τα κράτη δεν έχουν την απεριόριστη διακριτική ευχέρεια στο πεδίο των αδειοδοτήσεων. Παρ' ότι, οι ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις δεν εγγυώνται τα δικαιώματα που προστατεύονται από την ΕΣΔΑ, η άρνηση έκδοσης άδειας λειτουργίας από το κράτος πρέπει να γίνεται με σωστά και δίκαια κριτήρια και να μην αντιτίθεται στις αρχές που εκφράζονται στο προοίμιο και τα άρθρα της ΕΣΔΑ. Για αυτό το λόγο, ένα αδειοδοτικό σύστημα που δεν σέβεται τον πλουραλισμό και την ανοχή - απαραίτητα στοιχεία σε μια δημοκρατική κοινωνία - δεν συνάδει με το άρθρο 10§1 της Σύμβασης»²⁶⁵.

Το Ιούλιο 1991 κατατίθεται ενώπιον της Επιτροπής μια προσφυγή από μια μη κερδοσκοπική οργάνωση στην οποία συμμετείχαν ολλανδικά ραδιόφωνα και τηλεοπτικοί σταθμοί. Η οργάνωση κατήγγειλε τους διοργανωτές ποδοσφαιρικών αγώνων επειδή ζητούσαν χρήματα για την μετάδοση των ματς. Η Επιτροπή παραδέχθηκε ότι η αρμόδια κυβέρνηση δεν ήταν υποχρεωμένη υπό το άρθρο 10 να διασφαλίσει το δικαίωμα της δωρεάν αναμετάδοσης τέτοιων αγώνων αφού οι αγώνες ποδοσφαίρου γενικότερα χρηματοδοτούνται από τα εισιτήρια που πληρώνουν οι θεατές και τα ποσά που καταβάλουν οι τηλεοράσεις και τα ραδιόφωνα προκειμένου να μεταδώσουν

²⁶⁴ Χ και άλλοι κατά Βελγίου (Radio Scorpio), 5/3/1986 No 10405/83. Βλ. επίσης υπόθεση Freie Rundfunk AG i GR κατά Γερμανίας, 4/3/1987, No 9675/82

²⁶⁵ Verein Alternatives Lokalradio Bern και Verein Radio Dreyeckland Basel κατά Ελβετίας, 16 Οκτωβρίου 1986, No 10746/84.

τους αγώνες. Η προσφυγή θεωρήθηκε απαράδεκτη από την Επιτροπή.²⁶⁶

Το 1993 η Επιτροπή κήρυξε απαράδεκτες ακόμη σχετικές πέντε προσφυγές. Οι δυο πρώτες, τον Ιανουάριο αφορούσαν την μη έκδοση άδειας μετάδοσης σε ένα μεμονωμένο άτομο, σύμφωνα με τη Σουηδική νομοθεσία και την αφαίρεση της άδειας από μη - κερδοσκοπικές επιχειρήσεις επειδή μετέδιδαν διαφημιστικά μηνύματα²⁶⁷. Στην τρίτη υπόθεση η ισπανικές αρχές αρνήθηκαν τη χορήγηση επιπλέον συχνοτήτων σε τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, δεδομένου ότι ο προσφεύγωντας στόχευε στην εξαγορά πολλών τοπικών σταθμών έτσι ώστε να δημιουργήσει ένα εθνικό δίκτυο²⁶⁸. Η τέταρτη προσφυγή αφορούσε τα πρόστιμα που υπεβλήθησαν σε τηλεοπτικές ενημερωτικές επιχειρήσεις επειδή μετέδιδαν έμμεσα διαφημιστικά μηνύματα²⁶⁹.

Τον Νοέμβριο 1993 και τον Ιανουάριο 1994, η Επιτροπή έκρινε απαράδεκτες δύο υποθέσεις στις οποίες δεν επιτράπη σε ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις να μεταδώσουν τα προγράμματα τους μέσω του Ολλανδικού καλωδιακού δικτύου. Παραδέχτηκε ότι οι περιορισμοί στόχευαν στην διατήρηση ενός πλουραλιστικού, μη εμπορικού συστήματος, στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης και της γνώμης και εξυπηρετούσαν το νόμιμο σκοπό της «προστασίας των δικαιωμάτων των άλλων». Η απαγόρευση στις προσφεύγουσες επιχειρήσεις έγινε διότι δεν μπορεί να θεωρηθούν ως ξένες εταιρίες²⁷⁰.

²⁶⁶ Nederlandse Omroepprogramma Stichting κατά Ολλανδίας, 11/7/1991, No 13920/88

²⁶⁷ V. Nydahl κατά Σουηδίας, (11/1/1993), No 17505/90 Røda Korsets Ungdomsförbund και άλλοι κατά Σουηδίας (15/1/1993), No 18424/91

²⁶⁸ M. N κατά Ισπανίας, 6/7/1993, No 18353/91. Βλ. επίσης τις προσφυγές M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (20/3/1972, No 4750/71), X και Y κατά Βελγίου (13/5/1982, No 8962/80) και Barroud κατά Γαλλίας (7/5/1984, No 9720/87)

²⁶⁹ Nederlandse Omroepprogramma Stichting κατά Ολλανδίας, 11/7/1991, No 13920/88

²⁷⁰ Βλ. υποθέσεις Cable Music Europe Ltd κατά Ολλανδίας (29/11/1993, No 18033/91) και X. SA κατά Ολλανδίας (11/1/1994, No 21472/93).

Σε άλλες υποθέσεις τον Μάιο 1994, οι οποίες επίσης κρίθηκαν απαράδεκτες, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι η απαγόρευση ζωντανών τηλεοπτικών συνεντεύξεων ή δηλώσεων από άτομα που φανερά υποστηρίζουν οργανώσεις που συνδέονται με την Sinn Féin²⁷¹, συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντα, δημοτικού συμβούλου, σύμφωνα με το άρθρο 10²⁷². Σημειώνεται ότι οι προκείμενοι περιορισμοί δεν υπεβλήθησαν στα λόγια που ειπώθηκαν αλλά στον τρόπο έκφρασης τους.

Τον Ιανουάριο 1997, η Επιτροπή θεώρησε απαράδεκτη την προσφυγή σχετικά με την καταδίκη ενός τηλεοπτικού σταθμού, ο οποίος μετέδωσε πλάνα από τοιχογραφίες στο εσωτερικό ενός θεάτρου, χωρίς να καταβάλλει στον καλλιτέχνη το ποσό που δικαιούται²⁷³.

Η Επιτροπή δέχτηκε ότι η ελευθερία στη μετάδοση πληροφοριών και ιδεών, όπως περιέχεται στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης που εγγυάται από το άρθρο 10, δεν θεωρείται ότι περιλαμβάνει το γενικό και απρόσκοπτο δικαίωμα κάθε ιδιώτη ή οργανισμού να «αγοράζει» τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό χρόνο προκειμένου να εκφράσει τις απόψεις τους. Δήλωσε ωστόσο ότι το να μη δίνεται ραδιοτηλεοπτικός χρόνος σε μια ή περισσότερες ομάδες ατόμων, μπορεί υπό συγκεκριμένες συνθήκες να δημιουργήσει πρόβλημα στο άρθρο 10 (είτε μόνο του είτε σε συνδυασμό με

²⁷¹ Η Sinn Féin είναι ένα πολιτικό κόμμα στην Ιρλανδία. Με τη σημερινή του μορφή υπάρχει από τον Ιανουάριο 1970 και αρχηγός του είναι ο Τζέρι Αντάμς. Το κόμμα ιδρύθηκε για πρώτη φορά το 1905 και διαθέτει αριστερή ιδεολογία. Είναι ιστορικά συνδεδεμένο με την οργάνωση IRA. Στα Ιρλανδικά Sinn Féin σημαίνει «ο εαυτός μας» ή «εμείς». Σήμερα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο κόμμα στη Βόρεια Ιρλανδία.

²⁷² Brind και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου (9/5/1994, No 18714/91), McLaughlin κατά Ηνωμένου Βασιλείου (9/5/1994, No 18759/91). Σε αυτή την υπόθεση, μένοντας πιστή στις προηγούμενες αποφάσεις της, η Επιτροπή έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή σχετικά με την απαγόρευση εισόδου στην Αγγλία του Προέδρου της Sinn Féin, ο οποίος ήταν καλεσμένος από δημοσιογράφους και βουλευτές. G. Adams και T. Benn κατά Ηνωμένου Βασιλείου (13/1/1997, No 28979/95 και 30343/96)

²⁷³ Société nationale de programmes France 2 κατά Γαλλίας, 15 Ιανουαρίου 1997, No 30262/96

το άρθρο 14 περί της απαγόρευσης των διακρίσεων)²⁷⁴. Ένα τέτοιο πρόβλημα μπορεί να προκύψει για παράδειγμα, εάν σε μια προεκλογική περίοδο, σε ένα πολιτικό κόμμα δεν επιτρέπεται να εκφράσει τις απόψεις του μέσω των ΜΜΕ, ενώ σε άλλα δίδεται άπλετος τηλεοπτικός χρόνος²⁷⁵. Αυτός ο ραδιοτηλεοπτικός χρόνος, ωστόσο μπορεί να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, που θέτει η πολιτική του εκάστοτε καναλιού²⁷⁶.

Ένα σημαντικό σημείο είναι το γεγονός ότι η ελευθερία της λήψης πληροφοριών και ιδεών μέσω του ραδιοφώνου ή και της τηλεόρασης, δεν συνεπάγεται από μόνη της την έκδοση άδειας, όπως αυτή αναφέρεται στο άρθρο 10§1. Οι αδειοδοτήσεις αφορούν μόνο τη μετάδοση ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων²⁷⁷. Παράλληλα, η Επιτροπή σε άλλη μια υπόθεση επιβεβαιώνει την θέση της ότι οι περιορισμοί στη μετάδοση ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων από άλλη χώρα, είναι δικαιολογημένοι υπό την γ' πρόταση του άρθρου 10§1.²⁷⁸

Το Νοέμβριο 1999 το δικαστήριο του Στρασβούργου απέρριψε την προσφυγή του διευθυντή μιας εταιρίας, στην οποία το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο της Γαλλίας δεν είχε δώσει άδεια λειτουργίας για ένα τοπικό τηλεοπτικό κανάλι. Πιστό στη νομολογία του, το ΕΔΔΑ τόνισε ότι η «διακριτική ευχέρεια» στο αδειοδοτικό σύστημα δεν είναι απεριόριστη, και ότι ο σκοπός της άρνησης έκδοσης μιας άδειας δεν πρέπει να είναι αυθαίρετος και να κάνει διακρίσεις. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη υπόθεση το πρόβλημα ήταν στην παρουσίαση και το περιεχόμενο του προγράμματος

²⁷⁴ Βλ. σχετικά τις υποθέσεις X. κατά Σουηδίας (1/3/1982, No 9297/81), Sundberg κατά Σουηδίας (15/10/1987, No 12439/86), Association mondiale pour l' école Instrument de Paix κατά Ελβετίας (24/2/1995, No 23550/94), J. Haider κατά Αυστρίας (18/10/1995, No 25060/94) και L. De Angelis κατά Ιταλίας (17/1/1997, No 28079/95).

²⁷⁵ Sc. X. and the Association of Z. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (12/7/1971, No 4515/70)

²⁷⁶ R.J Huggett κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 28 Ιουνίου 1995, No 24744/94.

²⁷⁷ Βλ. Δηλώσεις της Επιτροπής ΔτΑ στην υπόθεση Radio 24 AG, S., W. και A. κατά Ελβετίας, (17 Μαΐου 1984)

²⁷⁸ A. W. Hins και P.B. Hugenholz κατά Ολλανδίας, απόφαση της 7^{ης} Μαΐου 1996, No 25987/94

του τοπικού σταθμού, τα οποία και κατά τη γνώμη των γαλλικών αρχών, δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια για το πώς πρέπει να είναι ένας τοπικός τηλεοπτικός σταθμός. Το δικαστήριο επιβεβαίωσε το γαλλικό ΕΣΡ, τονίζοντας ότι η μη έκδοση άδειας θα μπορούσε να είναι απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία για την προστασία του νόμου και της τάξης και των δικαιωμάτων των άλλων.²⁷⁹

Τον Ιούλιο του 2000, το δικαστήριο εξέτασε μια προσφυγή που αφορούσε στην άρνηση των Βρετανικών αρχών να δώσουν άδεια σε ένα ραδιοφωνικό σταθμό που ήθελε να εκπέμπει στα βραχεία²⁸⁰. Το δικαστήριο αναγνώρισε ότι υπάρχει έννομο συμφέρον στη λειτουργία ενός τέτοιου ραδιόφωνου. Όμως, οι συγκεκριμένες συχνότητες δεν προτιμώνται τα εθνικά εμπορικά ραδιόφωνα επειδή δεν χρησιμοποιούνται ευρέως από το κοινό. Επιπλέον, ιδιωτικοί φορείς όπως π.χ. ο προσφεύγων, μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για άλλους τύπους ραδιοφωνικής άδειας (τοπική, εθνική, δορυφορική). Το ΕΔΔΑ διέκρινε τη συγκεκριμένη υπόθεση με την Informationsverein Lentia , όπου το

²⁷⁹ Βλ. υπόθεση Lénègue κατά Γαλλίας, 23 Νοεμβρίου 1999, No 35591/97.

²⁸⁰ Δηλαδή ραδιόφωνο που εκπέμπει σε συχνότητα από 3,000 kHz - 30,000 kHz (3-30 MHz)

κράτος είχε το μονοπώλιο σε όλους τους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς. Εδώ οι περιορισμοί αφορούν μόνο σε ένα μικρό εύρος συχνοτήτων. Η αίτηση, απορρίφθηκε από το δικαστήριο ως δικαιολογημένη επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων των άλλων²⁸¹.

Το Νοέμβριο 2000 μια θρησκευτική οργάνωση κατήγγειλε τις βρετανικές αρχές ότι δεν επέτρεψαν την έκδοση ραδιοτηλεοπτικής άδειας αναμετάδοσης. Η απόφαση βασίστηκε σε ένα νόμο που απαγορεύει την έκδοση εθνικών αδειών αναμετάδοσης σε θρησκευτικές οργανώσεις. Το δικαστήριο είπε ότι δεν πρόκειται για αυθαίρετο συμπέρασμα εφόσον απευθύνεται σε όλους. Επιπλέον, οι προσφεύγουσα οργάνωση θα μπορούσε κάλλιστα να υποβάλλει αίτηση για σταθμό τοπικής εμβέλειας²⁸².

Το Μάρτιο 2001, το ΕΔΔΑ ασχολήθηκε με μια ελληνικού ενδιαφέροντος υπόθεση. Ένα μικρό πολιτικό κόμμα προσέφυγε κατά της Ελλάδος, διαμαρτυρόμενο για τον περιορισμένο τηλεοπτικό χρόνο που έλαβε στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου. Το δικαστήριο επανέλαβε την αρχή ότι « ο χρόνος στον ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό αέρα ... δεν είναι απεριόριστος και πρέπει να υιοθετούνται συγκεκριμένα κριτήρια που θα εγγυώνται την δίκαιη κατανομή του χρόνου αυτού». Σε αυτή την περίπτωση, η απόφαση των ελληνικών αρχών βασιστήκαν στην «αναλογική σχέση ποιότητας και δυνατότητας αναμετάδοσης πολιτικών προγραμμάτων». Ωστόσο, ο μικρός τηλεοπτικός χρόνος στην προκειμένη δεν συνιστά πράξη αυθαίρετη, δυσανάλογη ή μεροληπτική. Συνεπώς δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.²⁸³ Το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, το δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτη μια προσφυγή που αφορούσε πάλι την μη χορήγηση άδειας σε ένα ραδιοφωνικός σταθμό για νέους. Το ΕΔΔΑ επανέλαβε ότι η άδειες πρέπει να δίδονται όταν πληρούν ορισμένα κριτήρια σχετικά με τη φύση και το

²⁸¹ Βλ. Brook κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 11 Ιουλίου 2000, No 38218/97.

²⁸² United Christian Broadcasters Ltd. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7 Νοεμβρίου 2000, No 44802/98

²⁸³ Βλ. υπόθεση Αντωνόπουλος κατά Ελλάδας, 29 Μαρτίου 2001, No 58333/00

αντικείμενου του προτεινόμενου σταθμού και τα δικαιώματα και τις ανάγκες ενός συγκεκριμένου κοινού (βλ. υπόθεση Informationsverein Lentia). Σε αυτή την περίπτωση, η απόφαση μη παραχώρησης της τελευταίας συχνότητας στους προσφεύγοντες δεν είναι παράλογη, δεδομένου ότι υπήρχε ήδη ένας μεγάλος αριθμός νεανικών ραδιοφώνων στην περιοχή. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η εν λόγω παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία²⁸⁴.

Σε μια άλλη αίτηση που εξετάστηκε τον Μάιο του 2003, μια ραδιοφωνική επιχείρηση κατήγγειλε τις Νορβηγικές αρχές ότι δεν επέτρεψαν την ηχογράφηση και την ζωντανή αναμετάδοση μιας σημαντικής υπόθεσης δολοφονίας. Το δικαστήριο δέχτηκε ότι τα συμβαλλόμενα στην ΕΣΔΑ, κράτη, πρέπει να είναι «ανοιχτά» στην ελευθερία μετάδοσης ζωντανών ακροάσεων από την αίθουσα του δικαστηρίου. Από την άλλη το επιχείρημα του νορβηγικού δικαστηρίου ότι η μετάδοση της δίκης θα έθιγε την ορθή διεξαγωγή της.

Το ΕΔΔΑ επίσης τόνισε ότι ο περιορισμός επιβλήθηκε σε όλα τα ΜΜΕ, ανεξαιρέτως. Επιπλέον, οι ακροάσεις, που αφορούσαν κατηγορίες για ειδική εγκλήματα τα οποία διαπράχθηκαν σε οικογενειακό κύκλο, έλαβαν χώρα σε ανοιχτές δικαστικές αίθουσες. Έγιναν ειδικές διευθετήσεις προκειμένου να επιτραπεί η κάλυψη του γεγονότος από τα ΜΜΕ και το δικαστήριο ομόφωνα αποφάσισε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10. Στην υπόθεση **Glas Nadezhda EOOD** και **Elenkov**²⁸⁵, το 2007, το δικαστήριο είπε ότι η

²⁸⁴ Skyradio AG και άλλοι κατά Ελβετίας, 27 Σεπτεμβρίου 2001, Νο 46841/99

²⁸⁵ Το 2000 η εταιρία Glas Nadezhda EOOD, της οποίας ο κ. Elenkov είναι ο διευθυντής, υπέβαλλε αίτηση στην κρατική επιτροπή τηλεπικοινωνιών, προκειμένου να ζητήσει άδεια για την δημιουργία ενός ραδιοσταθμού με χριστιανικά προγράμματα, με εμβέλεια στην πόλη της Σόφιας και τα περίχωρα. Η επιτροπή αρνήθηκε να χορηγήσει την άδεια, αφού η Επιτροπή Εθνικών Ραδιοφώνων και Τηλεόρασης διαπίστωσε ότι, βάσει των εγγράφων που υποβλήθηκαν από Glas Nadezhda EOOD, ο προτεινόμενος ραδιοσταθμός δεν θα υλοποιήσει τον στόχο του για τη δημιουργία κοινωνικών και επιχειρησιακών προγραμμάτων. Ο σταθμός επίσης δεν θα μπορούσε να εξασφαλίσει την ικανοποίηση των ακροατών και να παρέχει τους επαγγελματικούς και τεχνολογικούς πόρους που απαιτούνται. Η Glas Nadezhda EOOD έφερε τα πρακτικά ενώπιον του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου

παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης στους προσφεύγοντες δεν καλύπτει τις νόμιμες απαιτήσεις όπως αυτές ορίζονται από το άρθρο 10 § 2. Επίσης σημείωσε ότι οι οδηγίες που υιοθετούνται από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη ρύθμιση των κανονισμού για τη

προκειμένου να ασκηθεί δικαστικός έλεγχος επί των αποφάσεων των δύο επιτροπών, αλλά τελικά το δικαστήριο υποστήριξε ότι η Επιτροπή Εθνικών Ραδιοφώνων και Τηλεόρασης είχε τη συνολική αρμοδιότητα στην αξιολόγηση των αιτήσεων και ότι δεν μπορεί να υπαχθεί δικαστική διερεύνηση. Στο μεταξύ, ο κ. Elenkov προσπάθησε να λάβει ένα αντίγραφο από τα πρακτικά των συζητήσεων της εν λόγω Επιτροπής, τα οποία θα έπρεπε να είναι διαθέσιμα στο κοινό σύμφωνα με την Πράξη για την Πρόσβαση στις Δημόσιες Πληροφορίες (2000). Παρά τα αιτήματά και μια δικαστική απόφαση, δεν δόθηκε στον κ. Elenkov η πρόσβαση στα πρακτικά. Βασιζόμενοι στο άρθρο 9 (ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας) και 10 (ελευθερία της έκφρασης), οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν την μη χορήγηση της άδειας για ραδιοφωνική αναμετάδοση. Επίσης, επικαλέστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) για τα επόμενα πρακτικά δικαστικού ελέγχου.

Το δικαστήριο είπε ότι η παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης στους προσφεύγοντες δεν καλύπτει τις νόμιμες απαιτήσεις όπως αυτές ορίζονται από το άρθρο 10 § 2. Η Επιτροπή Εθνικών Ραδιοφώνων και Τηλεόρασης δεν διεξήγαγε καμία μορφή δημόσια ακρόασης και οι συζητήσεις της παρέμειναν μυστικές, παρά τη δικαστική απόφαση που την υποχρεώνει να παρέχει στους προσφεύγοντες ένα αντίγραφο των πρακτικών της. Επιπλέον, η συγκεκριμένη Επιτροπή είχε δηλώσει στην απόφασή για την Glas Nadezhda EOOD ότι δεν εκπληρώνει καθόλου ή εκπληρώνει μερικώς τα κριτήριά της. Ωστόσο δεν δόθηκε καμία εξήγηση για το πως η Επιτροπή κατέληξε σε αυτό το συμπέρασμα. Επιπλέον η απόφαση δεν μπορούσε να αναθεωρηθεί. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ασάφεια της Επιτροπής σχετικά με ορισμένα κριτήρια για τα προγράμματα, οδήγησε στην άρνηση παροχής νομικής προστασίας στους υποψηφίου, ενάντια στην αυθαίρετη παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης. Συνεπώς υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10. Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματά του σύμφωνα με το άρθρο 10, το δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητο να εξετάσει επιπλέον εάν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 9 της Σύμβασης.

Καταλήγει όμως στο συμπέρασμα ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 13. Το δικαστήριο παρατηρεί ότι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι δεν θα μπορούσε να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή είχε αξιολογήσει τη συμμόρφωση Glas Nadezhda EOOD με τα σχετικά κριτήρια, η αξιολόγηση των οποίων υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της. Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο αρνήθηκε έτσι να παρεμποδίσει την άσκηση του έργου της Επιτροπής επί της ουσίας και δεν εξέτασε τα ζητήματα που αφορούν τις αξιώσεις των προσφευγόντων σχετικά με το άρθρο 10. Αναφερόμενο στη νομολογία του σε μερικές παρόμοιες υποθέσεις, το δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μέθοδος που υιοθετείται από το ανώτατο Διοικητικό δικαστήριο – το οποίο αρνήθηκε να παρεμποδίσει την άσκηση του έργου της Επιτροπής, επί της ουσίας - υπολείπεται των απαιτήσεων του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ. Βλ. απόφαση Glas Nadezhda EOOD και Elenkov κατά Βουλγαρίας, no. 14134/02, 11 Οκτωβρίου 2007

ραδιοφωνική αναμετάδοση, καθιστούν υποχρεωτική την ανοικτή και διαφανή εφαρμογή των κανονισμών που διέπουν τη διαδικασία χορήγησης αδειών και συγκεκριμένα συστήνει ότι «όλες οι αποφάσεις που λαμβάνονται... από τις ρυθμιστικές αρχές... είναι... κατάλληλα αιτιολογημένες [και] ανοικτές στην αναθεώρηση» (σύσταση 2000/23 σχετικά με την ανεξαρτησία και τις λειτουργίες των ρυθμιστικών αρχών για τον τομέα της ραδιοφωνικής αναμετάδοσης)²⁸⁶. Το ΕΔΔΑ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης των υποψηφίων δεν ήταν νόμιμη και υποστήριξε ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10.

Σε μια πιο πρόσφατη απόφαση²⁸⁷, το 2008, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστήριξε ομόφωνα ότι η άρνηση από τις αρμενικές αρχές σε επτά διάφορες περιπτώσεις να χορηγήσει άδεια αναμετάδοσης στην τηλεοπτική επιχείρηση **Meltex** συνιστά παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Το δικαστήριο αρχικά αναγνώρισε ότι η Meltex επρόκειτο να εξεταστεί ως θύμα μιας παρέμβασης στη ελευθερία της έκφρασης από τις αρμενικές δημόσιες αρχές: «Με τη μη αναγνώριση της προσφεύγουσας επιχείρησης ως νικήτρια στο διαγωνισμό για την αναδοχή του έργου, η Επιτροπή Εθνικών Ραδιοφώνων και Τηλεόρασης της Αρμενίας αρνήθηκε κατηγορηματικά τις προσφορές της συγκεκριμένης εταιρίας, που ζητούσε μια άδεια ραδιοφωνικής αναμετάδοσης. Τέτοιες αρνήσεις αποτελούν τις ξεκάθαρες παρεμβάσεις στην ελευθερία του μετάδοσης των πληροφοριών και οι ιδεών».

Το δικαστήριο επίσης κατάστησε σαφές ότι τα κράτη επιτρέπεται να ρυθμίζουν με τη βοήθεια ενός συστήματος χορήγησης αδειών, τον τρόπο με τον οποίο η ραδιοφωνική αναμετάδοση οργανώνεται στα εδάφη τους, και ιδιαίτερα τις τεχνικές πτυχές και τις επιχορηγήσεις. Τα κριτήρια έκδοσης ή μη μιας άδειας μπορεί να αφορούν ζητήματα όπως:

²⁸⁶ Βλ. επίσης τη Διακήρυξη της Επιτροπής των Υπουργών της 26ης Μαρτίου 2008 σχετικά με την ανεξαρτησία και τη λειτουργία των ρυθμιστικών αρχών για τη ραδιοφωνική αναμετάδοση.

²⁸⁷ Meltex Ltd. and Mesrop Movsesyan κατά Αρμενίας, no. 32283/04, 17 Ιουνίου 2008

η φύση και οι στόχοι των προτεινόμενων σταθμών, το πιθανό ακροατήριό του σε εθνικό, περιφερειακό ή το τοπικό επίπεδο, τα δικαιώματα και οι ανάγκες ενός συγκεκριμένου ακροατηρίου και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα διεθνή θεσμικά όργανα.

Η συμβατότητα τέτοιων παρεμβάσεων πρέπει να αξιολογείται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 10 της Σύμβασης, το οποίο σημαίνει μεταξύ άλλων ότι η παρέμβαση πρέπει να προβλέπεται από το νόμο, με τέτοιο τρόπο ώστε εγγυάται την προστασία ενάντια στις αυθαίρετες παρεμβάσεις από τις δημόσιες αρχές. Πράγματι, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται τα κριτήρια στη διαδικασία χορήγησης αδειών πρέπει να παρέχει τις ικανοποιητικές εγγυήσεις ενάντια στην αυθαιρεσία²⁸⁸.

Το ΕΔΔΑ σημείωσε περαιτέρω ότι στα συμπεράσματα που αναφέρονται στο ψήφισμα της 27ης Ιανουαρίου 2004, σχετικά με την Αρμενία, δήλωσε πως «η ασάφεια του ισχύοντος νόμου είχε οδηγήσει στον ολοκληρωτικό έλεγχο του ραδιοτηλεοπτικού συστήματος από την Επιτροπή Εθνικών Ραδιοφώνων και Τηλεόρασης». Συμφώνα με το δικαστήριο, μια διαδικασία χορήγησης αδειών όπου η εξουσιοδοτημένη αρχή δεν δίνει κανέναν λόγο για τις αποφάσεις της δεν παρέχει την επαρκή προστασία ενάντια στις αυθαίρετες παρεμβάσεις της δημόσιας αρχής, καταλύοντας το θεμελιώδες δικαίωμα στη ελευθερία της έκφρασης. Συνεπώς το δικαστήριο αποφάσισε εύλογα ότι υπήρξε σαφής παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

²⁸⁸ Βλ. Επίσης απόφαση Glas Nadezhda EOOD και Elenkov κατά Βουλγαρίας

INVESTING IN EQUITABLE DEVELOPMENT

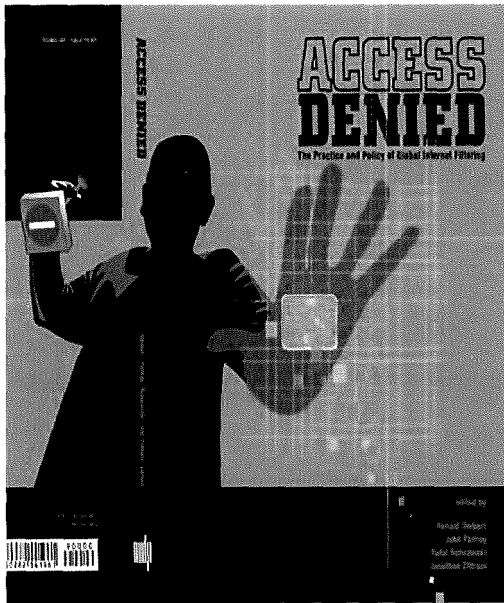
**Economic, Social
and Cultural Rights**

FRETING ALL POLITICAL PRISONERS

**Civil and
Political Rights**

UNSHACKLING THE INTERNET

**Freedom
of Expression
and
Right to
Information**

Το ΕΔΔΑ σε διάφορες περιπτώσεις έχει αναγνωρίσει «το δικαίωμα του κοινού να ενημερώνεται κατάλληλα» και «το δικαίωμα της λήψης πληροφοριών», αλλά μέχρι σήμερα το δικαστήριο ήταν πολύ απρόθυμο να αντιλήσει από το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια ή διοικητικά έγγραφα.

Στις αποφάσεις **Leander** κατά Σουηδίας (1987), **Gaskin** κατά Ηνωμένου Βασιλείου (1989) και **Sîrbu** κατά Μολδαβίας (2004)²⁸⁹ το δικαστήριο του Στρασβούργου παραδέχτηκε «ότι το κοινό έχει το δικαίωμα να λαμβάνει πληροφορίες ως αποτέλεσμα του συγκεκριμένου ρόλου που έχουν οι δημοσιογράφοι, ο οποίος είναι η μετάδοση πληροφοριών και ιδεών σε θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος».

Αν και το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, στην απόφαση **Leander** κατά Σουηδίας²⁹⁰, τόνισε ότι «κανένα κράτος δεν νομιμοποιείται να συλλέγει και να αποκρύπτει πληροφορίες». Ανάλογα και στην υπόθεση **Gaskin** κατά Ηνωμένου Βασιλείου²⁹¹, όπου ο προσφεύγων κατήγγειλε τις τοπικές αρχές ότι αρνήθηκαν να επιτρέψουν να δει δημόσια έγγραφα που τον αφορούν, το δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν υπήρξε παραβίαση της ΕΣΔΑ. Το 2005 στην υπόθεση **Roche**²⁹², το δικαστήριο εξέτασε την προσφυγή ενός πρώην υπάλληλου, ο οποίος κατήγγειλε ότι είχε

²⁸⁹ Για τις συγκεκριμένες υποθέσεις βλ. παρακάτω.

²⁹⁰ Ο προσφεύγων κατηγόρησε τις Σουηδικές αρχές ότι είχαν σημαντικές πληροφορίες για αυτόν, οι οποίες δεν μπορούσαν να του γνωστοποιηθούν για λόγους εθνικής ασφάλειας. Βλ. Απόφαση **Leander** κατά Σουηδίας, 26 Μαρτίου 1987, A No. 116.

²⁹¹ Βλ. Απόφαση **Gaskin** κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7 Ιουλίου 1989, A No. 160.

²⁹² **Roche** κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 22 Οκτωβρίου 2005, No 32555/96

περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το ιατρικό ιστορικό του και με ορισμένα πειράματα στα οποία συμμετείχε. Το ΕΔΔΑ και σε αυτή την περίπτωση αποφάσισε πως δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10.

Αναφορικά με τους περιορισμούς στην πρόσβαση στις πληροφορίες, η Επιτροπή ΔιΑ εξέτασε δύο υποθέσεις²⁹³, όπου οι καταγγέλλοντες (ένας δημοσιογράφος, μια εταιρία παραγωγής, ένας δημοσιογραφικό σωματείο και ένα τηλεοπτικό κανάλι) προσέφυγαν κατά των

περιορισμών στα θέματα των ρεπορτάζ, που έθετε ο βρετανικός νόμος του 1981. Η επιτροπή έκρινε απαράδεκτες τις προσφυγές²⁹⁴. Διανθίζοντας την νομολογία του δικαστηρίου σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, η Επιτροπή δήλωσε τον Μάιο του 1996 ότι το άρθρο 10 δεν εγγυάται στα άτομα το δικαίωμα της ενημέρωσης από τις αρχές, για ζητήματα δημοσίου συμφέροντος με συγκεκριμένο τρόπο (σε αυτή την περίπτωση, πρόσβαση πληροφοριών της Αυστρίας και της Φιλανδίας στην ΕΕ)²⁹⁵.

Το 1997 η Επιτροπή έκρινε απαράδεκτη μια προσφυγή σχετικά με την μη έκδοση άδειας σε μια εταιρία με σκοπό την συλλογή πληροφοριών και την πώλησης τους σε πιθανούς αγοραστές. Ειδικότερα η Επιτροπή τόνισε ότι: « το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ δεν παρέχει σε κανένα άτομο ή εταιρία ... το απόλυτο δικαίωμα της πρόσβασης σε αρχεία που περιέχουν

²⁹³ Βλ. προσφυγές Νο 11553/85 και 11658/85, GMT Hodgson, D. Woolf Productions Ltd και Εθνική ένωση δημοσιογράφων και τηλεόρασης του Καναλιού 4 κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 9 Μαρτίου 1987

²⁹⁴ Σύμφωνα με τη γνώμη της επιτροπής η 1^η παράγραφος του άρθρου 10 αφορά την ελεύθερη πρόσβαση σε πηγές γενικών πληροφοριών. Οι προϋποθέσεις που μπορεί να τίθενται για τον τρόπο άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος προκειμένου να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα των δημοσιογράφων, δεν συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών.

²⁹⁵ Βλ. υποθέσεις E.Bader κατά Αυστρίας (15/05/1996) και E. Numinem και άλλοι κατά Φιλανδίας (26/02/1996)

πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση ενός τρίτου ατόμου ή εταιρίας ούτε και εξουσιοδοτεί τις αρχές να παρέχει αυτές τις πληροφορίες σε όποιον τις ζητήσει²⁹⁶.

Παράλληλα, ενώπιον της Επιτροπής έχουν κατατεθεί πολυάριθμες προσφυγές από κρατούμενους που διαμαρτύρονται για περιορισμούς στο δικαίωμα πρόσβασης τους στα ΜΜΕ. Στις περισσότερες περιπτώσεις η επιτροπή έκρινε ότι τέτοιοι περιορισμοί επιβάλλονται στο πλαίσιο της στέρησης της ελευθερίας τους και δεν μπορούν να ιδωθούν υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ.

Τον Ιανουάριο του 2002 το δικαστήριο έκρινε απαράδεκτες δυο αιτήσεις αναφορικά με την άρνηση των αρχών να δώσουν κάποια έγγραφα στους προσφεύγοντες, επικαλούμενες την προσφυγική τους ιδιότητα και την άδεια παραμονής τους. Ο σκοπός ήταν η προστασία της εθνικής ασφάλειας σε ένα τομέα όπου τα κράτη σε γενικές γραμμές έχουν ένα ευρύ φάσμα αντιμετώπισης τέτοιων αιτημάτων καθώς και χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η άρνηση των αρχών ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία²⁹⁷.

Σε μια υπόθεση στον Μαΐου του 2004 ο προσφεύγων υποστήριξε ότι το άρθρο 10 του έδωσε το δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα αρχεία του τόπου φροντίδας του όταν ήταν παιδί. Αναφερόμενο στην υπόθεση *Guerra*, το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 10 δεν εγγυάται ένα τέτοιο δικαίωμα. Κήρυξε την υπόθεση απαράδεκτη, απορρίπτοντας το επιχείρημα ως αναρμόδιο *ratione materiae*²⁹⁸.

Σε μια άλλη απόφαση του, τον Ιούνιο 2004, το δικαστήριο επιβεβαίωσε την νομολογία του σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης στις πληροφορίες. Στην υπόθεση *Sîrbu* και άλλοι κατά Μολδαβίας, το ΕΔΔΑ έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή που στρεφόταν κατά της απόφασης της κυβέρνησης

²⁹⁶ Βλ. *Grupo intérpres SA κατά Ισπανίας*, 7 Απριλίου 1997

²⁹⁷ Βλ. απόφαση *Shamsa κατά Πολωνίας*, 10 Ιανουαρίου 2002, Νο 40673/98

²⁹⁸ Βλ. *Υπόθεση Eccleston κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 18 Μαΐου 2004, Νο 42841/02

να δημοσιευθούν όλες οι πληροφορίες της εφημερίδας *Official Gazette*, που είχαν καταχωρηθεί ως απόρρητες²⁹⁹. Ανάλογα το 2005, στην υπόθεση *Jones* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το δικαστήριο θεώρησε απαράδεκτη την προσφυγή σχετικά με την απόφαση ενός τοπικού νεκροταφείου που αρνήθηκε να ενημερώσει το κοινό για τους κανόνες ταφής και συγκεκριμένα τη δυνατότητα τοποθέτησης φωτογραφίας δίπλα στο μνήμα. Το ΕΔΔΑ είπε ότι το άρθρο 10 δεν υποχρεώνει τις αρχές να διαδώσουν τέτοιες πληροφορίες και η προσφυγή κρίθηκε ασύμβατη *ratione materiae* με την ΕΣΔΑ³⁰⁰.

Στην υπόθεση **Segerstedt - Wiberg**³⁰¹, για ακόμη μια φορά, το δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτη μια προσφυγή κατά των Σουηδικών αρχών που αρνήθηκαν την πρόσβαση σε απόρρητα αρχεία της αστυνομίας, που περιείχαν προσωπικές πληροφορίες για τους προσφεύγοντες.

Το δικαστήριο έχει εκφράσει την άποψη ότι η ελευθερία λήψης πληροφοριών, δεν επιτρέπει σε μια κυβέρνηση να απαγορεύει σε ένα άτομο να λαμβάνει πληροφορίες ότι άλλοι επιθυμούν ή μπορεί να επιθυμούν να του τις μεταδώσουν. Σε σχετικές υποθέσεις, το δικαστήριο έχει πει ότι η ελευθερία λήψης πληροφοριών, όπως την εγγυάται το άρθρο 10 δεν συνεπάγεται ότι μπορεί να επιβληθεί σε ένα κράτος να μεταδώσει τις πληροφορίες ή να αποκαλύψει τις πληροφορίες αυτές στο κοινό.

²⁹⁹ Βλ. Υπόθεση *Sîrbu* και άλλοι κατά Μολδαβίας, 15 Ιουνίου 2004, No 73562/01, 73565/01, 73712/01, 73744/01, 73972/01 και 73973/01.

³⁰⁰ *Jones* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 13 Σεπτεμβρίου 2005, No 426339/04

³⁰¹ *Segerstedt - Wiberg* και άλλοι κατά Σουηδίας, 20 Σεπτεμβρίου 2005, No 62332/00

Στην απόφασή του (**Sdruženi Jihočeské Matky**) επί του παραδεκτού, το 2006, το ΕΔΔΑ για πρώτη φορά εφάρμοσε το άρθρο 10 της Σύμβασης, σε μια υπόθεση, που αφορούσε ένα αίτημα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα, το οποίο απορρίφτηκε από τις αρχές³⁰². Αν και το δικαστήριο θεώρησε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10, αναγνώρισε ρητά ότι η άρνηση από τις τσεχικές αρχές θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παρέμβαση στο δικαίωμα λήψης των πληροφοριών, σύμφωνα με το άρθρο 10³⁰³. Ως εκ τούτου, η απαγόρευση πρέπει να ικανοποιεί τους όρους που εκτίθενται στο άρθρο 10 § 2³⁰⁴. Το δικαστήριο αναφερόμενο στην πάγια νομολογία του, υπογράμμισε ότι η ελευθερία λήψης πληροφοριών «*visé essentiellement à interdire à un Etat d'empêcher quelqu'un de recevoir des informations que d'autres aspirent ou peuvent consentir à lui fournir*». Επιπλέον τόνισε ότι είναι δύσκολο να αντληθεί από το άρθρο 10 ένα γενικό δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα³⁰⁵. Επίσης τόνισε ότι το αίτημα για να δοθεί πρόσβαση στις ουσιαστικά τεχνικές πληροφορίες του σταθμό πυρηνικής ενέργειας, δεν απεικόνισε ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος. Για αυτούς τους λόγους, ήταν προφανές ότι δεν είχε υπάρξει μια παράβαση του άρθρου 10 της Συνθήκης και ως εκ τούτου το δικαστήριο κήρυξε την εφαρμογή अपαράδεκτη.

Η απόφαση της 10ης Ιουλίου 2006 στην υπόθεση *Sdruženi Jihočeské Matky* είναι σημαντική, δεδομένου ότι περιέχει μια ρητή και αναμφισβήτητη αναγνώριση της εφαρμογής του άρθρου 10 σε περιπτώσεις άρνησης ενός

³⁰² Ειδικότερα, μια οικολογική Μη Κυβερνητική Οργάνωση ζήτησε πρόσβαση στα έγγραφα και τα σχέδια ενός σταθμού πυρηνικής ενέργειας στην πόλη Temelin της Τσεχίας.

³⁰³ «...une ingérence au droit de la requérante de recevoir des informations»

³⁰⁴ Οι τσεχικές αρχές είχαν αιτιολογήσει με έναν σχετικό και ικανοποιητικό τρόπο την άρνηση τους να δώσουν την πρόσβαση στα ζητούμενα έγγραφα. Τα αίτια ήταν η προστασία των δικαιωμάτων των άλλων (βιομηχανικά μυστικά), η εθνική ασφάλεια (κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων) και η προστασία της υγείας.

³⁰⁵ «Il est difficile de déduire de la Convention un droit général d'accès aux données et documents de caractère administratif»

αιτήματος να υπάρξει πρόσβαση στα δημόσια ή διοικητικά έγγραφα. Το δικαίωμα της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα δεν είναι απόλυτο και μπορεί πράγματι να περιοριστεί υπό τους όρους του άρθρου 10 § 2, το οποίο υπονοεί ότι μια τέτοια άρνηση πρέπει να οριστεί από το νόμο, να έχει έναν νόμιμο στόχο και να είναι απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία. Η απόφαση του δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 2006 δίνει την πρόσθετη υποστήριξη και ανοίγει τις νέες προοπτικές για τους πολίτες, τους δημοσιογράφους και τις ΜΚΟ για την κατοχή πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα σε θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος³⁰⁶.

Η Ουγγρική Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών (ΟΕΠΕ) κέρδισε μια υπόθεση σχετικά με την ελευθερία στην πληροφόρηση, ενάντια στη Δημοκρατία της Ουγγαρίας. Για πρώτη φορά, το δικαίωμα πρόσβασης στις κρατικές πληροφορίες ως τμήμα του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αναγνωρίζεται τυπικά, μέσα από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το δικαστήριο δήλωσε ότι η παρακράτηση πληροφοριών που είναι απαραίτητες στη δημόσια συζήτηση και αφορούν σε θέματα δημοσίου συμφέροντος, παραβιάζει την ελευθερία της έκφρασης. Η παρούσα απόφαση από το ΕΔΔΑ σφραγίζει το τελευταίο κεφάλαιο στη μάχη της ΟΕΠΕ ενάντια στο ουγγρικό Συνταγματικό Δικαστήριο, για σχεδόν 5 έτη³⁰⁷.

³⁰⁶ Απόφαση *Sdružení Jihočeské Matky κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, No. 19101/03, 10 Ιουλίου 2006

³⁰⁷ Το 2004, το Συνταγματικό Δικαστήριο αρνήθηκε το αίτημα της ΟΕΠΕ για την πρόσβαση σε μια καταγγελία που υποβλήθηκε από έναν βουλευτή για την εξαίρεση ορισμένων παραβάσεων σχετικές με τα ναρκωτικά, από το ποινικό κώδικα. Επειδή η ΟΕΠΕ ασχολείται ενεργά με το ζήτημα, θέλησε να διαμορφώσει μια άποψη σχετικά με τις λεπτομέρειες της καταγγελίας προτού εκδοθεί η απόφαση. Το Συνταγματικό Δικαστήριο αρνήθηκε το αίτημα της ΟΕΠΕ, λέγοντας ότι μια καταγγελία που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου δεν μπορεί να τεθεί στην διάθεση των συμβαλλόμενων μερών χωρίς την έγκριση του συντάκτη της. Το Συνταγματικό Δικαστήριο όμως δεν ρώτησε ποτέ το βουλευτή. Σε απάντηση, η ΟΕΠΕ οδήγησε την υπόθεση το Ουγγρικό Ανώτατο Δικαστήριο, απ' όπου και απορρίφθηκε επειδή περιέχει «προσωπικά στοιχεία».

Σύμφωνα με το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, η ελευθερία έκφρασης περιλαμβάνει το δικαίωμα λήψης και μετάδοσης πληροφοριών, χωρίς παρέμβαση από τις δημόσιες αρχές. Πρόκειται για μια προϋπόθεση της ελευθερίας έκφρασης, δεδομένου ότι κάποιος δεν μπορεί να διαμορφώσει μια καλά θεμελιωμένη άποψη χωρίς να γνωρίζει τα σχετικά γεγονότα. Το ΕΔΔΑ θεώρησε την παρούσα υπόθεση «μια επέμβαση - υποκινουμένη από τη λογοκρισία και το μονοπώλιο των πληροφοριών - στην άσκηση των λειτουργιών ενός κοινωνικού φύλακα». Κατά την άποψη του δικαστηρίου, η υποβολή μιας αίτησης για μια ασαφή αναθεώρηση της νομοθεσίας, ειδικά από ένα μέλος του Κοινοβουλίου, αποτελεί αναμφισβήτητα ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος και «θα ήταν μοιραίο για τη ελευθερία έκφρασης στον τομέα της πολιτικής, εάν τα δημόσια πρόσωπα θα μπορούσαν να λογοκρίνουν τον Τύπο και τη δημόσια συζήτηση στο όνομα των δικαιωμάτων της προσωπικότητάς τους.» Το μονοπώλιο του Συνταγματικού Δικαστηρίου στις πληροφορίες θεωρήθηκε μορφή λογοκρισίας που μπορεί να εμποδίσει τα ΜΜΕ και τις ΜΚΟ να διαδραματίσουν τον ζωτικής σημασίας ρόλο τους: να παρέχουν εξακριβωμένες και αξιόπιστες πληροφορίες στη δημόσια συζήτηση σε θέματα νόμιμου δημόσιου προβληματισμού³⁰⁸.

³⁰⁸ Την απόφαση χαιρέτισε και το Ευρωπαϊκό Γραφείο Πρόσβασης Πληροφοριών, που εδρεύει στη Μαδρίτη: «Αυτή η απόφαση ορίζει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των Κοινοβουλίων και των δικαστηρίων, πρέπει μεταδίδουν τις δημόσιες πληροφορίες - κυρίως όταν αυτές είναι απαραίτητες για να διευθύνουν μια δημόσια συζήτηση σε ζητήματα δημόσιας σημασίας». Παράλληλα, η Helen Darbshire, επικεφαλής του Γραφείου δήλωσε ότι: «Η απόφαση επιβεβαιώνει ένα δικαίωμα ήδη καθιερωμένο στην Ευρώπη σε τουλάχιστον 24 εθνικά συντάγματα και 40 εθνικές νομοθεσίες καθώς επίσης στην εθνική νομολογία δικαστηρίων».

Figure 1. The effect of the number of trials on the accuracy of the response.

Όπως επιβεβαιώνει το δικαστήριο του Στρασβούργου: «οι πληροφορίες διαφημιστικού περιεχομένου δεν μπορούν να εξαιρεθούν από τους σκοπούς του άρθρου 10 § 1, οι οποίοι

δεν εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένους τύπους πληροφοριών, ιδεών ή μορφές έκφρασης»³⁰⁹.

Στην υπόθεση **Casado Coca**, το δικαστήριο επανέλαβε την εφαρμογή του άρθρου 10 στη διαφήμιση, αποφασίζοντας ότι οι πειθαρχικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε ένα δικηγόρο

επειδή διαφήμιζε τις επαγγελματικές του υπηρεσίες, δεν συνιστούν παραβίαση του άρθρου 10. Οι περιορισμοί στη διαφήμιση πρέπει να είναι συνυφασμένοι με τους κανόνες που θέτει κάθε επαγγελματική ένωση ή σωματείο, οι οποίοι μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στα περισσότερα κράτη - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, διαπιστώνεται η τάση για «χαλάρωση» των κανόνων αυτών λόγω κοινωνικών αλλαγών και του ενισχυμένου ρόλου που έχουν τα ΜΜΕ. Το ευρύ φάσμα των κανονισμών και οι διαφορετικές προσεγγίσεις που έχουν υιοθετήσει τα κράτη - μέλη αναδεικνύουν την περιπλοκότητα του ζητήματος. Το δικαστήριο παραδέχτηκε ότι οι επαγγελματικές ενώσεις και τα εθνικά δικαστήρια είναι σε καλύτερη θέση να καθορίσουν, τη δεδομένη στιγμή, την ισορροπία μεταξύ των θεσμικών κανόνων, της αξιοπιστίας του επαγγέλματος και

³⁰⁹ Βλ. Απόφαση Markt Intern Verlag GmbH και Klaus Beermann κατά Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (20/11/1989). Η υπόθεση έχει ως εξής: Μια γερμανική διαφημιστική εταιρία προσέβαλλε ενώπιον του ΕΔΔΑ, επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 10, απόφαση του ανωτάτου Εθνικού δικαστηρίου, η οποία και απαγόρευε σύμφωνα με την Πράξη Αθέμιτου Ανταγωνισμού, την επανάληψη ορισμένων φράσεων που δημοσιεύθηκαν σε ενημερωτικό φυλλάδιο και ασκούσαν κριτική σε εταιρία παροχής ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (mail). Το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι το εθνικό δικαστήριο με την απόφαση του δεν υπερέβη τα όσα ορίζει η β' παράγραφος του άρθρου 10 σχετικά με τα τους περιορισμούς που μπορεί να επιβάλλει μια κυβέρνηση στην άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης. Συνεπώς δεν υπήρξε παραβίαση της ΕΣΔΑ.

του δικαιώματος των ατόμων να λαμβάνουν πληροφορίες για νομική βοήθεια, επιτρέποντας στα μέλη του δικηγορικού συλλόγου να διαφημίζουν τη δουλειά τους. Την περίοδο που εξετάστηκε η υπόθεση ενώπιον του ΕΔΔΑ (1982 -83), η επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας³¹⁰.

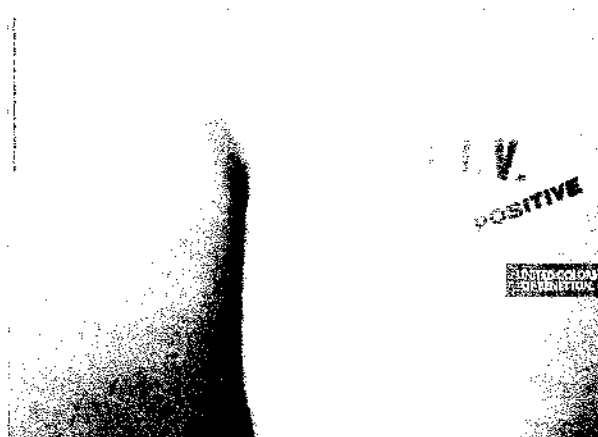
Το ζήτημα του αθέμιτου ανταγωνισμού στη Γερμανία επανήλθε ενώπιον του ΕΔΔΑ με την υπόθεση **Jabuwski** το 1994. Σε αυτή την περίπτωση το δικαστήριο κατέληξε ότι η δικαστική απόφαση που δεν επέτρεπε στον προσφεύγοντα δημοσιογράφο να κυκλοφορήσει ένα φυλλάδιο, όπου εκφράζονταν διφορούμενα σχόλια για ένα Γερμανικό πρακτορείο ειδήσεων, δεν παραβιάζει το άρθρο 10³¹¹. Τον Οκτώβριο 2002, το ΕΔΔΑ εξέτασε την υπόθεση **Stambuk**, που αφορούσε την επιβολή ενός πρόστιμου σε έναν οφθαλμίατρο, ο οποίος αγνόησε την απαγόρευση διαφήμισης και δημοσίευσε άρθρο σε εφημερίδα όπου παρουσίαζε την νέα τεχνική του στις εγχειρήσεις λέιζερ. Το δικαστήριο αρχικά τόνισε ότι το ιατρικό καθήκον για τη φροντίδα των ασθενών μπορεί να ενέχει περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που αφορούν στην επικοινωνία με το κοινό κ.α. Σε σχέση με τον Τύπο, ωστόσο, αυτοί οι κανόνες πρέπει να συνάδουν με το δικαίωμα του κοινού στη λήψη πληροφοριών. Το εν λόγω άρθρο παρουσίασε μια αμερόληπτη περιγραφή της νέας τεχνικής, αναφέροντας τους κινδύνους που μπορεί να υπάρχουν καθώς και τα ποσοστά επιτυχίας της επέμβασης. Ενώ στα σχόλια του συντάκτη - οφθαλμίατρου δεν υπήρχε κάποια προσπάθεια προτροπής του κοινού. Έτσι, παρ' ότι το άρθρο ήταν ουσιαστικά διαφήμιση του ιατρού και της τεχνικής του, το γεγονός αυτό έρχεται σε δεύτερο πλάνο σε

³¹⁰ Βλ. Απόφαση Casado Coca κατά Ισπανίας, 24 Φεβρουαρίου 1994, Α Νο 285, §§ 35-37 και 51 - 57

³¹¹ Το φυλλάδιο είχε ουσιαστικά σχεδιαστεί προκειμένου να απομακρύνει τους πελάτες του εν λόγω πρακτορείου και να τους προτρέψει να γίνουν συνδρομητές σε ένα άλλο καινούριο. Το εθνικό δικαστήριο αποφάσισε να μην επιτρέψει την κυκλοφορία του ενώ έδωσε στον προσφεύγοντα την δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του με άλλα μέσα.

σχέση με το περιεχόμενου του ιδίου του άρθρου. Το δικαστήριο έκρινε ότι το πρόστιμο δεν ήταν αναγκαίο και έρχεται σε σύγκρουση με τα όσα ορίζει το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ. (για το σκεπτικό της απόφασης βλ. επίσης την υπόθεση Barthold).

Τον Δεκέμβριο του 2003 το ΕΔΔΑ εξέτασε μια υπόθεση σχετικά με μια απόφαση που απαγόρευε τις συγκρίσεις των τιμών πώλησης δύο εφημερίδων, αφού αποκαλύπτονταν ταυτόχρονα και άλλα

Μια αμφιλεγόμενη διαφήμιση του διάσημου φωτογράφου Μάριο Τεστίνo

στοιχεία. Δεδομένης της αυξημένης «διακριτικής ευχέρειας» με την οποία τα κράτη αντιμετωπίζουν τα θέματα που αφορούν στη διαφήμιση και στον αθέμιτο ανταγωνισμό, η αποστολή του δικαστηρίου ήταν να εξετάσει και να εξασφαλίσει πότε ένα συγκεκριμένο μέτρο είναι αιτιολογημένο και αν υπακούει στην αρχή της αναλογικότητας. Η εν λόγω απαγόρευση είχε μακροπρόθεσμο σκοπό: σε κάθε μελλοντική διαφήμιση τέτοιου είδους, η προσφεύγουσα εταιρία θα μπορούσε να παρέχει πληροφορίες για τις διαφορές των δύο εφημερίδων. Το δικαστήριο έκρινε πως η απαγόρευση ήταν ασαφής και θεωρητική. Επιπλέον τυχόν εφαρμογή της θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη για την προσφεύγουσα εταιρία. Το δικαστήριο ομόφωνα αποφάσισε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10.

Όμως και η Επιτροπή, ήδη από τον Μάιο του 1979, είχε δηλώσει ότι δεν νοείται διαφημιστικός «λόγος» εκτός των όσων προστατεύει η παράγραφος 1 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο «το επίπεδο της προστασίας πρέπει να είναι στενότερο από αυτό που εφαρμόζεται στην έκφραση των πολιτικών ιδεών, με την ευρύτερη έννοια»³¹². Σε μια άλλη

³¹² Βλ. υπόθεση Χ και Εκκλησία της Σαϊέντολογίας κατά Σουηδίας (5/5/1979), No 7805/77

περίπτωση η Επιτροπή υποστήριξε την άποψη ότι ο διαφημιστικός λόγος προστατεύεται από την ΕΣΔΑ.³¹³ Το Δεκέμβριο του 1987, έκρινε απαράδεκτη μια προσφυγή που αφορούσε στους περιορισμούς που επέβαλε η Γαλλική ρυθμιστική διαφημιστική ένωση των γιατρών σε διαφημίσεις που στέφονταν κατά των επαγγελματιών των υπηρεσιών υγείας³¹⁴.

Τον 1991 η Επιτροπή εξέτασε άλλες δύο σημαντικές υποθέσεις σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης στη διαφήμιση. Τον Μάρτιο έκρινε απαράδεκτη μια προσφυγή που αφορούσε την τιμωρία ενός δικηγόρου επειδή απαγόρευσε την διαφήμιση των υπηρεσιών του³¹⁵. Τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς κήρυξε απαράδεκτη την υπόθεση σχετικά με την απαγόρευση ενός σχολικού χορού που βασιζόταν σε ένα παραπλανητικό σύνθημα³¹⁶. Το 1993 επίσης έκρινε απαράδεκτη μια προσφυγή για πρόστιμα που υπεβλήθησαν σε μια επειδή μετέδιδε έμμεσα διαφημιστικά μηνύματα μέσα στο τηλεοπτικό της πρόγραμμα³¹⁷.

Τον Μάρτιο του 1999, το δικαστήριο για ακόμη μια φορά, εξέτασε μια αίτηση για την πειθαρχική ποινή που υποβλήθηκε σε ένα δικηγόρο που διαφήμιζε το επάγγελμά του. Το ΕΔΔΑ επανέλαβε ότι η θέση των δικηγόρων στην κοινωνία δικαιολογεί την ύπαρξη ενός κώδικα συμπεριφοράς στον οποίο πρέπει να υπακούουν. Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένης της πρότερης νομολογίας (βλ. υπόθεση Casado Coca), το δικαστήριο αποφάσισε ότι τα μέτρα δεν ήταν δυσανάλογα και μη αναγκαία και κήρυξε την προσφυγή απαράδεκτη³¹⁸.

³¹³ Βλ. υπόθεση Ingemar Liljenberg κατά Σουηδίας (1/3/1983), No 9664/82

³¹⁴ Βλ. υπόθεση Jean Alexandre και άλλοι κατά Γαλλίας (10/12/1987), No 10267/83

³¹⁵ Βλ. υπόθεση Hempfing κατά Γερμανίας (7/3/1991), No 14622/89

³¹⁶ Βλ. υπόθεση K. κατά Γερμανίας (2/07/1991), No 17006/90

³¹⁷ Βλ. υπόθεση Nederlandse Omroepprogramma Stichting κατά Ολλανδίας (13/10/1993), No 16844/90

³¹⁸ Βλ. υπόθεση Linder κατά Γερμανίας (9/3/1999), No 32813/96

Το 2003 εξέτασε την προσφυγή κάποιων εταιριών που ήταν ιδιοκτήτες και εκδότες μιας εφημερίδας. Οι εταιρίες είχαν δώσει εντολή να περιλαμβάνονται ορισμένες πληροφορίες σε ένα άρθρο, οι οποίες ασκούσαν κριτική σε μια ανταγωνιστική εφημερίδα και τη στάση της απέναντι στα εγκλήματα πολέμου και τους Βέρμαχτ. Πρώτον, το δικαστήριο υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν με μεγάλη ευχέρεια ζητήματα που σχετίζονται με τον αθέμιτο ανταγωνισμό όπως σε αυτή την περίπτωση. Είπε επίσης ότι, το συγκεκριμένο άρθρο ήταν μέρος μιας διαμάχης για ένα ζήτημα δημοσίου συμφέροντος και περιείχε στοιχεία αθέμιτου ανταγωνισμού. Τα εθνικά δικαστήρια δικαίως, έκριναν ότι οι πληροφορίες αυτές θα ενέτειναν τη δημόσια διαμάχη.³¹⁹

³¹⁹ Υπόθεση Krone Verlag GmbH & Co KG και Mediaprint Zeitungs – und Zeitschriftenverlag GmbH & Co KG κατά Αυστρίας (20/3/2003) Νο 42429/98

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει υποστηρίξει³²⁰ ότι η καλλιτεχνική έκφραση προστατεύεται στα πλαίσια του άρθρου 10, ως αισθητική επικοινωνία και πληροφορία σχετικά με ιδέες πολιτιστικές, πολιτικές και κοινωνικές κάθε είδους. Στην απόφαση **Muller** δέχτηκε επίσης ότι υπήρχε επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης των προσφευγόντων, η οποία όμως ήταν καταρχήν θεμιτή αφού ο εθνικός νόμος προέβλεπε την τιμωρία για προσβολή της δημόσιας αιδούς και ηθικής, και η προστασία της δημόσιας ηθικής περιλαμβάνεται στις εξαιρέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 10. «Το κράτος δεν επιτρέπεται όμως να παρεμβαίνει χωρίς σπουδαίο λόγο και η παρέμβαση είναι ανεκτή μόνο σε ακραίες περιστάσεις, διαφορετικά προσβάλλεται η καλλιτεχνική ελευθερία και έκφραση». Οι πίνακες εικόνιζαν με τρόπο βάνουσο ωμές σεξουαλικές σκηνές κυρίως μεταξύ ανθρώπων και ζώων, που ήταν φυσικό να προσβάλουν βάνουσα την αιδώ των ανύποπτων επισκεπτών. Επομένως, συμπέρανε το Δικαστήριο, η καταδίκη και η κατάσχεση ήταν δικαιολογημένες στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας, και δεν υπερέβαιναν το ανάλογο μέτρο.

Σε μια απόφαση³²¹ του στις 25 Ιανουαρίου 2007, το δικαστήριο του Στρασβούργου θεώρησε ότι η καταδίκη μιας Ένωσης Καλλιτεχνών αποτελεί παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης και του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

Η ένωση, **Vereinigung Bildender Künstler Wiener Secession**, οργάνωσε το 1998 μια έκθεση με τον τίτλο: «Ο αιώνας της καλλιτεχνικής ελευθερίας». Ένας πίνακας με το

³²⁰ Βλ. υπόθεση Muller και άλλοι κατά Ελβετίας, όπου τα εθνικά δικαστήρια καταδίκασαν τους προσφεύγοντες σε πρόστιμο επειδή είχαν εκθέσει πίνακες ζωγραφικής, οι οποίοι κρίθηκαν ανήθικοι, επιπλέον διέταξαν την κατάσχεση των πινάκων αυτών.

³²¹ Vereinigung Bildender Künstler κατά Αυστρίας, No. 68354/01, 25 Ιανουαρίου 2007

όνομα «αποκάλυψη», έργο του αυστριακού ζωγράφου Otto Mühl, ήταν ένα κολάζ με 34 δημόσια πρόσωπα, τα οποία απεικονίζονταν γυμνά και είχαν σεξουαλικές περιπτώξεις.

Η «Αποκάλυψη» μετά το βανδαλισμό

Μεταξύ των προσώπων ήταν ο κ. Meischberger, πρώην γενικός γραμματέας του Αυστριακού Ελευθέρου Κόμματος (FPÖ) και τότε μέλος της

berger απεικονιζόταν

να κρατά το πέος του επίσης μέλους του FPÖ, Jörg Haider την ώρα της εκπερμάτωσης, ενώ ταυτόχρονα τον χάιδευαν άλλοι δύο πολιτικοί του ιδίου κόμματος και εκείνος εκπερμάτωνε πάνω στη μητέρα Τερέζα. Ο πίνακας προκάλεσε πολλά σχόλια και υπέστη βανδαλισμό όταν ένας επισκέπτης της έκθεσης έβαψε την επίμαχη σκηνή με κόκκινη μπογιά. Ο κ. Meischberger υπέβαλε μήνυση κατά της Ένωσης, βάσει της παραγράφου 78 του αυστριακού νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, υποστηρίζοντας ότι το έργο υποτιμά αυτόν και τις πολιτικές του δραστηριότητες. Ζήτησε από το δικαστήριο την απαγόρευση της έκθεσης και την δημοσιοποίηση του πίνακα ενώ υπέβαλλε και αίτηση για αποζημίωση. Αφού η προσφυγή του δεν έγινε δεκτή από το εμπορικό δικαστήριο της Βιέννης (Handelsgericht), στο Εφετείο (Oberlandesgericht) οι δικαστές διαπίστωσαν ότι το έργο είναι όντως προσβλητικό απέναντι στον κ. Meischberger και υποχρέωσαν την Ένωση να αποσύρει τον πίνακα από την έκθεση και να καταβάλει 1.450 ευρώ ως αποζημίωση στον Meischberger. Η απόφαση του εφετείου επιβεβαιώθηκε και στο ανώτατο δικαστήριο (Oberster Gerichtshof), το οποίο είπε ότι σε αυτήν την περίπτωση τα προσωπικά δικαιώματα υπερτερούν της καλλιτεχνικής ελευθερίας που προστατεύεται από το άρθρο 17§1 του αυστριακού νόμου (Staatsgrundgesetz), επειδή η εικόνα του

κ. Meischberger χρησιμοποιήθηκε με προσβλητικό και εξευτελιστικό τρόπο.

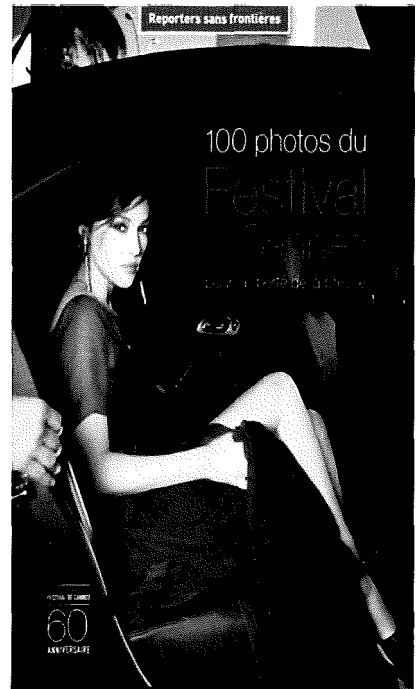
Το ΕΔΔΑ δεν συμφώνησε με τα συμπεράσματα του Εφετείου και του Ανώτατου δικαστήριου της Βιέννης. Σημείωσε καταρχήν ότι ο πίνακας απεικόνισε τον κ. Meischberger κατά τρόπο κάπως προσβλητικό, αλλά ότι οι φιγούρες ήταν καρικατούρες και το έργο σατιρικό. Σύμφωνα με το δικαστήριο του Στρασβούργου: «η σάτιρα θεωρηθείτε μια μορφή της καλλιτεχνικής έκφρασης και ένα κοινωνικό σχόλιο, το οποίο μέσα από την υπερβολή και τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας, είναι σκόπιμα προκλητικό». Το δικαστήριο εξέφρασε την άποψη ότι η εικόνα δεν αφορούσε τη ιδιωτική ζωή του κ. Meischberger, αλλά τη δημόσια στάση του ως πολιτικό. Η σκηνή στην οποία απεικονίζεται θα μπορούσε να γίνει θεωρηθεί ότι αποτελεί κάποιο είδος της αντιπίθεσης ενάντια στο Αυστριακό Ελεύθερο Κόμμα, τα μέλη του οποίου είχαν επικρίνει έντονα το έργο του ζωγράφου. Τέλος, σημείωσε ότι η απόφαση των αυστριακών δικαστηρίων δεν ήταν χρονικά προσδιορισμένη, στερώντας έτσι στην Ένωση των Καλλιτεχνών - που διηύθυνε μια από τις πιο γνωστές αυστριακές γκαλερί σύγχρονης τέχνης - τη δυνατότητα να ζωγραφίσει. Το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απόφαση των αυστριακών δικαστηρίων ήταν δυσανάλογη με το σκοπό που επεδίωκε και επομένως μη απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία, παραβιάζοντας το άρθρο 10.

Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης η πλειοψηφία του δικαστηρίου απέρριψε τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν κατά τις αντίθετες απόψεις που εξέφρασε ο Κύπριος, ο Νορβηγός και ο Λουξεμβουργιανός δικαστής. Συμφώνα με του τρεις δικαστές ο πίνακας ήταν «ανόητος», και περιείχε «εικόνες», με «αποκρουστικό σεξουαλικό χαρακτήρα, ενέχοντας και ψήγματα βίας». Θεώρησαν ότι προφανώς «προσβάλλει» και «υπονομεύει τη φήμη ή την αξιοπρέπεια

των προσώπων που απεικονίζει». Οι διαφωνούντες δικαστές υπογράμμισαν ότι «η ελευθερία έκφρασης δεν μπορεί να είναι απεριόριστη, ειδικά όταν παραβιάζει τα δικαιώματα των άλλων». Επίσης είπαν ότι: «κανείς δεν μπορεί, βασιζόμενος στο γεγονός ότι είναι καλλιτέχνης ή ότι πρόκειται απλά για ένα πίνακα, να αποποιείται την ευθύνη που φέρει για την προσβολή άλλων». Η πλειοψηφία του δικαστηρίου εντούτοις, χωρίς να επικαλεστεί την «ποιητική αδειά», τόνισε ότι στο έργο πραγματεύεται ένα μη ρεαλιστικό και υπερβάλλον θέμα, παρουσιάζοντας καρικατούρες για τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα, με τη χρήση σατυρικών στοιχείων».

Σε μια διφορούμενη υπόθεση και σε μια διφορούμενη απόφαση, η οποία και ελήφθη με ψήφους 4 - 3, το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης. Η απόφαση αυτή είναι μια σημαντική ηθική και νομική υποστήριξη στους καλλιτέχνες και τους σκιτσογράφους που παράγουν σατυρικά έργα³²². Επίσης, οποιαδήποτε επέμβαση στο δικαίωμα ενός καλλιτέχνη να εκφράζεται με ανάλογο τρόπο, πρέπει πάντα να εξετάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Στην πολύ ενδιαφέρουσα υπόθεση **Lindon, Otchakovsky-Laurens και July** κατά Γαλλίας³²³, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι οι καταδίκες των

Η ελευθερία της έκφρασης είναι βασικό στοιχείο της ύπαρξης της 7^{ης} Τέχνης.

³²² Σάτυρα κατά το Ευρωπαϊκό δικαστήριο ΔτΑ είναι : «μια μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης και κοινωνικού σχολιασμού, με έμφυτα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά της υπερβολής και της παραποίησης της πραγματικότητας, τα οποία στοχεύουν στο να προκαλέσουν και να ταραξούν»

³²³ Ο κ. Lindon είναι συγγραφέας, ο κ. Otchakovsky-Laurens είναι ο Πρόεδρος του Συμβουλίου των διευθυντών του εκδοτικού οίκου P.O.L., και ο κ. July ήταν ο διευθυντής έκδοσης της Libération. Τον Αυγούστο του 1998 η P.O.L. δημοσίευσε ένα μυθιστόρημα του Lindon με τίτλο «Le Procès de Jean-Marie Le Pen». Το μυθιστόρημα εξιστορεί τη δίκη ενός μαχητή του «Εθνικού Μετώπου», ο οποίος, ενώ τοποθετούσε αφίσες για το κόμμα του μαζί με άλλα άτομα, δολοφόνησε εν ψυχρό ένα νεαρό

προσφευγόντων είχαν μια σαφή, νομική βάση (παράγραφοι 29 και 32 του νόμου περί της ελευθερίας

τύπου της 29ης Ιουλίου 1881). Η γαλλική νομολογία έδειξε ότι η παράγραφος 29 του νόμου καλύπτει και τη μυθιστοριογραφία, όταν πρόκειται για την τιμή ή η φήμη

άνδρα από τη βόρεια Αφρική και παραδεχτηκε ότι επρόκειτο για ένα ρατσιστικό έγκλημα. Το μυθιστόρημα είναι βασισμένο σε πραγματικά γεγονότα και συγκεκριμένα στις δολοφονίες του Brahim Bouaram³²³, το 1995, και του Ibrahim Ali³²³. Το βιβλίο θέτει ερωτήματα για την ευθύνη του κ. Λε Πεν, πρόεδρο του Εθνικού Μέτωπου, σχετικά με τις δολοφονίες που διαπράττονται από τους οπαδούς της παράταξης του, καθώς επίσης και για την αποτελεσματικότητα των εθνικών στρατηγικών που έχουν χαραχθεί για να καταπολεμήσουν την ακροδεξιά. Μετά από τη δημοσίευση του μυθιστορήματος, το Εθνικό Μέτωπο και ο Ζαν Μαρί Λελέν μύνησε τον κ. Lindon και τον κ. Otchakovsky-Laurens για συκοφαντική δυσφήμιση.

Στις 11 Οκτωβρίου 1999 το Ποινικό Δικαστήριο του Παρισιού καταδίκασε τον κ. Otchakovsky-Laurens για δυσφήμιση και τον κ. Lindon για συννενοχής. Εκάστος κλήθηκε να καταβάλει 2,286.74 ευρώ πρόστιμο ενώ επιδικάστηκαν άλλα 3,811.23 ευρώ για τις αποζημιώσεις στον κ. Λε Πεν. Το δικαστήριο βρήκε τέσσερα σημεία στο βιβλίο τα οποία και έκρινε ότι δυσφημίζουν τους ενάγοντες: 1. ότι ο κ. Λε Πεν ηγείται «μιας συμμορίας δολοφόνων» και ότι «οι άνθρωποι θα μπορούσαν να είχαν ψηφίσει για το Αλ Καπόνε επίσης».

2. ότι το Εθνικό Μέτωπο χρησιμοποίησε βία κατά εκείνων που αποχώρησαν από το κόμμα

3. ότι πίσω από κάθε ισχυρισμό του κ. Λε Πεν «εμφανίστηκε το φάσμα των χειρότερων αποστροφών της ιστορίας της ανθρωπότητας» και,

4. ότι ήταν ένα «βαμπίρ» το οποίο τράφηκε από την «αικρία των ψηφοφόρων του, μερικές φορές και με το αίμα τους, όπως και το αίμα των εχθρών του» και ότι ήταν ένας ψεύτης που χρησιμοποίησε τη δυσφήμιση ενάντια στους αντιπάλους του για να εκτρέψει τις κατηγορίες από το πρόσωπο του.

Στις 16 Νοεμβρίου 1999, η εφημερίδα Libération δημοσίευσε μια επιστολή διαμαρτυρίας για την καταδίκη των Lindon και Otchakovsky-Laurens, την οποία υπέγραψαν 97 σύγχρονοι συγγραφείς. Στην επιστολή συζητείται εάν οι συγκεκριμένες φράσεις ήταν στην πραγματικότητα δυσφημιστικές. Ο κ. July κλήθηκε στη συνέχεια από το Εθνικό Μέτωπο και τον κ. Λε Πεν, για να εμφανιστεί ενώπιον του Ποινικού Δικαστηρίου του Παρισιού, το οποίο με μια απόφαση στις 7 Σεπτεμβρίου 2000, τον βρήκε ένοχο για δυσφήμιση και τον καταδίκασε για να πληρώσει 2,286.74 ευρώ πρόστιμο και ακόμη 3,811.23 ευρώ για αποζημίωση επειδή επέτρεψε την αναπαραγωγή των σχετικών φράσεων από το μυθιστόρημα. Το Εφετείο του Παρισιού στις 13 Σεπτεμβρίου 2000, υποστήριξε ότι η καταδίκη τους ήταν νόμιμη για τις τρεις από τις τέσσερις εκφράσεις (1, 3 και 4). Η αίτηση ακυρώσεως του συγγραφέα και του εκδότη απορρίφθηκε από το εφετείο, ενώ την ίδια τύχη είχε και η έφεση του δημοσιογράφου της Libération. (Lindon, Otchakovsky-Laurens and July κατά Γαλλίας, No. 21279/02 και 36448/02, 22 Οκτωβρίου 2007)

ενός σαφώς προσδιορισμένου ατόμου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαπίστωσε περαιτέρω ότι η καταδίκη τους εξυπηρετεί το νόμιμο σκοπό, τη φήμη ή τα άλλα δικαιώματα. Σχετικά με το συγγραφέα και τον εκδότη το δικαστήριο επανέλαβε ότι εκείνοι που δημιουργήσαν ή διένειμαν ένα έργο, παραδείγματος χάριν λογοτεχνικής φύσης, συμβάλλουν στην ανταλλαγή των ιδεών και των απόψεων, η οποία είναι ουσιαστική για μια δημοκρατική κοινωνία. Ως εκ τούτου το κράτος υποχρεούται να μην καταπατά αδικαιολόγητα το δικαίωμα τους στην ελευθερία της έκφρασης.

Εντούτοις, προκύπτει ότι η ποινική ρήτρα που επιβλήθηκε στον κ. Lindon και τον κ. Otchakovsky-Laurens είχε σχέση, όχι με τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στο μυθιστόρημα, αλλά με το περιεχόμενο ορισμένων φράσεων. Το δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι μυθιστοριογράφοι, οι άλλοι δημιουργοί και καθένας που ασκεί τη ελευθερία έκφρασης έχουν καθήκοντα και ευθύνες. Η άποψη των εθνικών δικαστηρίων σχετικά με το εάν οι εν λόγω εκφράσεις ήταν δυσφημιστικές δεν μπορεί να επικριθεί λαμβάνοντας υπόψη το επιβλαβές περιεχόμενο των φράσεων και το γεγονός ότι ονόμασαν συγκεκριμένα το Εθνικό Μέτωπο και τον πρόεδρό του.

Ήταν επίσης προφανές ότι ήταν για το όφελος του συντάκτη το γεγονός ότι το Εφετείο επιδίωξε να καθορίσει εκείνα τα σημεία από τα οποία ο συντάκτης αποστασιοποιήθηκε στο έργο του. Το δικαστήριο του Στρασβούργου δέχτηκε ότι το Εφετείο είχε υιοθετήσει μια μετρημένη προσέγγιση και ότι είχε κάνει μια λογική αξιολόγηση των γεγονότων. Η σκληρότητα των εκφράσεων θεωρήθηκε ότι «υπερβαίνει τα επιτρεπτά όρια σε τέτοια θέματα». Ενώ, δεδομένου ότι εκείνοι που συμμετέχουν στην δημόσια σφαίρα πρέπει να παρουσιάζουν έναν ελάχιστο βαθμό μετριοπάθειας και ευπρέπειας, το δικαστήριο σημείωσε ότι οι εκφράσεις μπορούσαν αν προκαλέσουν τη βία και την έχθρα, υπερβαίνοντας τα όρια της πολιτικής συζήτησης, ακόμη και αν πρόκειται για κάποιον πολιτικό με εξτρεμιστικές αντιλήψεις.

Το δικαστήριο επομένως διαπίστωσε ότι η «ποινική ρήτρα» που επιβλήθηκε στους προσφεύγοντες βασίστηκε στους «σχετικούς και ικανοποιητικούς» λόγους. Αναφορικά με το ποσό του πρόστιμου, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα που λήφθηκαν ενάντια στους προσφεύγοντες δεν ήταν δυσανάλογα με το νόμιμο σκοπό και ότι η παρέμβαση στο δικαίωμα των προσφευγόντων στη ελευθερία της έκφρασης ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Σχετικά με την εφημερίδα το δικαστήριο είπε πως η επανάληψη των αποσπασμάτων της νουβέλας συνιστά δυσφήμιση. Επιπλέον επανέλαβε ότι η προστασία του δικαιώματος των δημοσιογράφων να μεταδίδουν πληροφορίες για ζητήματα γενικού ενδιαφέροντος, προϋποθέτει ότι ενεργούν καλόπιστα και παρέχουν «αξιόπιστες και ακριβείς» πληροφορίες σύμφωνα με την ηθική δεοντολογία της δημοσιογραφίας. Σχετικά με το πρόστιμο και την αποζημίωση, τα οποία κλήθηκε να πληρώσει ο κ. July, το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η παρέμβαση ήταν ανάλογη με το νόμιμο σκοπό λόγω της μεγάλης κυκλοφορίας της εφημερίδας.

Τέλος το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το εσωτερικό δικαστήριο θα μπορούσε εύλογα να διαπιστώσει ότι η παρέμβαση στην άσκηση του δικαιώματός του προσφεύγοντα στη ελευθερία της έκφρασης ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία, προκειμένου να προστατευθούν η φήμη και τα δικαιώματα του κ. Λε Πεν και του Εθνικού Μετώπου. Συνεπώς δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ³²⁴.

³²⁴ Κατά το *délibéré* τρεις δικαστές εξέφρασαν την έντονη διαφωνία τους σχετικά με το συλλογισμό και τα συμπεράσματα της πλειοψηφίας του δικαστηρίου. Πιστεύουν ότι στην προσπάθεια να εξακριβωθούν οι σκέψεις του συγγραφέα από τη στάση των πλασματικών χαρακτήρων σε μια πλασματική κατάσταση, το γαλλικό Εφετείο φυλάκισε τη λογοτεχνία σε ένα σύνολο άκαμπτων κανόνων, σε διαφωνία με την ελευθερία της καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης. Κατά την άποψή τους μια τέτοια θέση συνιστά μια σαφή απομάκρυνση από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, το οποίο έχει δώσει έμφαση στο ρόλο της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην πολιτική. Όσον αφορά στον κ. Ζαν Μαρί Λε Πεν, υποστηρίζουν ότι θα επρέπε να διαθέτει μεγαλύτερη ανοχή ακριβώς επειδή είναι πολιτικός και μάλιστα γνωστός για την οξύτητα της ομιλίας του και για τις εξτρεμιστικές απόψεις του.

Θεωρούν επίσης ότι είναι υπερβολικό και ανακριβές να υποστηριχτεί ότι το εν λόγω μυθιστόρημα αποτελεί μια έκκληση στη βία ή την έχθρα.

Στην υπόθεση *Wingrove*, το ΕΔΔΑ δέχτηκε ότι η άρνηση της Βρετανικής Εταιρίας αξιολόγησης ταινιών, να χορηγήσει πιστοποιητικό στο έργο « Όψεις της Έκστασης», το οποίο είχε δημιουργήσει ο προσφεύγων, δεν έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 10. το δικαστήριο θεώρησε ότι σε τέτοιες περιπτώσεις τα εσωτερικά ένδικα μέσα γνωρίζουν καλύτερα ένα θίγονται ή όχι τα συμφέροντα των άλλων³²⁵. Το 1998 στην απόφαση *Bowman*, το δικαστήριο δέχτηκε ότι οι ποινικές διώξεις κατά του προσφεύγοντα - ο οποίος κατά τη διάρκεια της προεκλογική περιόδου, μοίραζε φυλλάδια με τις θέσεις των υποψηφίων πάνω στο θέμα των αμβλώσεων και των πειραμάτων σε βρέφη - παραβιάζουν το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ. Το δικαστήριο τόνισε ότι σε περίοδο εκλογών το άρθρο 10 πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των δικαιωμάτων που προστατεύονται από το άρθρο 3 του πρώτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ³²⁶.

Στην απόφαση *Janowski*, τον Ιανουάριο 1999, το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι η ποινική δίωξη κατά του προσφεύγοντα επειδή έβρισε δύο δημοτικούς φύλακες δεν είναι παραβίαση του άρθρου 10, αφού οι δημοτικοί υπάλληλοι πρέπει να απολαμβάνουν την γενική αποδοχή ώστε να αποδίδουν στη δουλειά τους υπέρ των πολιτών.³²⁷

Παραβίαση της ΕΣΔΑ υπήρξε και στην υπόθεση **Fuentes Bobo**³²⁸ όπου το δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 10 «δεν

³²⁵ *Wingrove* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 25/11/1996

³²⁶ « Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διενεργούν, σε λογικά διαστήματα, ελευθέρως μυστικές εκλογές, σε συνθήκες που επιτρέπουν την ελεύθερη έκφραση της λαϊκής βούλησης ως προς την εκλογή του νομοθετικού σώματος».

³²⁷ *Janowski* κατά Πολωνίας, Νο 25716/94, 25 Νοεμβρίου 1999

³²⁸ Η υπόθεση αφορά στην απόλυση ενός διευθυντή προγράμματος ενός καναλιού επειδή έκανε αρνητικά σχόλια για τη διοίκηση της Ισπανικής κρατικής τηλεόραση, κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης. Βλ. *Fuentes Bobo* κατά Ισπανίας, Νο 39293/98, 29/2/2000

εγγυάται την απεριόριστη ελευθερία της έκφρασης, ακόμη και αν οι δημοσιογραφική έρευνα στρέφεται σε θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος». Τον Μάρτιο 2000, το ΕΔΔΑ θεώρησε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 στην υπόθεση **Wabl** σχετικά με την απαγόρευση σε ένα βουλευτή των πράσινων της Αυστρίας, να επαναλάβει τη φράση « ναζιστική δημοσιογραφία» με την οποία είχε χαρακτηρίσει ένα άρθρο.

Στην υπόθεση **Constantinescu**, ο πρόεδρος μιας ένωσης εκπαιδευτικών καταδικαστικέ επειδή αποκάλυψε τρεις δασκάλους «κλέφτες», οι οποίοι είχαν κατηγορηθεί για αυτό και άλλες παραβάσεις. Το δικαστήριο είπε πως το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης έχει και τα όρια του και ότι ο προσφεύγων λόγω και της θέσης του ως αιρετός εκπρόσωπος ενός κλάδου, όφειλε να προστατεύει τη φήμη και τα δικαιώματα των άλλων.³²⁹

Το 2001, στην υπόθεση **Feldek**, σχετικά με τη καταδίκη του προσφεύγοντα με την κατηγορία της συκοφαντίας επειδή είχε σχολιάσει ένα υπουργώ τονίζοντας *inter alia* το «φασιστικό παρελθόν του», το δικαστήριο του Στρασβούργου θεωρεί ότι η εν λόγω καταδίκη δεν ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία³³⁰. Μια πολύ ενδιαφέρουσα υπόθεση για την οποία το δικαστήριο τελικά αποφάσισε τον Μάρτιο 2002, ότι δεν υπήρξε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης του προσφεύγοντα, είναι η υπόθεση **Nicula**.

Ο κ. **Nicula**, συνήγορος υπεράσπισης, καταδικάστηκε από τα Φιλανδικά δικαστήρια για τις δηλώσεις του περί παράνομης συμπεριφοράς ενός εισαγγελέα στην υπόθεση του πελάτη του. Το ΕΔΔΑ αποφάσισε πως η δίωξη του κ. Nicula δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 10³³¹. Τον Μάρτιο 2003 το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η καταδίκη του έγινε, ενώ

³²⁹ **Constantinescu κατά Ρουμανίας**, No 28871/95, 27 Ιουνίου 2000

³³⁰ **Feldek κατά Σλοβακίας**, No 32686/96, 19 Απριλίου 2001

³³¹ «Οι δημόσιοι λειτουργοί πρέπει να προστατεύονται από τις προφορικές επιθέσεις εναντίων τους, αναφορικά με τα καθήκοντα τους. Δεδομένης της θέσης του ως συνηγόρου υπεράσπισης, ο προσφεύγων δεν απολαμβάνει την απεριόριστη ελευθερία της έκφρασης».

προηγουμένως είχε συντάξει δύο επιστολές προσπαθώντας να προσεγγίσει τον εισαγγελέα μεταξύ άλλων να αποσύρει τις κατηγορίες εναντίων ενός επιχειρηματία – πελάτη του και παρανόμως παγίδευσε το τηλέφωνο του. Συνεπώς δεν υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ³³².

Στην υπόθεση *Appleby*, οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν ότι τους απαγορεύτηκε να συλλέγουν υπογραφές για ένα διαγωνισμό, μέσα σε ένα ιδιόκτητο εμπορικό κέντρο. Το δικαστήριο είπε ότι η κυβέρνηση δεν φέρει καμία άμεση ευθύνη για τους συγκεκριμένους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης. Το θέμα ήταν αν η κυβέρνηση απέτυχε να προστατέψει τα δικαιώματα των προσφευγόντων. Οι περιορισμοί δεν απαγόρευσαν εντελώς στους προσφεύγοντες να εκφράσουν τις απόψεις τους και συνεπώς το δικαστήριο κατέληξε ότι δεν υπήρχε παραβίαση της ΕΣΔΑ³³³.

Στην υπόθεση **Plon** το δικαστήριο του Στρασβούργου διαπίστωσε πως τα προσωρινά ασφαλιστικά μέτρα που απαγόρευσαν την διανομή ενός βιβλίου στο οποίο περιέχονταν εμπιστευτικές ιατρικές πληροφορίες για έναν αρχηγό κράτους, ήταν ενάντια του άρθρου 10³³⁴. Θέματα που αφορούν την υγεία ενός αρχηγού κράτους απασχολούν αδιαμφισβήτητα το δημόσιο ενδιαφέρον. Επιπλέον τα γεγονότα της υπόθεσης έθεσαν ζητήματα διαφάνειας της πολιτικής ζωής.

Τον Μάιο του 2004 το ΕΔΔΑ τόνισε τον εποπτικό ρόλο που πρέπει να έχει μια περιβαλλοντική ΜΚΟ όταν ασκεί κριτική στο έργο ενός δημάρχου³³⁵. Όπως οι δημοσιογράφοι έτσι και αυτές οι οργανώσεις συμβάλλουν σημαντικά στην δημοκρατική κοινωνία (§42). Σύμφωνα με την άποψη του δικαστηρίου η άσκηση κριτικής σε δήμαρχο για την πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν μπορεί να θεωρηθεί

³³² *Nicula κατά Φιλανδίας*, No 31611/96, 21 Μαρτίου 2003

³³³ *Appleby και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, No 44306/98, 6 Μαΐου 2003

³³⁴ *Εκδόσεις Plon κατά Γαλλίας*, No 58148/00, 18 Μαΐου 2004

³³⁵ *Vides Aizsardzibas Klubs κατά Λετονίας*, No 57829/00, 27 Μαΐου 2004

κατάχρηση της ελευθερίας της έκφρασης, κυρίως αν οι δηλώσεις του προσφεύγοντα είναι προσωπικές εκτιμήσεις.

Τον Φεβρουάριο 2005 το δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση **Pakdemirli** σχετικά με την καταδίκη ενός βουλευτή να καταβάλλει αποζημίωση επειδή πρόσβαλλε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι το ποσό ήταν αδικαιολόγητα υψηλό και ότι οι πρωταγωνιστές της υπόθεσης έχουν μεγάλη ιστορία πολιτικού ανταγωνισμού μεταξύ τους. Επιπλέον το εθνικό διοικητικό δικαστήριο που επέβαλλε το πρόστιμο λειτούργησε αυτοβούλως σαν ποινικό³³⁶. Υπό αυτές τις συνθήκες και δεδομένου ότι ήταν η μεγαλύτερη αποζημίωση που έχει εκδικαστεί στην Τουρκία για παρόμοια παράβαση το δικαστήριο κατέληξε ότι η ποινή δεν μπορεί να θεωρηθεί «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία». Συνεπώς δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης³³⁷.

Στην υπόθεση **Turhan**³³⁸ το ΕΔΔΑ ασχολήθηκε με την καταδίκη ενός συγγραφέα που δυσφήμισε έναν υπουργό στο βιβλίο του. Το δικαστήριο παρατήρησε ότι οι προσβλητικές φράσεις στο βιβλίο εκφράζουν την άποψη του συγγραφέα μετά από μία συνέντευξη με τον υπουργό η οποία είχε ήδη δημοσιευτεί σε ένα περιοδικό. Επειδή οι πληροφορίες ήταν ήδη γνωστές στο κοινό θεωρήθηκε ότι δεν υπήρχε παραβίαση της ΕΣΔΑ.

Η υπόθεση Metzger κατά Γερμανίας, σχετικά με το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε ένα μέλος πολιτικού κόμματος επειδή χαρακτήρισε «Ναζί» μία ομάδα ατόμων³³⁹, κρίθηκε απαράδεκτη από το δικαστήριο. Το ΕΔΔΑ είπε ότι η σοβαρότητα του χαρακτηρισμού δικαιολογεί το πρόστιμο και

³³⁶ Βλ. υπόθεση Tolstoy Miloslavsky

³³⁷ Pakdemirli κατά Τουρκίας, No 35839/37, 22 Φεβρουαρίου 2005

³³⁸ Turhan κατά Τουρκίας, No 48176/99, 19 Μαΐου 2005

³³⁹ Τα συγκεκριμένα άτομα αντιδρούσαν στην μετατροπή της κατοικίας ενός ηλικιωμένου ζευγαριού σε ίδρυμα φιλοξενίας για ψυχικά ασθενείς.

μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία³⁴⁰.

Το 1992 ο **Erdoğan Aydın Tatlav**, δημοσιογράφος που ζει στη Ιστανμπούλ, δημόσιευσε ένα πεντάτομο βιβλίο με τον τίτλο *İslamiyet Gerçeği* (Η πραγματικότητα του Ισλάμ). Στον πρώτο τόμο του βιβλίου επέκρινε το Ισλάμ ως θρησκεία νομιμοποιώντας τους κοινωνικούς τραυματισμούς που απεικονίζονται ως «θέληση του Θεού». Μετά από μια καταγγελία για την πέμπτη έκδοση του βιβλίου το 1996, ο δημοσιογράφος εδιώχθη για την δημοσίευση μιας εργασίας με θέμα τη θρησκεία³⁴¹. Καταδικάστηκε σε εξαγοράσιμη φυλάκιση ενός έτους.

Ο Tatlav κατήγγειλε ότι αυτή η απόφαση συνιστά παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ³⁴². Το δικαστήριο του Στρασβούργου είπε ότι ορισμένες μεταβάσεις του βιβλίου ακούσαν ισχυρή κριτική κατά της θρησκείας σε ένα κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο, αλλά ότι αυτές οι φράσεις δεν είχαν κανέναν τόνο προσβολής και ούτε συνεπάγονται καταχρηστική επίθεση ενάντια στους μουσουλμάνους ή ενάντια στα ιερά σύμβολα της μουσουλμανικής θρησκείας³⁴³. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία της υπόθεσης, το δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε την επέμβαση των τουρκικών αρχών δυσανάλογη με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό. Συνεπώς, υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης των ΔιΑ³⁴⁴.

Τον Μάρτιο 1997, το εβδομαδιαίο περιοδικό *Domino Efekt* δημοσίευσε ένα άρθρο του δημοσιογράφου και κριτικού κινηματογράφου, *Alia De*. Ο δημοσιογράφος επέκρινε τον Αρχιεπίσκοπο *A Blog* για την πρότασή του να απαγορευθεί η προβολή και η διαφήμιση της ταινίας «Άνθρωποι κατά Λάρυ Φλιντ». Το άρθρο περιείχε έμμεσες χυδαίες σεξουαλικές

³⁴⁰ Metzger κατά Γερμανίας, Νο 56720/00, 17 Νοεμβρίου 2005

³⁴¹ Βλ. αρθ. 175 του Ποινικού Κώδικα της Τουρκίας

³⁴² *Aydın Tatlav κατά Τουρκίας*, Νο. 50692/99, 2 Μαΐου 2006

³⁴³ Βλ. επίσης υπόθεση *I.A. κατά Τουρκίας*, 13 Σεπτεμβρίου 2005, *Iris* 2005/10, 3

³⁴⁴ Λείτε επίσης απόφαση *Giniewski κατά Γαλλίας*, 31 Ιανουαρίου 2006, *IRIS* το 2006/4, 2-3

νύξεις και υπόνοιες για συνεργασία του Αρχιεπισκόπου με τη μυστική αστυνομία του προηγούμενου κομμουνιστικού καθεστώτος.

Ο δημοσιογράφος καταδικάστηκε για δημόσια δυσφήμιση και καταδικάστηκε σε πρόστιμο 375 ευρώ, κατά εφαρμογή του άρθρου 198 του σλοβακικού ποινικού κώδικα. Το περιφερειακό δικαστήριο Košice θεώρησε το άρθρο χυδαίο και ως εκ τούτου δεν απολαμβάνει την προστασία που παρέχει το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.

Αντίθετα, το ΕΔΔΑ δεν πείθεται από τα συμπεράσματα των εσωτερικών δικαστηρίων, ότι ο προσφεύγων είχε δυσφημήσει ένα τμήμα του πληθυσμού εξ αιτίας της καθολικής πίστης τους. Η έντονα-διατυπωμένη υποτιμητική άποψη του δημοσιογράφου αφορούσε αποκλειστικά τον Αρχιεπίσκοπο. Το δικαστήριο δέχεται το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι το άρθρο ούτε αδικαιολόγητα δεν παρεμπόδισε το δικαίωμα των οπαδών να εκφράσουν και να ασκήσουν τη θρησκεία τους, ούτε δυσφήμησε το περιεχόμενο της θρησκευτικής πίστης τους. Διαπίστωσε λοιπόν ότι δεν θα μπορούσε να προκύψει το συμπέρασμα ότι με την έκδοση του άρθρου ο προσφεύγων παρεμπόδισε το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία των άλλων με τρόπο που να δικαιολογεί την επιβολή κυρώσεων στο πρόσωπο του. Η επέμβαση στο δικαίωμά του στη ελευθερία της έκφρασης επομένως ούτε συνιστούσε επείγουσα κοινωνική ανάγκη, ούτε ήταν ανάλογη με το νόμιμο σκοπό. Το δικαστήριο υποστήριξε ομόφωνα ότι η επέμβαση δεν ήταν «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία» και ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ³⁴⁵.

³⁴⁵ Klein κατά Σλοβακίας, No. 72208/01, 31 Οκτωβρίου 2006

04 Ζητήματα και προβληματισμοί

4.1 Φιμωμένοι πολίτες και ελεύθερη έκφραση στην

Ευρώπη του 21ου αιώνα - Το χάσμα στον ευρωπαϊκό χώρο: μια προσπάθεια συρρίκνωσης

Στις σελίδες που ακολουθούν επιχειρείται μια καταγραφή των τάσεων και των εθνικών πολιτικών στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης, στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Η γενική εικόνα της κατάστασης αναδύκνυει τα προβλήματα αλλά και τις προβληματικές που ανακύπτουν, επιβεβαιώνοντας ότι ο δρόμος για την πλήρη εφαρμογή του δικαιώματος είναι ακόμη μακρύς... αλλά όχι δύσβατος.

Αν και υπάρχουν τρομαχτικές αντιθέσεις στην αντιμετώπιση της ελευθερίας της έκφρασης μεταξύ των περισσότερων χώρων και παρά το γεγονός ότι οι εξαντλητικοί περιορισμοί και στα πρώην σοβιετικά κράτη και τα ανατολικά βαλκάνια παραβιάζουν κατάφορα την ελευθερία του λόγου και των ΜΜΕ, το πρόβλημα είναι γενικότερο με «κακά παραδείγματα» και στις δυτικές ανθρωπιστικές κοινωνίες.

Στην Ευρώπη, οι κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια, προσπάθησαν και, σε μερικές περιπτώσεις, κατόρθωσαν επιτυχώς να εισαγάγουν μια νομοθεσία καταστρεπτική για την ελευθερία του Τύπου. Το πιο ανησυχητικό ήταν η αυξανόμενη τάση των εθνικών κυβερνήσεων να περιορίσουν τη ελευθερία στην πληροφόρηση, και συγχρόνως να αναγκάσουν τους δημοσιογράφους να αποκαλύψουν τις πηγές τους. Τις περισσότερες φορές, τα μέτρα επιβάλλονταν με πρόσχημα την «ασφάλεια». Το 2006, ο Σουηδός αρχισυντάκτης της περιφερειακής εφημερίδας Nerikes Allehanda δέχτηκε απειλές για τη ζωή του, από εξτρεμιστές Ισλαμιστές, επειδή δημοσίευσε καρικατούρες του προφήτη Mohammed³⁴⁶, ενώ το 2007 ο δημοφιλής τουρκαρμένιος δημοσιογράφος Hrant Dink δολοφονήθηκε εκ προμελέτης³⁴⁷.

³⁴⁶ Η καρικατούρα απεικόνισε το κεφάλι του προφήτη Mohammed στο σώμα ενός σκύλου.

³⁴⁷ Ο Dink, στις 19 Ιανουαρίου 2006, πυροβολήθηκε εξ επαφής από ένα νεαρό σε ένα δρόμο της Ιστανμπούλ. Έξω από τα γραφεία της εφημερίδας του, Agos. Πέθανε επί τόπου. Ο δολοφόνος είχε

Σημαντικά προβλήματα στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης αντιμετωπίζουν και κράτη με –κατά παράδοση– προοδευτική αντίληψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το 2007, το ζήτημα της προστασίας των πηγών απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό τη Γερμανία και τη Γαλλία. Με μια αμφισβητούμενη τροποποίηση στο γερμανικό νόμο τηλεπικοινωνιών, από την 1η Ιανουαρίου 2008, όλοι οι προμηθευτές τηλεπικοινωνιών υποχρεούνται να διατηρούν αρχείο για περίοδο έξι μηνών. Αυτές οι πληροφορίες μπορούν να τεθούν στην διάθεση των αστυνομικών αρχών, παραβιάζοντας το δικαίωμα των δημοσιογράφων να διατηρήσουν την εμπιστευτικότητα των πηγών τους.

Η διάταξη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την σχετικά θετική νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου, το οποίο διαπίστωσε ότι η έρευνα στα διαμερίσματα ορισμένων δημοσιογράφων

και στα γραφεία του περιοδικού «Κικέρωνα» το 2005 ήταν αντισυνταγματική.

Στο ίδιο επίπεδο βρίσκεται και η Γαλλία με τις καταγγελίες των δημοσιογράφων – ότι δέχονται πιέσεις για να αποκαλύψουν τις πηγές τους – να αυξάνονται το 2008.

ακραία εθνικιστική ιδεολογία, και η δολοφονία αύξησε τις εκκλήσεις για την απόσυρση του κακόφημου άρθρου 301 του τουρκικού ποινικού κώδικα περί προσβολής του «Τουρκισμού». Θεωρείται ότι η καταδίκη του Dink για παραβίαση του άρθρου 301 για τα άρθρα του σχετικά με τη σφαγή Αρμενίων στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, μπορεί να είχε ενισχύσει το προφίλ του ως στόχο.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η παρατεταμένη διαμάχη που προκάλεσαν οι προτεινόμενες τροποποιήσεις για περιορισμό του νόμου περί ελευθερίας στην πληροφόρηση, είναι ενδεικτική της κατάστασης. Την ίδια στιγμή η παρουσία της χώρας στο ΕΔΔΑ για παραβιάσεις του άρθρου 10, είναι απογοητευτική.

Στιγμιότυπο από τις διαδηλώσεις κατά της προσβολής του Μωάμεθ

Προβλήματα στην ελευθερία του Τύπου προέκυψαν επίσης σε χώρες που φημίζονται συνήθως για τα ρεκορ τους στην ελευθεροτυπία. Στη Φινλανδία, ο φωτογράφος Markus Pentikäinen, που εργαζόταν για το εβδομαδιαίο περιοδικό για το Suomen Kuvalehti, συνελήφθει, την ώρα που άσκουσε το επάγγελμά του, φωτογραφίζοντας μια διαμαρτυρία στο Ελσίνκι. Ο Pentikäinen κρατούνταν για 18

ώρες χωρίς να έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με δικηγόρο ή συνάδελφο του στο περιοδικό. Κατηγορήθηκε για αντίσταση κατά των αρχών και απέκτησε ποινικό μητρώο.

Στη Σλοβενία, σε μια επιστολή διαμαρτυρίας που υπέγραψαν, 571 δημοσιογράφοι απαίτησαν να σταματήσει η κυβέρνηση να παρεμβαίνει στα ΜΜΕ. Η κυβέρνηση μέσα από το σύστημα της κρατικής χρηματοδότησης με αγορά μετοχών σε ιδιωτικές εταιρείες, ελέγχει τα ΜΜΕ πληγώνοντας τον σλοβένικο ανεξάρτητο Τύπο, και θέτοντας τον στο στόχαστρο της λογοκρισίας. Μετά από καταγγελίες πολλών Σλοβένων δημοσιογράφων, η ΕΕ πίεσε την κυβέρνηση να συστήσει μια ανεξάρτητη επιτροπή για να διαπιστώσει τις παραβιάσεις στην ελευθερία της έκφρασης. Η επιτροπή δεν δημιουργήθηκε ποτέ.

Εμβαθύνοντας ακόμη περισσότερο στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα, είναι χρήσιμη η παρουσίαση μερικών Case studies, σχετικά με την κατάσταση της ελευθερίας της

έκφρασης στις προβληματικές περιοχές, εκεί όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες υπονομεύονται, με τις ευλογίες του κράτους.

Ο ΤΥΠΟΣ ΣΤΗ ΖΥΓΑΡΙΑ

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ

ΗΠΑ	70	28
ΒΡΕΤΑΝΙΑ	67	29
Γερμανία	67	26
Βενεζουέλα	64	36
Νότια Αφρική	63	34
Κένυα	62	37
Νιγηρία	56	43
Αίγυπτος	55	45
Βραζιλία	52	48
Μεξικό	51	46
ΗΑΕ	51	48
Σιγκαπούρη	43	48
Ινδία	41	48
Ρωσία	39	47

Λευκορωσία: Στη δίνη της ανελευθερής εκφρασης

Info:

Πληθυσμός : 9,726,700

Χρήστες Internet: 2,013,427

Μέση χρέωση για μια ώρα σύνδεσης

διαδίκτυο: 0,50 ευρώ

Μέσος μηνιαίος μισθός : 170 ευρώ

Αριθμός ιδιωτικών παρόχων Internet: δεν
είναι διαθέσιμο

Αριθμός δημόσιων παρόχων Internet: 1

Στη Λευκορωσία, το κατασταλτικό καθεστώς του Αλεξάνδρου Lukashenko έχει κατασιγάσει σχεδόν οποιαδήποτε αντίθετη άποψη. Ο έλεγχος της ζωντανής αναμετάδοσης των ειδήσεων, είναι ίσως το πιο σκληρό μέτρο κατά της ελευθερίας της έκφρασης στον ευρωπαϊκό χώρο. Το κράτος διατηρεί το μονοπώλιο στις τηλεπικοινωνίες και δεν έχει κανέναν δισταγμό να απαγορεύσει της πρόσβασης στο διαδίκτυο και τα ανεξάρτητα ΜΜΕ εάν το θεωρεί απαραίτητο. Ο περιορισμός δεν ισχύει για τις σε online εκδόσεις οποιαδήποτε εργασία γίνεται σύμφωνα με τους «Νομικούς Κανονισμούς του Διαδικτύου», που θεσπίστηκαν τον Αυγούστου 2007, μετά από απόφαση του Πρόεδρου Αλέξανδρου Lukachenko για να βάλει ένα τέλος στη «αναρχία στον Ιστό». Οποίος χρησιμοποιεί τεχνολογία επικοινωνιών χωρίς άδεια ή «ανταλλάσει «ακατάλληλα μηνύματα» μπορεί να αντιμετωπίσει ποινικές κυρώσεις για τις «παράνομες» δραστηριότητες.

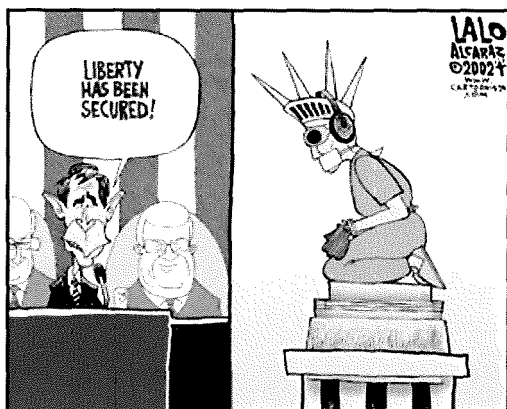
Από τις 10 Φεβρουαρίου 2007, με απόφαση του υπουργικού συμβουλίου της χώρας, όλοι οι ιδιοκτήτες ίντερνετ καφέ και λεσχών «για κομπιουτεράδες» υποχρεούνται να καταγγείλει τους χρήστες του Διαδικτύου που επισκέπτονται ιστοσελίδες «ευαίσθητες» για την αστυνομία. Ο νόμος τους υποχρεώνει επίσης να κρατούν αρχείο στους υπολογιστές τους για 1 χρόνο και να έχουν διαθέσιμες αυτές τις πληροφορίες για τις δυνάμεις ασφάλειας και τις μυστικές υπηρεσίες. Παράλληλα, το ίντερνετ στη χώρα «ανήκει» στον πάροχο του κρατικού Διαδικτύου, Beltelekom. Αυτή η επιχείρηση έχει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς και είναι η μόνη που

επιτρέπεται να παρέχει τις τηλεφωνικές υπηρεσίες, εμποδίζοντας κάθε μορφή ανταγωνισμού.

Προληπτικά φίλτρα στις ιστοσελίδες

Ο Πρόεδρος Αλεξάντερ Λουκασένκο όταν ανέλαβε την εξουσία δήλωσε πως θέλει να προστατέψει την «εθνική ασφάλεια» της χώρας, ασκώντας έλεγχο στις ενημερωτικές ιστοσελίδες. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας για την εκλογή προέδρου, τον Μάρτιο του 2006, πολλοί διαδικτυακοί χώροι που επέκριναν τον αρχηγό του κράτους, μυστηριωδώς εξαφανίστηκαν για αρκετές ημέρες.

Η ιστοσελίδα της κίνησης πολιτών Charter 97³⁴⁸ σταμάτησε να λειτουργεί την ημέρα των δημοσκοπήσεων, στις

Σκίτσο που σατιρίζει την ελευθερία της έκφρασης στις ΗΠΑ

19 Μαρτίου από τις 4 π.μ έως τις 11 το επόμενο πρωί. Ακριβώς το ίδιο σενάριο επαναλήφθηκε στις προεδρικές εκλογές του 2001 και στο δημοψήφισμα του 2004. Στις 20 Μαρτίου 2006 την ημέρα των δημοσκοπήσεων για τις εκλογές, η ιστοσελίδα του Αμερικάνικου Radio Svoboda³⁴⁹, ήταν

πρόσβασιμη μόνο μέχρι τη μία το βράδυ, ενώ οι ιστοσελίδες των άλλων δύο υποψηφίων³⁵⁰ μέχρι τις 10:00 Σύμφωνα με έκθεση της «Ανοιχτής Πρωτοβουλίας για το Διαδίκτυο³⁵¹, η Beltelekom³⁵² μπλόκαρε την πρόσβαση σε 37 διαφωνούντες δημοσιογραφικές ενημερωτικές ιστοσελίδες την

³⁴⁸ <http://www.charter97.org>

³⁴⁹ www.svoboda.org

³⁵⁰ www.milinkevich.org και www.kozylin.com

³⁵¹ <http://www.opennetinitiative.net/belarus/>: έκθεση για την Ανοιχτή πρωτοβουλία για την λογοκρισία στο Ιντερνετ κατά τη διάρκεια των Προεδρικών εκλογών στη Λευκορωσία

³⁵² Το <http://www.tut.by> είναι το κύριο Internet portal στη Λευκορωσία

ημέρα των εκλογών. Πρόσβαση στο Internet δεν είχαν ούτε οι συνδρομητές της εταιρίας Minsk Telephone, στις 25 Μαρτίου, ημέρα που ξέσπασαν μεγάλες διαδηλώσεις εξαιτίας του αποτελέσματος της κάλπης. Η μέθοδος αυτή επαναλαμβάνεται κάθε φορά που υπάρχει μια παρόμοια «ευαίσθητη» διαδήλωση³⁵³.

Το Φεβρουάριο του 2008, η κυβέρνηση έδωσε εντολή να απελευθερωθεί ο συγγραφέας και πολιτικός ακτιβιστής Αντρέι Κλιμάου, που είχε συλληφθεί στις 3 Απριλίου 2007 και είχε φυλακιστεί για δύο χρόνια. Ο Κλιμάου συνελήφθη επειδή δημοσίευσε μέσω διαδικτύου ένα άρθρο με τίτλο «Υποκινώντας την ανατροπή του καθεστώτος».

Το άρθρο κατηγορούσε τον Πρόεδρο Λουκασένκο για εμπλοκή του στη δολοφονία του πολιτικού Βικτάρ Χανσάρ³⁵⁴. Το 2008 στη Λευκορωσία έγινε η πρώτη σύλληψη που αφορούσε το περιεχόμενο ενός μηνύματος που μεταδόθηκε online.

**Η ελευθερία της
έκφρασης
στις ευρωπαϊκές χώρες**

1. Φιλανδία
 2. Ισλανδία
 3. Ολλανδία
 4. Τσεχία
 5. Εσθονία
 6. Νορβηγία
 7. Σλοβακία
 8. Ελβετία
 9. Ουγγαρία
 10. Λετονία
 11. Πορτογαλία
 12. Σλοβενία
 13. Βέλγιο
 14. Σουηδία
 15. Αυστρία
 16. Βοσνία
 17. Δανία
 18. Γερμανία
 19. Λιθουανία
 20. Ην.Βασίλειο
 21. Κύπρος
 22. Ελλάδα
 23. Βουλγαρία
 24. Γαλλία
 25. Ιταλία
 26. Ισπανία
 27. ΠΓΔΜ
 28. Σερβία
 29. Κροατία
 30. Πολωνία
 31. Ρουμανία
 32. Κόσσοβο
 33. Αλβανία
 34. Μολδαβία
 35. Γεωργία
 36. Τουρκία
 37. Αρμενία
 38. Ουκρανία
 39. Ρωσία
 40. Λευκορωσία
- 2006**

³⁵³ Βλ. στη Λευκορωσική υπηρεσία Ελεύθερου Ραδιοφώνου της Ευρώπης /Radio Liberty

<http://www.rferl.org/featuresarchive/country/belarus.html>

³⁵⁴ Από το Ανεξάρτητο Πρακτορείο Ειδήσεων <http://www.bclapan.com>

Βουλγαρία και Πολωνία: τα κακά παιδιά της Ευρώπης

Στη Σόφια, οι δημοσιογράφοι μπορούν να δεχθούν δικαιολογημένη σωματική επίθεση λόγω του επαγγέλματος τους. Το κλίμα που έχει δημιουργήσει η πραγματικότητα αυτή πήρε μεγαλύτερες διατάσεις μετά την απόσυρση των κατηγοριών ενάντια στους αστυνομικούς που χτυπήσαν έναν δημοσιογράφο το Μάιο 2008³⁵⁵. Από τη χώρα, δεν λείπουν και τα κρούσματα λογοκρισίας στο Ιντερνετ. Πολλές ιστοσελίδες αναγκάζονται σε «λουκέτο» επειδή επιχειρούν να αποκαλύψουν στοιχεία για τις υποθέσεις διαφθοράς που ταλανίζουν τη χώρα.

Το 2007 ορισμένες τροποποιήσεις που προώθησε η Εθνική Συνέλευση της χώρας, στην Δημόσια Πράξη για την Πρόσβαση στις Πληροφορίες παραβιάζουν τα διεθνή πρότυπα για το δικαίωμα στην πληροφόρηση και συγκεκριμένα επιτρέπουν την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα³⁵⁶.

Η Πολωνία συνεχίζει να παραβιάζει στη ελευθερία Τύπου, και έγινε η πρώτη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που φυλάκισε έναν δημοσιογράφο για «ποινική δυσφήμιση». Οι αρχές αρνούνται να αποποινικοποιήσουν τις παραβάσεις του Τύπου και οι δημοσιογράφοι συχνά αντιμετωπίζουν ποινές φυλάκισης με εντολή των εθνικών δικαστηρίων. Η πρόσφατη τροπολογία στο σλοβάκικο δίκαιο των ΜΜΕ επέκτεινε πολύ το δικαίωμα της απάντησης σε δημοσιεύματα του Τύπου. Με αυτή τη ρύθμιση παρακωλύεται η εκδοτική ανεξαρτησία και δίνεται το πράσινο φως για την ξεκάθαρη παρουσία της λογοκρισίας στα ΜΜΕ που δεν «συμμορφώνονται».

³⁵⁵ Πηγή Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα http://www.rsf.org/article.php3?id_article=19382

³⁵⁶ Με αφορμή την υποβολή των συγκεκριμένων τροποποιήσεων στην Εθνοσυνέλευση στις 28 Φεβρουαρίου 2007, δημιουργήθηκε μια μεγάλη καμπάνια υπέρ της ελευθερίας της έκφρασης σε όλη τη χώρα. Στις 8 Μαρτίου 1,077 ΜΚΟ υπέβαλλαν μια κοινή διακήρυξη στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή.

Ρωσία - Γεωργία: Ο πόλεμος συνεχίζεται

στο

διαδίκτυο

Οι τεταμένες σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών αντανακλώνται και στους παράνομους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης κυρίως σε ότι αφορά το διαδίκτυο. Μόνο το 2008, στη Ρωσία σημειώθηκαν τέσσερα

σημαντικά περιστατικά παραβιάσεων: Στις 14 Μαρτίου 2008 η εφημερίδα Moscow daily γίνεται στόχος επιθέσεων ενώ χάκερ εισβάλλουν στον ιστότοπο της. Στις 3 Ιουνίου 2008 οι αστυνομία διατάσσει έρευνα στο διαμέρισμα του δικηγόρου της ενημερωτικής ιστοσελίδας www.Ingushetiya.ru, στη Μόσχα. Στις 30 Ιουλίου ο ιδιοκτήτης ενός ιστοχώρου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, πέφτει θύμα απαγωγής και στη συνέχεια βασανίζεται στην Ινγκουσετία. Λίγες ημέρες αργότερα, στις 13 Αυγούστου, με δικαστική απόφαση, παύει η λειτουργία όλων των ιστοσελίδων με έδρα την Ινγκουσετία. Τον ίδιο μήνα δολοφονείται ο ιδιοκτήτης ενός ιστοχώρου, ενώ βρισκόταν υπό κράτηση από το υπουργείο εσωτερικών.

Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και η κατάσταση στη Γεωργία με τους περισσότερους περιορισμούς να

επιβάλλονται, σε μια προσπάθεια να υπονομευθεί οποιαδήποτε σχέση με το Κρεμλίνο. Στις 13 Αυγούστου τόσο οι Ρωσικές όσο και οι Γεωργιανές ιστοσελίδες έπεσαν θύματα του πολέμου, που ξέσπασε μεταξύ τους στο ίντερνετ όπως και στο πεδίο της μάχης.

Στη Ρωσία, επίσης είναι πλέον σύνηθες το φαινόμενο της παραβίασης του δικαιώματος στην ελευθερία λόγου την παραμονή των εκλογών. Η πάγια αυτή πρακτική αποδεικνύει ότι η χώρα παραμένει μια επικίνδυνη στο θέμα της άσκησης της δημοσιογραφίας. Ο θάνατος του δημοσιογράφου Ivan Safranov που εργαζόταν για την εφημερίδα Kommersant θεωρήθηκε από τις αρχές ως αυτοκτονία, παρά την αντίθετη άποψη του στενού περιγύρου του. Υπενθυμίζεται ότι ο Safranov έπεσε από ένα παράθυρο, στις 2 Μαρτίου, λίγο μετά την ολοκλήρωση της έρευνας του για μια υπόθεση εγκλήματος για την οποία ετοίμαζε να δημοσιεύσει τις πληροφορίες, αποκαλύπτοντας κρατικά μυστικά.

Το πρόβλημα της Τουρκίας

Yaman Akdeniz • Kerem Altıparmak

Internet:
Restricted Access
A Critical Assessment
of Internet Content Regulation
and Censorship in Turkey

© 2008 by Kerem Altıparmak and Yaman Akdeniz

www.rsf.org

Η Τουρκική νομοθεσία στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης δεν έχει τα χαρακτηριστικά των κανόνων που θεμελιώνουν μια δημοκρατική κοινωνία. Τα κρούσματα λογοκρισίας και φίμωσης των πολιτών στη χώρα είναι πολυάριθμα. Μόνο το 2008 συνέβησαν έξι περιστατικά που αναδεικνύουν το μέγεθος του προβλήματος που υπάρχει.

Την 1η Απριλίου 2008, ακόμη μια ιστοσελίδα προστίθεται στον μακρύ κατάλογο των «απαγορευμένων» που παύεται η λειτουργία τους. Μια εβδομάδα αργότερα, μια παράνομη δικαστική απόφαση για το κλείσιμο ορισμένων ιστοσελίδων, αποδοκιμάζεται από το σύνολο των πολιτών. Το Μάιο, αναστέλλεται για τρίτη φορά σε διάστημα δύο μηνών η λειτουργία του YouTube και αμέσως μετά η κυβέρνηση ψηφίζει αυστηρότερους νόμους για τον περιορισμό της ελεύθερης έκφρασης. Στις 9 Ιουνίου απαγορεύεται για ένα μήνα το YouTube ενώ στις 4 Αυγούστου οι τουρκικές αρχές απαγορεύουν τη λειτουργία του Dailymotion, ιστοσελίδα όπου επίσης προβάλλονται βίντεο³⁵⁷.

Σε μια αυστηρή δοκιμή της ελευθερίας του Τύπου, ο μεγαλύτερος όμιλος ΜΜΕ της χώρας - που συχνά άκουσε κριτική στην κυβέρνηση - κλήθηκε να καταβάλλει πρόστιμο ύψους 500 εκατομμυρίων δολαρίων για υποτιθέμενη φοροδιαφυγή και απάτη³⁵⁸. Το υπέρογκο ποσό θεωρήθηκε από πολλούς « χτύπημα κατά της Δημοκρατίας³⁵⁹». Συγχρόνως, ο

³⁵⁷ http://www.rsf.org/archives_internet_en.php3?annee=2008

³⁵⁸ Σημειώνεται επίσης ότι η διαμάχη μεταξύ του πρωθυπουργού, Recep Tayyip Erdogan, και του Aydin Dogan διευθυντή των μισών κρατικών ΜΜΕ, έχει οδηγήσει σε πολλούς περιορισμούς στην ελευθερία των ΜΜΕ, που δεν μπορεί να θεωρηθούν απαραίτητα σε μια «δημοκρατική κοινωνία».

³⁵⁹ Βλ. Τις αντιδράσεις των ΜΚΟ και τις σχετικές δηλώσεις του Vuslat Dogan Sabanci.

προϊστάμενος του φιλοκουρδικού κόμματος διώχτηκε ποινικά επειδή μίλησε στα κουρδικά ενώπιον του Κοινοβουλίου³⁶⁰.

Τον περασμένο Νοέμβριο, η έκθεση της ΕΕ για την πρόοδο της Τουρκίας, διαπίστωσε βελτιώσεις αλλά ζήτησε επιπλέον μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η χώρα θεωρήθηκε ότι αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή της νομοθεσίας που θα της ανοίξει το δρόμο για ένταξη στην Ε. Ε.

Όπως δηλώνει η κα Ισίλ Καρακάς, δικαστής στο ΕΔΔΑ «κατά την περίοδο 2001-2004, στη χώρα έγιναν σημαντικές μεταρρυθμίσεις που ενίσχυσαν την ευρωπαϊκή προοπτική της, ωστόσο ο αριθμός των προσφυγών εναντίων της, στο δικαστήριο του Στρασβούργου δεν μειώθηκε». Ο λόγος που συμβαίνει αυτό σύμφωνα με τη δικαστή Καρακάς είναι ότι υπάρχει «μεγάλη δυσαρμονία μεταξύ των αποφάσεων που εκδίδει το ΕΔΔΑ με εκείνες των εθνικών δικαστηρίων». «Δεν θα υπάρχει πρόβλημα εάν τα τουρκικά δικαστήρια υιοθετήσουν τη νομολογία του ΕΔΔΑ, κυρίως στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης» καταλήγει προτείνοντας ως λύση την δημιουργία ενός νέου συντάγματος της χώρας³⁶¹.

³⁶⁰ Η υπόθεση θέτει στο προσκήνιο το ζήτημα της ελευθερίας του λόγου. Ο Ahmet Τούρκος, ηγέτης του φιλοκουρδικού Κόμματος (DTP), κατά τη διάρκεια μιας ομιλία στου στη βουλή ξαφνικά αλλάξε τη γλώσσα που χρησιμοποιούσε και άρχισε να μιλά στα κουρδικά. Το δίκτυο της κρατικής τηλεόρασης διέκοψε τη ζωντανή μετάδοση. Το οξύμωρο είναι ότι στις αρχές του 2009 εγκαινιάστηκε ένα εικοσιτετράωρο τηλεοπτικό κουρδικό πρόγραμμα, και ότι ο ίδιος, ο πρωθυπουργός μίλησε στα κουρδικά κατά τη διάρκεια της προεκλογική εκστρατείας για τις δημοτικές εκλογές. Σύμφωνα με την Τουρκική νομοθεσία απαγορεύεται η χρήση της Κουρδικής γλώσσας μέσα στο κοινοβούλιο.

³⁶¹ «Οι προσφυγές εναντίων της Τουρκίας στο ΕΔΔΑ» Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, του ανταποκριτή του ΑΠΕ, Α. Κουρκούλα, 16/03/2009, αρ. είδησης: 7411749

Προϋπόθεση για την ένταξη στην ΕΕ

Από την έναρξη της ευρωπαϊκής προοπτικής της, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της Τουρκίας θα είναι αυτά που οδηγήσουν στην ένταξη της ή όχι στην ΕΕ. Κάθε κίνηση των τουρκικών αρχών εξετάζεται εξονυχιστικά και οτιδήποτε φανερώνει ότι η Τουρκία είναι διαφορετική από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, μελετάται και αναλύεται στους κόλπους της ΕΕ. Μια προφανής ένδειξη του χάσματος που χωρίζει την Τουρκία από το υπόλοιπο της Ευρώπης και της δύσης είναι η διαφορετική αντίληψη για την κοινωνική έκφραση και την ελευθερία του λόγου.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα είναι το άρθρο 301 του τουρκικού ποινικού κώδικα που λέει ότι η προσβολή του «Τουρκισμού» είναι έγκλημα. Η νοοτροπία αυτή ξενίζει στη Δύση, της οποίας η κοινωνία είναι διαποτισμένη με εντελώς διαφορετικές αρχές. Τον Δεκέμβριο 2005 ξέσπασε σάλος γύρω από το άρθρο «Η συνειδητή αντίδραση είναι ανθρώπινο δικαίωμα», της Perihan Magden³⁶² που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Yeni Aktuel. Αυτό το περιστατικό είναι ένα από

Στο έργο του «Ιστανμπούλ: Οι μνήμες και η πόλη», ο Orhan Pamuk έγραψε για τους τέσσερις προσωπικούς του ήρωες (Yahya Kemal, Resat Ekrem Kocu, Abdulkhak Sinasi Hisar, και Taupinar), ότι: «αυτοί οι τέσσερις μελαγχολικοί συγγραφείς άντλησαν τη δύναμή τους από τις εντάσεις μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος, ή μεταξύ αυτού που στους Δυτικών αρέσει να αποκαλούν ανατολή

³⁶² Η Magden, είναι μια δημοφιλής και επιτυχημένη Τουρκάλα μυθιστοριογράφος και αρθογράφος.

Είναι επίσης συνήγορος για την απόκτηση της ιδιότητας μέλους της Τουρκίας στην ΕΕ. Στο άρθρο της στην εφημερίδα τάχθηκε υπέρ ενός νεαρού άνδρα που αντέδρασε συνειδητά σε μια στρατιωτική

τα 60 περίπου που καταγραφήκαν σε παρόμοιες υποθέσεις μόνο το 2008, με θύματα τους Τούρκους δημοσιογράφους και τους συγγραφείς. Η ρίζα του κακού είναι το άρθρο 301, που καταστέλλει κάθε δυνατότητα να σκεφτεί κανείς και να μιλήσει για την τουρκική πολιτική, τα στρατιωτικά, κοινωνικά και θρησκευτικά ζητήματα κ.λπ.

Ο πρωθυπουργός Recep Tayyip Erdogan έχει δείξει ότι σκέφτεται να καταργήσει το άρθρο 301 από τον τουρκικό ποινικό κώδικα σε μία προσπάθεια να ικανοποιήσει τα ανώτερα κλιμάκια της ΕΕ που έχουν αναλάβει τις διαπραγματεύσεις με την

Η καθημερινότητα στους δρόμους του Ιράκ ήταν δύσκολη για τους επαγγελματίες των ΜΜΕ.

Τουρκία. Παρόλα αυτά μια μεγάλη μερίδα του κόσμου θεωρεί ότι κάτι τέτοιο θα ήταν απειλή στην ασφάλεια της χώρας και ότι θα ευνοήσει «τους προδότες και τις τρομοκρατικές ομάδες». Άλλοι, πιστεύουν ότι είναι ένα σημάδι αποδοχής του «δυτικού» τρόπου της ζωής και σκέψης.

Η Ευρώπη πιέζει στο ζήτημα του σεβασμού της ελευθερίας του λόγου και της έκφρασης. Οι συζητήσεις είναι ατελείωτες και οι απόψεις για το θέμα πολλές. Το ζήτημα είναι ένα μπορούν να εκφραστούν.

υπηρεσία. Καταδικάστηκε σε 3 χρόνια φυλάκιση λόγω της προσπάθειας «αποξένωσης των πολιτών από τη στρατιωτική υπηρεσία».

Τα άλλα «αγκάθια»

Οι προβληματικές που αναπτύσσονται γύρω από την ελευθερία της έκφρασης αγγίζουν διαφορετικές πτυχές του δικαιώματος. Εκτός από τις κυβερνητικές «επεμβάσεις», οι δημοσιογράφοι - οι επαγγελματίες εκφραστές του δικαιώματος - έχουν να αντιμετωπίσουν πολλές άλλες δυσκολίες που συχνά αποτελούν τροχοπέδη για την άσκηση του ρόλου τους.

1.100 δημοσιογράφοι έχουν χάσει τη ζωή τους τα τελευταία χρόνια επειδή είπαν κάτι που δεν έπρεπε ή βοήθησαν σε λάθος τόπο

Ένα μεγάλο κεφάλαιο είναι τα εργασιακά δικαιώματα των δημοσιογράφων, τα οποία όταν πλήττονται θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την ελευθερία της έκφρασης. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η δυσκοίλια λειτουργία ορισμένων επαγγελματικών ενώσεων, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η επικοινωνία και η ανταλλαγή πληροφοριών με άλλες αντίστοιχες ενώσεις του εξωτερικού. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν και να προωθούν τέτοιες πρωτοβουλίες, διασφαλίζοντας όσο είναι δυνατό την έρρυθμη λειτουργία τους.

Εξίσου σημαντικό είναι το ζήτημα της σωματικής ακεραιότητας και τις ασφάλειας των επαγγελματιών των ΜΜΕ. Σήμερα, αρκετοί δημοσιογράφοι εκβιάζονται και δολοφονούνται καθημερινά ενώ οι αρχές μπορούν ανά πάσα στιγμή να ερευνηθούν τα σπίτι και τα γραφεία τους. Άλλοι βασανίζονται για να αποκαλύψουν τις πηγές τους ενώ πολλοί βρίσκονται στη φυλακή χωρίς να έχουν το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη. Οι πολεμικοί ανταποκριτές θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους, μαχόμενοι για την ελευθερία στην ενημέρωση. Όλες αυτές οι πρακτικές συνιστούν παραβίαση του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης.

Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να διευκόλυνε τη δημιουργία ενός οικουμενικού συστήματος διαχείρισης των πληροφοριών με τη

σύναψη και των σχετικών διεθνών συνθηκών, αλλά έθεσε νέα ζητήματα προς διευκρίνιση όπως, ο εύκολος συγκεντρωτισμός στα ΜΜΕ. Πρόκειται για μια τάση που αυξάνεται κάθε χρόνο σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, προκαλώντας ανησυχίες για τις επιπτώσεις της στην ποιότητα των ΜΜΕ, τον πλουραλισμό και την πολυμορφία.

Η δημόσια ανησυχία για την εταιρική και πολιτική κυριαρχία στα ΜΜΕ και τις υπηρεσίες πληροφοριών, είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Υπάρχει μια αυξανόμενη αντίληψη ότι η δημοσιογραφία αποτυγχάνει να εκτελέσει το ρόλο της, ως φύλακας της κοινωνίας, εξαιτίας των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων που καθοδηγούν τα ΜΜΕ. Τα μεγαλύτερα προβλήματα που προκαλεί ο συγκεντρωτισμός στα ΜΜΕ είναι το γεγονός ότι η εξουσία περιέχεται στα χέρια λίγων, οι οποίοι συνήθως και επηρεάζουν την πολιτική, και επίσης ότι πολλές φορές ο συγκεντρωτισμός στα ΜΜΕ υποστηρίζεται από την εθνική νομοθεσία.

Μια άλλη προβληματική που συνδέεται άμεσα με την ελευθερία της έκφρασης είναι τα πνευματικά δικαιώματα του δημιουργού, το λεγόμενο Copyright. Στην σύγχρονη ψηφιακή εποχή, το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας απασχολεί κάθε κυβέρνηση, και διεθνή οργανισμό. Στην Ευρώπη έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων.

Τέλος ολοένα και πιο επιτακτική γίνεται η ανάγκη για την αναβάθμιση της ποιότητας στη δημοσιογραφία. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο ο μόνος τρόπος η ανεξαρτησία και η αυτονομία των ΜΜΕ και η προσκόλληση στη δημοσιογραφική δεοντολογία και ηθική.

Έλεγχος της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ

Όπως τονίζει και το δικαστήριο του Στρασβούργου, «είναι αξιοπρόσεκτο το επίπεδο σεβασμού μιας διεθνούς

Ο σημερινός Πρόεδρος του ΕΔΔΑ Jean-Paul Costa

συνθήκης - ιδίως όταν αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα - είναι και αξίζει να επισημαίνεται». Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη δέσμευση των ευρωπαϊκών κρατών το πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και επίσης την ποιότητα της εργασίας που εκτελείται από τα όργανα της Σύμβασης. Αυτό το αναμφισβήτητο επίτευγμα δεν σημαίνει, εντούτοις,

ότι όλα τα προβλήματα έχουν λυθεί. Το σημαντικότερο πρόβλημα σήμερα είναι η μεγάλη πίεση που ασκείται στο σύστημα παρακολούθησης λόγω της εκθετικής αύξησης στον αριθμό των προσφυγών που υποβάλλονται στο ΕΔΔΑ. Η πραγματικότητα αυτή υπογραμμίζει την κρίσιμη σημασία της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης σε εθνικό επίπεδο.

Πολλά μέτρα έχουν ληφθεί προκειμένου να βελτιώσουν το βαθμό εκτέλεσης των αποφάσεων από τα κράτη μέλη. Τα μέτρα αυτά υποστηρίζονται από την Επιτροπή Υπουργών, την κοινοβουλευτική συνέλευση, τον Επίτροπο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και, περιστασιακά, από άλλους οργανισμούς³⁶³.

³⁶³ Την περίοδο 2000 - 2004, η Επιτροπή Υπουργών υιοθέτησε πέντε συστάσεις για όλα τα κράτη μέλη σχετικά με τους τρόπους εφαρμογής της ΕΣΔΑ σε εθνικό επίπεδο και τόνισε την ανάγκη για συμμόρφωση στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ. Παρόμοιες συστάσεις εξέδωσε επίσης τον Απρίλιο 2007 και τον Φεβρουάριο 2008. Στο έργο της Επιτροπής Υπουργών συμμετείχε τόσο η Κοινοβουλευτική Συνέλευση όσο και ο Επίτροπος των ΔΤΑ. Η Συνέλευση ήδη από το 2000 ελέγχει την εκτέλεση των αποφάσεων του δικαστηρίου σε παλιές ή καθυστερημένες υποθέσεις και καλεί τις εθνικές κυβερνήσεις να υποβάλλουν σχετικές περιοδικές εκθέσεις. Από τη μεριά του ο Επίτροπος μεταξύ άλλων προωθεί τον διάλογο με τα κράτη. Όλα αυτά τα χρόνια η Επιτροπή έχει προωθήσει διάφορες δράσεις

Η Επιτροπή Υπουργών εξετάζει και την εφαρμογή περαιτέρω μέτρων. Μεταξύ αυτών αναφέρονται:

- Η προετοιμασία λεπτομερών εκθέσεων για την πρακτική της εκτέλεσης των αποφάσεων ώστε να βοηθηθούν οι εθνικές αρχές. Η πρώτη έκθεση επικεντρώθηκε «στον έλεγχο της καταβολής των χρηματικών ποσών που εκδικάστηκαν για ικανοποίηση», και δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στη συνεδρίασή του Μαρτίου 2008.
- Η διαδικασία ανταλλαγής απόψεων με άλλους οργανισμούς. Τον Ιουνίου 2007 η Επιτροπή Βενετίας εμφανίστηκε ενώπιον της Επιτροπής Υπουργών για να παρουσιάζει τη μελέτη της για την αποτελεσματικότητα των εθνικών μεθόδων για την καταπολέμηση της μεγάλης - συνήθως - διάρκειας εκδίκασης των υποθέσεων. Σε συνεδρίασή της το Δεκέμβριο, η Επιτροπή των Υπουργών σημείωσε επίσης ότι η έδρα προσκαλεί τον Επίτροπο των ανθρωπίνων δικαιώματων για μια ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τα ζητήματα της συμμόρφωσης των κρατών. Οι συνομιλίες με την κοινοβουλευτική συνέλευση έχουν πραγματοποιηθεί κυρίως στο πλαίσιο της κανονικής άσκησης του ελέγχου και των απαντήσεων στις συστάσεις.
- Η καθιέρωση μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων με - εύκολα προσβάσιμες στο κοινό - πληροφορίες για την κατάσταση εκτέλεσης των αποφάσεων. Στο πεδίο αυτό έχει γίνει μεγάλη πρόοδος μετά το 2007.

Οι παραπάνω προσπάθειες υπογραμμίζουν την κρίσιμη σημασία της ΕΣΔΑ και της νομολογίας του δικαστηρίου του

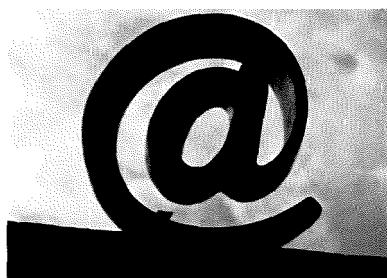
προκειμένου να λύσει διαδικαστικά και μη προβλήματα όπως η επανάληψη των ίδιων υποθέσεων στο ΕΔΔΑ.

Στρασβούργου, στη νέα ευρωπαϊκή δομή. Από αυτή την άποψη, κάποιος μπορεί να σημειώσει ότι η Συνθήκη της Λισσαβόνα έχει ανοίξει πάλι την προοπτική της συμμετοχής της ΕΕ στο σύστημα των μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4.2 Η νέα «ηλεκτρονική» έκφραση -

διαδικτυακές ελευθερίες

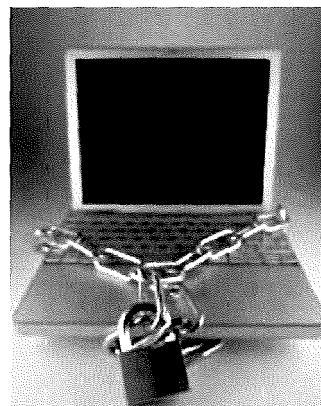
Η ψηφιακή πληροφορία είναι παντού στην σύγχρονη κοινωνία. Σαν ένα ζωτικό υγρό - απαραίτητο για την πρόοδο της, κυκλοφορεί μέσω των δικτύων και των δορυφόρων, εμφανίζεται στις οθόνες, ακούγεται από τα κινητά τηλέφωνα³⁶⁴. Το διαδίκτυο είναι η μόνη αναίμακτη επανάσταση της ανθρωπότητας.

Πρόκειται για μια από τις ισχυρότερες εφευρέσεις της ψηφιακής εποχής. Έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει και να εκπαιδεύσει, να διασχίσει τα πολιτιστικά όρια και να δημιουργήσει παγκόσμιες κοινωνίες.

Προσφέρει τη δυνατότητα σε ένα άτομο που έχει απλά πρόσβαση σε έναν υπολογιστή και σε μια πύλη στο Διαδίκτυο, να επικοινωνήσει ελεύθερα, να διανείμει πληροφορίες και ιδέες σε όλο τον κόσμο, με όλο τον κόσμο.

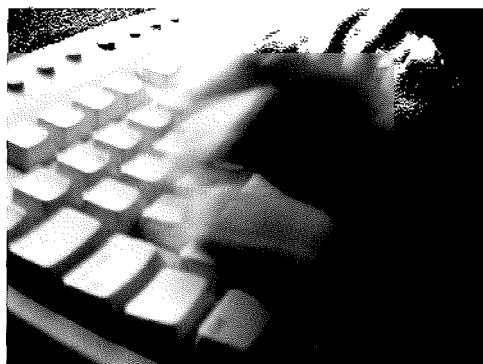
Αν και η πλάστιγγα γέρνει υπέρ των προνομίων που προσφέρει το διαδίκτυο, τα προβλήματα που μπορεί να προκαλέσει η κακή χρήση του είναι εξίσου σημαντικά. Το πλεονέκτημα της «οικουμενικότητας», μπορεί να γυρίσει μπούμερανγκ και με την άμεση μετάδοση εικόνων, ήχων και πληροφοριών σε όλη την υφήλιο να τεθεί σε κίνδυνο η αξιοπρέπεια και η τιμή του ατόμου. Μέσα στον κυκεώνα των πληροφοριών που δημιουργεί είναι πολύ δύσκολο να γίνει αξιολόγηση και φιλτράρισμα των μηνυμάτων αυτών, υπέρ του δημοσίου συμφέροντος. Απάτες, καμπίνες αλλά και εγκλήματα και αυτοκτονίες έχουν γίνει με φόντο το διαδίκτυο. Το Ιντενετ έτσι όπως είναι δομημένο έχει χώρο για όλους: ρατσιστές, ψυχασθενείς, δολοφόνους ή

³⁶⁴ H. Le Crosnier, "A l'ère de l' "informatique en nuages", Le monde diplomatique, Aout 2008 p. 19

τρομοκράτες.

Η έλλειψη ισχυρού νομοθετικού πλαισίου σε παγκόσμιο επίπεδο, σε συνδυασμό με τον συντηρητισμό και την τρομολαγνεία ορισμένων έχουν οδηγήσει στη αντίθετη όχθη. Στους - πολύ συχνά- παράνομους περιορισμούς της ελευθερίας της έκφρασης μέσα από το διαδίκτυο. Μπλογκερς συλλαμβάνονται ενώ πολλές ιστοσελίδες αναγκάζονται να πάψουν τη λειτουργία τους. Η λογοκρισία στο ίντερνετ αυξάνεται συνεχώς και πολλές κυβερνήσεις διευκολύνουν ή και καθοδηγούν τέτοιες πρακτικές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της οργάνωσης «Ρεπόρτερ χωρίς σύνορα», μέχρι το τέλος του 2008, τουλάχιστον 64 άτομα βρίσκονταν στη φυλακή σε όλο τον κόσμο. Οι περισσότεροι είναι Κινέζοι³⁶⁵, ενώ ακολουθεί το Βιετνάμ και η Αίγυπτος³⁶⁶.

Όπως αναφέρεται και παραπάνω σε ορισμένες χώρες παρατηρείται το φαινόμενο, η παραβίαση στην ελευθερία της έκφρασης να διαπράττεται μέσω του διαδικτύου. Πολλές αυταρχικές κυβερνήσεις ελέγχουν την πρόσβαση στις πληροφορίες μέσω

Ίντερνετ και εφαρμόζουν διάφορες τεχνολογίες επιτήρησης. Ο σκοπός τους είναι συνήθως να αποτρέψουν τη διάδοση των πληροφοριών που ασκούν κριτική στο έργο τους, καθώς και να παρακολουθήσουν τους «αποστάτες», ορισμένοι από τους οποίους, στη συνέχεια φυλακίζονται παρανόμως.

Σε αυτό το πλαίσιο, το ίδιο το Διαδίκτυο μπορεί να γίνει ένα εργαλείο καταστολής, όπου ο έλεγχος των επικοινωνιών, η λογοκρισία, το φιλτράρισμα των

³⁶⁵ Όπως μαρτυρά η ετήσια έκθεση των Ρεπόρτερ χωρίς Σύνορα, μέχρι τον Ιανουάριο του 2008 περισσότεροι από 100 δημοσιογράφοι, χρήστες του Ίντερνετ bloggers παραμέναν στις φυλακές της χώρας. Στην Κίνα κάθε φορά που απελευθερώνεται ένας δημοσιογράφος ή blogger, ένας άλλος πηγαίνει στη φυλακή.

³⁶⁶ Βλ. http://www.rsf.org/article.php3?id_article=24025

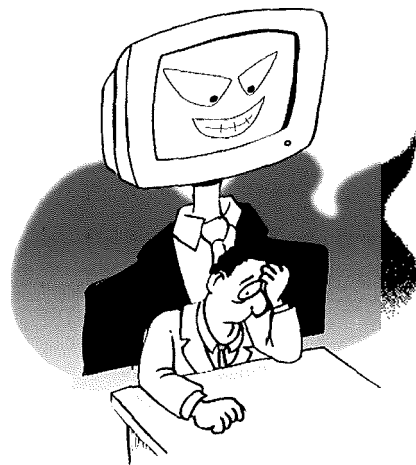
Στο βιβλίο του « Η Δημοσιογραφία μετά το Ιντερνετ» ο ερευνητής Yannik Estienne ισχυρίζεται ότι το διαδίκτυο αποτελεί έναν καινούριο τύπο εργαστηρίου για τη δημοσιογραφία του μέλλοντος. Καθιερώνει παράλληλα και τον όρο «συμμετέχων δημοσιογράφος» με τον οποίο περιγράφει τον καθένα από εμάς που μπορεί να μεταφέρει πληροφορίες και ειδήσεις

πληροφοριών και η δημιουργία τεραστίων βάσεων δεδομένων, ενισχύουν τη δυνατότητα των απολυταρχικών κυβερνήσεων να περιορίσουν τις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών τους. Τέτοιοι εθνικοί περιορισμοί μπορούν να έχουν επιπτώσεις όχι μόνο σε όσους ζουν μέσα στη χώρα, αλλά σε οποιονδήποτε επιδιώκει να μεταδώσει ή να λάβει πληροφορίες σε σχέση με τη χώρα αυτή.

Σαφώς υπάρχουν μερικές νόμιμες περιπτώσεις, στις οποίες ο περιορισμός της πρόσβασης σε ορισμένες πληροφορίες είναι ένα

σημαντικό βήμα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παράδειγμα είναι οι περιορισμοί στην πρόσβαση σε site με παιδική πορνογραφία. Εντούτοις, το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θέτει τους ακριβείς όρους κάτω από τους οποίους τέτοιοι περιορισμοί είναι επιτρεπτοί. Η αδικαιολόγητη λογοκρισία είναι αντίθετη με τις περισσότερες εθνικές νομοθεσίες.

Πώς το Διαδίκτυο θα πρέπει να κυβερνηθεί και να ρυθμιστεί είναι ένα ζήτημα αμφισβητούμενο. Η παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής Ηνωμένων Εθνών για την κοινωνία των πληροφοριών (WSIS), προσπαθήσει να αναπτύξει ένα πλαίσιο για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση μέσω διαδικτύου. Η αποτυχία, όμως να επιτευχθεί μια δεσμευτική συμφωνία για το μέλλον της διακυβέρνησης αυτής ή ακόμα να δοθεί ένας ορισμός για την

έννοια, καθυστερεί τη μεταβολή της κατάστασης, σε διεθνές αλλά και περιφερειακό επίπεδο.

«Και φυσικά, το αίμα στη ζωή της κοινωνίας των πληροφοριών, είναι η ελευθερία. Η ελευθερία επιτρέπει στους πολίτες να ωφεληθούν από τη γνώση, στους δημοσιογράφους να κάνουν σωστή δουλειά τους, και σε όλους μαζί να διασφαλίσουν την ευθότητα της κυβέρνησης. Χωρίς ειλικρίνεια, χωρίς το δικαίωμα στην έρευνα, τη λήψη και τη μετάδοση πληροφοριών και ιδεών με οποιοδήποτε μέσο και ανεξαρτήτως συνόρων, η επανάσταση θα καθυστερήσει, και η κοινωνία των πληροφοριών που ελπίζουμε να χτίσουμε θα είναι θνησιγενής».

Κόφι Αννάν, πρώην Γενικός Γραμματέας των Ο.Ε.Α.

4.2.1 Ο «θαυματούχος» κόσμος των Blogsphere

Τι είναι τα blogs; Ο όρος αποτελεί σύμπτυξη της λέξης weblog³⁶⁷ και αφορά μια ιστοσελίδα, με εγγραφές, η οποία παρέχει δυνατότητα ανάρτησης σχολίων, ανανεώνεται περιοδικά, παρουσιάζεται με αντίστροφη χρονολογική σειρά και παραπέμπει με υπερσυνδέσεις σε άλλες ηλεκτρονικές πηγές³⁶⁸. Στα ελληνικά ο πιο δόκιμος όρος για το blog είναι ιστολόγιο³⁶⁹.

Μέχρι το 1999³⁷⁰ ο αριθμός των ιστολογίων ανά τον κόσμο δεν ξεπερνούσε τα πενήντα. Στα χρόνια που ακολούθησαν η διαστάσεις της μπλογκόσφαιρας³⁷¹ -όπως ονομάζεται - αυξήθηκαν γεωμετρικά. Στο τέλος του 2000 τα ιστολόγια ήταν χιλιάδες, Από το 2000 έως το 2007 ο αριθμός τους υπολογίζεται σε περίπου 70 εκατομμύρια.

³⁶⁷ Ο όρος weblog αποτελείται από τα συνθετικά web που σημαίνει ιστός και log, λέξη που παραπέμπει στο ημερολόγιο καταστρώματος των πλοίων (logbook).

³⁶⁸ Drezner - Farrell Henry, "Introduction: Blogs, politics and power: a special issue of Public Choice", Public Choice, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008 σελ. 2.

Άλλοι ορισμοί για τα Blogs: "Τα blogs είναι πολυμεσικά και εύκολα στη χρήση websites που μέσα από τη χρονολογική τους δομή και τις αρχειοθετικές τους δυνατότητες λειτουργούν ως εξατομικευμένα και διασυνδεδεμένα φίλτρα του web δημιουργώντας μια νέα online «δημόσια σφαίρα» που γύρισε το web «πίσω στον κόσμο» - (Rodzvilla, 2002) " Blog είναι μια σειρά από αρχειοθετημένες ιντερνετικές εγγραφές που συνήθως χαρακτηρίζονται από συνοπτικά κείμενα που αναρτώνται με αντίστροφη χρονολογική σειρά και εν γένει εμπεριέχουν υπερκειμένους συνδέσμους (hypertext links) προς άλλα websites που ο συγγραφέας προτείνει" - (Nardi et al., 2004) " Blog είναι ένα website που ανανεώνεται συχνά και αποτελείται από χρονολογημένες δημοσιεύσεις διαταγμένες με αντίστροφη χρονολογική σειρά έτσι ώστε το πιο πρόσφατο δημοσίευμα να εμφανίζεται πρώτο -τυπικά διατηρούμενο από μεμονωμένα άτομα και έχοντας προσωπικό και ανεπίσημο ύφος" - (Walker, 2003)

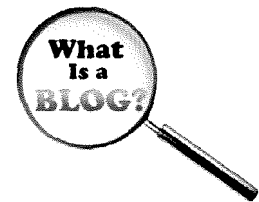
³⁶⁹ Ωστόσο έχει επικρατήσει ο αγγλικός όρος.

³⁷⁰ Το 1999 εμφανίστηκαν εταιρίες (LiveJournal, Pitas, Blogger) που παρείχαν στους χρήστες του διαδικτύου τη δυνατότητα δημιουργίας blog, εύκολα και γρήγορα με τη χρήση ενός απλού λογισμικού, που δεν απαιτούσε ιδιαίτερες γνώσεις Ιντερνετ.

³⁷¹ Ο όρος (blogosphere) εκτιμάται ότι χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2001 από τον blogger William Quick στο blog instapundit.com για να περιγράψει τον «διανοητικό κυβερνοχώρο που καταλαμβάνουν οι bloggers» (Wikipedia, 2007).

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες ο αριθμός των μπλογκ που δημιουργούνται ημερησίως φτάνουν τα 120,000.

Οι «ιδιοκτήτες» των blogs ποικίλουν: από απλούς πολίτες μέχρι οργανώσεις και μεγάλες εταιρίες, εφημερίδες και ερευνητικά κέντρα, ΜΚΟ και πολιτικά κόμματα. Η δυνατότητες που προσφέρονται είναι μεγάλες και κυρίως δωρεάν. Με ένα κλικ μπορεί κανείς να εκθέσει τη σκέψη του για οτιδήποτε μπροστά σε όλο τον πλανήτη. Απλά με ένα κλικ μπορεί να δημιουργήσει ένα φόρουμ συζήτησης και ανταλλαγής απόψεων, να εκφράσει τις σκέψεις του και να τις μοιραστεί με άλλα άτομα.

Συχνά τα μπλογκς αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία ρευμάτων και κινημάτων υπέρ της δημοκρατίας και των θεμελιωδών ελευθεριών. Άλλες φορές ήταν η μόνη αξιόπιστη πηγή πληροφοριών όπως σε περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης (Ν. Οσειά, Αύγουστος 2008) ή πραξικοπήματος (Ταϊλανδή). Τα μπλογκς αντικατέστησαν ακόμη και τα ΜΜΕ, αφού ξεφεύγουν από την κονσερβοποιημένη λογική που επικρατεί στα σημερινά μίντια.

Η κατάσταση στην ελληνική μπλογκόσφαιρα έδειξε πως όταν οι χρήστες του διαδικτύου ξεπερνούν τους προσωπικούς τους σκόπελους και λειτουργούν συλλογικά μπορούν να κάνουν θαύματα. Οι αντίδραση των ελληνικών μπλόγκερ σε περιπτώσεις καταδυνάστευσης της ελευθερίας της έκφρασης, αποδεικνύει ότι το ελληνικό Διαδίκτυο δεν λειτουργεί ομφαλοσκοπικά κι αυτιστικά. Η περίπτωση Κούλογλου, αποτελεί απόδειξη μιας αντίληψης που δεν δέχεται την κριτική.

«Είναι σφάλμα να πιστεύουμε ότι η κριτική είναι παρούσα για να έχει δίκιο. Υπάρχει για να συζητά. Όπου δεν μπορεί να γίνει συζήτηση, δεν μπορεί να διαμορφωθεί καμία άποψη που να έχει αξία». Βίλχελμ Φούρτβενγκελερ

Ο δρόμος για τις νέες διαδικτυακές ελευθερίες έχει ανοίξει. Η ψηφιακή εποχή είναι παρούσα και μέχρι το τέλος

του αιώνα θα είναι πλήρως συνηφασμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη. Ο κόσμος των πληροφοριών καταργεί τις παλαιές δομές και εισάγει νέα δεδομένα για μια παγκόσμια κοινωνία. Το ποτάμι πίσω δε γυρνά, απλά χρειάζονται τα όρια ώστε να μην ξεχειλίσει.

**MAKE BLOGS
NOT WAR**

4.2.2 Δημοσιογράφοι VS Blogs

- ποιος έχει το δικαίωμα στην παροχή πληροφοριών;

Μπορεί το blogging όμως να θεωρηθεί ως ένα είδος δημοσιογραφίας; Συχνά οι bloggers μέσα από τα ιστολόγια τους παρεμβαίνουν δυναμικά σε ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής και πολιτικής ζωής καθώς επίσης και σχολιάζουν την επικαιρότητα ή ασκούν κριτική στα ΜΜΕ. Για πολλούς ερευνητές³⁷² και όχι μόνο, η πρακτική αυτή μπορεί να θεωρηθεί και ως νέα δημοσιογραφία³⁷³.

Εύκολα πλέον ο καθένας μπορεί από το σαλόνι του σπιτιού του με μοναδικό εργαλείο ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή και μια σύνδεση στο διαδίκτυο, να εκφραστεί δημόσια, εκθέτοντας τις απόψεις του για την επικαιρότητα ή για οποιοδήποτε θέμα βούλεται. Ταυτόχρονα, η δυνατότητα άμεσης ανάγνωσης των προσωπικών ιστολογιών από οποιονδήποτε χρήστη του διαδικτύου, σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη, προσδίδει μια αδιαμφισβήτητη δυναμική.

Οι bloggers δεν υπόκεινται στους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι. Λειτουργούν από μόνοι τους σαν αρχισυντάκτες, επιλέγοντας κατά βούληση την αιζέντα των θεμάτων και είναι οι μόνοι υπεύθυνοι για το περιεχόμενο και τη μορφή του κειμένου. Δεν υποχρεούνται να τηρούν το γράμμα της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας, ενώ η δεοντολογία θεωρείται αμελητέα παράμετρος. Επιπροσθέτως, έχουν τη δυνατότητα να ορθογραφούν όποτε το επιθυμούν και βρίσκονται σε συνεχή επαφή με τους αναγνώστες τους, λαμβάνοντας σε πραγματικό χρόνο τον αντίκτυπο που έχουν τα κείμενα³⁷⁴ τους στους αναγνώστες.

³⁷² (Blood, 2003; Bloom, 2003; Gillmor, 2003; Lasica, 2003; Welch, 2003; Herring, 2004; Treymane, 2006; Roth, 2005)

³⁷³ Το φαινόμενο αυτό ο Gillmor, (2003) το ονομάζει «συμμετοχική δημοσιογραφία». Ανάλογα ο Witt, (2004) το χαρακτηρίζει ως «δημοσιογραφία των πολιτών».

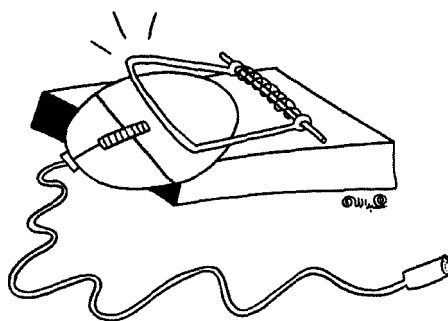
³⁷⁴ Τα blogs που μπορεί να θεωρηθούν ως δημοσιογραφικά αναφέρονται στη βιβλιογραφία ως jblogs, όπου j το αρχικό της λέξης journalism(=δημοσιογραφία).

Τοιουτοτρόπως, αναπτύσσεται συνήθως ένα είδος δημόσιας συζήτησης με την συμμετοχή διαφορετικών ατόμων, πάνω σε ποικίλης φύσεως ζητήματα ενώ έχει αποδειχτεί ότι τα blogs ενισχύουν αυτού του είδους την πολυφωνία παρέχοντας το βήμα για άμεσο σχολιασμό στο κοινό.

Αναφορικά με την χρήση των πηγών είναι προφανές ότι οι bloggers δεν χρησιμοποιούν συνήθως άμεσες πηγές αλλά έχοντας ως άξονα τα ΜΜΕ περιορίζονται συνήθως στον σχολιασμό και την άσκηση κριτικής παρά στην παραγωγή των ειδήσεων. Στις περιπτώσεις όπου γίνεται χρήση πηγών από τους bloggers³⁷⁵, η διασταύρωση και αξιολόγηση της πηγής καθίσταται επιτακτική ανάγκη, προκειμένου να διαπιστωθεί η αξιοπιστία της είδησης. Η τεράστια σημασία των πηγών στην δημοσιογραφία έχει αποτελέσει και αντικείμενο πολλών ερευνών στο πεδίο της μαζικής επικοινωνίας. Η απόκρυψη της πηγής και ο μη ξεκάθαρος διαχωρισμός της από το μήνυμα μπορεί να έχει πολύ δυσάρεστα αποτελέσματα³⁷⁶.

Ακόμη και στην νέα εποχή της ψηφιακής πραγματικότητας, την εποχή των bits & bytes, οι δημοσιογράφοι οφείλουν να διατηρήσουν την παραδοσιακή σχέση αξιοπιστίας με το κοινό, ιδιαίτερα όσον αφορά στις πηγές των πληροφοριών καθώς και στα μέσα και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν για την συλλογή τους.

Προς το παρόν η πρακτική του blogging κινείται στο πλαίσιο του ερασιτεχνισμού σε

³⁷⁵ Ο πιο συνήθης τρόπος παραπομπής σε πηγή είναι η χρήση υπερσύνδεσης (hyperlink). Η υπερσύνδεση κατά κανόνα παραπέμπει σε ένα άλλο blog – μέσω της ηλεκτρονικής του διεύθυνσης- ή και σε κάποιο άρθρο εφημερίδας ή σε κάποια ιστοσελίδα. Άλλες φορές, η παραπομπή γίνεται σε συγγραφείς ή βιβλία.

³⁷⁶ Η διαδικασία απόκρυψης της πηγής ή παρουσίασης μιας ψευδούς πηγής μιας πληροφορίας αποτελεί έναν από τους πιο αναγνωρίσιμους τρόπους προπαγάνδας. Τη μέθοδο αυτή χρησιμοποίησε κατά κόρον ο Γκεμπελς, την περίοδο που διετέλεσε υπουργός της κυβέρνησης Χιτλερ, σε μια προσπάθεια καθοδήγησης της κοινής γνώμης.

αυτό το πεδίο. Η σύγκριση στο επίπεδο της εγκυρότητας, της αντικειμενικότητας και της ολοκληρωμένης και αμερόληπτης κάλυψης των ειδήσεων, μεταξύ των blogs και των παραδοσιακών ΜΜΕ καθίσταται ανέφικτη και περιττή. Τα blogs ομοιάζουν περισσότερο με ημερολόγια, όπου βρίσκουν έδαφος έκφρασης προσωπικές απόψεις και η δύναμη τους εντοπίζεται στη δικτυακή δομή και στο τεράστιο μέγεθος της μπλογκόσφαιρας.

Χωρίς αμφιβολία τα blogs, λειτουργώντας ως πεδία δημόσιου διαλόγου, διαδραματίζουν έναν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο, επηρεάζοντας σε ένα βαθμό τα media και την πολιτική και λοιπούς τομείς της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Πολλά από τα elite blogs παρακολουθούνται από τους δημοσιογράφους και συχνά συμπληρώνοντας ή και αντικαθιστώντας αυτό που ονομάζουμε κοινή γνώμη, επηρεάζουν τη διαδικασία παραγωγής ειδήσεων και τα πολιτικόκοινωνικά δρώμενα. Ο βαθμός της επιρροής που ασκούν κυμαίνεται ανάλογα με το θέμα και τις διαστάσεις που του προσδίδουν τα ΜΜΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις η επίδραση των blogs είναι αμελητέα ενώ άλλες φορές μπορούν να συντελέσουν στην ριζική αλλαγή μιας κατάστασης³⁷⁷.

³⁷⁷ Βλ. υπόθεση Κούλογλου

Σε χώρες όπου η λογοκρισία κρατά τα σκήπτρα της δημόσιας ζωής, τα blogs πολλές φορές συνιστούν την μοναδική πηγή αντικειμενικής πληροφόρησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η περίπτωση της Μιανμάρ³⁷⁸ τον Σεπτέμβρη του 2007.

Δεν ασκούν όλοι οι bloggers δημοσιογραφία. Αλλά στην περίπτωση που καταπίανονται με αυτή την ασχολία τότε καλό είναι να διαθέτουν μια κάποια ηθική. Είτε η ηθική αυτή κωδικοποιείται μέσα από κανόνες δεοντολογίας³⁷⁹ είτε όχι, η παρουσία της θα πρέπει να είναι ορατή στον αναγνώστη. Ο λόγος ύπαρξης της δημοσιογραφικής δεοντολογίας είναι

προφανής και έγκειται στην δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ δημοσιογράφου και κοινού. Φυσικά η πραγματικότητα βρύθει εξαιρέσεων. Ωστόσο όταν ο blogger φιλοδοξεί να αποτελέσει

«Δεν γίνεται να απονέμουμε συλλογική αξιοπιστία στους μπλόγκερ. Όπως στην ελληνική τηλεόραση, στους ελληνικούς δρόμους, στην ελληνική νόχτα, έτσι και στους Έλληνες μπλόγκερ συναντάς κάθε καρδιάς καρύδι. Ευθείς ανθρώπους, ντροπαλούς, θρασύδειλους, κομπλεξικούς, φανατισμένους, προοδευτικούς, συντηρητικούς».

Απόσπασμα από το άρθρο
«Αντιχήσεις» της
Αμάντας Μιχαλοπούλου στην
Καθημερινή.

³⁷⁸ Τον Σεπτέμβρη του 2007 κατά την περίοδο των βίαιων επεισοδίων μεταξύ των βουδιστών μοναχών και των δικτατορικών αρχών του κράτους για την μεταβολή του καθεστώτος οι bloggers αποτέλεσαν την κύρια πηγή πληροφοριών για τα ξένα δημοσιογραφικά δίκτυα, ενώ τα βίντεο και οι φωτογραφίες τους έκαναν το γύρω του κόσμου, αποθανατίζοντας την πραγματική εικόνα που επικρατούσε στην περιοχή. Η λογοκρισία που είχε επιβάλει το βιρμανικό στρατιωτικό καθεστώς εμπόδιζε την δημοσιοποίηση των πραγματικών γεγονότων, ενώ ήταν εξαιρετικά δύσκολο και για τους ξένους ανταποκριτές να εισέλθουν στο έδαφος του κράτους και να μαγνητοσκοπήσουν τα επεισόδια.

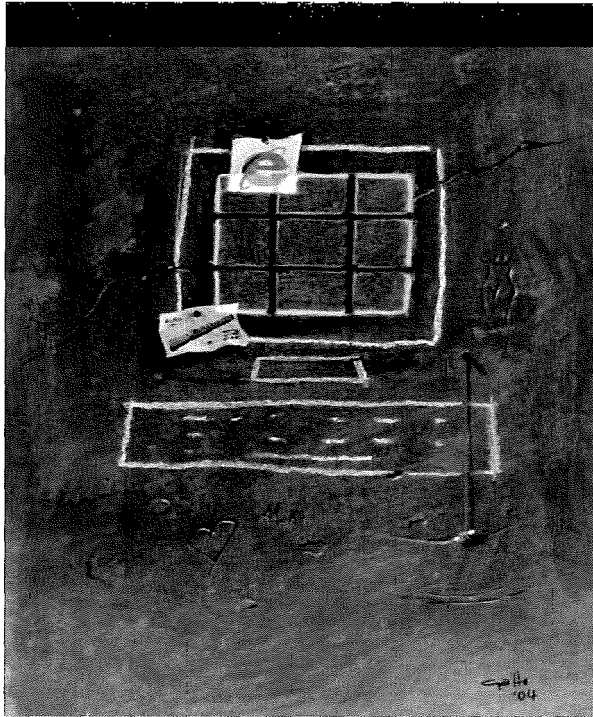
³⁷⁹ Μια ιδιαίτερα αξιόλογη προσπάθεια έγινε από την ιστοσελίδα της διαδικτυακής δημοσιογραφίας (cyber-journalist Website), όπου μια ομάδα αμερικανών δημοσιογράφων επιδόθηκε στην κατάσταση ενός κώδικα δεοντολογίας για τους μπλόγκερς. (<http://www.cyberjournalist.net/news/000215.php>)

έγκυρη πηγή πληροφόρησης δεν έχει παρά να ακολουθεί κάποιους βασικούς κανόνες, όπως συμβαίνει και με τους επαγγελματίες δημοσιογράφους.

Τα χαρακτηριστικά της καλής δημοσιογραφίας μπορούν να συνοψιστούν στην πληρότητα της είδησης, την σαφήνεια, την αμεροληψία, την διαφάνεια και την ανεξαρτησία. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των αξιών αυτών δεν είναι πάντα σαφής ενώ εξετάζοντας ρεαλιστικά την πρακτική διαπιστώνεται ότι πολλές φορές οι αρχές αυτές παραμερίζονται και εξοβελίζονται λόγω άλλων παραγόντων ιδιώτελους χαρακτήρα. Ωστόσο η κακή πρακτική που συχνά συναντάται διεθνώς αλλά και στην ευρώπη δεν αρκεί για να αφαιρέσει την σημασία και την σπουδαιότητα των αρχών αυτών στη άσκηση της δημοσιογραφίας, με οποιονδήποτε τρόπο και αν αυτή υλοποιείται.

Προσεγγίζοντας το νομικό πλαίσιο για το διαδίκτυο στον ευρωπαϊκό χώρο: συγκλίσεις και αποκλίσεις

Η εξέλιξη και ανάπτυξη του διαδικτύου κατέδειξε τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε ένα περιβάλλον, το οποίο δεν ρυθμίζεται από κανόνες δικαίου. Η ανάγκη για τη ρύθμιση του πλαισίου μέσα στο οποίο πραγματώνεται η ελευθερία της έκφρασης κρίνεται απαραίτητη καθώς τα περιθώρια για ολοκληρωμένη διαχείριση του ζητήματος στενεύουν ολοένα και περισσότερο. Ωστόσο το ερώτημα αν η λύση είναι οι σκληρότεροι νόμοι με κίνδυνο τον περιορισμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή η αλλαγή της νοοτροπίας των πολιτών, ταλανίζει την ευρωπαϊκή κοινωνία. Και στο πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης το πάγιο δίλλημα -αν υφίσταται- «ασφάλεια ή ανθρώπινα δικαιώματα», που έχει ανακάμψει ιδίως μετά το 2001 βρίσκει την έκφρασή του στην εποχή του Ιντερνετ.

Το νομικό καθεστώς της ελευθερίας της έκφρασης αντανακλά ποικίλες προβληματικές, που έχουν αναδυθεί τα τελευταία χρόνια. Η καινοτόμα νομική προσέγγιση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής ένωσης, εντοπίζεται σε δύο επίπεδα: στο συγκερασμό των αξιών της δημοκρατίας και των οικονομικών και κοινωνικών δεδομένων των

κρατών μελών. Η λογική αυτή αποτελεί τον κύριο άξονα πάνω στον οποίο κινούνται οι δύο οργανισμοί και επιβεβαιώνεται και στις πράξεις των οργάνων τους³⁸⁰.

Η πάγια θέση του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι ότι το διαδίκτυο υπηρετεί την ελευθερία της έκφρασης, η οποία με τη σειρά της είναι βασικό συστατικό της δημοκρατικής κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη μετάδοση των πληροφοριών³⁸¹. Τα σύγχρονα συστήματα πληροφορικής αποτελούν το βήμα για την προώθηση της ελευθερίας της εκφράσης και της επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο³⁸². Η ανάπτυξη των νέων αυτών τεχνολογιών και υπηρεσιών στον τομέα της επικοινωνίας μεταβάλλουν τις σχέσεις μεταξύ των

³⁸⁰ Βλ. Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 « η ελευθερία της έκφρασης και της πληροφορίας είναι απαραίτητη για την κοινωνική, και οικονομική, πολιτιστική και πολιτική ανάπτυξη των ανθρώπων και συνιστά προϋπόθεση για την ομαλή πρόοδο των κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων, των εθνών και της διεθνούς κοινότητας». Rec (2001) 8

³⁸¹ Βλ. Σύσταση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης σχετικά με την προστασία των δεδομένων και την ελευθερία της έκφρασης. Rec (03/07/86)1037.

³⁸² Βλ. Προοίμιο του συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά του ηλεκτρονικού εγκλήματος, (28/01/03). (<http://conventions.coe.int/Treaties/Html/189.htm>)

ατόμων προσφέροντας τους την δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών σε εθνικό και διεθνές περιβάλλον³⁸³.

Στο κοινοτικό δίκαιο, η ελευθερία της εκφράσης αντιμετωπίζεται συνήθως με βάση τα οικονομικά δεδομένα. Τα μέτρα και οι δράσεις της Ενώσης εστιάζουν στην προώθηση και προστασία του δικαιώματος στα κράτη μέλη, μέσα από την πραγμάτωση των κοινοτικών επιταγών για τη διασυνοριακή τηλεόραση, την ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, την ελευθερία των ΜΜΕ κ.α.

Οι κίνδυνοι που εγκυμονούν είναι απρόβλεπτοι και πολυάριθμοι. Όπως σημειώνει και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης : «οι αθέμιτες χρήσεις είναι πλέον πραγματικότητα»³⁸⁴. Την ανάγκη για την προστασία από τους κινδύνους των νέων τεχνολογιών είχε υπογραμμίσει ήδη από το 1991 το Συμβούλιο της Ε.Ε³⁸⁵, ενώ το ζήτημα έχει αποτελέσει αντικείμενο πράξεων και άλλων οργάνων της Κοινότητας³⁸⁶.

Σε αντιδιαστολή με τους κινδύνους που ενέχει η χρήση του διαδικτύου, τα πλεονεκτήματα της χρήσης του βαραίνουν στη ζυγαριά. Ο νέος κόσμος που ανοίγεται μπροστά από την οθόνη του υπολογιστή προσφέρει απίστευτες ευκαιρίες για γνώση και ανάπτυξη. «Τα μηνύματα και οι πληροφορίες μεταδίδονται από τις ιστοσελίδες, από τα φορούμ και τα email. Τα καλλιτεχνικά έργα, οι μουσικές συλλογές, τα τραγούδια... και εφημερίδες είναι πλέον διαθέσιμα σε όλους. Η πρόσβαση στις ιστοσελίδες είναι εύκολη και δωρεάν»³⁸⁷. Οπώς επισημαίνει και η

³⁸³ Βλ. Σύσταση Νο R (99) 5 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο διαδίκτυο (23/02/99).

³⁸⁴ Απόφαση Νο 1279 περί των δικτύων δεδομένων στην υπηρεσία της ανθρωπότητας (23/04/02) (παρ. 18).

³⁸⁵ Βλ. Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσης για την ηλεκτρονική και τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας, (Νο C 325, 14/12/91). Επίσης την απόφαση του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κρατών μελών σχετικά με τα μηνύματα με παρανομο και βλαπτικό περιεχόμενο που μεταδίδονται στο Internet (Νο C 70, 06/03/97)

³⁸⁶ Βλ. Απόφαση του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και συμβουλίου Νο L 33, (06/02/99)

³⁸⁷ Εκθέση για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία (12/12/2001) (παρ. 8).

Κοινοβουλευτική Συνέλευση του ΣτΕ: « για πολλά παιδιά και νέους, τα σύγχρονα ΜΜΕ και κυρίως το διαδίκτυο, αποτελούν τον πιο εύκολο τρόπο για να ανακαλύψεις τον κόσμο. Τα μέσα αυτά αποτελούν το «κόσμο τους», την « εικονική τους πραγματικότητα», όπου το καλύτερο και το χειρότερο μπορεί να συμβεί και να μετά να ακυρωθεί...»³⁸⁸.

Ο Επίτροπός ανθρωπίνων δικαιώματων του Συμβουλίου της Ευρώπης με τη σειρά του τονίζει ότι «οι νέες τεχνολογίες αποτελούν τα καλύτερα όργανα προσέγγισης των πολιτισμών ενώ συντελούν και στην καταπολέμηση του ρατσισμού... υπάρχει επίσης και η αρνητική διάσταση όταν οι νέες τεχνολογίες και το ίντερνετ ενθαρρύνουν τα κρούσματα ρατσισμού και μίσους»³⁸⁹. Αυτή η διττή προσωπικότητα του διαδικτύου, χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και απαιτεί ανάληψη δράσης από τα αρμόδια όργανα των διεθνών και περιφερειακών οργανισμών και φυσικά από τις κυβερνήσεις.

Η Κοινωνία της Πληροφορίας, προϊόν της ΕΕ, πηγάζει από την σύγκληση των τομέων της οπτικοακουστικής, της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Αισιοδοξεί να καταστήσει τις εταιρίες και τις επιχειρήσεις, τα κράτη, και τους ευρωπαίους πολίτες δυναμικούς

³⁸⁸ Σύσταση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης σχετικά με την εκπαίδευση στα ΜΜΕ, Rec 1466 (2000), (παρ. 2 και 3).

³⁸⁹ Βλ. Εγγραφο EUROCONF (2000) 9.

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει καταρτίσει μια σειρά οδηγιών σχετικά με τα Οπτικά Ηλεκτρονικά Παιχνίδια, με γνώμονα την ασφάλεια των παικτών και την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης. Σύμφωνα με αυτές, οι εταιρίες παροχής υπηρεσιών ίντερνετ οφείλουν να:

- προστατεύουν τα παιδιά από βλαπτικό περιεχόμενο (πορνογραφία, ρατσισμός κ.α)
- να φροντίζουν για την ασφάλεια χρήσης του λογισμικού (ισό, συναλλαγές κ.α) καθώς και των λοιπών υπηρεσιών (chat, email και blog)

Φροντίζοντας τη σημασία των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στην ελευθερία της έκφρασης, οι οδηγίες του ΣτΕ για τους σχεδιαστές και τους δημιουργούς ηλεκτρονικών παιχνιδιών αφορούν:

- Στη σημασία του ελέγχου που πρέπει να ασκούν οι γονείς στα παιδιά σχετικά

παραγόντες στην δημιουργία μιας παγκόσμιας οικονομίας γνώσης και πληροφορίας. Η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι το απότοκο μιας στρατηγικής που εγκαινίασε το Συμβούλιο της Ευρώπης τον Μάρτιο του 2000 στη Λισσαβόνα. Στην ομόθυμη σύνοδο ο οργανισμός του Στρασβούργου έθεσε ως στόχο τον μετασχηματισμό μέχρι το 2010 «της γηραιάς Ηπείρου» σε μια «οικονομία γνώσης, την πιο ανταγωνιστική και δυναμική του κόσμου, με μια οικονομική ανάπτυξη συνοδευόμενη από μια ποσοτική και ποιοτική βελτίωση στην εργασία και την μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»³⁹⁰. Το Ιντερνετ φυσικά αποτελεί την κινητηρία δύναμη αυτής της ανάπτυξης.

Η ελευθερία της εκφράσης συνιστά των σύνδεσμο μεταξύ της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών και της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως διαμυνείται και στα σχετικά κοινοτικά έγγραφα³⁹¹. Στο προίμιο³⁹² της οδηγίας της 8^{ης} Ιουνίου 2002, του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου αναφέρεται ότι: «...η ελευθερή κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας μπορεί να ειδωθεί μέσα από το πρίσμα της ευρωπαϊκής νομολογίας για την ελευθερία της εκφράσης όπως αυτή ορίζεται μέσα από το άρθρο 10 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Συμβάσης Δικαιώματων του Ανθρώπου, η οποία και έχει επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη».

Παράλληλα η Διακήρυξη για την Ελευθερία της Επικοινωνίας στο Διαδύκτιο, που υιοθετήθηκε από την επιτροπή υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 28 Μαΐου 2003, επαναλαμβάνει ότι «ο a priori απεριοριστος έλεγχος των επικοινωνιών στο διαδίκτυο, θα πρέπει να αποτελεί εξαίρεση». «Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών μέσω

³⁹⁰ Σχετικά με αυτό το ζήτημα βλ. και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου (Μπαρτσελόνα, 15 και 16 Μαρτίου 2001

³⁹¹ Βλ. Ευρωπαϊκή οδηγία της 8ης Ιουνίου 2000 σχετικά με ορισμένες νομικές οπτικές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και κυρίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στις εσωτερικές αγορές. J.O.C.E., L178, σ.1.

³⁹² Σημείο 8 της οδηγίας (βλ. υποσημ. 23)

διαδικτύου, θα συνδράμει στην διασφάλιση του δικαιώματος των χρηστών να έχουν πρόσβαση σε πλουραλιστικές πληροφορίες, προερχόμενες από ποικίλες πηγές εθνικές και μη ». Δικαιώμα πρόσβασης στις υπηρεσίες επικοινωνίας του διαδικτύου έχουν όλοι οι πολίτες αδιακρίτως³⁹³.

Η πιο ακριβής προσεγγίση για την ελευθερία της έκφρασης, όσον αφορά στην πρόσβαση στο διαδίκτυο, ορίζεται από την μέριμνα απέναντι σε ομάδες που απειλούνται με αποκλεισμό ή συναντούν αντικειμενικές δυσκολίες. Έτσι η λήψη μέτρων για άτομα με ειδικές ανάγκες αποτέλεσε αντικείμενο της οδηγίας 2002/21³⁹⁴. Επιπλέον στο πρόγραμμα δράσης «Ευρώπη 2002», η ευρωπαϊκή επιτροπή σημείωσε ότι οι ερευνητές και οι φοιτητές έχουν προτεραιότητα σε ότι αφορά την γρήγορη πρόσβαση στο Ιντερνετ³⁹⁵.

Αδιαμφισβήτητα, η κοινωνική αυτή διάσταση που έχουν προσδώσει τα ευρωπαϊκά όργανα στην ελευθερία της έκφρασης μέσω του διαδικτύου αποτελεί μια σημαντική καινότητα, που ως ένα βαθμό ορίζει το πλαίσιο στο οποίο θα καθοριστεί το ευρωπαϊκό δίκαιο του μέλλοντος.

Οι ρυθμιστικοί κανόνες που αφορούν το διαδίκτυο, εμφανίστηκαν στο ευρωπαϊκό δίκαιο στις αρχές τις νέας χιλιετίας είτε με τη μορφή του Hard law είτε ως soft law. Η ελευθερία της έκφρασης στο εμπόριο αποτέλεσε κύριο αντικείμενο των ρυθμίσεων αυτών, χωρίς ωστόσο να παραβλέπονται οι υπόλοιπες εκφάνσεις της. Σε αυτές τις τελευταίες επικεντρώθηκε το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης παράγοντας έναν αξιόλογο αριθμό αποφάσεων κυρίως μη δεσμευτικού χαρακτήρα αναφορικά με το θέμα,

³⁹³ Τέταρτη αρχή στην Διακήρυξη για την Ελευθερία της Επικοινωνίας στο Διαδίκτυο : «Τα κράτη μέλη οφείλουν να ευνοούν και να ενθαρρύνουν την πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες επικοινωνίας και πληροφορικής στο διαδίκτυο, χωρίς διακρίσεις και με λογικό κόστος...ενώ δεν πρέπει να εμποδίζεται η ενεργή συμμετοχή του κοινού π.χ μέσω της ίδρυσης ιστοσελίδων...»

³⁹⁴ Βλ. άρθρα 8 παρ. 2 και παρ. 4

³⁹⁵ Σημειώνεται ότι στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης «Ευρώπη 2005», τα κράτη μέλη της ΕΕ έθεσαν ως στόχο ως το τέλος του 2005, την παροχή γρήγορης πρόσβασης στο διαδίκτυο με μεγάλες ταχύτητες σε όλα τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα και πανεπιστήμια.

διαμορφώνοντας έτσι ένα ρυθμιστικό πλαίσιο ικανό να ανταποκριθεί σε βασικές πτυχές του θέματος.

Σχετικά με την ελευθερία της επικοινωνίας στο διαδίκτυο η Επιτροπή Υπουργών με τη διακήρυξη του Μαΐου 2003 υπενθυμίζει στις κυβερνήσεις ότι οι σημαντικότερες αρχές της ΕΣΔΑ σχετικά με τη ελευθερία έκφρασης ισχύουν εξίσου για το World Wide Web. Κανένας έλεγχος ή περιορισμός δεν μπορεί να εφαρμοστεί σχετικά με τη δημόσια πρόσβαση στις πληροφορίες για το διαδίκτυο, αν και αυτό δεν αποκλείει την εισαγωγή ειδικών φίλτρων στα σχολεία ή τις βιβλιοθήκες για την προστασία των παιδιών. Το Συμβούλιο της Ευρώπης επιλέγει επίσης την αυτορύθμιση ως απάντηση στα κρούσματα ρατσισμού και παιδοφιλίας, παρά τους υπάρχοντες περιοριστικούς κανονισμούς, τονίζοντας ότι «ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο δεν πρέπει να θίγει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, ειδικά όταν πρόκειται για ανήλικους». Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετήθηκε από την Επιτροπή των Υπουργών στις 27 Σεπτεμβρίου 2006 μια σύσταση σχετικά με την προσαρμογή των παιδιών στη νέα τεχνολογία πληροφοριών και στο περιβάλλον των επικοινωνιών. Τα κράτη καλούνται για να σεβαστούν την ανωνυμία των χρηστών, προκειμένου να ενισχύσουν την ελεύθερη έκφραση για όλους.

Η Διακήρυξη της Επιτροπής των Υπουργών στα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου στην κοινωνία των πληροφοριών, που καταρτίστηκε στις 13 Μαΐου 2005, επιβεβαιώνει ότι όλα τα δικαιώματα που «φυλάσσονται» από την ΕΣΔΑ παραμένουν αναλλοίωτα στην εποχή της πληροφορίας και πρέπει να συνεχίσουν να προστατεύονται ανεξάρτητα από τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις. Στο κείμενο της διακήρυξης καθορίζονται οι αρχές και οι κατευθυντήριες γραμμές, και προτείνεται μια ολοκληρωμένη λύση για την

προστασία και την προώθηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στην κοινωνία των πληροφοριών³⁹⁶.

Το βασικό πρόβλημα που εντοπίζεται στην σχέση μεταξύ διαδικτύου και ελευθερίας της έκφρασης είναι το έγκλημα μέσω διαδικτύου. Σε μια εποχή όπου η πορνογραφία, η παιδοφιλία και η δυσφήμιση αναπτύσσονται με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, εκμεταλευόμενοι το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, η ανάγκη για περαιτέρω κανόνες και περιοριστικούς νόμους είναι επιτακτική. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει συστήσει δύο νομικά όργανα με σκοπό να εναρμονίσουν την εθνική νομοθεσία με τη Συνθήκη για το κυβερνοέγκλημα³⁹⁷ αλλά η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι οι πρωτοβουλία αυτή δεν αρκεί.

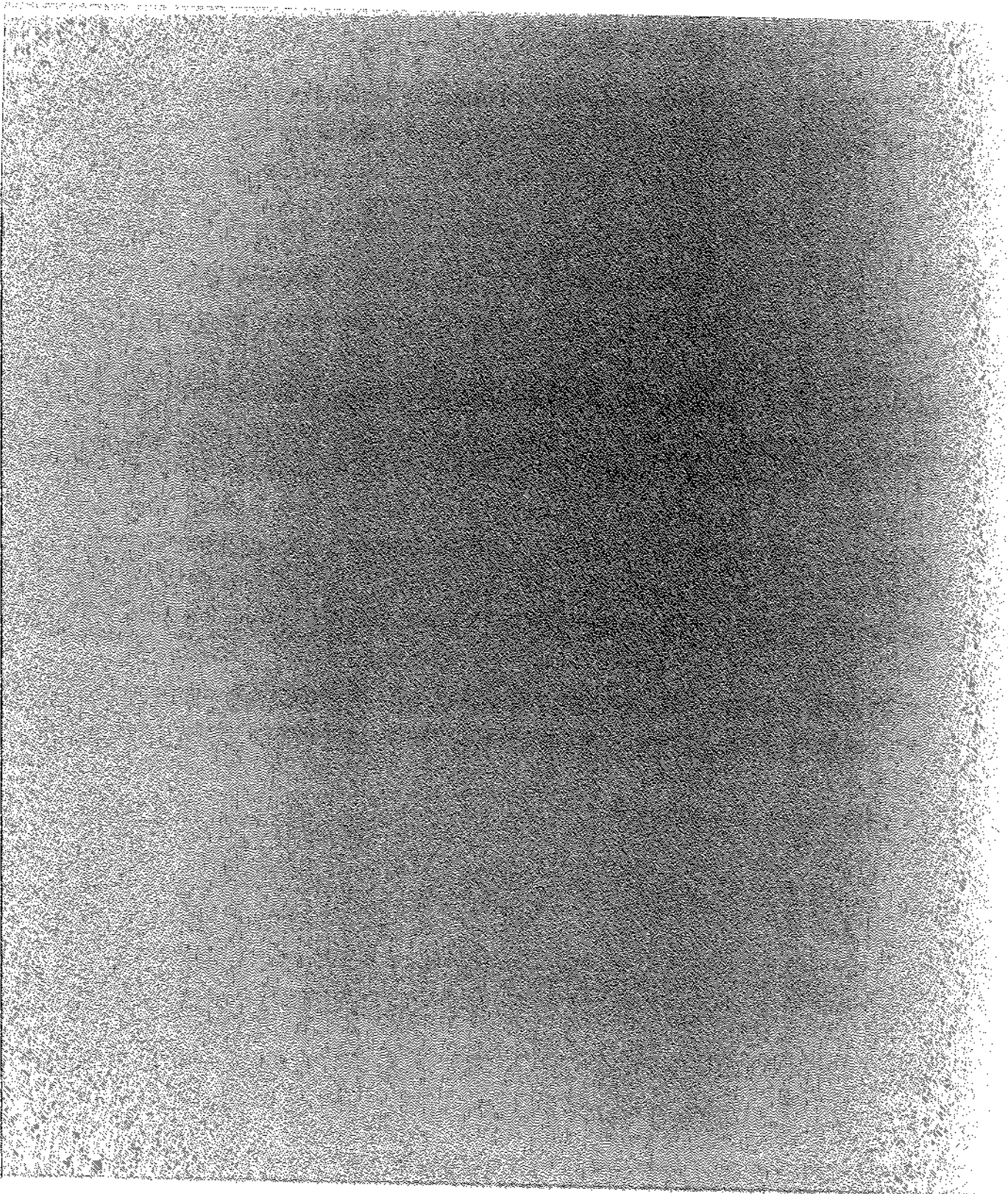
Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε ότι η ευρωπαϊκή συμβολή στην κατάρτιση κανόνων όσον αφορά στην ελευθερία της εκφράσης είναι αξιοσημείωτη τόσο σε περιφερειακό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψιν τις οικονομικές, τεχνολογικές και κοινωνικές παραγματοποιήτριες αγγίζει βαθιά το ζήτημα της ελευθερίας της εκφράσης στο διαδίκτυο και θέτει τη βάση για την ολοκληρωτική αντιμετώπιση των προβλημάτων που αναδύονται. Κομβική σημασία έχει και ο έλεγχος επί των αποφάσεων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συχνά αγνοώντας τις νομικές επιταγές ή εκμεταλευόμενες τα θεσμικά κενά καταφεύγουν σε ανελεύθερες πρακτικές που συρρικνώνουν την ελευθερία της έκφρασης στα κράτη τους. Οι νόμοι περι διαδικτύου πρέπει να εξετάζονται πολύ σοβαρά και να υποβάλλονται σε αυστηρό έλεγχο από τα κοινοτικά όργανα και τα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης και τούτο

³⁹⁶ Σχετικά έχουν διοργανωθεί δύο πανευρωπαϊκά φόρουμ με θέμα «τα ανθρώπινα δικαιώματα στην κοινωνία των πληροφοριών: Ενθάρρυνση παιδιών και νέων». Το τελευταίο φόρουμ έλαβε χώρα στο Γεραβάν της Αρμενίας στις 5 και 6 Οκτωβρίου 2006.

³⁹⁷ Η ευρωπαϊκή συνθήκη για το έγκλημα μέσω διαδικτύου είναι το πρώτο κείμενο σε διεθνές επίπεδο που αφορά στα ποινικά αδικήματα που διαπράττονται μέσω του Διαδικτύου, ενώ το πρόσθετο πρωτόκολλό της συνθήκης εστιάζει στο ρατσιστικό και ξενόφοβο υλικό στο Ιντερνετ.

διότι η ορθή εφαρμογή του δικαιώματος χωρίζεται από την παραβίαση του με μια λεπτή και εύθραυστη γραμμή.

Σχετικά με το θέμα έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις. Η αρμόδια επίτροπος της ΕΕ, Viviane Reding ισχυρίστηκε σε συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 9 Ιουλίου 2007 ότι: «Μια επιπλέον νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να ενισχύσει την ελευθερία στο διαδίκτυο θα ήταν περιττή. Το Αμερικανικό Κογκρέσο έχει συντάξει έναν σχετικό νόμο και ορισμένα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θέλουν η ΕΕ για να ακολουθήσει το ίδιο μοτίβο, με το επιχείρημα ότι τα αυταρχικά κράτη προωθούν τη λογοκρίσια στο διαδίκτυο με φράγη σε ιστοσελίδες και εκφοβισμό των χρηστών. Τέτοιες ενέργειες παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα έπρεπε η ΕΕ να έχει τη συγκεκριμένη νομοθεσία για την ελευθερία Διαδικτύου; Δεν είμαι πεπεισμένη μέχρι τώρα ότι ο σκληρός νόμος είναι ο καλύτερος τρόπος να αντιμετωπιστεί η πρόκληση. Ο στόχος μας πρέπει να είναι να βρούμε τους τρόπους ώστε οι χρήστες και οι φορείς παροχής υπηρεσιών για να σεβαστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα »

05 Αντί επιλόγου

5.1 Πολιτικές των ακρών: από την ελευθερία στην καταδυνάστευση της έκφρασης - Υπερτίμηση και Υποτίμηση του δικαιώματος

Η ευλυγισία της ελευθερίας της έκφρασης μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα βλαπτική, ιδίως όταν γίνεται αντικείμενο δυναστικών πρακτικών. Σε ορισμένες χώρες, για παράδειγμα, ένας δημοσιογράφος μπορεί να καταδικαστεί σε φυλάκιση πολλών ετών εξ' αιτίας μόνο μιας λέξης ή μιας φωτογραφίας. Αλλού πάλι, το δικαίωμα παραβιάζεται κατάφορα μέσα από τις κοινωνικές δομές.

Οι πολιτικές των ακρών, που εφαρμόζονται από τις εθνικές κυβερνήσεις πληγώνουν την ελευθερία της έκφρασης, συρρικνώνοντας το πεδίο εφαρμογής της. Στην αρχή του 21^{ου} αιώνα, πολλά κράτη περιορίζουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες με πρόσχημα την «ασφάλεια». Το φαινόμενο, που εντάθηκε μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 αποτελεί μια κακή απάντηση στο δίλλημα «ασφάλεια ή ανθρώπινα δικαιώματα». Η φυλάκιση ή η δολοφονία ενός δημοσιογράφου απειλεί το δικαίωμα στην ενημέρωση και στη μετάδοση και λήψη πληροφοριών. Η ελευθερία της έκφρασης του κάθε πολίτη πρέπει να είναι δεδομένη και να προστατεύεται από την κρατική επέμβαση.

Ο Καντ έλεγε ότι «κάθε άνθρωπος θα καταχράται πάντα την ελευθερία του αν δεν υπάρχει κάποιος, πάνω απ' αυτόν, που ασκεί μια εξουσία σύμφωνα με τους νόμους»³⁹⁸. Τόσο στο διεθνές όπως και στον ευρωπαϊκό χώρο, υπάρχουν θεσμοί και όργανα με στόχο την σωστή εφαρμογή του δικαιώματος στα κράτη μέλη.

³⁹⁸ Στο βιβλίο «Ιδέα μιας γενικής ιστορίας με πρίσμα κοσμοπολίτικο»

Παρά τις συμβάσεις, τις αποφάσεις, τα ψηφίσματα και την πλούσια νομολογία του ΕΔΔΑ και του ΔΕΚ, η ελευθερία της έκφρασης συνεχίζει να καταπατάται σε πολλές χώρες, με διάφορες μεθόδους. Αναφορικά με τους περιορισμούς επί της άσκησης του δικαιώματος, ο συγγραφέας Ραούλ Βανεγκέμ έλεγε ότι « Η απεριόριστη ελευθερία της έκφρασης δεν είναι κάτι δεδομένο, αλλά μια διαδικασία μάθησης. Δεν υπάρχει ούτε καλή ούτε κακή χρήση της ελευθερίας της έκφρασης υπάρχει μονάχα ανεπαρκής χρήση της. Το να ανέχεσαι όλες τις ιδέες δεν σημαίνει ότι τις προσυπογράφεις. Το να λες τα πάντα δεν σημαίνει ότι δέχεσαι τα πάντα.

Δεν πολεμάς ούτε αποθαρρύνεις τη βλακεία και την ατιμία απαγορεύοντας την έκφραση τους , η καλύτερη κριτική απέναντι σε μία αθλιότητα είναι να δημιουργείς την κατάσταση που αποτελεί το αντίδοτο της».

Η νοοτροπία αυτή προασπίζει την ελεύθερη έκφραση ακόμη και σε ακραίες περιπτώσεις ομιλίας μίσους, βασιζόμενη στο γεγονός ότι δεν χρειάζεται η παρέμβαση του κράτους προκειμένου να απορρίψει η κοινή γνώμη το περιεχόμενο ενός τέτοιου λόγου.

5.2 New era... ανάγκη για ρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις

- προσαρμογή στα νέα δεδομένα

Η εποχές αλλάζουν με τρομαχτική ταχύτητα. Οι νέες κοινωνικό πολιτικές συνθήκες σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη, έχουν άμεσες επιπτώσεις στα δικαιώματα του ανθρώπου. Η ελευθερία της έκφρασης ως το βήμα για την μετάδοση των πληροφοριών και των ιδεών επηρεάζεται άμεσα από τα χαρακτηριστικά κάθε εποχής. Κάποιες φορές το αποτέλεσμα είναι θετικό, και το δικαίωμα μέσα από θεσμικές πράξεις, ιδεολογικά κινήματα κ.α ανυψώνεται στην κοινωνική αντίληψη. Άλλες φορές, οι εποχές πλήττουν την ελευθερία της έκφρασης με περιορισμούς συνήθως «μη απαραίτητους σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Η ελευθερία του τύπου είναι ένα από τα ισχυρότερα προπύργια της ελευθερίας και δεν μπορεί ποτέ να περιορίζεται παρά μόνο από δεσποτικές κυβερνήσεις

Αμερικανικό Σύνταγμα

Το ζητούμενο είναι να βρεθεί μια παγκόσμια ισορροπία, έτσι ώστε να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των κρατών. Σήμερα δεν μπορεί να διακρίνει κανείς ξεκάθαρα τις διαφορές ως προς την αντιμετώπιση της ελευθερίας της έκφρασης στον αναπτυγμένο και αναπτυσσόμενο κόσμο. Για παράδειγμα πολλές ευρωπαϊκές παραδοσιακές δημοκρατίες έχουν υιοθετήσει πολύ πιο αυστηρή νομοθεσία, σε σχέση ακόμη και με τα ανελεύθερα καθεστώτα σε πολλές περιοχές.

Η διαδικτυακή εποχή που έχει ανατείλει προστάζει για αλλαγές και μεταρρυθμίσεις τόσο στη νομοθεσία όσο στην αντίληψη των κρατών. Τα νέα δεδομένα απαιτούν προστασία, δημιουργικότητα και ευκολία, με παράλληλο σεβασμός την ελεύθερη έκφραση.

Οι Δημοκρατίες πρέπει σύντομα να ενσωματωθούν στη νέα πραγματικότητα, εξασφαλίζοντας ένα ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας του δικαιώματος στο έδαφος τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων και την συμμόρφωση στις επιταγές του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Με υγιείς κανόνες η «ηλεκτρονική έκφραση» θα μπορέσει να παραμείνει ελεύθερη και ανεξάρτητη

BIBΛIOΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ahmed T. – De Jesus Butler I., *The European Union and Human Rights : an international law perspective*, EJIL, 2006
- Barendt , Eric M. *Freedom of speech* Oxford : Clarendon Press , 1985, 1996 print.
- Barou Jean-Pierre, *De la liberte de la presse a la presse de la liberte* Bruxelles : La Taupe
- Beetham David, *Democracy and human rights*: Polity Press , 1999-7456-2315-8
- Bette Lammy - Grief Nicholas, *EU law and human rights / Lammy Betten and Nicholas Grief* London : Longman , 1998 *European law Berger Vincent, Jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l' Homme*, Edition Sirey, Paris, 2004
- Birks P.B.H. , *Criminal justice & human rights : reshaping the criminal justice system, fraud and the criminal law, freedom of expression*, Oxford University Press, 1995 . - (Pressing problems in the law, 1)
- Carothers, Thomas, *Aiding Democracy Abroad: The Learning Curve*, Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 1999
- Cassese , Antonio , Clapham , Andrew *Transfrontier television in Europe La television transfrontiere en Europe dans la perspective des droits de l'homme : the human rights dimension / Antonio Cassese, Andrew Clapham, eds ; European University Institute, Florence Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft , 1990*
- Cohen-Almagor Raphael, *Speech, media and ethics : the limits of free expression : critical studies on freedom of expression, freedom of the press ...*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Palgrave, 2001
- Cohen – Jonathan, *Libertés, Justice, Tolérance, Volume I*,
- Cohen Almagor Raphael, *Speech, media and ethics : the limits of free expression : critical studies on freedom of expression, freedom of the press ...*, Basingstoke, Hampshire : Palgrave , 2001
- Costello, *The “Bosphorus” ruling of the European Court of Human Rights: Fundamental rights and blurred boundaries in Europe*, HRLR, 2006.
- Comitee mondial pour la liberte de la Presse, *La liberte de la presse ~ une recherche permanente*, Economica, Paris 1984

- Council of Europe, Committee of Ministers, Supervision of the execution of judgments of the European Court of Human Rights, 1st annual report 2007
- Council of Europe, Freedom of expression in Europe - Case-law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights (Human rights files No. 18) (2007)
- Council of Europe, The execution of judgments of the European Court of Human Rights, Human Rights Files No 19, 2nd edition, 2008
- Council of Europe, European judicial systems: Efficiency and quality of justice, Council of Europe Publishing, 2008
- Council of Europe, "Have your say!" - Manual on the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Council of Europe Publishing, 14/04/2008
- Council of Europe, Activity report 2008, Council of Europe Publishing, 2009 ISBN 978-92-871-6588-6
- Council of Europe, European judicial systems - Edition 2008 (data 2006) Efficiency and quality of justice, Council of Europe Publishing,, 08/10/2008
- Council of Europe, The European Charter for Regional or Minority Languages and the media (Regional or Minority Languages, Council of Europe Publishing,, No.6, 08/09/2008
- Council of Europe, The Parliamentary Assembly - Practice and Procedure (Tenth edition, 2008), Council of Europe Publishing,, 19/01/2009
- Council of Europe, Legal instruments for combating racism on the Internet, Council of Europe Publishing, 2009
- Council of Europe, Well-being for all - Concepts and tools for social cohesion (Trends in social cohesion n°20), Council of Europe Publishing, 01/01/2009
- Daniel John (ed.), Academic freedom : education and human rights, London : Zed Books World University Service , 1995
- Decaux E., Human Rights and Civil Courts, in Alston, The E.U. and Human Rights Reform, 1999
- European Audiovisual Observatory, IRIS Special - Editorial Responsibility, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2008, ISBN 978-92-871-6476-6
- European Audiovisual Observatory: Yearbook 2008 - Film, Television and Video in Europe (3 volumes, 14th edition) (15/12/2008)

- European Audiovisual Observatory: IRIS Special - Editorial Responsibility, Council of Europe Publishing,, 17/09/2008
- European Audiovisual Observatory, IRIS plus: Nuggets - Generating and Safeguarding Value in the Audiovisual Sector, Council of Europe Publishing, 06/01/2009
- European Audiovisual Observatory, IRIS Special - Creativity Comes at a Price. The Role of Collecting Societies, Council of Europe Publishing, 17/03/2009
- Fish Stanley Eugene, There's no such thing as free speech and it's a good thing, too, New York : Oxford University Press , 1994
- Hammond, Philip and Herman S. Edwards (eds.) Degraded Capability. The Media and the Kosovo Crisis, London: Pluto Press. 2000.
- International Federation of Journalists and the Center for War, Peace and the News Media. Reporting Diversity. A Training and Resource Manual for Journalists on Covering Minorities, Inter-Ethnic- Relations and other Diversity Issues, Brussels: IFJ. 1997
- Hind Fraihi ,Infiltrée parmi les islamistes radicaux, Ed, Luc Pire, 2006
- Hortatos Konstantinos, Human Rights and World Legal Order, second revised edition, 2006, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Hugenholtz P. Bernt, Copyright and Freedom of Expression in Europe, to appear in: Rochelle Cooper Dreyfuss, Harry First and Diane Leenheer Zimmerman (eds.), Innovation Policy in an Information Age, Oxford: Oxford University Press 2000
- Jacobs & White, The European Convention on Human Rights, Oxford University Press, Oxford, 2006
- Jones Thomas David, Human Rights: Group Defamation, Freedom of Expression and the Law of Nations, International Studies in Human Rights, Volume 33, Martinus Nijhoff Publishers, 1998
- Kabasakal – Arat F. Zehra (edited), Human rights in turkey, Univeristy of Pennsylvania press, Philadelphia 2007
- Lambert Abdelgawad Elisabeth (Charge de recherche au Centre national de la recherche scientifique (CNRS)), The execution of judgments of the European Court of Human Rights, , Council of Europe Publishing, 2008

- Leach Philip, Taking a Case to the European Court of Human Rights, Oxford University Press, Oxford, 2005
- Lefebvre Frederic, On achete bien les cerveaux. La publicite et les medias, Raisons d'agir, Paris 2007
- Monica Macovei, A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human rights handbooks, No. 2, pub. Council of Europe, 2004
- Pararas Petros, (Ed.): Annuaire international des droits de l'homme, II/2007. Actes deuxieme Colloque International des Droits de l'Homme - Societe democratique et droits de l'homme (Athenes, 1-2 juin 2006), 2007, Εκδόσεις Ant. N. Sakkoulas Publishers / Bruylant
- Paterson Philip – Wilkins Lee, Media Ethics – Issues Cases, Mc Graw Hill, 1998
- Petaux Jean, L'Europe de la democratie et des droits de l'homme - L'action du Conseil de l'Europe, pub. Council of Europe, 19/03/2009
- Pinto M., De la Protection Diplomatique à la Protection des Droits de l'Homme, RGDIP, 2002.
- Reljik Dusan, The News Media and the Transformation of Ethnopolitical Conflicts, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, <http://www.berghof-handbook.net>
- Renucci J.-F, Droit européen des droits de l'homme, 3ème éd., LGDJ, Paris, 2002
- Reporters Without Borders, Handbook For Bloggers And Cyber-Dissidents, Μάρτιος 2008, www.rsf.com
- Ruiz- Fabri H.- Sisilianos L.-A. – Sorel J.-M., L'effectivité des Organisations internationales: mecanismes de suivi et de contrôle, A. N. Sakkoulas – Pedone, Athènes – Paris, 2000
- Schneider C. (sous la direction de), Le Conseil de l' Europe acteur de la recomposition du territoire européen, No 10, Espace Europe, 1997
- Senechal Michel, Droits politiques et liberte d'expression des officiers des forces, Paris : Librairie generale de droit et de jurisprudence , 1964
- Sudre Frédéric, Droit européen et international des droits de l' Homme, PUF, Paris, 2003

- Weber A., *Activités du Conseil de l' Europe dans le domaine des droits de l' homme, L' europe des libertés*, 2003
- Whillock Rita - Kirk Slayden David, *Hate speech Thousand Oaks, Calif. : Sage , 1995*

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Αμίτσης Γαβριήλ (επιμ.), *Η προστασία των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων στη νομολογία του Ευρωπαϊκού κοινωνικού Χάρτη*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001
- Βανεγκέμ Ραούλ, *Τίποτα δεν είναι ιερό, όλα μπορούν να λεχθούν – σκέψεις για την ελεύθερη έκφραση*, Εκδ. Σαββάλας 2003
- Βεγλερής , Φαίδων Θ. *Οι περιορισμοί των δικαιωμάτων του ανθρώπου*, Αθήνα : Αντ. Ν. Σάκκουλας , 1982
- Βερνίκος Νικόλας, Γρηγορίου Παναγιώτης, Δασκαλοπούλου Σοφία, Ζώρας Κώστας, Σεβαστάκης Νικόλας, (Επιμέλεια: Ν. Βερνίκος): *Ζητήματα Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης και προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, 2004, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Βουισδάκης Κ. Βασίλειος, *Το Δικαίωμα της Ελευθερίας της Έκφρασης και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001
- Γεωργιάδου Π. Ειρήνη, *Η ελευθερία έκφρασης γνώμης κατά το υπερεθνικό και εθνικό δίκαιο : ο προκλητικός και ο μισαλλόδοξος λόγος της* , Διπλωματική Εργασία, Αθήνα , 2006
- Δαγτόγλου Πρόδρομος, *Η αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δεύτερη κριτική έκδοση αναθεωρημένη*, 2005, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Δεληγιάννη Ι. Ελσα, *Ηθική των ΜΜΕ – δημοσιογραφική δεοντολογία*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, 2004
- Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Πενήντα χρόνια εφαρμογής*, 2004, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Καέν Τζοάν, *Μέσα επικοινωνίας και δημοκρατία, μετάφραση Παναγιώτα Χατζηπαντελή, α' έκδ. Αθήνα : Πατάκης , 1996*
- Καστανάς Ηλ., *Η συμμόρφωση της Ελλάδας στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ: Γενική αποτίμηση*, ΤοΣ 29, 2003

- Κίκη Π. Γιάννα, Το κοινοτικό πλαίσιο της οργάνωσης των τηλεπικοινωνιών, εκδ. Σάκκουλα, 2003
- Κίκη Π. Γιάννα, Η ελευθερία των οπτικοακουστικών μέσων (υπό το πρίσμα της Συνταγματικής αναθεώρησης του 2001), εκδ. Σάκκουλα, 2003
- Κτιστάκης Γιάννης (επιμ.), Η επίδραση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ερμηνεία και εφαρμογή του ελληνικού δικαίου, Εθνική Σχολή Δικαστών – εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002
- Κτιστάκης Γιάννης , Θρησκευτική Ελευθερία και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2004, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Λουκίδη Μυρτώ - Παπαδοπούλου Βασιλική - Ραβδός , Παντελής Οι δίκες του λόγου Αθήνα : Αντ. Ν. Σάκκουλας , 2002
- Μαγγάνας Δ. Αντώνης, Καρατζά Χ. Λίλα, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – αποφάσεις και πρακτική του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου, Νομική Βιβλιοθήκη, β' έκδοση, Αθήνα 2005
- Ματθίας Στ., Κτιστάκης Γ., Σταυρίτη Λ., Στεφανάκη Κ., (επιμ.), «Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη», εκδ. ΔΣΑ, Αθήνα 2006
- Νάσκου-Περράκη Π., Γ. Κτιστάκης (Επιμέλεια), Οι ελληνικές υποθέσεις στο Στρασβούργο, τόμος Α' 1991-2001, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006
- Νάσκου -Περράκη Παρούλα, Σγουρίδου Αικατερίνη (Επιμέλεια): Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών - Οδηγός, 2001, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τ. Α', β' έκδοση αναθεωρημένη με συμπλήρωμα, 2004, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Περράκης Στέλιος, Διεθνής Προστασία Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. ΟΗΕ – ΟΥΝΕΣΚΟ – Διεθνής Οργάνωση Εργασίας – Συμβούλιο της Ευρώπης – ΟΑΣΕ- ΕΕ κ.α., β' έκδοση, 2000, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Περράκης Στέλιος, Διεθνής Προστασία Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. ΟΗΕ - ΟΥΝΕΣΚΟ - Διεθνής Οργάνωση Εργασίας - Συμβούλιο της Ευρώπης - ΟΑΣΕ - ΕΕ κ.α., β' έκδοση θέμα: Δημόσιο και Ιδιωτικό Διεθνές, Σειρά: Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, 2000, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

- Ρούκουνας Εμμανουήλ, Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 1995, Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ
- Σαρμάς Ιωάννης Δ.- Παπαδημητρίου Γιώργος, Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της επιτροπής, Αθήνα : Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998
- Το Σύνταγμα, Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1998, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Χρυσόγονος Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002

ΔΡΘΡΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

- Abresch William, «A Human Rights Law of Internal Armed Conflict: The European Court of Human Rights in Chechnya», *The European Journal of International Law* Vol. 16 no.4 © EJIL 2005;p. 741- 767
- Andrus, D.C., “The Wiki and the BlogQtowards a complex adaptive intelligence community”, *Studies in Intelligence*, no 49, 63 – 70, (2005)
- Balkin, J., “Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the information Society”, *New York University Law Review*, Vol. 79, April 2004, 1- 55
- Balkin, J., “What I learned about blogging in a year”, (23/01/2004), http://balkin.blogspot.com/2004_01_18_balkin_archive.html#107480769112109137
- Benilde Marie, “journaliste, ou copiste multimedia?”, *Le Monde Diplomatique*, Aout 2008, p. 18
- Bialik, K., “Measuring the impact of blogs requires more than a counting”, *Wall Street Journal*, 26/05/2005
- Agnes Callamard, “Striking the right balance”, *Words & Deeds: Incitement, hate speech & the right to free expression* published by Index on Censorship for the EU NGO Forum, London, December 2005
- Callewaert Johan, «The European Court of Human Rights and the Area of Freedom, Security and Justice” *ERA-Forum*, Volume 8, Number 4 / December, 2007

- Chizhov, Vladimir, The 30th Anniversary of the Helsinki Final Act and the problems of the OSCE, Helsinki Monitor: Security and Human Rights, Vol. 16, No. 3 (2005), pp. 176-179
- Chomsky Noam, "Language and freedom", Resonance, Volume 4, Number 3 / March, 1999
- Christoffersen Jonas, Jukka Viljanen, «The European Court of Human Rights as a Developer of the General Doctrines of Human Rights Law. A Study of the Limitations Clauses of the European Convention on Human Rights» Tampere: Tampereen yliopisto, 2003. Pat 342. Bibliography. 25. ISBN 951-44-5795-1.
- "Copyright policy alternatives for preserving end-user freedom of expression and information" EU Digital Copyright Law and the End-User,
- Costa Jean – Paul, "La liberte d' expression selon la jurisprudence de la Cour europeenne des droits de l'homme de Strasbourg", Actualite et droit International, Juin 2001, στο www.ridi.org/adi
- De Laat B.Paul, "Online diaries: Reflections on trust, privacy, and exhibitionism", Ethics and Information Technology, Volume 10, Number 1 / March, 2008
- Drezner Daniel W. - Farrell Henry, "Introduction: Blogs, politics and power: a special issue of Public Choice", Public Choice, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008
- Drezner Daniel W. - Farrell Henry, "Web of influence", Foreign Policy, (2004), no 145, 32-40.
- Downs Donald Alexander, "Freedom of speech wins in Wisconsin" Academic Questions, Volume 19, Number 3 / June, 2006
- Farrell Henry, "Bloggers and parties", The Boston Review, no 31, (2006), <http://bostonreview.net/BR31.5/farrell.html>
- Farrell Henry - Drezner W.Daniel , "The power and politics of blogs", Public Choice, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008
- Actes du colloque "L'internationalisation des sectes : Un danger pour les droits de l'homme en Europe?" organisé par l'association Contacts et Informations Groupes Sectaires (CIGS) et par la Fédération Européenne des Centres de Recherche et d'Information sur le Sectarisme (FECRIS), mars 2006, Bruxelles
- Freedom of expression and disruptions at meetings of student societies in university buildings, Harvard law school working group on student-sponsored speakers: Outline of guidelines, Minerva, Volume 28, Number 1 / March, 1990

- Freely Maureen, “I stand by my words. And even more, I stand by my right to say them...”, *The Observer*, Sunday October 23 2005
- Glaser, M., “To their surprise, bloggers are forced for change in big media”, *Online Journalism Review*, (2004), <http://ojr.org/ojr/ethics/1085527295.php>
- Germann Christophe, “ Culture in times of cholera : A vision for a new legal framework promoting cultural diversity, *ERA-Forum*, Volume 6, Number 1 / January, 2005
- Hlaworth Alan, “On Mill, Infallibility, and Freedom of Expression”, *Res Publica*, Volume 13, Number 1 / March, 2007
- Hazewinkel, Harm, *The future of the human dimension*, Helsinki Monitor: Security and Human Rights, Vol. 16, No. 3 (2005), pp. 238-242
- Hammarberg Thomas, “No place for complacency about human rights”: presentation by Council of Europe Commissioner for Human Rights, at the European Policy Centre, Brussels, 24/10/2007
- Human Rights Watch, “Bangladesh: Tortured Journalist Describes Surviving Military Beatings”, *Φεβρουάριος 2008* Volume 20, No. 1 (C)
- Hurley Susan, *Imitation, Media Violence, and Freedom of Speech* ,*Philosophical Studies*, Volume 117, Numbers 1-2 / January, 2004
- Ingelhart Louis Edward, *Press and Speech Freedoms in the World, from Antiquity Until 1998: A Chronology*, Greenwood Publishing Group, 1998, ISBN 0313308519, 9780313308512
- Islam Shada, Peters Bettina, White Aidan, *Ethical Journalist Initiative: Quality Media for Diversity and Pluralism*, International Federation of Journalist, July 2007
- Johnson, T. J., & Kaye, B., “Wag the blog: how reliance on the traditional media and the internet influence credibility perceptions of weblogs among blog users”, *Journalism and Mass Communication Quarterly*. (2004), no 81, 622-642
- Kikin-Gil Ruth, “Debate, Communicate, Educate -New media channels at your service” *Communicating European Research 2005*
- Letsas George, “The truth in Autonomous Concepts: How to interpret the ECHR, *EJIL* (2004), Vol.15 No.2 279- 305
- Machina F.Kenton, “Freedom of expression in commerce” , *Law and Philosophy*, Volume 3, Number 3 / December, 1984

- MacKinnon Rebecca “Flatter world and thicker walls? Blogs, censorship and civic discourse in China”, *Public Choice*, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008
- McCloskey H. J., “Limits to freedom of expression”, *The Journal of Value Inquiry*, Volume 16, Number 1 / March, 1982
- McGoldrick, Annabel and Jake Lynch. “Peace Journalism – how to do it?” *Activate*, 6-10. 2000
- McKenna Laura-Pole Antoinette, “What do bloggers do: an average day on an average political blog”, *Public Choice*, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008
- Mendel. T., “Freedom of Information: An Internationally protected Human Right”, *Comparative Media Law Journal*, 2003
- Metzl, Jamie F. „Information Intervention. When Switching Channels Isn’t Enough,“ *Foreign Affairs* (November/December 1997).
- Meyer Gitte , “Journalism and Science: How to Erode the Idea of Knowledge”, *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, Volume 19, Number 3 / June, 2006
- Mookherjee Monica, “Permitting dishonour: culture, gender and freedom of expression “, *Res Publica*, Volume 13, Number 1 / March, 2007
- Muller-Tulli Danièle, *Sects And Cults: A Challenge To Democracy And Human Rights*, <http://www.fecris.org/>
- Munger C.Michael, “Blogging and political information: truth or truthiness?” , *Public Choice*, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008 Orakhelashvili Alexandrer, “Restrictive interpretation of Human Rights Treaties in the recent jurisprudence of the European court of Human Rights”, *EJIL* (2003), Vol 14. No 3, 529- 568
- Nemeth Thomas, “Freedom of thought and expression in Eurocommunist philosophy”, *Studies in East European Thought*, Volume 30, Number 4 / November, 1985
- Nickel W. James, *Freedom of expression in a pluralistic society*, *Law and Philosophy*, Volume 7, Number 3 / January, 1988
- Perrakis Stelios, *L’ action des institutions internationales pour l’ établissement d’ un ordre des droits de l’ homme : Expérience récente, bilan et perspectives*, *Annuaire International des Droits de l’ Homme*, Volume II, 2007
- Peterson Mark Allen, “Making global news: “Freedom of speech” and “Muslim rage” in U.S. journalism”, *Contemporary Islam*, Volume 1, Number 3 / December, 2007

- Peonidis Filimon, *Freedom of Expression, Autonomy, and Defamation, Law and Philosophy*, Volume 17, Number 1 / January, 1998
- Public service, diversity and freedom of expression and competition law, *ERA-Forum*, Volume 6, Number 1 / January, 2005
- Rhodes, Aaron, *Protecting human rights defenders: A priority for the OSCE participating states*, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, Vol. 17, No. 4 (2006), pp. 295-336
- Roth Françoise - Martín Claudia, “The European System for the Protection of Human Rights: A System in Motion”, in the *Human Rights Brief* Volume 2, Number 2, beginning at page 1 (1995).
- Salles, “New attacks on freedom of expression in Turkey”, *Written Questions by members of the Parliamentary Assembly to the Committee of Ministers - c. Written Question No. 531: 9/11/2007*
- Solum, L., “*Blogging and Transformation of legal scholarship*”, *Illinois Public Law Research paper*, No 65, Urbana Champaign, IL, 2006
- Swindal J., “*New Threats for Freedom*”, *Human Studies*, Volume 23, Number 2 / April, 2000
- Tawhida Ahmed and Israel de Jesús Butler, “*The European Union and Human Rights: An International Law Perspective*”, *The European Journal of International Law* Vol. 17 no.4 © EJIL 2006, p. 771–801
- *The Freedom of Expression in Global Perspective*, *Society*, Volume 45, Number 2 / April, 2008
- Van Schooten Hanneke, “*Freedom of Expression in the Dutch Constitution: Censorship and Sense Construction*”, *International Journal for the Semiotics of Law*, Volume 16, Number 2 / June, 2003
- Weinstein Bonnie H., «*Recent Decisions from the European Court of Human Rights*», *ASIL*, May 2000
- Warbrick Colin, “*The European Response to Terrorism in an Age of Human Rights*” *EJIL* (2004), Vol. 15 No. 5, 989–1018
- Wilson Duncan, “*Human Rights: Promoting Gender Equality In and Through Education*”, *Prospects*, Volume 34, Number 1 / March, 2004

- Woodly Deva, “New competencies in democratic communication? Blogs, agenda setting and political participation”, *Public Choice*, Volume 134, Numbers 1-2 / January, 2008
- Zwaak Leo F. & Cachia Therese, “The European Court Of Human Rights: A Success Story? in the Human Rights Brief Volume 11, Issue 3, beginning at page 32 (2004)
- «Trial of Turkish author adjourned», *guardian.co.uk*, Friday December 16 2005

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

- Γεωργακόπουλος Φ. «Οι Ελληνικές Εμπειρίες», *Το Σύνταγμα: Διμηνιαία επιθεώρηση συνταγματικής θεωρίας και πράξης*, Τεύχος 4/2002
- Καστανάς Η. «Η συμμόρφωση της Ελλάδας στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: γενική αποτίμηση» *Το Σύνταγμα: Διμηνιαία επιθεώρηση συνταγματικής θεωρίας και πράξης*, Τεύχος 2/2003
- Στέφανος Σταύρος, «Η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία της έκφρασης», *Το Σύνταγμα: Διμηνιαία επιθεώρηση συνταγματικής θεωρίας και πράξης*, Τεύχος 6/2002
- Φωτίου Ελένη, “Η αντίληψη των πολιτικών ελίτ στην Τουρκία για την εκπλήρωση των κριτηρίων ένταξης στην ΕΕ”, *EKEM*, 24/10/2007 στο http://ekem.gr/policy_analysis/532/i-antilipsi-ton-politikon-elit-stin-toyrkia-gia-tin-ekplirosi-ton-kritirion-entaksis-stin-ee
- Χρυσογόνος Κ., *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μισό αιώνα μετά*, *Το Σύνταγμα : Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και πράξης*, ΤΕΥΧΟΣ 5/2001 στο <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/theoria/item.php?id=404>
- *Ελευθερία της Έκφρασης, Δήλωση για την Ελλάδα στη Σύνοδο Υλοποίησης 2000 του ΟΑΣΕ*, 18 Οκτωβρίου 2000, στο *Δικαιωματικά! Ηλεκτρονική επιθεώρηση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, τεύχος 10 Ιανουάριος 2001

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ – ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ

- *Διεθνής Αμνηστία, ‘Αρμενία: καμία εξαίρεση στο δικαίωμα στην ελευθερία της συνείδησης και της θρησκείας*», 17/01/2008 στο <http://www.amnesty.org.gr/news/2008-01-17-1.htm>
- *Διεθνής Αμνηστία, Κίνα: Απελευθερώστε τον Shi Tao!*, *Διεθνής Αμνηστία*, 3 Μαΐου 2007, στο <http://www.amnesty.org.gr/actnow/internet/china.htm>

- Ζέρβας Χρήστος, «Δεν έχουμε μάθει να συνυπάρχουμε με αλλοδαπούς» - συνέντευξη με το συνήγορο του Πολίτη Γ. Καμίνη, Ελευθεροτυπία, 25/09/2004
- Μανδραβέλης Πάσχος, «Ποιος προστατεύει την ελευθερία λόγου;», Καθημερινή, 08/02/2008
- Μιχαλοπούλου Αμαντα, «Αντιχησεις : Ποιητές και γουρούνια», Καθημερινή, 22/04/2007
- Μουζέλης Ν., «Τα όρια της ελευθερίας του λόγου», Το ΒΗΜΑ, 19/02/2006, Σελ.: Β61
Κωδικός άρθρου: Β14694Β611
- Siapkidou Elli, «Distinguishing freedom from license», Kathimerini (English edition), 23 February 2006
- Εξτρεμισμός στο Διαδίκτυο, Κυβερνοπόλεμος σουνιτών-σιιτών σε Ιράν και Ντουμπάι, 11/10/08, newsroom ΔΟΛ, στο www.in.gr
- «Βλάσφημο το έργο» Τουρκικό δικαστήριο απαγορεύει την πρόσβαση στην ιστοσελίδα του Ρίτσαρντ Ντόκινς, 19/09/08, newsroom ΔΟΛ, στο www.in.gr
- Τουρκία: Ελευθερία έκφρασης με το...σταγονόμετρο, BBC, 23/11/2002
- «Όχι» στην παρακολούθηση: Η Ευρωβουλή απορρίπτει το σχέδιο «αποκλεισμού» των πειρατών του Διαδικτύου, Associated Press
- "Le cyberspace, un territoire sur lequel les Etats cherchent à affirmer leur emprise", LE MONDE, 04.10.08
- News blogger detained in Nigeria, BBC Thursday, 23 October 2008
- "La réforme de l'audiovisuel en 5 questions" LE MONDE, 01.12.08
http://www.lemonde.fr/actualite-medias/article_interactif/2008/12/01/la-reforme-de-l-audiovisuel-en-5-questions_1125636_3236.html#ens_id=1137454
- Unesco, Director-General condemns killing of Malagasy journalist Ando Ratovonirina, 16-02-2009, Paris
- Unesco, Parents in the digital era: UNESCO to launch guide on child cyber-protection 04-02-2009 Rabat
- Unesco, UNESCO hosts Moscow seminar on women journalists in post-conflict countries, 02-02-2009 Paris
- Unesco, Director-General condemns murder of two Russian journalists and a human rights lawyer, 27-01-2009 Paris

- Unesco, UNESCO is assisting China in journalism education reform 16-01-2009, Beijing
- Unesco, UNESCO Director-General condemns murder of photographer Jean Paul Ibarra Ramírez
- Pambazuka News: Freedom of Expression in Africa --WorldChanging Team, November 17, 2007

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

- Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10/12/1948, άρθρο 19
- Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και τα πολιτικά δικαιώματα, 1966, άρθρο 19
- Convention on the International Right of Correction, Νέα Υόρκη, 16 Δεκεμβρίου 1956.
- Απόφαση της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου , 2001/47, 23 Απριλίου 2001, για το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης.
- Σύνοδος κορυφής για την Κοινωνία της πληροφορίας, Γενεύη 2003 – Τύνιδα 2005.
- Απόφαση 2005/38 of 20 april 2005, Office of the high Commissioner for Human Rights "The right to freedom of opinion and expression"
- Tunis Agenda For The Information Society Document: Wsis-05/Tunis/Doc/6(Rev.1)-E 18 November 2005
- Tunis Commitment Document WSIS-05/TUNIS/DOC/7 –E 18 November 2005
- Freedom of Information: A Comparative Legal Survey by Toby Mendel, Second Edition, UNESCO: Paris, 2008
- Freedom of Expression, Access to Information and Empowerment of People, Published by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 2009
- Human Rights Council Resolution 7/36. Mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression42nd meeting 28 March 2008
- Resolution 2005/38 on freedom of opinion and expression adopted, by the Commission on Human Rights on 19 April 2005, Sixty-first session "Civil and political rights, including the Question of freedom of expression. The right to freedom of opinion and expression" Report of the Special Rapporteur, Ambeyi LigaboE/CN.4/2005/64* 17 December 2004

- Human Rights Council A/HRC/7/1428 February 2008 Seventh session Agenda item 3 “Promotion And Protection Of All Human Rights, Civil, Political, Economic, Social And Cultural Rights, Including The Right To Development” Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Ambeyi Ligabo*
- Universal Declaration of human rights 60 th Anniversary, Special Edition, 1948-2008
- Office of the High Commissioner for human Rights The right to freedom of opinion and expression Human Rights Resolution 2005/3857th meeting 19 April 2005
- Commission on human rights, Civil and political rights including the question of: Freedom of expression, Fifty-sixth session, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Mr. Abid Hussain, 18 January 2000
- Human Rights Council, Promotion and protection of all human rights, civil, Political, economic, social and cultural rights, Including the right to development, Seventh session, L.24A/HRC/7/L.39, 25 March 2008
- Joint Declaration On Diversity In Broadcasting, UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, the OAS Special Rapporteur on Freedom of Expression and the ACHPR (African Commission on Human and Peoples’ Rights) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, 12 December 2007
- Document WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E, 12 December 2003
- Declaration of Principles Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium, Document WSIS-03/GENEVA/DOC/5-E, 12 December 2003
- Plan of Action, Document WSIS-03/GENEVA/9-E, 12 December 2003
- Draft Report Of The Geneva Phase Of The Summit, Document WSIS-03/GENEVA/9(Rev.1)-E, 18 February 2004, WSIS Executive Secretariat
- Report of the geneva phase of the World summit on the information society Geneva-palexpo, 10-12 december 2003 WSIS Executive Secretariat
- Commission on Human Rights, The right to freedom of opinion and expression, resolution 2001/47, Vote on freedom of expression marks the end of Universal Human Rights, Submitted by admin on 30 March, 2008 - 08:32.
- Resolution for the adoption of an Additional Protocol to the African Charter on Human and Peoples’ Rights, on Freedom of Expression – adopted at CSO AU Summit

conference on Strengthening Freedom of Expression organised in Accra, Ghana 25-26 June 2007.

- Information Society and Media Directorate- General 2009 Work Programme Implementation of the Preparatory Action MEDIA

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- Resolution on the adoption of the declaration of principles on freedom of expression in Africa done in Banjul, 23rd October 2002
- Inter-American Declaration Of Principles On Freedom Of Expression, Brussels, 9.1.2009, COM(2008) 892 final 2008/0258 (COD)
- Proposal for a Decision Of The European Parliament And Of The Council establishing an audiovisual cooperation programme with professionals from third countries MEDIA SEC(2008) 3098, SEC(2008) 309, SEC(2008) 3102

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1950
- European Agreement on the Protection of Television Broadcast, (STE No.034) of 22 June 1960.
- European Agreement for the Prevention of Broadcasts transmitted from Stations outside National Territories, (STE No.053) of 22 January 1965.
- Protocol to the European Agreement on the Protection of Television Broadcasts, (STE No.054) of 22 January 1965.
- Additional Protocol to the Protocol to the European Agreement on the Protection of Television Broadcasts, (STE No.081) of 14 January 1974.
- Additional Protocol to the Protocol to the European Agreement on the Protection of Television Broadcasts, (STE No.113) of 21 March 1983.
- European Convention on Transfrontier Television, (STE No.132) of 5 May 1989.
- Protocol amending the European Convention on Transfrontier Television, (STE No.171) of 1 October 1998.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

- Statutory report 2007 in Human Rights

- Declaration of 29 April 1982, on the freedom of expression and information.
- Resolution on Journalistic Freedoms and Human Rights adopted at the 4th European Ministerial Conference on Mass Media Policy (Prague, 7-8 December 1994)
- R (94) 13, of 22 November 1994 on measures to promote media transparency.
- Declaration on the protection of journalists in situations of conflict and tension, adopted by the Committee of Ministers on 3 May 1996, at its 98th Session.
- Recommendation No. (96) 4 of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Journalists in Situations of Conflict and Tension, Strasbourg: Council of Europe
- R (97) 21, of 30 October 1997 on the media and the promotion of a culture of tolerance.
- R (99) 1, of 19 January 1999 on measures to promote media pluralism.
- R (99) 14, of 9 September 1999 on universal community service concerning new communication and information services.
- R (2000) 7, of 8 March 1999 on the right of journalists not to disclose their sources of information.
- R (2000) 23, of 20 December 2000 on the independence and functions of regulatory authorities for the broadcasting sector.
- R (2002) 7, on measures to enhance the protection of the neighbouring rights of broadcasting organizations, 11 September 2002.
- Declaration on freedom of communication on the Internet, 28 May 2003.
- Freedom of expression in the media in Europe Parliamentary Assembly Recommendation 1589 (2003), (Reply adopted by the Committee of Ministers on 17 September 2003 at the 852nd meeting of the Ministers' Deputies)
- Reply adopted by the Committee of Ministers on 30 September 2004 to Recommendation 1641 (2004) of the Parliamentary Assembly on Public service broadcasting.
- Rec (2004) 15, of 15 December 2004 on electronic governance. ('e-governance')
- Rec (2004) 16, of 15 December 2004 on the right of reply in the new media environment.
- Declaration of 2 March 2005 on freedom of expression and information in the media in the context of the fight against terrorism.

- Declaration of 13 May 2005 of the Committee of Ministers on human rights and the rule of law in the Information Society.
- TUR 30/03/2007 Freedom of Expression in Turkey: Progress achieved Outstanding Issues CM/Inf/D11 (2007) 20 Incal (no. 22678/ 93)
- Recommendation CM/Rcc(2008)6 of the Committee of Ministers to member states on measures to promote the respect for freedom of expression and information with regard to Internet filters, adopted on 26 March 2008
- Declaration of the Committee of Ministers on the independence and functions of regulatory authorities for the broadcasting sector, adopted by the Committee of Ministers on 26 March 2008
- Declaration on protecting the dignity, security and privacy of children on the internet, adopted on 20 February 2008
- Declaration on the allocation and management of the digital dividend and the public interest, adopted on 20 February 2008
- Recommendation CM/Rec(2007)16 of the Committee of Ministers to member states on measures to promote the public service value of the Internet, adopted on 7 November 2007
- Recommendation CM/Rec(2007)15 of the Committee of Ministers to member states on measures concerning media coverage of election campaigns, adopted on 7 November 2007
- Recommendation CM/Rec(2007)11 of the Committee of Ministers to member states on promoting freedom of expression and information in the new information and communications environment, adopted on 26 September 2007
- Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on protecting freedom of expression and information in times of crisis, adopted on 26 September 2007
- Declaration by the Committee of Ministers on the protection and promotion of investigative journalism, adopted on 26 September 2007
- Recommendation Rcc(2007)3 of the Committee of Ministers to member states on the remit of public service media in the information society, adopted on 31 January 2007
- Recommendation Rec(2007)2 of the Committee of Ministers to member states on media pluralism and diversity of media content , adopted on 31 January 2007

- Declaration of the Committee of Ministers on protecting the role of the media in democracy in the context of media concentration, adopted on 31 January 2007
- Recommendation 1589 (2003), Freedom of expression in the media in Europe.
- Recommendation 1641 (2004), of 27 January 2004 on Public service broadcasting.
- Recommendation 1706 (2005) of 20 June 2005 « Media and terrorism».

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

- Directive 89/552/EEC, of 3 October 1989, on the coordination of certain provisions laid down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities.
Publication: OJ L 298 of 17 October 1989
- Directive 97/36/CE, of 30 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities.
Publication: OJ L 202 of 30 July 1997
- Protocol on the system of public broadcasting in the Member States annexed to the Treaty establishing the European Community.
- Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 25 January 1999, concerning public service broadcasting.
Publication: OJ C 30 of 5 February 1999
- Communication from the Commission of 8 December 1999, COM (1999) 687 final, concerning a Commission Initiative for the European Council in Lisbon on 23 and 24 March 2000 : eEurope - An Information Society For All.
- Communication from the Commission of 14 December 1999, COM(1999) 657 final: Principles and guidelines for the Community's audiovisual policy in the digital age.
- Council Decision 2000/821/EC, of 20 December 2000 on the implementation of a programme to encourage the development, distribution and promotion of European audiovisual works. (MEDIA Plus - Development, Distribution and Promotion) (2001-2005)
Official Journal L 336, 30/12/2000 p. 0082 - 0091
- Decision 163/2001/EC, of the European Parliament and of the Council of 19 January 2001 on the implementation of a training programme for professionals in the European

audiovisual programme industry. (MEDIA-Training) (2001-2005)

Official Journal L 026, 27/01/2001 p. 0001 - 0009

- Directive 2003/98/EC, of the European Parliament and of the Council of 17 November 2003 on the re-use of public sector information Official Journal L 345, 31/12/2003 p. 0090 - 0096
- Decision 2256/2003/EC, of the European Parliament and of the Council of 17 November 2003 adopting a multiannual programme (2003-2005) for the monitoring of the eEurope 2005 action plan, dissemination of good practices and the improvement of network and information security (MODINIS) (Text with EEA relevance) Official Journal L 336, 23/12/2003 p. 0001 - 0005
- Regulation (EC) 460/2004, of the European Parliament and of the Council of 10 March 2004 establishing the European Network and Information Security Agency (Text with EEA relevance) Official Journal L 077, 13/03/2004 p. 0001 - 0011
- Commission Communication of 19 November 2004, Challenges for the European Information Society beyond 2005, COM (2004) 757
- Decision 2005/456/EC, Council Decision of 13 June 2005 appointing a Member of the European Economic and Social Committee
- Communication eEurope 2002: Accessibility of Public Web Sites and their Content COM(2001)529 of 25 September 2001.
- Communication eEurope: Creating a EU framework for the exploitation of public sector information COM (2001) 607 du 23 October 2001.
- Commission Decision of 21 December 2000 on a procedure relating to the application of Council Regulation (EEC) No 2408/92 (Case TREN/AMA/12/00 — Italian traffic distribution rules for the airport system of Milan) (notified under document number C(2000) 4121)
- Council Decision of 13 June 2005
appointing a Member of the European Economic and Social Committee (2005/456/EC, Euratom)
- Σχέδιο Γνωμοδότησης της Επιτροπής Πολιτισμού και Παιδείας προς την Επιτροπή Ανάπτυξης σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και την ανάπτυξη (2006/2080(TNI))
- Συντάκτρια γνωμοδότησης: Karin Resetarits, 19.6.2006

ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

- Resolution A5-0050/2000, of 16 March 2000 Report HAARDER (1998-1999)
- Resolution A5-0223/2001, of 5 July 2001 Report CORNILLET (2000)
- Resolution A5-0451/2002, of 15 January 2003 Report SWIEBEL (2001)
- Resolution A5-0281/2003, of 4 September 2003 Report SYLLA (2002)
- Resolution of 18 January 1994, on the secrecy of the sources of information of the journalists and the right of the civil servant to reveal information they have. (OJ C 44 of 14 February 1994)
- Resolution of 17 February 1998, on respect for human rights in the European Union (1996) (B4-0267/1997, A4-0034/1998).
- Resolution of 17 May 2001, on press freedom in the world(B5-0356, 0364, 0378 et 0388/2001).
- Recommendation of 12 December 2001, to the Council on an area of Freedom, Security and Justice: security at meetings of the European Council and other comparable events(20001/2167(INI)) (A5-0396/2001).
- Resolution of 10 April 2003, on an information and communication strategy for the European Union (2002/2205(INI)).
- Resolution of 6 November 2003, on the women in the new information society (A5-0279/2003, 2003/2047(INI)).
- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με σύσταση προς το Συμβούλιο για ένα χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης: ασφάλεια κατά τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και σε άλλες παρεμφερείς εκδηλώσεις (2001/2167(INI)), Συνοπτικάπρακτικά της 12/12/2001 – Προσωρινή έκδοση
- Συνοπτικάπρακτικά της 17/05/2001 - Οριστική έκδοση, Ανθρώπινα Δικαιώματα: Ελευθερία του Τύπου ανά τον κόσμο B5-0356, 0364, 0378, 0388/2001. Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- Συνοπτικάπρακτικά της 10/04/2003 - Οριστική έκδοση, Στρατηγική ενημέρωσης και επικοινωνίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, P5_TA(2003)0187, A5-0053/2003, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- Συνοπτικάπρακτικά της 05/07/2001 - Οριστική έκδοση, Κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2000), A5-0223/2001, P6_TA(2006)0324

- Οδηγία 2007/65/Εκ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 11 Δεκεμβρίου 2007, για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων
- The accession of the European union/European community to the European convention on human rights, 20 August 2007, Comments by Pieter van DIJK, member of the Venice Commission
- Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3ης Οκτωβρίου 1989 για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων
- Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 1997 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων. Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 202 της 30/07/1997 σ. 0060 – 0070

ΔΕΚ

- Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2007, Από τον Πρόεδρο Βασίλειο Σκουρή Έκθεση πεπραγμένων 2007
- Δραστηριότητα του Πρωτοδικείου κατά το έτος 2007, Από τον Πρόεδρο Marc Jaeger, Έκθεση πεπραγμένων 2007
- Court of justice of European Communities CJEC, Luxembourg, Opinion 2/94 of March 1996- Accession of the European Community to the European Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms
- Augustin Oyowe και Amadou Traore v. commission υπόθεση C-100/88
- Bernard Connolly κατά Επιτροπής T-203/95 R,
- Bond van Adverteerders και λοιποί κατά Ολλανδικού Δημοσίου.352/85
- CES v E. C-150/98 PC-380/05 Centro Europa 7 Srl κατά Ministero delle Comunicazioni e Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni, 31 Ιανουαρίου 2008
- Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-500/06 Corporación Dermoeestética SA κατά To Me Group Advertising Media, 17 Ιουλίου 2008
- Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-73/07 Tietosujavaltuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy κ.λπ. 16 Δεκεμβρίου 2008

- Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-222/07 UTECA κατά Administraci6n General del Estado 5 Μαρτίου 2009
- Απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση T-354/05 Télévision française 1 SA (TF1) κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 11 Μαρτίου 2009
- Απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση T-354/05, Télévision française 1 SA (TF1) κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων C-260/89, 11 Μαρτίου 2009
- Gouda and others v. Commissariaat voor de Media, C-288/89,
- Konsumentombudsmannen (KO) κατά De Agostini (Svenska) F6rlag AB C-34/95, C-35/95 και C-36/95,
- Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH κατά Heinrich Bauer Verlag C-368/95,
- Υπόθεση T-193/04 R, Hans-Martin Tillack Κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- Ψήφισμα του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου της 25ης Ιανουαρίου 1999 σχετικά με τις δημόσιες ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 030 της 05/02/1999 σ. 0001 - 0001

ΟΑΣΕ

- Ten Years for Media Freedom, An OSCE Anniversary, Current and Forthcoming Challenges, Vienna 2008
- Έκθεση προς τη Συνάντηση για την Επισκόπηση της Υλοποίησης των Συμφωνιών του ΟΑΣΕ για Θέματα Ανθρώπινης Διάστασης: Ελλάδα» Βαρσοβία 17-27 Οκτωβρίου 2000
- Final Report, OSCE Supplementary Human Dimension Meeting - Freedom of Expression: New and Existing Challenges, Vienna, 12-13 March 2001 <http://www.osce.org/odihr/info/vie12mar2001_fr.html>
- Freedom of Expression, Free Flow of Information, Freedom of Media CSCE/OSCE Main Provisions 1975-1999, FOM.GAL/11/00, 5 July 2000 <<http://www.osce.org/fom/publications.htm>>

- Mandate of the OSCE Representation on Freedom of the Media
OSCE Permanent Council Decision No. 193, 5 November 1997
Available at: <<http://www.osce.org/fom/mandate.htm>>
- Amsterdam Recommendations, 14 June 2003, Freedom of the Media and the Internet
Organization for Security and Co-operation in Europe
- The Representative on Freedom of the Media, Fifth Central Asia Media Conference,
“Media in Multi-Cultural and Multi-Lingual Societies”, Bishkek 17-18 September 2003
- Libel and insult laws: A matrix on where we stand and What we would like to achieve
A comprehensive database on criminal and civil defamation provisions and court
practices in the OSCE region, Vienna 2005
- Miklós Haraszti, 21 June 2007 , Special Report Handling of the media during political
demonstrations Observations and Recommendations
- , Regular Report to the Permanent Council FOM.GAL/2/08/Rev.213 March 2008
- Freedom of expression, free flow of information, Freedom of the Media, CSCE/OSCE
Main Provisions 1975-2007
- The Media Self Regulation Guidebook, All Questions and answers Vienna 2008,
Miklós Haraszti
- Yearbook 2007 Vienna 2008, Miklós Haraszti, 27 November 2008
- Regular Report to the Permanent Council PC.DEC No. 193 Organization for Security
and Co-operation in Europe, 5 November 1997, 137th Plenary Meeting Decision No.
193
- Mandate of the OSCE Representation on Freedom of the Media, Miklós Haraszti, 3
July 2008, Regular Report to the Permanent Council FOM.GAL/3/08/Rev.1
- Regular Report to the Permanent Council FOM.GAL/5/08/Rev.1, 27 November 2008,
Miklos Haraszti
- Keynote speech by Miklos Haraszti To the IFJ World Congress, 28 May 2007 Moscow,
World Trade Centre

MKO

- BELARUS: The Struggle for Press Freedom , Belarusian Association of Journalists
International Federation of Journalists, 2006

- *Deadly Stories 2007 Killings of Journalists Touch Record Level 1* Published in Belgium by the International Federation of Journalists © 2008 International Federation of Journalists
- *Media Power in europe the big Picture of ownership* European Federation of Journalists Published in Belgium by the International Federation of Journalists, 2005 International Federation of Journalists
- *LET'S ORGANISE* International Federation of Journalists, 2007
- *A union handbook for journalists*, International Federation of Journalists, Monday 23 October 2006,
- *Worldwide Press Freedom Index 2006*, Reporters sans Frontiers
- *North korea, turkmenistan, Eritrea: The worst violators of press freedom*, Reporters sans Frontiers, 2007
- *ARTICLE 19 Newsletter Spring/ Summer 2007*
- *ARTICLE 19 Newsletter Winter/Spring 2008*
- *Reporters without borders Freedom of the press Worldwide in 2008*, 2008 Annual Report European Union
- *Risks faced by journalists*, Investigation by: Olivier Basille, Jean-François Julliard, Glyn Roberts and Elsa Vidal, With the help of Silvia Benedetti and Marta Molina, Reporters Without Borders, Web : www.rsf.org, May 2008

NΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

▪ <i>Aydin Tatlan κατά Τουρκίας</i>	▪ <i>Ayşe Öztürk κατά Τουρκίας</i>
▪ <i>Ağın κατά Τουρκίας</i>	▪ <i>Bakır κατά Τουρκίας</i> ,
▪ <i>Ahmet Turan κατά Τουρκίας</i>	▪ <i>Barroud κατά Γαλλίας</i>
▪ <i>Ali Erol κατά Τουρκίας</i>	▪ <i>Barthold v. Germany στο ΕΔΔΑ</i>
▪ <i>Altan κατά Τουρκίας</i>	▪ <i>Bergens Tidende και άλλοι κατά Νορβηγίας</i>
▪ <i>Appleby και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>	▪ <i>Bladet Tromsø et Stensaas κατά Νορβηγίας</i>
▪ <i>Association mondiale pour l' école Instrument de Paix κατά Ελβετίας</i>	▪ <i>Brind και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>
▪ <i>Autronic AG κατά Ελβετίας</i>	▪ <i>Brook κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>

- *Cable Music Europe Ltd* κατά Ολλανδίας
- *Caralan* κατά Τουρκίας
- *Casado Coca* κατά Ισπανίας
- *Castells v. Spain* στο ΕΔΔΑ
- *Ceylan* κατά Τουρκίας
- *Colombani και άλλοι* κατά Γαλλίας
- *Constantinescu* κατά Ρουμανίας
- *De Angelis* κατά Ιταλίας
- *De Becker v. Belgique*
- *Demuth* κατά Ελβετίας
- *Duruis και άλλοι* κατά Γαλλίας
- *E. Bader* κατά Αυστρίας
- *Eccleston* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *E.K* κατά Τουρκίας
- *E. Numinem και άλλοι* κατά Φιλανδίας
- *Erdođdu και Ince* κατά Τουρκίας
- *Ergin και Keskin* κατά Τουρκίας
- *Ernst* και άλλοι κατά Βελγίου
- *Feldek* κατά Σλοβακίας
- *Filatenko* κατά Ρωσίας
- *Flux* κατά Μολδαβίας
- *Fuentes Bobo* κατά Ισπανίας
- *Freie Rundfunk AG i GR* κατά Γερμανίας,
- *Gaskin* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *Gawęda* κατά Πολωνίας
- *Giniewski* κατά Γαλλίας
- *Glas Nadezhda EOOD και Elenkov* κατά Βουλγαρίας,
- *GMT Hodgson, D. Woolf Productions Ltd* και Εθνική ένωση δημοσιογράφων και τηλεόρασης του Καναλιού 4 κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *Goodwin* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *Groppera Radio AG* και άλλοι κατά Ελβετίας
- *Grupo interpre SA* κατά Ισπανίας
- *Halis* κατά Τουρκίας
- *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *Hashman και Harpur* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *Hempfling* κατά Γερμανίας
- *Herczegfalvy* κατά Αυστρίας
- *Hins και P.B. Hugenholtz*
- *I.A.* κατά Τουρκίας
- *Informationsverein* κατά Αυστρίας
- *Informationsverein Lentia and Others* κατά Αυστρίας
- *Ingemar Liljenberg* κατά Σουηδίας
- *Janowski* κατά Πολωνίας
- *Jean Alexandre* και άλλοι κατά Γαλλίας
- *Jersild* κατά Δανίας
- *Jones* κατά Ηνωμένου Βασιλείου
- *K.* κατά Γερμανίας
- *Kamil T. Sürek* κατά Τουρκίας

- *Karakos και άλλοι κατά Τουρκίας*
- *Karhunaara και Iitalehti κατά Φινλανδίας*
- *Klein κατά Σλοβακίας*
- *Krone Verlag GmbH & Co KG και Mediaprint Zeitungs – und Zeitschriftenverlag GmbH & Co KG κατά Αυστρίας*
- *Lénèque κατά Γαλλίας*
- *Linder κατά Γερμανίας*
- *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July κατά Γαλλίας*
- *Lingens κατά Αυστρίας*
- *M. N κατά Ισπανίας*
- *Maralıs κατά Τουρκίας*
- *Markt Intem Verlag GmbH και Klaus Beermann κατά Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας*
- *McLaughlin κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Meltex Ltd. and Mesrop Movsesyan κατά Αρμενίας*
- *Metzger κατά Γερμανίας*
- *Muller και άλλοι κατά Ελβετίας*
- *Murphy κατά Ιρλανδίας*
- *Nederlandse Omroepprogramma Stichting κατά Ολλανδίας*
- *Nicuła κατά Φινλανδίας*
- *Nordisk Film & TV A/S κατά Δανίας*
- *Observer και Guardian κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Obukhona κατά Ρωσίας*
- *Okcuoglu κατά Τουρκίας*
- *Özgür Gündem κατά Τουρκίας*
- *Ramac κατά Τουρκίας*
- *Rakdemirli κατά Τουρκίας*
- *Rlon κατά Γαλλίας*
- *Radio 24 AG, S., W. και A. κατά Ελβετίας*
- *Radio ABC κατά Αυστρίας*
- *Rekvenygi κατά Ουγγαρίας*
- *R.J Huggett κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Röda Korsets Ungdomsförbund και άλλοι κατά Σουηδίας*
- *Roemen και Schmit κατά Λουξεμβούργο*
- *Sacchi κατά Ιταλίας*
- *Sc. X. and the Association of Z. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Seher Karatas κατά Τουρκίας*
- *Segerstedt – Wiberg και άλλοι κατά Σουηδίας*
- *Sener κατά Τουρκίας*
- *Sdruženi Jihoceské Matky κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*
- *Shamsa κατά Πολωνίας*
- *Sîr-bu και άλλοι κατά Μολδαβίας*

- *Skylradio AG και άλλοι κατά Ελβετίας*
- *Société nationale de programmes France 2 κατά Γαλλίας*
- *Stoll κατά Ελβετίας*
- *Sundberg κατά Σουηδίας*
- *Sunday Times v. United Kingdom*
- *Süretek και Özdemir κατά Τουρκίας*
- *Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH κατά Αυστρίας*
- *Telesystem Tyrol Kabeltelevision κατά Αυστρίας*
- *Thoma κατά Λουξεμβούργου*
- *Tillack κατά Βελγίου*
- *Tolstoy Miloslavsky κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Turhan κατά Τουρκίας*
- *United Christian Broadcasters Ltd. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *Ünsal Öztürk κατά Τουρκίας*
- *V. Nydahl κατά Σουηδίας*
- *Verein Alternatives Lokalradio Bern και Verein Radio Dreieckland Basel κατά Ελβετίας*
- *Vereinigung Bildender Künstler κατά Αυστρίας*
- *Vgt Verein gegen Tierfabriken κατά Ελβετίας*
- *Vides Aizsardzibas Klubs κατά Λετονίας*
- *Voskuil κατά Ολλανδίας*
- *Weber κατά Ελβετίας*
- *Wingrove κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *X. SA κατά Ολλανδίας*
- *X και άλλοι κατά Βελγίου*
- *X και Εκκλησία της Σαϊντολογίας κατά Σουηδίας*
- *X κατά Ηνωμένου Βασιλείου*
- *X κατά Σουηδίας*
- *X και Y κατά Βελγίου*
- *Zarakoglu κατά Τουρκίας*
- *Αντωνόπουλος κατά Ελλάδας,*
- *Γρηγοριάδης κατά Ελλάδος*
- *Εκδοτική Εταιρία Αλήθεια & Κωνσταντινίδης κατά Κύπρου*
- *Κύπρος κατά Τουρκίας*
- *Ρίζος και Ντάσκας κατά Ελλάδας*

ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΙΤΕΣ

- www.amnesty.org.gr
- www.article19.org
- www.asil.com
- www.coe.int
- www.coe.int/media
- www.cordis.lu/ist/home.html
- www.cpj.org
- www.edri.org
- www.esil.com
- www.europarl.europa.eu
- www.fecris.org
- www.freemedia.at
- www.gdf.ru
- www.humanrights.coe.int
- www.ifex.org
- www.ifj.org
- www.ngo.gr
- www.obs.coe.int
- www.ohchr.org
- www.rsf.org
- www.statewatch.org
- www.unesco.org
- www.osce.org/fom